

Буремний перевал

Емілі Бронте

Український переклад - Гнатюк Юлія, 2026 ©.

РОЗДІЛ І

1801 рік. Щойно повернувся з візиту до свого орендодавця — єдиного сусіда, якого мені, схоже, доведеться терпіти. Краєвид тут, безперечно, чудовий! Не думаю, що в усій Англії я міг би знайти місце, настільки віддалене від суспільного життя. Справжній рай для мізантропа — і ми з містером Гіткліффом якраз підходяща пара, щоб порівну ділити між собою цю пустельну відлюдність. Чудовий чоловік! Він навіть не здогадувався, як потепліло в мене на душі, коли, під'їхавши, я побачив, як його чорні очі підозріливо сховалися під насупленими бровами, а пальці з ревною рішучістю ще глибше вчепилися в жилет, щойно я назвав своє ім'я.

— Містер Гіткліфф? — запитав я.

У відповідь він кивнув.

— Містер Локвуд, ваш новий орендар, сер. Вважаю за честь завітати до вас одразу після приїзду й висловити надію, що я не завдав вам клопоту своєю наполегливістю, домагаючись оренди «Гнізда дрозда». Учора я почув, що ви начебто мали певні наміри...

— «Гніздо дрозда» належить мені, сер, — урвав він мене, скривившись. — Я не дозволив би нікому завдати мені клопоту, якби міг цьому завадити. Заходьте!

Слово «заходьте» він вимовив крізь зціплені зуби, і звучало воно радше як: «Ідіть ви до дідька!» Навіть

хвіртка, на яку він спирався, не виявила жодного співчуття до цього запрошення й не поспішала відчинятися. Гадаю, саме це й остаточно переконало мене прийняти його гостинність: мене зацікавив чоловік, який, здавалося, був ще відлюдькуватішим за мене.

Коли він побачив, що груди мого коня вже впираються в загорожу, то таки простяг руку, щоб відчепити ланцюг, а тоді похмуро рушив попереду стежкою до будинку. Коли ми ввійшли у двір, він гукнув:

— Джозефе, прийми коня містера Локвуда й принеси вина.

«Отже, мабуть, переді мною весь штат прислуги», — подумав я, почувши цей нехитрий наказ. — «Не дивно, що трава пробивається між кам'яними плитами, а худоба сама виконує роль садівників і підстригає живопліт».

Джозеф був чоловіком похилого віку — та ні, радше старим, дуже старим, хоча ще міцним і жилистим.

— Господи, поможи! — пробурмотів він невдоволено, забираючи в мене коня.

При цьому він так кисло дивився мені в обличчя, що я, з властивою мені доброзичливістю, вирішив, що божественної допомоги він просить не через мій неочікуваний приїзд, а щоб перетравити обід. Його побожне зітхання, очевидно, не мало жодного стосунку до моєї появи.

«Буремний перевал» — так називається оселя містера Гіткліффа. «Буремний» — влучне місцеве слово, що описує шалену негоду, якій це місце

особливо піддається під час бурь. Свіже, різке повітря тут, мабуть, панує постійно. Про силу північного вітру, що гуляє над відкритим узвишшям, можна судити з того, як сильно нахилені кілька хирлявих ялинок біля краю будинку, а також із ряду похмурих тернових кущів, усі гілки яких витягнулися в один бік, наче простягають руки до сонця, благаючи про милостиню.

На щастя, архітектор передбачив таку негоду й збудував будинок міцним. Вузькі вікна глибоко втоплені в товсті стіни, а кути укріплені великими виступаючими каменями.

Перед тим як переступити поріг, я зупинився, щоб роздивитися безліч химерних різьблених прикрас, якими рясно оздоблено фасад, особливо головні двері. Над ними, серед цілої юрби облуплених грифонів та безсоромних маленьких хлопчиків, я помітив дату **«1500»** і ім'я **«Гортон Ерншо»**.

Я вже хотів попросити похмурого господаря коротко розповісти історію цього будинку, але його вигляд у дверях, здавалося, вимагав від мене або негайно зайти, або забратися геть. А мені зовсім не хотілося випробовувати його терпіння ще до того, як я огляну внутрішні покої.

Один крок — і ми опинилися у великій сімейній кімнаті, без жодного передпокою чи коридору. Тут її просто називають «кімнатою» — ніби інших і не існує. Зазвичай вона поєднує в собі кухню та вітальню, але, схоже, на «Буремному перевалі» кухня змушена повністю перебратися в інше крило. Принаймні звідкись із глибини будинку я чув гомін голосів і брязкіт кухонного начиння. Водночас біля величезного каміна не було жодних ознак того, що тут щось смажать, варять чи печуть. На стінах теж не блищали мідні каструлі й бляшані друшляки.

Зате один кінець кімнати чудово відбивав і світло, і тепло, що падали на ряди величезних олов'яних тарелів, поміж якими височіли срібні глечики та кухлі. Вони ряд за рядом здіймалися на величезному дубовому буфеті аж до самої стелі.

Стеля ніколи не була обшита знизу: усі її конструкції залишалися відкритими й доступними для допитливого погляду, за винятком тих місць, які закривав дерев'яний каркас, заставлений вівсяними коржиками та підвішеними рядами яловичих, баранячих і шинкових окостів. Над каміном висіло кілька старих, добряче занедбаних рушниць і пара кінних пістолетів. Для прикраси на камінній полиці стояли три яскраво розмальовані коробочки.

Підлога була викладена гладким білим каменем. Стільці — з високими спинками, прості, грубої роботи, пофарбовані в зелений колір. Кілька важких чорних стільців ховалися в темних кутках. У ніші під буфетом лежала величезна иємно-руда собака-пойнтер, оточена цілим виводком верескливих цуценят. В інших темних закутках теж причаїлися собаки.

Сама кімната та її обстановка не здавалися б чимось незвичайним, якби належали простому північному фермеру — чоловікові з упертим обличчям і міцною статуєю, яку він вигідно підкреслював бриджами до колін та гетрами. Такого чоловіка, що сидить у своєму кріслі з кухлем елю, можна побачити в будь-якому селі за п'ять-шість миль звідси, якщо завітати до нього у слушний час після обіду.

Але містер Гіткліфф різко контрастує зі своїм житлом і способом життя. На вигляд він нагадує смаглявого цигана, зате одягом і манерами — джентльмена, щоправда, джентльмена у подоби

провінційного поміщика. Може, трохи недбалого, але ця недбалість йому навіть личить, бо постать у нього струнка й вродлива. І водночас він доволі похмурий.

Дехто, можливо, запідозрив би в ньому певну невиховану гордість. Але в мені є якась співзвучна йому струна, яка підказує: справа зовсім не в цьому. Я інстинктивно відчуваю, що його стриманість походить із неприязні до показних проявів почуттів — до будь-яких демонстрацій взаємної прихильності. Він однаково приховано любить і ненавидить, а коли хтось відповідає йому взаємністю, вважає це мало не нахабством.

Ні, я щось поспішаю з висновками. Я надто щедро приписую йому власні риси. Містер Гіткліфф може мати зовсім інші причини не простягати руку, коли зустрічає людину, яка хоче з ним познайомитися, — не ті, що спонукають мене чинити так само. Залишається сподіватися, що моя вдача й справді майже унікальна. Моя люба мати часто казала, що з мене ніколи не вийде людини, здатної жити в затишному домі. І лише минулого літа я блискуче довів, що вона мала рацію.

Провівши місяць на узбережжі, насолоджуючись чудовою погодою, я опинився в товаристві однієї надзвичайно чарівної істоти — справжньої богині в моїх очах, доки вона не звертала на мене уваги. Я ніколи не зізнавався їй у коханні словами, але, якщо погляди справді можуть говорити, навіть найбільший дурень здогадався б, що я закохався по самі вуха. Зрештою вона це зрозуміла й відповіла мені поглядом — найніжнішим із усіх, які тільки можна уявити. І що ж зробив я? Зі соромом мушу зізнатися: з крижаною холодністю закритися в собі, сховався, мов равлик у мушлю. З кожним її поглядом я ставав дедалі холоднішим і віддалявся

ще далі, аж поки бідолашна невинна дівчина не почала сумніватися у власних відчуттях. Збентежена нібито помилкою, вона переконала матір негайно поїхати. Через цю дивну особливість мого характеру я здобув репутацію людини, яка навмисно розбиває чужі серця. Наскільки несправедливою є ця слава, знаю лише я.

Я сів перед каміном, навпроти місця хазяїна, і заповнив паузу в мовчанні, спробувавши погладити собаку, яка залишила своє лігво й нишком, мов хижачка, підкрадалася до моїх ніг. Вона вишкірила свої зуби, очікуючи нагоди вкусити мене. Мої рухи спровокували глухе гарчання.

— Краще не чіпайте собаку, — гаркнув водночас із нею Містер Гіткліфф, ударом ноги стримуючи її дедалі лютіші наміри. — Вона не звикла, щоб її пестили. Не для забави її тримають.

Тоді він широким кроком підійшов до бічних дверей і знову гукнув:

— Джозефе!

Джозеф щось нерозбірливо пробурмотів десь у глибині льоху, але й не подумав підніматися. Тож господар сам спустився до нього, залишивши мене сам на сам із цією скаженою собакою та парою похмурих кудлатих вівчарок, які ревниво стежили за кожним моїм рухом.

Не маючи жодного бажання познайомитися з їхніми іклами ближче, я сидів нерухомо. Але, вирішивши, що мовчазні образи навряд чи їм зрозумілі, я, на свою біду, почав підморгувати й корчити гримаси цій трійці. Якась зміна виразу мого обличчя так розлютила собаку, що вона раптом оскаженіла й стрибнула мені на коліна. Я відкинув її від себе й

поспішив поставити між нами стіл. Цей маневр підняв на ноги всю зграю. Пів дюжини чотирилапих собак різного розміру та віку повилазили зі своїх потайних сховків і кинулися до середини кімнати.

Особливо дісталось моїм черевикам і полам пальта. Відбиваючись від найбільших нападників коцюбою, як тільки міг, я був змушений голосно покликати когось на допомогу.

Містер Гіткліфф та його слуга піднялися сходами з льоху з такою дратівливою повільністю, що, здається, не пришвидшили кроку ані на секунду, хоча біля каміна був страшний галас.

На щастя, кухарка виявилася спритнішою. Дуже жінка з палаючими від жару щоками вбігла просто в самісіньку гущу бійки, розмахуючи сковородою. Вона так уміло пустила в хід і цю зброю, і свій язик, що буря вмить ущухла. Лише сама жінка ще важко дихала, мов море після сильного вітру, коли до кімнати повернувся господар.

— Якого біса тут сталося? — запитав він, глянувши на мене так, що після такого негостинного прийому мені було важко витримати його погляд.

— Та вже справді, якого біса! — пробурмотів я. — Навіть одержимі біси свиней не могли бути злішими за цих ваших тварюк, сер. Ви б іще залишили незнайомця сам на сам із виводком тигрів!

— Вони не чіпають людей, які нічого не чіпають, — зауважив він, ставлячи переді мною пляшку й повертаючи на місце відсунутий стіл. — Собаки правильно роблять, що пильнують. Вип'єте вина?

— Ні, дякую.

— Не вкусили?

— Якби вкусили, я б залишив на кривдникові відбиток свого персня.

Обличчя Гіткліффа розпливлося в усмішці.

— Ну, годі, годі, — сказав він. — Ви розхвилювалися, містере Локвуде. Ось, випийте трохи вина. Гості в цьому домі бувають настільки рідко, що ми з моїми собаками, мушу визнати, майже розучилися їх приймати. За ваше здоров'я, сер!

Я вклонився й відповів на його тост, поступово розуміючи, що було б безглуздо сидіти похмуро через цей інцидент. До того ж мені зовсім не хотілося дарувати цьому чоловікові ще більше розваги за мій рахунок.

Він, імовірно, з практичних міркувань — адже нерозумно сваритися з хорошим орендарем, — трохи відмовився від своєї лаконічної манери, і завів розмову на тему, яка, як йому здалося, могла мене зацікавити: про переваги та недоліки мого теперішнього місця усамітнення. Я виявив, що в питаннях, яких ми торкнулися, Гіткліфф напрочуд тямущий. А перед тим як піти додому, я навіть наважився запропонувати завітати до нього завтра. Він, безперечно, не бажав повторення мого вторгнення. А я все одно прийду. Дивовижно, яким товариським почуваюся поруч із ним.

РОЗДІЛ II

Учора по обіді запала холодна, туманна погода. Я вже вирішив провести вечір біля вогню у своєму кабінеті, а не брести через пустище й багнюку до «Буремного перевалу». Проте, пообідавши (а

обідаю я між дванадцятою та першою; економка, огрядна пані, яка дісталася мені разом із будинком, не погодилась на моє прохання подавати мені їжу о п'ятій), я піднявся сходами, маючи намір ледарювати біля каміна. Та щойно зайшов до кімнати, як побачив служницю навколішки серед щіток, совків і відер для вугілля. Вона здіймала неймовірну хмару пилуки, засипаючи вогонь цілими купами попелу. Це видовище одразу змусило мене передумати. Я схопив капелюха й, подолавши чотири милі пішки, дістався садової хвіртки Гіткліффа саме вчасно, щоб уникнути перших легких сніжинок.

На вершині пагорба земля затверділа від морозу, а холодне повітря проймало мене до кісток. Не зумівши зняти ланцюг із хвіртки, я переліз через неї й побіг вимощеною каменем доріжкою, обабіч якої безладно розрослися кущі агрусу. Я марно стукав, доки пальці не почали пекти, а собаки не загавкали.

«Ох і мешканці ж тут! — подумки вигукнув я. — За таку негостинність вас слід навіки відлучити від людського товариства. Я принаймні не тримав би вдень двері замкненими. Байдуже — я все одно зайду!»

Вирішивши це, я вхопився за клямку й щосили затряс нею. У круглому вікні комори з'явилася голова Джозефа — кислого, мов оцет, старого слуги.

— Чого тобі треба? — гукнув він. — Хазяїн унизу, в загоні. Обійди он там, за кінцем стайні, коли хочеш із ним поговорити.

— Невже всередині нікого немає, хто міг би відчинити двері? — гукнув я у відповідь.

— Є тільки пані. Та вона не відчинить, як ти будеш таке страшне тарабанення здійсмати аж до ночі.

— Чому? Хіба ти не можеш сказати їй, хто я такий, Джозефе?

— Ага, щас! Мені до того діла нема, — пробурмотів він і пішов геть.

Сніг почав валити дедалі густіше. Я знову схопився за ручку, щоб спробувати відчинити двері, коли на подвір'ї позаду мене з'явився молодий чоловік без пальта, з вилами на плечі. Він жестом покликав мене за собою. Ми пройшли через приміщення для прання, потім через вимощений каменем майданчик, де стояли вугільний сарай, помпа та голубник, і зрештою опинилися у величезній, теплій та затишній кімнаті, де мене вже приймали раніше.

Кімната чарівно сяяла від величезного вогню, у якому палали вугілля, торф і дрова. Біля столу, накритого до щедрої вечері, я з приємним подивом побачив «пані» — особу, про існування якої доти навіть не підозрював.

Я вклонився й почекав, гадаючи, що вона запропонує мені сісти. Вона подивилася на мене, відкинувшись у кріслі, й залишилася нерухомою та мовчазною.

— Погода зовсім зіпсувалася! — зауважив я. — Боюся, пані Гіткліфф, двері сьогодні добряче постраждають через неквапливість ваших слуг: мені було нелегко змусити їх почути мій стукіт.

Вона не промовила й слова. Я дивився на неї — вона теж дивилася на мене. Принаймні не відводила погляду, холодного, байдужого й настільки безцеремонного, що мені стало вкрай ніяково.

— Сідайте, — грубо сказав молодий чоловік. — Він скоро прийде.

Я послухався, відкашлявся й покликав негідницю Юнону. Під час нашої другої зустрічі вона вшанувала мене тим, що ледь ворухнула кінчиком хвоста, визнаючи наше знайомство.

— Яка чудова тварина! — знову почав я. — Пані, ви збираєтеся віддати комусь її цуценят?

— Вони не мої, — відповіла люб'язна господиня ще холодніше, ніж міг би відповісти сам Гіткліфф.

— Ага, отже, серед них є ваші улюбленці? — продовжив я, повертаючись до темної подушки, на якій лежало щось схоже котиків.

— Дивний вибір улюбленців, — презирливо зауважила вона.

На моє нещастя, то виявилася купа мертвих кролів. Я знову відкашлявся й посунувся ближче до каміна, повторивши своє зауваження про негоду.

— Не варто було вам виходити з дому, — сказала вона, підводячись і дістаючи з камінної полиці дві розфарбовані бляшанки.

До цього її постать залишалася в затінку. Тепер я міг добре роздивитися її всю — і обличчя, і статуру. Вона була струнка й, судячи з усього, ледве вийшла з дівочого віку. Постать — бездоганна, а обличчя — найвишуканіше з усіх, які мені коли-небудь доводилося бачити: дрібні, тонкі риси, дуже світла шкіра, золотаві кучері вільно спадали на ніжну шию. А очі! Якби їхній вираз був привітнішим, вони були б чудовими. На щастя для мого надто

чутливого серця, в них читалося лише щось середнє між презирством і якимось відчаєм.

Бляшанки з чаєм стояли дуже високо. Я вже хотів допомогти їй, але вона глянула на мене так, як скупар дивиться на того, хто намагається допомогти йому перерахувати золото.

— Мені не потрібна ваша допомога, — різко кинула вона. — Я сама їх дістану.

— Перепрошую! — поспішив відповісти я.

— Вас запрошували на чай? — запитала вона, зав'язуючи фартух поверх своєї охайної чорної сукні й завмерши з ложкою заварки над чайником.

— Я не відмовлюся від чашки чаю, — відповів я.

— Вас запрошували? — повторила вона.

— Ні, — сказав я, ледь усміхнувшись. — Ви якраз та людина, яка може мене запросити.

Вона з роздратуванням жбурнула заварку назад у чайник й знову сіла в крісло. На її чолі зібралися зморшки, а нижня червона губа випнулася, наче в дитини, яка ось-ось заплаче.

Тим часом хлопець накинув на себе доволі-таки пошарпаний верхній одяг і, випроставшись перед вогнем, скося поглядав на мене так, ніби між нами існувала якась смертельна ворожнеча..

Я почав сумніватися, чи справді він слуга: і його одяг, і манера говорити були грубими, цілком позбавленими тієї зверхності, яка відчувалася в пані та пана Гіткліффів. Його густі каштанові кучері були скуйовджені й недоглянуті, бакенбарди окупували пів обличчя, а руки були засмаглі й

огрубілі, як у звичайного наймита. Водночас тримався він невимушено, навіть трохи зверхньо, і зовсім не виявляв тієї запопадливості, якої можна було б очікувати від слуги, що обслуговує господиню дому. Не маючи певних доказів щодо його становища, я вирішив не звертати уваги на дивну поведінку молодика. Через п'ять хвилин прийшов Гіткліфф і врятував мене з незручного становища.

— Бачите, я прийшов, як і обіцяв! — вигукнув я, намагаючись говорити якомога веселіше. — Боюся, однак, що через пів години негоди мені вже не вибратися звідси, якщо ви дозволите мені стільки часу перечекати у вас.

— Пів години? — перепитав він, струшуючи з одягу білі сніжинки. — Дивуюся, чого це вам заманулося тинятися в таку завірюху. Ви знаєте, що ризикуєте заблукати на болотах? Навіть люди, які добре знають ці пустища, такими вечорами часто збиваються зі шляху. Та й погода, запевняю вас, поки що не збирається змінюватися.

— Можливо, я знайду провідника серед ваших хлопців, і він міг би залишитися в «Гнізді дрозда» до ранку. Чи не могли б ви позичити мені когось?

— Ні, не міг би.

— Он як! Що ж, тоді доведеться покластися на власну кмітливість.

— Гм! То ти чай робитимеш? — запитав молодий чоловік у пошарпаному одязі, переводячи свій лютий погляд із мене на молоду леді.

— А йому теж налити? — запитала вона, звертаючись до Гіткліффа.

— Приготуй чай, добре? — відповів він таким лютим тоном, що я аж здригнувся. У його голосі виразно чулося справжнє зло. Відтоді я вже не мав жодного бажання називати Гіткліффа славним чоловіком.

Коли все було готово, він запросив мене:

— А тепер, пане, підсуньте своє крісло до мене.

Ми всі сіли за стіл разом із цим сільським хлопцем. За вечерею панувала тиша. Я подумав, що саме через мене всі такі похмурі, і вирішив розрядити обстановку. Не можуть же вони щодня сидіти й мовчати! Хоч який у них важкий характер, неможливо постійно ходити з такими злими обличчями.

— Дивна річ, — почав я, проковтнувши одну чашку чаю й отримавши натомість другу, — дивна річ, як звичка здатна формувати наші смаки й уявлення. Багато хто не зміг би навіть уявити щастя в такому усамітненому житті, як ваше, містере Гіткліфф. Та я наслідуюся припустити, що в оточенні родини, з люб'язною дружиною...

— Люб'язною дружиною? — перебив він мене, і на його обличчі з'явилася майже диявольська посмішка. — Де ж вона — моя люб'язна дружина?

— Я маю на увазі місіс Гіткліфф, вашу дружину.

— Он як... Отже, ви хочете сказати, що її дух узяв на себе роль янгола-охоронця й оберігає долю «Буремного перевалу», навіть коли її самої вже немає?

Зрозумівши, що припустився помилки, я спробував виправитися. Треба було одразу помітити, що

різниця у віці між цими людьми надто велика, щоб вони могли бути чоловіком і дружиною. Одному було близько сорока — у цьому віці чоловіки рідко тішать себе ілюзією, що дівчина вийшла за них із кохання. Така мрія зазвичай залишається для втіхи в наші пізніші роки. Другій, судячи з вигляду, ще не виповнилося й сімнадцяти.

І тут мене осяяло: «Цей незграбний селяк поруч зі мною, який п'є чай із миски й бере хліб немитими руками, може бути її чоловіком. Звісно ж, молодший Гіткліф! Ось до чого доводить життя, коли тебе поховали живцем: через цілковите незнання, що на світі існують кращі люди, вона віддала себе цьому грубіянові! Яка прикрість! Треба обережніше поводитися, щоб вона не пошкодувала про свій вибір».

Остання думка може видатися самовпевненою, але це було не так. Мій сусід здавався мені майже відразливим, тоді як із власного досвіду я знав, що мене вважають досить привабливим.

— Місіс Гіткліф — моя невістка, — сказав Гіткліф, підтверджуючи мою здогадку.

Говорячи це, він кинув у її бік погляд, сповнений ненависті. Хіба тільки його мімічні м'язи влаштовані зовсім інакше, ніж у інших людей, і не здатні передавати те, що відчуває його душа.

— Ага, тепер усе зрозуміло. Отже, саме ви — щасливий володар тієї благодійної феї, — зауважив я, звертаючись до свого сусіда.

Помилка була ще гірше за попередню. Молодик почервонів і стиснув кулак, ніби збираючись накинутися на мене. Та за мить він, опанувавши себе й придушив спалах люті грубим прокляттям, яке

пробурмотів на мою адресу. Я, звісно, удав, що не почув.

— Ви помилилися у своїх здогадах, сер. ніхто з нас не має честі володіти вашою доброю феею: її чоловік помер. Я сказав, що вона моя невістка. Отже, вона мусила бути дружиною мого сина.

— А цей молодий чоловік — це...

— Безперечно, не мій син.

Гіткліфф знову посміхнувся, ніби думка про батьківство над цим незграбним парубком була занадто смішною.

— Моє ім'я — Гортон Ерншо, — прогарчав той. — І раджу вам його поважати!

— Я ніби не виявив жодної неповаги, — відповів я, подумки насміхаючись із тієї гідності, з якою він представився.

Він ще довго не зводив із мене очей — довше, ніж мені хотілося витримувати цей погляд, бо я боявся, що можу або дати йому ляпаса, або розсміятися вголос. Я дедалі виразніше відчував, що в цьому приємному родинному колі я зовсім недоречний. Гнітюча атмосфера, що панувала в душах цих людей, цілковито затьмарювала й навіть нівелювала фізичний затишок, яким мене оточували тепло та вогонь. Я вирішив добре подумати, перш ніж утретє наважитися переступити цей поріг.

Коли з їжею було покінчено, а ніхто так і не промовив жодного слова для підтримання бодай якоїсь світської розмови, я підійшов до вікна, щоб поглянути на погоду.

Видовище було невтішне: насувалася темна ніч, а небо й пагорби зливалися в один лютий вир вітру та задушливого снігу.

— Не думаю, що тепер зможу дістатися додому без провідника, — не втримався я. — Дороги вже, мабуть, замело; та навіть якби вони залишилися відкритими, я навряд чи зміг би розгледіти щось далі, ніж на кілька кроків перед собою.

— Гортон, зажени овець під навіс біля хліва. Якщо вони всю ніч залишаться в загоні, їх засипле снігом. — сказав Гіткліфф.

— То як же мені дістатися додому? — продовжив я, дедалі більше дратуючись.

На моє запитання ніхто не відповів. Озирнувшись, я побачив лише Джозефа, який заносив відро з кашею для собак, і пані Гіткліфф, що схилилася над вогнем та бавилася тим, що підпалювала пучок сірників, які впали з полиці, коли вона повертала бляшанку із чаєм на місце.

Джозеф, поставивши відро, критично окинув кімнату поглядом і сказав:

— Дивина: стоїш тут байдикуєш, хоча всі вже пішли! Та що з тебе взяти, говорити з тобою марно. Най тебе чорт схопить слідом за твоєю матір'ю!

На мить я подумав, що ця промова адресована мені. Розлючений не на жарт, я рушив до старого негідника, маючи намір викинути його за двері копняком. Однак пані Гіткліфф зупинила мене своєю відповіддю.

— Ти, старий безсоромний лицемір! — відповіла вона. — Ти що, не боїшся, що диявол забере тебе

живцем щоразу, як ти вимовляєш його ім'я? Попереджаю: не зли мене, бо я попрошу, щоб він забрав тебе, як особливу послугу! Стривай! Поглянь-но сюди, Джозефе, — продовжила вона, дістаючи з полиці товсту темну книгу. — Я покажу тобі, як далеко я просунулася в чорній магії. Скоро вже зможу повністю очистити цей дім від нечистої сили. Та руда корова здохла не випадково, а твою ревматичну хворобу навряд чи можна вважати Божою карою!

— Ой, грішниця, грішниця! — задихаючись, пробурмотів старий. — Господи, визволи нас від лукавого!

— Ні, безбожнику! Ти вже приречений! Забирайся звідси, бо я тобі добряче нашкоджу! Я зліплю вас усіх із воску та глини! А перший, хто переступить межу, яку я встановлю, — з ним буде... Не казатиму, що саме я з ним зроблю, але сам побачиш! Ану геть, я на тебе дивлюся!

Маленька відьмочка навмисне надала своїм прекрасним очам лихого виразу, а Джозеф, тремтячи від щирого жаху, поспішив геть, молячись і раз у раз вигукуючи: «Грішниця!»

Я вирішив, що вся її поведінка — не що інше, як своєрідна похмура розвага. Тепер, коли ми залишилися самі, я спробував зацікавити її своїм скрутним становищем.

— Пані Гіткліфф, — серйозно сказав я, — вибачте, що турбую вас. Але я припускаю, що з таким обличчям ви просто не можете не бути доброю людиною. Покажіть мені хоча б якісь орієнтири, за якими я зможу знайти дорогу додому. Я так само не знаю, як звідси дістатися додому, як ви не знаєте дороги до Лондона!

— Ідіть тією самою дорогою, якою прийшли, — відповіла вона, влаштовуючись у кріслі зі свічкою. Перед нею лежала розгорнута товста книга. — Порада коротка, але кращої я вам дати не можу.

— Тоді, якщо ви почуєте, що мене знайшли мертвим у болоті чи в ямі, повній снігу, ваша совість не підкаже вам, що це частково й ваша провина?

— А до чого тут я? Я не можу вас провести. Мені й до кінця садової стіни не дозволять вийти.

— Ви! Та мені й на думку не спало б просити вас заради мене переступати поріг у таку ніч! — вигукнув я. — Я хочу, щоб ви **сказали** мені, як знайти дорогу, а не **показували** її. Або ж умовте містера Гіткліффа дати мені провідника.

— Кого? Ось сам Гіткліфф, Ерншо, Зілла, Джозеф і я. Кого ви оберете?

— Хіба на фермі немає хлопців?

— Ні.

— Отже, виходить, я змушений залишитися.

— Це вже вам доведеться владнати з господарем. Я тут ні до чого.

— Сподіваюся, це стане для вас уроком і ви більше не вирушатимете в такі необдумані мандри цими пагорбами, — пролунав суворий голос Гіткліффа від кухонних дверей. — А щодо ночівлі — я не тримаю тут помешкання для гостей. Якщо залишаєтеся, доведеться ділити ліжко з Гортоном або Джозефом.

— Я можу поспати на стільці в цій кімнаті, — відповів я.

— Ні, ні! Ви чужа людина. Я не збираюся дозволяти будь-кому вільно ходити тут, коли мене немає поруч! — грубо заявив він.

Після такої образи моє терпіння урвалося. Я висловив своє обурення їй, проштовхнувшись повз нього у двір, у поспіху мало не врізався в Ерншо. Було так темно, що я не міг зрозуміти, де вихід. Я почав блукати подвір'ям і раптом почув ще один приклад їхньої надзвичайно «ввічливої» поведінки одне з одним.

Спочатку молодий чоловік, здавалося, вирішив допомогти мені.

— Я проведу його до парку, — сказав він.

— Ти проведеш його до пекла! — гаркнув Гіткліф. — А хто, га, за кіньми наглядатиме?

— Людське життя важливіше за один вечір, протягом якого коні залишаться без нагляду. Хтось мусить його провести, — тихіше мовила пані Гіткліф, і в її голосі було більше доброзичливості, ніж я очікував.

— Не тобі мені наказувати! — огризнувся Гортон.
— Якщо він тобі такий дорогий, то краще мовчи.

— Тоді сподіваюся, що його привид тебе переслідуватиме. І сподіваюся, містер містер Гіткліф більше ніколи не знайде собі квартиранта, аж поки «Гніздо дрозда» не перетвориться на руїну, — різко відповіла вона.

— Слухай, як вона їх проклинає! — пробурмотів Джозеф, на якого я саме наткнувся.

Він сидів неподалік, так що я добре чув його, і доїв корів при світлі ліхтаря. Я без зайвих церемоній вихопив ліхтар, гукнув, що завтра поверну його, і кинувся до найближчої хвіртки.

— Хазяїн, хазяїн! Він ліхтар украв! — закричав старий, побігши за мною. — Гей, Гризун! Гей, песику! Тримай його, тримай!

Щойно я відчинив маленькі дверцята, як два волохаті чудовиська кинулися мені на горло, повалили мене на землю й загасили ліхтар. А вибух сміху Гіткліффа та Гортоната остаточно довершив моє приниження й лють.

На щастя, собаки хотіли більше прагнули потягнутися, позіхнути та помахати хвостами, ніж живцем мене з'їсти. Та відпускати мене вони не збиралися, і я був змушений лежати доти, доки їхнім жорстоким господарям не набридло тримати мене.

Нарешті, без капелюха й тремтячи від люті, я наказав негідникам випустити мене, попередивши, що якщо вони затримають мене бодай ще на хвилину, то пошкодують. Я сипав уривчастими погрозами помсти, такими невиразними, але такими лютими, що вони цілком могли б зійти за промову самого короля Ліра.

Від надмірного хвилювання в мене хлинула кров із носа. Гіткліфф і далі сміявся, а я й далі лаявся. Не знаю, чим би закінчилася ця сцена, якби поруч не виявилася людина розсудливіша за мене й доброзичливіша за чоловіків.

Це була Зілла, покоївка, яка вийшла дізнатися, через що здійснюється такий галас. Вона вирішила, що хтось із них напав на мене. Не наважившись

виступити проти свого господаря, вона спрямувала весь свій гнів на молодшого хлопця.

— Ну, містере Ерншо, цікаво, що ви ще утнете? — вигукнула вона. — Ми вже людей просто на порозі вбивати будемо? Я бачу, цей дім мені зовсім не підходить. Погляньте на бідолаху — він аж задихається! Тихо, тихо! Не можна так. Заходьте, я зараз вам допоможу. Ось так, не рухайтесь. З цими словами вона раптом вилила мені за комір цілу пінту крижаної води й затягла мене на кухню. Містер Гіткліфф пішов слідом, і його випадкові веселощі швидко згасли, поступившись похмурості.

Мені було дуже зле: паморочилося в голові, я ледве тримався на ногах і мало не непритомнів. Отож мені волею-неволею довелося залишитися на ночівлю під його дахом.

Гіткліфф наказав Зіллі принести мені чарку бренді, а сам пішов до внутрішньої кімнати. Зілла посипчувала моєму жалюгідному становищу й, виконавши його наказ, завдяки чому я трохи отямився, провела мене до ліжка.

РОЗДІЛ III

Підіймаючись сходами попереду мене, покоївка порадила сховати свічку й не шуміти, бо її господар мав дивну забаганку щодо кімнати, куди вона збиралася мене поселити, і ніколи добровільно не дозволяв там нікому ночувати. Я запитав, чому.

— Не знаю, — відповіла вона. — Я тут лише рік чи два живу. А тут стільки всіляких дивних речей коїться, що й цікавитися всім просто не встигаєш.

Я й сам був надто приголомшений, щоб цікавитися чимось, тож замкнув двері й озирнувся, шукаючи

ліжко. З усієї меблів тут були тільки стілець, шафа для одягу та велика дубова коробка-ніша з вирізаними вгорі квадратними віконцями, схожими на каретні. Підійшовши ближче, я заглянув усередину й побачив дивакувату старовинну конструкцію. Вона була влаштована дуже зручно — щоб кожному члену родини не доводилося виділяти окрему кімнату. По суті, це була крихітна комірчина, а підвіконня вікна, яке опинилося всередині неї, слугувало за стіл.

Я розсунув дерев'яні панелі, заліз усередину зі свічкою, засунув їх назад і відчув себе в безпеці від пильного ока Гіткліффа та всіх інших.

На підвіконні, де я поставив свічку, в одному кутку лежало кілька запліснявілих книжок. Усе підвіконня було списане подряпанними на фарбі словами. Щоправда, то було не що інше, як одне ім'я, повторене безліччю почерків — великих і малих: **Кетрін Ерншо**, подекуди **Кетрін Гіткліфф**, а ще **Кетрін Лінтон**.

Мляво прихилившись головою до вікна, я знову й знову перечитував: *Кетрін Ерншо — Гіткліфф — Лінтон*, аж поки очі не заплющилися. Та не минуло й п'яти хвилин, як у темряві раптом спалахнули білі літери — такі яскраві, наче примари. Здавалося, повітря кишіло Кетрінами. Я прокинувся, щоб позбутися цього настирливого імені, й побачив, що гніт моєї свічки схилився над одним зі старовинних томів, наповнюючи кімнату запахом паленої шкіри.

Я загасив свічку й, почуваячись у край некомфортно через холод, сів і розгорнув на колінах пошкоджену книжку. То був Новий Заповіт, надрукований дрібним шрифтом, і від нього жакливо тхнуло пліснявою. На перший чистий сторінці було написано: «**Кетрін Ерншо, її**

книжка», а нижче стояла дата — приблизно чверть століття тому.

Я закрив її й узяв іншу, потім ще одну, аж поки не переглянув усі. Бібліотека Кетрін була невеликою, зате стан книжок свідчив, що ними добре користувалися, хоча й не зовсім за призначенням. Майже не залишилося жодного розділу, якого не торкнулося перо — усі вільні місця були списані чорнилом. Десь траплялися окремі речення, а десь цілі уривки скидалися на справжній щоденник, нашкрябані незрілим дитячим почерком. На початку однієї додаткової сторінки — мабуть, справжнього скарбу, коли її вперше знайшли, — я з неабиякою втіхою побачив чудову карикатуру на мого знайомого Джозефа. Намальована грубо, але напрочуд влучно.

Невідома Кетрін зацікавила мене і я узявся розбирати її вицвілі ієрогліфи.

«Жахлива неділя», — починався абзац нижче. «Хоч би тато швидше повернувся. Гіндлі — огидна заміна. Він поводитьсь з Гіткліффом просто жахливо. Ми з Г. збираємося бунтувати, і сьогодні ввечері зробили перший крок».

Цілий день лив дощ, тому до церкви ми піти не могли. Отож Джозеф зібрав громаду на горищі. А поки Гіндлі з дружиною грілися внизу біля затишного вогню — і вже точно не читали Біблію, можу закластися, — Гіткліффа, мене та нещасного хлопця-конюха змусили взяти молитовники й піднятися нагору. Нас посадили в ряд на мішку з зерном. Ми стогнали, тремтіли від холоду й сподівалися, що Джозеф скоротить свою проповідь. Та це була даремна надія! Проповідь тривала три години. І все ж мій брат мав нахабство вигукнути, коли побачив, як ми спускаємося: «Що, так скоро?»

Раніше в неділю ввечері нам дозволяли гратися, якщо ми не надто галасували. Тепер же досить тихенько хихикнути — і нас одразу відправляють по кутках.

«Ви забуваєте, що тут є господар, — каже тиран. — Я знищу першого, хто мене розсердить! Вимагаю цілковитої пристойності й тиші. О, хлопче! Це ти? Люба Френсіс, смикни його за волосся, коли проходитимеш повз. Я чув, як він клацнув пальцями».

Френсіс добряче смикнула його за волосся, а тоді пішла й усілася чоловікові на коліна. І вони сиділи там, мов двоє дітей, годинами цілувалися й базікали про всілякі дурниці — від яких нам самим було б соромно.

Ми влаштувалися якнайзатишніше, наскільки дозволяли наші можливості, в арці буфета. Я щойно зв'язала до купи наші фартушки й повісила їх замість завіси, коли прийшов Джозеф — його послали сюди зі стайні. Він зірвав мою завісу, дав мені ляпаса й прохрипів:

«Не встигли поховать хазяїна, неділя ще не скінчилася, і слово Боже досі у вас у вухах, а ви смієте бавитися! Ганьба вам! Сідайте, нечемні діти! Книжок добрих он скільки, аби читати їх хотіли. Сідайте та думайте про свої душі!»

Сказавши це, він змусив нас сісти так, щоб далекий відблиск вогню освітлював текст книжок, які він нам тицьнув. Я не могла цього терпіти. Схопила свою брудну книжку за корінець і жбурнула її в собачу будку, присягнувшись, що ненавиджу добрі книжки. Гіткліфф теж копнув свою туди ж. І тут почалося!

«Містере Гіндлі! — загорлав наш священнослужитель. — Містере, сюди! Міс Кеті відірвала задню обкладинку від «Шолома спасіння», а Гіткліфф засунув ногу в першу частину «Широкої дороги до загибелі»! Та це ж страхіття, що ви дозволяєте їм таке витворяти. Ех! Старий чоловік уже давно дав би їм доброго прочухана... та його більше нема!»

Гіндлі поспіхом піднявся зі свого райського місця біля вогнища, схопив одного з нас за комір, другого — за руку й пожбурихав обох у задню кухню. Там Джозеф запевнив нас, що дідько неодмінно прийде по нас. Втішені такими словами, ми обое забилися по різних кутках і стали чекати його приходу.

Я знайшла цю книжку й горщик із чорнилом на полиці, прочинила двері будинку, щоб було світло, і вже двадцять хвилин пишу сюди. Але мій товариш не терпить чекати й пропонує поцупити плащ доярки та гайнути в ньому на пустище. Чудова думка! А якщо прийде похмурий старий, то, може, вирішить, що його пророцтво справдилося. Адже під дощем нам навряд чи буде гірше та холодніше, ніж тут».

• * *

Гадаю, Кетрін таки здійснила свій задум, бо наступне речення вже стосувалося іншого. Вона перейшла на сумний тон.

«Хіба ж я могла подумати, що Гіндлі колись змусить мене так гірко плакати! — писала вона. — Голова болить так, що важко втримати її на подушці, але я ніяк не можу заспокоїтися. Бідний Гіткліфф! Гіндлі називає його волоцюгою і більше не дозволяє йому сидіти чи їсти разом із нами. Каже, що нам заборонено

гратися разом, і погрожує вигнати його з дому, якщо ми порушимо цей наказ. Він насмілювався звинувачувати нашого батька (як тільки у нього язик повернувся!) у тому, що той занадто розпестив Г., і присягається, що вкаже на його справжнє місце...»

• * *

Я вже сонно клював носом над тьмяною сторінкою: погляд ковзав із рукопису на друкований текст. Перед очима з'явився оздоблений червоним заголовок: **«Сімдесят разів по сім і перший із сімдесят першого. Побожна проповідь, виголошена преподобним Джабезом Брандергамом у каплиці Гіммерден-Сау».**

І поки я напівсвідомо ламав голову, намагаючись здогадатися, що саме Брандергем має на увазі, я знову відкинувся на подушку й заснув. Ох, ці наслідки поганого чаю та кепського настрою! Що ще могло влаштувати мені таку жахливу ніч? Не пригадую іншої такої, відколи взагалі здатен відчувати страждання.

Я почав марити майже одразу, як уривистим стало відчуття реальності. Мені наснилося, ніби настав ранок і я вирушив додому в супроводі Джозефа як провідника. Снігу на нашій дорозі було по коліна, і поки ми з трудом пробіралися через кучугури, мій супутник докучав мені постійними докорами: мовляв, чому я не взяв із собою паломницьку палицю. Він твердив, що без неї я нізащо не потраплю до хати, і хвалькувато махав важкою палицею, яка, як я зрозумів, і мала слугувати тим паломницьким ціпком. На мить мені здалося абсурдним, що для того, аби зайти у власний дім, потрібна зброя у вигляді ціпка. Але тут мені спала на думку нова ідея: ми йшли зовсім не додому. Ми йшли слухати проповідь знаменитого Джабеза

Брандергема на тему «Сімдесят разів по сім». І хтось із нас — Джозеф, проповідник чи я сам — вчинив ту саму «першу з сімдесят першої» провину, і тепер нас мали прилюдно відлучити від церкви.

Ми прийшли до церкви. Я й справді двічі чи тричі проходив повз неї під час своїх прогулянок. Вона стоїть у западині між двома пагорбами — на підвищеній улоговині біля болота, чия торф'яна волога, як кажуть, цілком придатна для бальзамування кількох небіжчиків, яких там поховали. Дах досі тримається цілим. Але оскільки платня священника становить лише двадцять фунтів на рік, а будинок має всього дві кімнати й ось-ось може перетворитися на одну, жоден священник не погоджується там служити. Особливо зважаючи на поширені чутки, ніби його паства радше дозволить йому померти з голоду, ніж викладе зі своїх кишень хоча б зайве пенні на утримання парафії.

Утім, у моєму сні у Джабеза була повна каплиця уважних слухачів. І він виголошував проповідь... Боже мій, що це була за проповідь! Поділена на чотириста дев'яносто частин, кожна з яких тягнула на повноцінну промову з амвона і розбирала окремий гріх! Де він їх тільки набрав — розуму не прикладу. У нього була своя особлива манера тлумачити це число: виходило, що ближній має щоразу грішити якимось по-новому. І гріхи це були найхимерніші — дивні провини, про які я раніше й уявити не міг.

О, як же я втомився! Як я корчився, позіхав, клював носом і знову здригався! Я щипав і колов себе, тер очі, вставав і знову сідав, штовхав Джозефа ліктем, питаючи, чи буде цьому взагалі край. Але я був засуджений вислухати все до кінця. І ось, урешті-решт, він дійшов до «першої з сімдесят першої». У цей критичний момент на мене зійшло раптове

натхнення: я відчув порив піднятися й оголосити Джабеза Брандергема грішником, що вчинив гріх, який жоден християнин прощати не зобов'язаний.

— Сер! — вигукнув я. — Сидячи тут у чотирьох стінах, я витерпів і пробачив чотириста дев'яносто частин вашої проповіді! Сімдесят і сім разів я хапав капелюха і збирався піти — і сімдесят разів по сім ви безглуздо змушували мене сісти назад. Але чотириста дев'яносто перший — це вже занадто! Брати по нещастю, нападаймо на нього! Стягніть його додолу, розтрощіть на порох, щоб і слід його зник!

— Ти й є та людина! — вигукнув Джабез після урочистої паузи, нахилиючись через свою подушку для проповідей. — Сімдесят разів по сім ти позіхав і кривив обличчя — і сімдесят разів по сім я радився зі своєю душею. «Ось вона, людська слабкість, — казав я собі, — і це також можна простити!» Але тепер настала перша з сімдесят першої! Братство, виконайте над ним вирок! Така честь належить усім Його святим!

З цими заключними словами весь натовп, піднявши свої паломницькі палиці, кинувся на мене. Не маючи жодної зброї для самозахисту, я вхопився за кий Джозефа — мого найближчого й найлютішого нападника. У цій тисняві кії перехрещувалися, і удари, призначені мені, сипалися на чужі голови. За мить уся каплиця загула від тріску й стукоту: кожен підняв руку на свого сусіда. А Брандергем, не бажаючи залишатися осторонь, виплескував свій запал, люто гатячи по дошках трибуни. Той гуркіт лунав так гучно, що врешті-решт — на мій невимовний порятунок — я прокинувся.

І що ж спричинило цей страшний гуркіт? Що виконувало роль Джабеза в цій бійці? Усього лише

гілка ялини, яка торкалася мого вікна, коли завивав вітер, і сухими шишками тарабанила по шибках! Я якось мить недовіжливо прислухався, зрозумів, хто порушує мій спокій, а тоді знову повернувся й задрімав. І знову почав бачити сон — якщо це взагалі можливо, ще неприємніший за попередній.

Цього разу я пам'ятав, що лежу в дубовій комірчині, й чітко чув поривчастий вітер і сніг, який бив у вікно. Я також чув, як ялинова гілка знову й знову видає свій надокучливий звук, і тепер правильно розумів його причину. Але вона так мене дратувала, що я вирішив, якщо тільки зможу, змусити її замовкнути. Мені наснилося, що я підвівся й спробував відсунути засув на віконниці. Гачок був припаяний до скоби — я помітив це, коли не спав, але тепер забув.

— Та я все одно її спиню! — пробурмотів я.

Я вдарив кісточками пальців у шибку й просунув руку назовні, намагаючись схопити настирливу гілку. Та замість неї мої пальці зімкнулися на пальцях маленької, крижано-холодної руки!

Мене охопив неймовірний жах нічного кошмару. Я спробував відсмикнути руку, але маленька рука вчепилася в неї, і тоді почувся надзвичайно тужливий голос:

— Впусти мене... впусти мене!

— Хто ти? — запитав я, тим часом намагаючись вивільнитися.

— Кетрін Лінтон, — тремтливо відповів голос. — Я прийшла додому. Я заблукала на пустищі!

Чому я подумав саме про *Лінтон*? Адже двадцять разів прочитав ім'я *Ерншо*, перш ніж звернув увагу на Лінтон.

Поки вона говорила, я невиразно розгледів у вікні дитяче обличчя. Від страху я став жорстоким. Зрозумівши, що струсити з себе це створіння не вдасться, я притягнув його за зап'ясток до розбитого скла й почав терти ним об уламки туди-сюди, аж поки кров не потекла й не просочила постіль. Але воно й далі жалібно скиглило:

— Впусти мене!

І не розтискало пальців, тримаючись так уперто, що від страху я мало не збожеволів.

— Та як же я можу! — зрештою вигукнув я. — Відпусти *мене*, якщо хочеш, щоб я впустив *тебе*!

Пальці розтиснулися. Я хутко витяг руку крізь отвір, нашвидкуруч склав книжки пірамідою біля вікна й затулив вуха, щоб не чути цього жалюгідного благання.

Здавалося, я тримав їх затуленими понад чверть години. Та щойно знову прислухався, як жалібний голос знову заскімлив:

— Впусти мене...

— Забирайся! — крикнув я. — Я не впускаю тебе, навіть якщо ти благатимеш двадцять років!

— Це вже двадцять років, — жалібно відповів голос. — Двадцять років. Я двадцять років поневіряюся без дому!

Тут знадвору почувся слабкий дряпаючий звук, а стос книжок заворушився, наче хтось штовхав його

з іншого боку. Я хотів втекти, але не міг поворухнути жодною кінцівкою й тому несамовито закричав.

На моє збентеження, крик виявився не лише частиною сну: до моєї кімнати поспіхом наблизилися чийсь кроки. Хтось рвучко відчинив двері, і крізь ґрати над узголів'ям ліжка пробилося світло. Я все ще сидів, тремтячи, й витирав піт із чола. Непроханий гість, здавалося, вагався, а тоді щось пробурмотів собі під ніс. Нарешті він напівпошепки, явно не очікуючи відповіді, запитав:

— Тут хтось є?

Я вирішив, що краще зізнатися в своїй присутності. Я впізнав голос Гіткліффа й боявся, що, якщо мовчатиму, він почне шукати далі. З цим наміром я повернувся й відчинив дерев'яні дверцята. Я нескоро забуду враження, яке справив на нього цей мій рух.

Гіткліфф стояв біля входу в самій сорочці та штанах. У руці він тримав свічку, віск стікав йому на пальці, а обличчя було біле, мов стіна за його спиною. Перший скрип дубових дверцят вразив його, наче удар струмом: свічка вислизнула з руки й відлетіла на кілька футів, а сам він так розгубився, що ледве зміг її підняти.

— Це лише ваш гість, сер, — вигукнув я, бажаючи позбавити його подальшого приниження через власну боягузливість. — Мені наснилося щось жахливе, і від переляку я закричав уві сні. Перепрошую, що потурбував вас.

— О, хай тебе Бог покарає, містере Локвуде! Краще б ти був на... — почав мій господар, ставлячи свічку на стілець, бо тримати її рівно він

уже не міг. — І хто показав вам дорогу до цієї кімнати? — продовжив він, уп'явшись нігтями в долоні й стискаючи зуби, щоб стримати нервові тремтіння щелеп. — Хто це був? Я зараз же виставлю його з дому!

— Ваша служниця Зілла, — відповів я, зісковзуючи на підлогу й швидко вдягаючись. — Я б не заперечував, містере Гіткліффе, якби ви так і зробили. Вона цілком на це заслужила. Гадаю, їй просто кортіло за мій рахунок отримати ще один доказ того, що це місце має погану славу. І справді має — тут повно привидів та всілякої нечисті! Ви недарма зачинили цю кімнату, запевняю вас. У такому лігві ніхто не подякує вам за можливість поспати!

— Що ви маєте на увазі? — запитав Гіткліфф. — І що ви взагалі робите? Лягайте й доспіть до ранку, раз уже ви тут. Але, заради всього святого, не повторюйте цього жакливого крику! Ніщо не могло б його виправдати, хіба що вам перерізали горло!

— Якби ця маленька бісова істота пробралася через вікно, вона, мабуть, задушила б мене! — відповів я. — Я більше не збираюся терпіти переслідування ваших гостинних предків. Хіба преподобний Джабез Брандергам не був вашим родичем по материнській лінії? А та мала капосниця, Кетрін Лінтон, чи Ерншо, чи як там її звали... Вона, мабуть, була підміненою дитиною — справжнє маленьке диявольське створіння! Вона сказала, що вже двадцять років блукає землею. Без сумніву, це справедливе покарання за її земні гріхи!

Щойно я вимовив ці слова, як згадав, що в книжці ім'я Кетрін було пов'язане з ім'ям Гіткліффа. Ця деталь цілком вилетіла з моєї голови й повернулася в пам'ять лише тепер. Я почервонів від власної

необачності, але, не показуючи, що усвідомив свою помилку, поспішив додати:

— Річ у тім, сер, що першу частину ночі я провів...

Тут я знову замовк. Я хотів сказати: «перечитуючи ті старі томи», — але тоді видав би, що знаю не лише їхній друкований, а й рукописний зміст. Тож, виправившись, продовжив:

— ...перечитувати ім'я, видряпане на підвіконні. Вельми одноманітне заняття, яке присипляє, наче рахування або...

— *Що ви взагалі маєте на увазі, говорячи зі мною таким тоном?!* — люто grimнув Гіткліфф. — Як... як ви *смієте* говорити так під моїм дахом? Боже! Він збожеволів, якщо дозволяє собі таке казати!

І він у нестямі вдарив себе долонею по лобі.

Я не знав, чи обуритися на його слова, чи продовжити своє пояснення. Але він був так сильно схвилюваний, що мені стало його шкода, і я продовжив розповідати про свої сни. Я запевнив, що ніколи раніше не чув імені «Кетрін Лінтон», але, багато разів читаючи його, мимоволі перейнявся ним, і зрештою воно ожило в моїй уяві, коли я вже не міг її контролювати.

Поки я говорив, Гіткліфф поступово відступив у затінок ліжка, а зрештою сів, майже повністю сховавшись за ним. Та за його уривчастим, нерівним диханням я зрозумів, що він щосили намагається опанувати надмірно сильні емоції.

Не бажаючи показати, що почув його боротьбу із собою, я продовжив одягатися, навмисно створюючи якомога більше шуму. Потім поглянув

на годинник і почав уголос міркувати, як довго тягнеться ця ніч:

— Ще й третьої немає! Я міг би присягнутися, що вже шоста. Час тут просто завмер. Ми, мабуть, лягли спати о восьмій!

— Узимку завжди о дев'ятій, а встаємо о четвертій,
— сказав мій господар, стримуючи стогін. І, як мені здалося, за тінню його руки він витер сльозу з ока.

— Містере Локвуде, — додав він, — можете перейти до моєї кімнати. Ви тільки заважатимете, якщо так рано спуститесь вниз. А ваш дитячий крик остаточно прогнав мій сон.

— І мій також, — відповів я. — Я погуляю подвір'ям до світанку, а тоді піду. І вам не доведеться боятися, що я знову вдеруся до вас уночі. Тепер я цілком вилікувався від бажання шукати задоволення в товаристві — байдуже, сільському чи міському. Розумна людина повинна знаходити достатньо товариства в самій собі.

— Чудове товариство! — пробурмотів Гіткліфф. — Візьміть свічку й ідіть, куди хочете. Я зараз приєднаюся. Тільки не виходьте на подвір'я: собаки не прив'язані. А в будинку... там Джуно стоїть на варті, і... Ні, можете походити лише сходами та коридорами. А тепер ідіть! Я прийду за дві хвилини!

Я послухався настільки, наскільки це означало вийти з кімнати. Не знаючи, куди ведуть вузькі коридорчики, я зупинився і мимоволі став свідком дивного прояву забобонності мого господаря, який різуче суперечив його позірній розсудливості. Він заліз на ліжко й ривком відчинив віконницю. І щойно потягнув її на себе, як вибухнув нестримними сльозами.

— Заходь! Заходь! — схлипував він. — Кеті, заходь, прошу тебе. О, прошу... *ще один раз!* О, люба моя, найдорожча! Почуй мене *цього* разу, Кетрін, нарешті!

Привид виявив звичну для привидів примхливість: жодного знаку своєї присутності не подав. Зате сніг і вітер шалено ринули у вікно, дісталися навіть до мене й загасили свічку.

У потоці горя, що супроводжував це божевільне голосіння, було стільки муки, що співчуття змусило мене не зважати на його безглуздя. Я тихо відійшов, наполовину сердитий на себе за те, що взагалі все це почув, і засмучений тим, що розповів про свій безглуздий кошмар, адже саме він спричинив такі страждання. Чому — цього я не міг зрозуміти. Я обережно спустився донизу й опинився в задній кухні, де тьмяний жар, згрібаний у щільну купу, дозволив мені знову запалити свічку. Ніщо не ворухилося, крім сірої смугастої кішки. Вона вибралася з попелу й зустріла мене невдоволеним нявчанням.

Біля вогнища стояли дві лави, вигнуті дугами майже в повне коло. На одній я простягнувся, а на іншу застрибнула Грімалкін. Ми обоє вже почали дрімати, коли хтось увійшов до нашого сховку. То був Джозеф. Він спустився дерев'яною драбиною, яка крізь люк у стелі вела, мабуть, на його горище. Він похмуро глянув на маленьке полум'я, яке я роздмухав між ґратами каміна, зігнав кішку з її місця, сам усівся на ньому й заходився набивати тютюном люльку завдовжки в три дюйми.

Моя присутність у його святому місці, очевидно, була такою нахабністю, що навіть не заслуговувала на згадку. Він мовчки підніс люльку до губ, схрестив руки на грудях і почав пихкати. Я не

заважав йому насолоджуватися . Коли він викури
люльку й тяжко зітхнув, то підвівся та так само
урочисто вийшов, як і прийшов.

Незабаром почулися пружніші кроки. Я вже відкрив
рота, щоб побажати «доброго ранку», але знову
його закрив, так і не вимовивши привітання. Це
Гортон Ерншо пошепки молився, перебираючи в
кутку інструменти — лопату чи заступ, щоб
прокопати собі шлях крізь замети. Молитва його
складалася з тихих прокльонів, спрямованих на все,
чого він торкався.

Я здогадався з його приготувань, що виходити вже
дозволено, тому встав із жорсткої лави й рушив за
ним. Він це помітив і кінцем лопати вказав на інші
двері, без слів даючи зрозуміти: якщо я хочу
змінити місце перебування, то саме туди мені й
треба.

Двері вели до будинку, де жінки вже порались по
господарству. Зілла величезними міхами
роздмухувала вогонь у каміні, підганяючи язики
полум'я вгору по димарю; а пані Гіткліфф, стоячи
навколішки біля вогнища, читала книжку при його
світлі. Вона прикривала долонею очі від жару й,
здавалося, цілком поринула у читання,
відриваючись від нього лише для того, щоб
насварити служницю, коли та обсипала її іскрами,
або час від часу відсунути собаку, який нахабно
сунув морду їй просто в обличчя.

Я здивувався, побачивши там і Гіткліффа. Він стояв
біля вогню спиною до мене й саме закінчував
бухливу сварку з бідолашною Зіллою. Та час від
часу переривала роботу, хапалася за край фартуха й
обурено зітхала.

— А ти, ти, нікчемна... — почав він, коли я увійшов, повернувшись до своєї невістки й уживши епітет, такий же невинний, як «качка» чи «вівця», але зазвичай позначуваний трьома крапками. — Ось ти знову взялася за свої ледарські забавками! Решта людей заробляють собі на хліб, а ти живеш за моїм рахунком! Прибери своє лахміття й берися до роботи. Ти ще заплатиш мені за те, що я змушений вічно бачити тебе перед очима. Чуєш, клята дівко?

— Я приберу своє лахміття, бо ви можете змусити мене це зробити, якщо я відмовлюся, — відповіла молода жінка, закриваючи книжку й кидаючи її на стілець. — Але нічого іншого я не робитиму, хоч ви язика собі висолопіть, якщо тільки сама цього не захочу!

Гіткліфф підняв руку, і співрозмовниця відскочила на безпечнішу відстань, очевидно добре знаючи, якою важкою була ця рука. Я не мав жодного бажання спостерігати за бійкою, де одні кидаються на інших, мов кішка з собакою, тому жваво ступив уперед, наче тільки й прагнув зігрітися біля вогнища й нічого не знав про перервану сварку.

Обом вистачило пристойності припинити подальші чвари: Гіткліфф, щоб не піддатися спокусі, засунув кулаки в кишені; пані Гіткліфф скривила губи й відійшла до найдальшого місця, де й дотримала свого слова, перетворившись на статую до кінця мого перебування.

Але пробув я там недовго. Я відмовився снідати разом із ними і, щойно на небі заблимав перший світанковий промінь, скористався нагодою втекти на волю — у чисте, тихе й холодне повітря, холодне, мов невидимий лід.

Господар дому крикнув мені, щоб я зачекав, ще не дійшовши до кінця саду, і запропонував провести мене через вересове пустище. Добре, що він це зробив, бо весь схил пагорба перетворився на біле море. Його підйоми й западини вже нічого не говорили про справжній рельєф землі: ями були засипані снігом врівень із поверхнею, а цілі ряди насипів — відвалів із каменоломень — зникли з тієї карти місцевості, яку вчорашня прогулянка так виразно намалювала в моїй пам'яті.

З одного боку дороги через кожні шість-сім ярдів я помічав ряд вертикальних каменів, що тягнувся вздовж усього безлюдного пустища. Їх навмисне встановили й побілили вапном, щоб вони слугували дороговказами в темряві, а також у такі снігопади, як нинішній, коли глибокі болота по обидва боки дороги ставали невіддільними від твердішої стежки. Але тепер, крім подекуди брудної цятки, що стирчала зі снігу, від цих каменів не залишилося й сліду. Тому мій супутник раз у раз мусив попереджати мене, щоб я звертав праворуч або ліворуч, хоча мені здавалося, що я правильно йду за вигинами дороги.

Дорогою ми майже не розмовляли. Біля входу до парку «Гнізда дрозда» він зупинився й сказав, що далі я вже точно не заблукаю. Ми поспішно попрощалися, після чого я рушив сам, покладаючись на власну кмітливість. Від воріт до «Гнізда дрозда» було дві милі. Гадаю, я примудрився перетворити їх на чотири: то губився серед дерев, то провалювався в сніг мало не по шию. Оцінити таке становище здатна лише людина, яка сама в ньому побувала. Хай там як, скільки б я не блукав, годинник пробив дванадцяту саме тоді, коли я увійшов до будинку. Отже, на кожну милю

звичайної дороги від Буремного перевалу до «Гнізда дрозда» мені знадобилася рівно година.

Моя незмінна служниця зі своїми помічницями кинулися мене зустрічати. Вони вже зовсім втратили надію мене побачити, думали, що минулої ночі я загинув, і тепер вони міркували, як шукатимуть мої останки.

Я наказав їм заспокоїтися, раз уже бачать, що я повернувся, а сам, промерзлий до самісінького серця, поплентався нагору. Переодягнувшись у сухий одяг і хвилин тридцять-сорок походивши туди-сюди, щоб зігрітися, я перебрався до свого кабінету, морений зовсім. Я навіть не міг насолодитися теплим вогнем і гарячою кавою, які служниця приготувала для мене.

РОЗДІЛ IV

Які ж ми все-таки непостійні! Я так радів, що втік від людей у глушину, але не витримав і дня самотності. Не стерпівши вечірнього смутку, я покликав служницю Неллі Дін (яку лагідно називали Еллен) і попросив посидіти зі мною під час вечері. Сподівався, що вона виявиться балакучою і або розважить мене, або бодай заколише своїми розмовами.

— Ви живете тут уже досить давно, — почав я. — Ви, здається, казали, що шістнадцять років?

— Вісімнадцять, сер. Я прийшла сюди, коли господиня вийшла заміж, щоб служити їй. А після її смерті господар залишив мене економкою.

— Он як.

Запала пауза. Схоже, вона не була любительською пліткувати — принаймні не про чужі справи. А її власні навряд чи могли мене зацікавити. Та ось вона трохи посиділа, поклавши кулаки на коліна й поринула в роздуми. За кілька хвилин вона промовила:

— Ех, як же все змінилося відтоді!

— Авжеж, — зауважив я. — Гадаю, за цей час ви побачили чимало змін?

— Побачила. І чимало лиха теж, — відповіла вона.

«Ага, переведу розмову на родину мого господаря, — подумав я. — Чудова тема для початку! А про цю миловидну молоду вдову мені й справді хотілося б дещо дізнатися. Цікаво, вона тутешня чи, що більш імовірно, якась чужинка, яку ці похмурі тутешні мешканці не визнають за свою?»

З цією думкою я запитав місіс Дін, чому Гіткліфф здає в оренду «Гніздо дрозда» й воліє жити в значно гіршому будинку та місцевості.

— Невже він не такий багатий, щоб утримувати маєток? — поцікавився я.

— Багатий, сер?! — вигукнула вона. — У нього грошей — не злічити, і щороку їх більшає. Авжеж, авжеж, він міг би жити в куди кращому будинку, ніж цей. Але він страшенно скупий. Якби він збирався перебратися до «Гнізда дрозда», то, щойно почувши про доброго орендаря, не зміг би змиритися з думкою, що втратив нагоду заробити ще кількасот фунтів. Дивно, що люди бувають такими жадібними, коли в них у цьому світі нікого не лишилося!

— Здається, у нього був син?

— Так, був один. Але він помер.

— А ця молода жінка, місіс Гіткліфф, — його вдова?

— Так.

— А звідки вона родом?

— Та вона, сер, донька мого покійного господаря. До шлюбу її звали Кетрін Лінтон. Я її виховувала, бідолашну! Як же я хотіла, щоб містер Гіткліфф перебрався сюди! Тоді ми з нею знову були б разом.

— Що?! Кетрін Лінтон? — вигукнув я, вражений.

Але варто було мені трохи подумати, як я переконався: це не моя примарна Кетрін.

— Тоді, — продовжив я, — мого попередника звали Лінтон?

— Так.

— А хто такий цей Ерншо — Гортон Ерншо, який живе разом із містером Гіткліффом? Вони родичі?

— Ні. Він небіж покійної місіс Лінтон.

— Тобто двоюрідний брат цієї молодої жінки?

— Так. І її чоловік теж був їй двоюрідним братом: один по матері, другий по батькові. Гіткліфф одружився із сестрою містера Лінтона.

— Тепер зрозуміло, чому на фасаді «Буремного перевалу», над вхідними дверима, вирізано «Ерншо». Це старовинний рід?

— Дуже старовинний, сер. А Гортон — останній із них, так само як наша міс Кеті — остання з нас, тобто з Лінтонів. Ви були в «Буремному перевалі»? Перепрошую, що питаю, але мені дуже хотілося б почути, як вона там.

— Місіс Гіткліфф? Вона виглядала дуже добре й була дуже вродлива. Але, мені здається, не надто щаслива.

— Ох, це не дивно! А як вам господар?

— Він досить грубий чоловік, місіс Дін. Хіба це не його вдача?

— Грубий, як зубець пилки, і твердий, як камінь! Чим менше ви з ним матимете справ, тим краще.

— Напевно, життя добряче його помотало, якщо він став таким буркотуном. Ви щось знаєте про його минуле?

— Та то ціла історія, сер. Я знаю про нього все — хіба що не знаю, де він народився, хто були його батьки і звідки він спершу взяв гроші. А Гортону викинули на узбіччя, наче ще не опереного горобчика! Бідолашний хлопець — єдиний у всій цій окрузі, хто навіть не здогадується, як його ошукали.

— Що ж, місіс Дін, буде дуже люб'язно з вашого боку розповісти мені щось про моїх сусідів. Відчуваю, що сьогодні не засну, якщо зараз ляжу. Тож будьте ласкаві, посидьте зі мною та поговоріть годину.

— О, звичайно, сер! Я тільки принесу трохи шиття, і сидітиму стільки, скільки вам буде завгодно. Та ви здається застудилися. Я бачила, як вас морозило.

Вам треба випити трохи вівсяного відвару — він прожене застуду.

Добра жінка вийшла з кімнати, а я присунувся ближче до вогню. Голова в мене палала, а все тіло морозило. До того ж нерви й думки були так збуджені, що я майже доходив до безглуздового стану. Через це я почувався не стільки незатишно, скільки тривожно. Я побоююсь, що останні події можуть мати для мене серйозні наслідки.

Невдовзі вона повернулася, несучи миску, від якої клубочилася пара, і кошик із рукоділлям. Поставивши миску на плиту, вона підсунула свій стілець ближче, явно задоволена тим, що я виявився таким товариським.

* * * * *

— Перш ніж я перебралася жити сюди, — почала вона, — я майже весь час була в «Буремному перевалі». Річ у тім, що моя мати вигодувала містера Гіндлі Ерншо, батька Гортон, і я змалку звикла гратися з дітьми. Я також бігала по різних дорученнях, допомагала заготовляти сіно й крутилася на фермі, готова взятися за будь-яку роботу, яку мені доручали.

Одного чудового літнього ранку — саме починалися жнива, добре пам'ятаю, — містер Ерншо, старий господар, спустився вниз, уже вдягнений у дорогу. Спершу він сказав Джозефу, що треба зробити протягом дня, а тоді повернувся до Гіндлі, Кеті та мене — я саме сиділа з ними й їла вівсяну кашу — і, звертаючись до сина, сказав:

— Ну, мій красунчику, сьогодні я йду до Ліверпуля. Що тобі привезти? Можеш вибрати все, що хочеш. Тільки щоб воно було маленьке, бо я піду туди

пішки й назад теж пішки. Шістдесят миль в один бік — далеченько доведеться тупати!

Гіндлі попросив скрипку, а тоді батько запитав міс Кеті. Їй ледь виповнилося шість років, але вона могла їздити верхи на будь-якому коні в стайні, тож вибрала собі батіг.

Про мене він теж не забув, бо мав добре серце, хоч іноді був доволі суворий. Він пообіцяв принести мені повну кишеню яблук і груш, а потім поцілував дітей, попрощався й вирушив у дорогу.

Нам усім його відсутність здалася нескінченно довгою — цілих три дні. Маленька Кеті раз у раз питала, коли він повернеться. Місіс Ерншо чекала його до вечері третього вечора й щогодини відкладала трапезу. Але він все не повертався, і зрештою дітям набридло бігати до воріт виглядати батька.

Стемніло. Вона вже хотіла відправити їх спати, але діти так жалібно просили дозволити їм ще трохи посидіти, що вона поступилася. І близько одинадцятої години дверна клямка тихо піднялася, і до кімнати зайшов господар. Він важко опустився на стілець, сміючись і стогнучи, та наказав усім відійти, бо мало не загинув у дорозі. Трьом королівствам світу він не побажав би ще раз такої мандрівки!

— Я ледь не помер від переляку! — сказав він, розгортаючи свій плащ, який тримав згорнутим у руках. — Глянь, жінко! Ніколи в житті мене так не вимотувала жодна річ. Але доведеться прийняти його як Божий дар, хоч на вигляд він ніби з самого пекла.

Ми всі скупчилися навколо нього, і я, визирнувши над головою міс Кеті, побачила брудну, обірвану дитину з чорним волоссям. Вона була вже досить велика, щоб ходити й говорити. Ба більше, обличчя в неї здавалося старшим за Кетрін. Але коли дитину поставили на ноги, вона тільки озиралася навколо й раз у раз повторювала якусь незрозумілу тарабарщину. Я злякалася, а місіс Ерншо вже ладна була виставити дитину за двері. Вона скочила на ноги й обурено запитала, як він міг додуматися притягнути до хати цього циганського байстрюка, коли їм і власних дітей треба годувати та доглядати? Що він узагалі збирається з ним робити? Чи він часом не збожеволів?

Господар спробував усе пояснити, але був майже непритомний від втоми. Крізь її лайку я розібрала тільки уривок розповіді: він побачив цю дитину на вулицях Ліверпуля — голодну, без даху над головою й майже німу. Він підібрав її та спробував розшукати господаря. Ніхто не знав, кому вона належить, сказав він. А оскільки і грошей, і часу в нього було обмаль, він вирішив одразу забрати дитину додому, замість того щоб витратити гроші на марні пошуки. Бо він твердо вирішив не залишати її в тому стані, в якому знайшов.

Зрештою моя господиня виговорилося й заспокоїлася. А містер Ерншо наказав мені вимити дитину, дати їй чистий одяг і вкласти спати разом із дітьми. Гіндлі та Кеті мовчки дивилися й слухали, поки в домі знову не запанував спокій. Тоді обоє заходилися шукати в батькових кишнях подарунки, які він їм обіцяв. Гіндлі було чотирнадцять років, але коли він витягнув із плаща те, що колись мало бути скрипкою, а тепер було розчавлене на друзки, хлопець голосно розплакався.

А Кеті, дізнавшись, що батько загубив її батіг, поки порався з приблудою, показала свій норов: скорчила дурнику гримасу й плюнула в його бік. За це батько добряче її відшмагав, щоб навчити кращих манер. Діти навідріз відмовилися спати з ним в одному ліжку чи навіть пускати його до своєї кімнати. Та й у мене розуму було не більше, ніж у них, тому я поклала дитину на сходовому майданчику, сподіваючись, що до ранку вона звідти зникне. Але чи то випадково, чи то почувши його голос, дитина поповзла до дверей містера Ерншо. Там він і знайшов її, коли вийшов зі своєї кімнати. Почали з'ясовувати, як вона там опинилася. Мені довелося зізнатися. І на покарання за мою боягузливість та безсердечність мене вигнали з дому. Так Гіткліфф уперше з'явився в цій родині.

За кілька днів я повернулася — бо не думала, що моє вигнання триватиме вічно, — і дізналася, що йому дали ім'я «Гіткліфф». Це було ім'я сина, який помер ще дитиною. Відтоді воно стало для нього і ім'ям, і прізвиськом. Міс Кеті та він тепер були нерозлийвода. А от Гіндлі його ненавидів. Правду кажучи, я теж його ненавиділа. Ми знущалися з нього й дошкуляли йому як могли. Я була надто нерозумна, щоб усвідомити власну несправедливість, а господиня, навіть коли бачила, як його кривдять, ніколи не сказала на його захист ані слова.

Він здавався похмурою, терплячою дитиною, можливо, вже звиклою до поганого поводження. Він терпів удари Гіндлі, навіть не моргнувши й не пустивши сльози. А коли я його щипала, він лише втягав повітря й широко розплющував очі, ніби ненароком сам собі зробив боляче і ніхто тут не винен. Та ця витривалість страшенно дратувала

старого Ерншо, коли він помітив, що його син переслідує бідну безбатченкову дитину, як він сам її називав. Він дивним чином прив'язався до Гіткліффа й вірив кожному його слову. Щоправда, Гіткліфф говорив украй мало, зате здебільшого правду. Старий пестив його й ставив вище за Кеті, яка була надто пустотливою та норовливою, щоб стати його улюбленицею.

Отож від самого початку він посіяв у домі ворожнечу. А коли менш ніж за два роки померла місіс Ерншо, молодий господар уже звик бачити у своєму батькові радше гнобителя, ніж друга, а в Гіткліффі — того, хто привласнив батькову любов і позбавив його самого належних йому прав. Він усе більше озлоблювався.

Спочатку я співчувала йому. Але коли діти захворіли на кір, а мені довелося за ними доглядати й одразу взяти на себе всі жіночі клопоти по господарству, я змінила свою думку.

Гіткліфф захворів дуже тяжко. Коли йому було найгірше, він хотів, щоб я постійно сиділа біля його ліжка. Гадаю, він бачив, скільки я для нього роблю, але й гадки не мав, що я просто змушена це робити. Та одне скажу: це була найтихіша дитина, за якою мені коли-небудь доводилося доглядати. На тлі інших він мимоволі змусив мене стати справедливішою. Кеті з братом страшенно мене виснажували. А він був тихий, як ягня, і ні на що не скаржився. Щоправда, клопоту від нього було мало не через лагідність, а через свою загартованість. Він одужав, і лікар сказав, що значною мірою завдяки мені. Він похвалив мене за турботу. Я була дуже задоволена його похвалою і стала прихильнішою до того, завдяки кому її заслужила. Так Гіндлі втратив свого останнього союзника.

Та я все одно не могла по-справжньому полюбити Гіткліффа. Я часто дивувалася, що ж мій господар знаходить такого привабливого в цьому похмурому хлопцеві, який, наскільки я пам'ятаю, ніколи не віддячував йому за доброту бодай найменшим проявом вдячності. Він не був зухвалим із чоловіком, який його прихистив, — просто залишався байдужим. Хоч чудово розумів, наскільки міцно тримає старого за серце, і знав: йому досить лише щось сказати, і весь дім муситиме підкоритися його бажанню.

Пригадую, якось містер Ерншо купив на ярмарку в окрузі пару лошат і дав кожному з хлопців по одному. Гіткліфф вибрав найгарніше, але невдовзі воно почало кульгати. Щойно він це помітив, то сказав Гіндлі:

— Ти мусиш помінятися зі мною конем. Мені мій не подобається. А якщо не хочеш, я розкажу батькові про ті три рази, як ти побив мене цього тижня, і покажу йому свою руку — вона вся чорна аж до плеча.

Гіндлі показав йому язика й ударив по вухах.

— Краще зроби це зараз, — не відступав Гіткліфф, вислизаючи на ганок. Вони саме були в стайні. — Все одно доведеться. А якщо я розповім про ці побої, отримаєш ще й з відсотками.

— Ану геть, псяро! — крикнув Гіндлі, погрожуючи йому залізною гирею, якою зважували картоплю та сіно.

— Кидай, — відповів Гіткліфф, не рушаючи з місця. — А тоді я розкажу, як ти хвалився, що виженеш мене з дому, щойно він помре. І

подивимося, чи не вижене він тебе самого просто зараз.

Гіндлі кинув гирю. Вона влучила Гіткліффу в груди, і той упав. Але відразу ж підвівся — важко дихаючи, блідий, задиханий. Якби я не втрутилася, він просто так і пішов би до господаря й помстився сповна: достатньо було б показати свій стан, щоб стало зрозуміло, хто його довів до цього.

— Тоді забирай мого лошака, Цигана! — сказав молодий Ерншо. — І нехай він зламає тобі шию! Забирай його й будь проклятий, жалюгідний приблудо! Виманюй у мого батька все, що має! А потім покажи йому, чого ти насправді вартий, сатанинське бісеня. І на, тримай! Сподіваюся, він виб'є тобі всі мізки!

Гіткліфф уже пішов відв'язувати коня, щоб перевести його до своєї стійки. Він проходив позаду тварини, коли Гіндлі завершив свою промову ударом, від якого Гіткліфф упав їй під ноги. Не зупиняючись перевірити, чи справдилися його побажання, Гіндлі щодуху кинувся геть.

Я була вражена тим, наскільки спокійно хлопець підвівся й продовжив робити те, що задумав. Він поміняв сідла та все інше, а потім сів на оберемок сіна, щоб оговтатися від нудоти, яку спричинив сильний удар, і лише після цього зайшов до будинку. Мені без особливих труднощів вдалося переконати його дозволити мені сказати, що всі його синці — від коня. Йому було байдуже, яку історію я розповім, аби він отримав те, чого хотів. Він так рідко скаржився на подібні речі, що я справді вважала його незлопам'ятним.

Як же я помилялася! Скоро ви самі почувете.

РОЗДІЛ V

Згодом містер Ерншо почав втрачати колишню міць. Досі він був діяльним і здоровим, та раптом сили покинули його; а коли він уже не вставав із крісла біля каміна, то став надзвичайно дратівливим. Його могла розсердити будь-яка дрібниця, а найменший, як йому здавалося, непослух чи неповага до його влади мало не доводили до нестями. Особливо це було помітно, коли хтось намагався скривдити або покомандувати його улюбленцем: він болісно боявся, що хтось скаже Гіткліффові недобре слово. Здавалося, йому в голову засіла думка, ніби раз він любить Гіткліффа, то всі інші його ненавидять і тільки й думають, як би йому нашкодити. Для хлопця це було радше ведмежою послугою: добріші з нас не хотіли засмучувати господаря, тому потурали його прихильності; а це потурання стало для дитячої гордості й похмурої вдачі Гіткліффа чудовою поживою. Та все це було майже неминучим: двічі чи тричі Гіндлі виявляв свою зневагу до Гіткліффа в присутності батька, і старий приходив у таку лют, що хапався за ціпок, аби вдарити сина, а потім тремтів від безсилового гніву, бо вже не міг цього зробити.

Зрештою наш священник (тоді в нас був помічник священника, який утримував себе, навчаючи маленьких Лінтонів та Ерншо, а клаптик землі обробляв власноруч) порадив віддати молодого чоловіка до коледжу. Містер Ерншо погодився, хоча й тяжко це переживав, бо казав:

— Із Гіндлі нічого не вийде, і він ніколи не досягне нічого там, де тиняється без діла.

Я щиро сподівалася, що тепер ми нарешті заживемо спокійно. Мені було боляче думати, що через власний добрий вчинок господар мусить страждати. Я гадала, що його невдоволення, яке посилилося з віком і хворобою, спричинені сімейними негараздами, як він сам і хотів нас у цьому переконати. Насправді ж, знаєте, пане, причина була в тому, що його тіло слабшало. Ми, може, ще сяк-так ужилися б, якби не двоє людей — міс Кеті та Джозеф, слуга: ви, мабуть, бачили його там, нагорі. Він був і, найімовірніше, досі залишається найнестерпнішим самовдоволеним фарисеєм, який коли-небудь нишпорив по Біблії, а прокляття жбурляти на голови ближніх. Своїми проповідями та побожними балачками він умів справити на пана Ерншо неабияке враження; а що слабшим ставав господар, то більшої влади Джозеф над ним набував. Він безжально допікав його розмовами про спасіння душі та про те, як суворо треба виховувати дітей. Він підбурював його вважати Гіндлі безнадійним грішником. Щовечора він зводив наклеп на Гіткліфа й Катрін, старанно лестячи слабкості Ерншо. Катрін же він завжди виставляв винною у всьому.

Безперечно, у неї були такі звички, яких я зроду не бачила в жодної дитини, і по п'ятдесят разів на день вона доводила нас до краю терпіння, а то й частіше. Відтоді як вона спускалася вниз уранці й аж до того часу, коли лягала спати, ми жодної хвилини не могли бути певні, що вона не утне чогось лихого. Енергії в неї завжди було хоч відбавляй, язик не замовкав — вона співала, сміялася й дошкуляла кожному, хто не хотів робити того самого. Дика, неслухняна дівчинка — але ж які в неї були прекрасні очі, яка солодка усмішка і яка легка хода! Вона була найпрудкішою дитиною на всю округу. І все ж, думаю, вона не бажала нікому зла. Бо якщо

вже доводила когось до справжніх сліз, то майже завжди сама залишалася поруч і змушувала заспокоїтися, щоб потім утішати вже її. Вона надто сильно любила Гіткліффа. Найсуворішим покаранням, яке ми могли для неї вигадати, було розлучити їх. Та саме через нього їй діставалося від нас більше докорів, ніж будь-кому іншому. У грі вона страшенно любила вдавати маленьку пані: вільно розмахувала руками й командувала своїми товаришами. Так вона поводитися й зі мною, але я не збиралася терпіти ні ляпасів, ні наказів — і дала їй це зрозуміти.

А містер Ерншо не розумів жартів своїх дітей: із ними він завжди був суворий і серйозний. Кетрін же, зі свого боку, ніяк не могла збагнути, чому батько тепер, коли занедужав, став дратівливішим і менш терплячим. Його сердиті докори пробудили в ній пустотливе бажання ще дужче його дратувати. Вона була найщасливішою саме тоді, коли ми всі разом сварили її, а вона зухвало дивилася на нас своїми сміливими очима й відбивалася готовими відповідями; глузувала з релігійних прокльонів Джозефа, дражнила мене і робила саме те, що найбільше ненавидів її батько, — показувала, що її удавана зухвалість, яку він сприймав за справжню, мала над Гіткліффом більшу владу, ніж його доброта. Хлопець робив усе, що вона йому наказувала, а його слухався лише тоді, коли самому того хотілося.

Після того як вона цілий день поводитися якомога гірше, іноді ввечері приходила до батька пеститися, ніби хотіла все загладити.

— Ні, Кеті, — казав старий, — я не можу тебе любити. Ти гірша за свого брата. Іди, дитино, помолися та попроси в Бога прощення. Боюся, ми

з твоєю матір'ю ще пошкодуємо, що взагалі тебе виростили!

Спочатку від цих слів вона плакала. Але постійні відсічі поступово зробили її черствою, і коли я казала, щоб вона визнала свої провини, попросила пробачення й сказала, що шкодує про них, вона лише сміялася.

Та зрештою настав час, який поклав край земним стражданням пана Ерншо. Одного жовтневого вечора він тихо помер у своєму кріслі біля каміна. Того дня надворі розбурхалася справжня буря, хоча холоду не було, і ми всі були разом: я сиділа трохи осторонь від вогнища й в'язала, а Джозеф читав Біблію біля столу (тоді слуги після роботи зазвичай залишалися в будинку). Панна Кеті нездужала, тому була тихою; вона прихилилася до батькового коліна, а Гіткліфф лежав на підлозі, поклавши голову їй на коліна.

Пам'ятаю, перед тим як господар задрімав, він погладив її прекрасне волосся — йому рідко випадало бачити її лагідною — і сказав:

— Чому ти не можеш завжди бути доброю дівчинкою, Кеті?

Вона підвела до нього обличчя, засміялася й відповіла:

— А чому ви не можете завжди бути добрим чоловіком, тату?

Але щойно побачила, що він знову засмучений, поцілувала його руку й сказала, що заспіває йому, щоб він заснув. Вона почала співати дуже тихо, аж поки його пальці не зісковзнули з її руки, а голова не схилилася на груди. Тоді я попросила її

замовкнути й не ворухитися, щоб ненароком його не розбудити.

Ми всі сиділи тихо, як миші, цілих пів години й, мабуть, просиділи б так і довше, якби Джозеф, дочитавши свій розділ, не підвівся і не сказав, що мусить розбудити господаря для вечірньої молитви та відправити його спати. Він підійшов, покликав його на ім'я і торкнувся плеча, але господар не ворухнувся. Тоді Джозеф узяв свічку й придивився до нього. Коли він поставив свічку назад, я зрозуміла, що щось негаразд. Він схопив дітей за руки й пошепки звелів їм:

— Ану, чимчикуйте нагору та тихенько там сидіть. Сьогодні можете помолитися самі — мені треба дещо зробити.

— Я спершу побажаю батькові доброї ночі, — сказала Кетрін, обхопивши його руками за шию, перш ніж ми встигли її зупинити.

Бідолашна відразу зрозуміла, що втратила його, і закричала:

— О, він помер, Гіткліфф! Він помер!

І вони обоє зайшлися нестямним, розпачливим плачем.

Я теж голосила гірко й голосно. Але Джозеф запитав, чого це ми так репетуємо над праведником, який уже на небесах. Він наказав мені вдягнутися плащ і бігти до Гіммертона по лікаря та священника. Я тоді й гадки не мала, навіщо вони могли б знадобитися. Та все ж пішла крізь вітер і дощ і повернулася лише з одним — із лікарем; другий сказав, що прийде вранці.

Залишивши Джозефа пояснювати лікареві, що сталося, я побігла до дитячої. Двері були прочинені. Я побачила, що вони так і не лягали спати, хоча вже минула північ. Але тепер діти заспокоїлися і вже не потребували моєї розради: вони втішали одне одного думками кращими за ті, які спали б на думку мені. Жоден священник у світі не змалював би небо так прекрасно, як вони у своїх невинних розмовах...

РОЗДІЛ VI

Містер Гіндлі приїхав на похорон і — річ, яка нас дуже здивувала та дала сусідам чимало приводів для пліток, — привіз із собою дружину. Хто вона була і звідки родом, він нам так і не сказав. Мабуть, у неї не було ані грошей, ані знатного походження, які могли б говорити на її користь, бо інакше навряд чи він приховав би цей шлюб від батька.

Сама по собі вона навряд чи могла б завдати будинку багато клопоту. Щойно переступала поріг — усе, що бачила, здавалося, неодмінно її тішило, як і все, що відбувалося довкола. Винятком були лише приготування до поховання та присутність людей, які прийшли попрощатися з покійним. Я подумала, що вона трохи не при своєму розумі, коли побачила, як вона поводитися в той час. Вона забігла до своєї кімнати й покликала мене за собою, хоча мені треба було вдягати дітей. Там вона сиділа, тремтіла, стискала руки й раз у раз запитувала:

— Вони вже пішли? Вони вже пішли?

Потім із якоюсь істеричною схвильованістю почала розповідати, яке враження справляє на неї все чорне вбрання. Вона тремтіла, а зрештою розплакалася. Коли я запитала, що сталося, вона відповіла, що й сама не знає, але страшенно боїться померти!

Я подумала, що їй до смерті не ближче, ніж мені. Вона була худорлява, але молода, свіжа на вигляд, а очі сяяли, мов діаманти. Щоправда, я помічала, що після підйому сходами вона дуже важко дихала, від найменшого раптового шуму вся здригалася, а часом її мучив кашель. Але я нічого не знала про те, до чого могли призвести ці ознаки, та й бажання співчувати їй у мене не виникало. Ми тут узагалі не дуже прихильно ставимося до чужинців, пане Локвуде, хіба що вони першими прихилилися до нас.

За три роки відсутності молодий Ерншо дуже змінився. Він став худішим, зблід, почав зовсім інакше розмовляти й одягатися. І вже того самого дня, коли повернувся, сказав мені та Джозефові, що відтепер ми маємо перебратися до задньої кухні й звільнити для нього весь будинок.

Щоправда, спочатку він хотів постелити килим і обклеїти шпалерами невелику вільну кімнату, щоб облаштувати там вітальню. Але його дружина так захоплювалася білою підлогою та величезним жарким каміном, олов'яним посудом, полицею для глиняного начиння, собачою будкою і простором, де можна було вільно ходити там, де вони зазвичай сиділи, що він вирішив: для її затишку нічого змінювати не треба, — і відмовився від свого задуму.

Вона також дуже зраділа, знайшовши серед нових знайомих сестру. Спочатку вона щебетала з Кетрін, цілувала її, дарувала безліч подарунків. Та її ніжність дуже скоро вичерпалася, а коли вона стала дратівливою, Гіндлі перетворився на тирана. Досить було кількох її слів, у яких прозвучала неприязнь до Гіткліфа, щоб у ньому з новою силою спалахнула вся колишня ненависть до хлопця. Він вигнав Гіткліфа з їхнього товариства до слуг, позбавив його науки в нашого помічника священника і

наказав натомість працювати надворі, змушуючи його гарувати на фермі не менше за будь-якого іншого хлопця.

Спочатку Гіткліфф досить спокійно зносив своє приниження, бо Кеті навчала його того, чого сама вчилася, а ще вони разом працювали або гралися в полі. Здавалося, обоє мали всі шанси вирости дикими, мов дикуни: молодий господар зовсім не зважав на те, як вони поводяться і що роблять, аби тільки вони не траплялися йому на очі.

Він навіть не стежив би за тим, чи ходять вони щонеділі до церкви, якби Джозеф і помічник священника не дорікали йому за недбалість, коли діти пропускали службу. Тоді він згадував про них і наказував відшмагати Гіткліффа, а Кетрін позбавити обіду чи вечері.

Та однією з їхніх найбільших розваг було вранці втекти на пустище й залишатися там цілий день, а покарання, яке чекало після повернення, поступово стало для них просто приводом посміятися. Помічник священника міг задавати Кетрін скільки завгодно розділів напам'ять, а Джозеф міг лупцювати Гіткліффа, доки рука не заболить, — щойно вони знову опинялися разом, то забували все. Принаймні після того, як устигали вигадати якусь капость у відповідь.

Не раз я плакала нишком, спостерігаючи, як вони з кожним днем стають дедалі безрозсуднішими, і не сміла сказати ані слова, боячись утратити ту крихітну владу, яка ще залишалася в мене над цими беззахисними дітьми.

Одного недільного вечора їх вигнали з вітальні за шум — чи за якусь іншу дрібну провину такого самого роду. А коли я пішла кликати їх вечеряти,

ніде не могла знайти. Ми обшукали весь будинок — від горища до підвалу, — двір і стайні, але їх наче й слід прохолов. Зрештою Гіндлі, розлючений, наказав замкнути двері на засув і поклявся, що тієї ночі ніхто не впустить їх до будинку.

Усі в домі лягли спати. Я ж була надто схвильована, щоб заснути, тому відчинила вікно й висунула голову назовні, прислухаючись, хоча йшов дощ. Я твердо вирішила впустити дітей, попри заборону, якщо вони повернуться. Через деякий час я почула кроки на дорозі, а крізь ворота проблимало світло ліхтаря. Я накинула на голову шаль і побігла назустріч, щоб вони не розбудили пана Ерншо стукотом у двері. То був Гіткліфф — сам-один. Я аж здригнулася, побачивши його без Кетрін.

— А де міс Кетрін? — поспішно вигукнула я. — Сподіваюся, нічого не сталося?

— У «Гнізді дрозда», — відповів він. — Я теж був би там, але їм забракло вихованості запросити мене залишитися.

— Ну, тобі за це дістанеться! — сказала я. — Ти ніколи не вгомонишся, доки тебе не виженуть геть. І чого це тебе понесло до «Гнізда дрозда»?

— Дай мені спершу зняти мокрий одяг, і я все тобі розповім, Неллі, — відповів він.

Я наказала йому не шуміти, аби не розбудити господаря. Поки він роздягався я чекала, щоб загасити свічку. Згодом він продовжив:

— Ми з Кеті втекли з пральні, щоб вільно поблукати, а коли побачили вогні «Гнізда дрозда», то подумали: підійдемо-но й подивимосся, чи не проводять Лінтони свої недільні вечори, тремтячи

по кутках, поки їхні батько й мати сидять, їдять, п'ють, співають, сміються та витріщають очі на вогонь у каміні. Як гадаєш, так вони й роблять? А може, читають проповіді, слухають, як їхній слуга вчить їх побожності, й зубрядь цілий стовпчик біблійних імен, якщо не відповідають як слід?

— Мабуть, ні, — відповіла я. — Напевно, вони слухняні діти й аж ніяк не заслуговують на таке поводження, якого ти зазнаєш через свою погану поведінку.

— Не моралізуй, Неллі, — сказав він. — Дурниці! Ми бігли з самого верху Буремного перевалу до парку, не зупиняючись, і Кетрін програла перегони, бо була босоніж. Завтра доведеться шукати її черевики в болоті. Ми пролізли крізь пролом у живоplotі, навпомацки пробралися стежкою й причаїлися на клумбі під вікном вітальні. Світло йшло звідти: віконниці не були зачинені, а штори прикриті лише наполовину. Ми обидва могли заглянути всередину, стоячи на цоколі й тримаючись за виступ. І побачили... Ах, це було чудово! Розкішна кімната, застелена багряним килимом, із кріслами та столиками, оббитими багряною тканиною; чисто-біла стеля, оздоблена золотом, а посередині — цілий водоспад скляних підвісок на срібних ланцюжках, що мерехтіли в м'якому світлі маленьких свічок.

Старих пана й пані Лінтонів там не було. Едгар і його сестра залишилися самі. Хіба вони не мали бути щасливими? Ми на їхньому місці вирішили б, що потрапили до раю! А тепер вгадай, чим займалися твої слухняні дітки? Ізабелла — здається, їй одинадцять, на рік менше, ніж Кеті, — лежала в дальньому кінці кімнати й верещала, наче відьми встромляли їй розпечені голки. Едгар стояв біля каміна й мовчки плакав, а посеред столу сиділо

маленьке собаченя, трусило лапою і скавуліло. Судячи з їхніх взаємних звинувачень, ми зрозуміли, що вони його не поділили і мало не розірвали навіпіл.

От дурники! Оце й була їхня розвага — сваритися, кому тримати жмут теплого хутра, а потім обоє починати плакати, бо після тривалого борюкання, зрештою ніхто не хотів його брати. Ми реготали з цих пещених створінь; ми просто зневажали їх! Ну хіба ти коли-небудь побачиш, щоб я хотів мати те, чого захотіла Кетрін? Або щоб ми вдвох самі шукали розваги в криках, риданнях і валянні по підлозі, розділені через усю кімнату? Я б не проміняв свою долю тут на тисячу життів Едгара Лінтона в «Гнізді дрозда» — навіть якби мені дозволили скинути Джозефа з найвищої покрівлі й вимазати фасад будинку кров'ю Гіндлі!

— Тихше, тихше! — перебила я його. — Ти досі не розповів мені, Гіткліффе, чому Кетрін залишилася там?

— Я ж сказав тобі, що ми сміялися, — відповів він. — Лінтони нас почули й усі разом, мов стріли, кинулися до дверей. Запала тиша, а тоді ми почули крик: «Ой, мамо, мамо! Ой, тату! Ой, мамо, йди сюди! Ой, тату, ой!» Вони справді так і заволали. Ми почали видавати ще страшніші звуки, щоб налякати їх до смерті, а тоді зіскочили з виступу, бо хтось уже відсував засуви, і ми вирішили, що краще тікати. Я тримав Кеті за руку й підганяв її, коли раптом вона впала.

— Біжи, Гіткліффе, біжи! — прошепотіла вона. — Вони спустили бульдога, і він мене схопив!

Пес вчепився їй у щиколотку, Неллі. Я почув його огидне хрипке дихання. Вона не закричала — ні! Навіть якби скажена корова посадила її на роги,

вона б зневажила себе за такий крик. А я закричав! Я сипав прокльонами так, що міг би винищити ними будь-якого диявола в усій християнській землі. Я схопив камінь, запхнув його собаці між щелеп і щосили намагався запхати глибше в горло.

Зрештою прибіг якийсь здоровило зі слуг із ліхтарем і закричав:

— Тримай, Скалкере, тримай!

Та коли він побачив, кого саме Скалкер схопив, одразу заговорив інакше. Собаку відтягнули. Його величезний багряний язик висолопився на пів фута, а з опущених губ стікала кривава слина. Чоловік підняв Кеті на руки. Їй було зле — не від страху, я певен, а від болю. Він поніс її до будинку, а я пішов слідом, бурмочучи прокльони й погрожуючи помстою.

— Яку здобич ти приніс, Роберте? — гукнув старший Лінтон.

— Скалкер схопив маленьку дівчинку, пане, — відповів той. — А тут іще якийсь хлопчисько, — додав він, хапаючи мене за руку. — На вигляд — справжній розбійник! Мабуть, ці негідники хотіли вночі прослизнути через вікно, відчинити двері своїй зграї, коли всі поснуть, а тоді спокійно нас перебити. Ану замовкни, невихований злодюго! За це тебе повісять. Пане Лінтон, не відкладайте рушницю.

— Ні, ні, Роберте, — сказав старий дурень. — Ці негідники знали, що вчора я отримав орендну плату. Думали хитрістю мене обібрати. Заходьте! Я влаштую їм гостинну зустріч. Отак, Джоне, замкни ланцюг. Дай Скалкеру води, Дженні. Насмілитися залізти до магістрату просто в його фортецю, та ще

й у неділю! Куди тільки дійде їхня нахабність? О, люба Мері, поглянь сюди! Не бійся, це всього лише хлопчисько. Але ж яка лиходійська пика! Чи не було б добром для всього краю повісити його зараз, поки він не встиг виявити свою натуру вчинками, а не лише рисами обличчя?

Він підвів мене під люстру, а пані Лінтон наділа окуляри, підняла руки й у жаху витріщилася на мене. Полохливі діти теж підкралися ближче. Ізабелла, шепелявлячи, сказала:

— Страшна істота! Посадіть його в льох, тату. Він точнісінько як син тієї ворожки, що вкрав мого ручного фазана. Правда ж, Едгар?

Поки вони мене розглядали, Кеті отямилася. Вона почувла останні слова й засміялася. Едгар Лінтон після допитливого погляду нарешті спромігся її впізнати. Вони бачили нас у церкві, ти ж знаєш,, хоча деінде ми майже ніколи не зустрічаємося.

— Це міс Ерншо! — прошепотів він матері. — Подивіться, як Скалкер її вкусив — у неї вся нога в крові!

— Міс Ерншо? Не може бути! — вигукнула жінка. — Щоб міс Ерншо стала вештатися околицями з циганом! Хоча, любий, дитина здається в жалобі, у траурному одязі? І вона може залишитися калікою на все життя!

— Яка злочинна недбалість із боку її брата! — вигукнув містер Лінтон, переводячи погляд із мене на Кетрін. — Я чув від Шилдерса... — це був наш помічник священика, пане, — що він дозволяє їй рости в цілковитому язичництві. Але хто це? Де вона підбрала собі такого товариша? Ого! Та це ж, здається, той дивний хлопець, якого мій покійний

сусід привіз із Ліверпуля після своєї подорожі — маленький американський чи іспанський приبلуда.

— У будь-якому разі хлопець нечемний, — зауважила стара пані, — і зовсім не годиться для пристойного дому! Ти чув, як він розмовляє, Лінтоне? Я вражена, що мої діти мали це слухати.

Я знову почав лаятися — не сердься, Неллі, — і тоді Робертові наказали вивести мене. Я відмовився йти без Кеті. Він силоміць витяг мене в сад, сунув у руку ліхтар, запевнив, що пана Ерншо неодмінно повідомлять про мою поведінку, наказав мені забиратися геть і знову замкнув двері. Штори все ще були підхоплені з одного боку, тож я знову зайняв своє місце шпигуна. Бо якби Кетрін захотіла повернутися, я мав намір розтрощити їхні величезні шибки на мільйон скалок, якщо вони не випустять її.

Та вона спокійно сиділа на дивані. Місіс Лінтон зняла з неї сіру свитину молочниці, яку ми позичили для нашої прогулянки, і, хитаючи головою, чимось їй дорікала, мабуть. Оскільки Кетрін була панною, з нею поводитися зовсім інакше, ніж зі мною.

Потім служниця принесла миску з теплою водою й помила їй ноги; містер Лінтон змішав для неї склянку гарячого вина з водою, а Ізабелла поставила їй на коліна цілу тарілку тістечок. Едгар тим часом стояв осторонь і витріщався.

Потім служниця висушила й розчесала її прекрасне волосся, дала їй пару капців і підкотили крісло до вогню. Я залишив її в чудовому настрої: вона ділилася їжею між маленьким собаченям і Скалкером, а коли той їв, щипала його за ніс. Завдяки їй згаслі блакитні очі Лінтонів знову засяяли — це було лише слабким відбитком її

власного внутрішнього вогню. Я бачив, що вони дивляться на неї з безглуздим захопленням. Вона ж незмірно вища за них — та й за всіх людей на світі, хіба ні, Неллі?

— Ця витівка принесе більше проблем, ніж ти думаєш, — відповіла я, вкриваючи його ковдрою й гасячи світло. — Ти невинуватий, Гіткліффе. А містер Гіндлі покарає тебе досить суворо, от побачиш.

Мої слова справдилися навіть більше, ніж мені хотілося. Ця невдала пригода так розлютила Ерншо, що він аж сказився. А наступного дня містер Лінтон, бажаючи владнати справу, сам прийшов до нас і так добряче вчитав молодого господар за те, як він слідкує за сестрою, що той нарешті серйозно вирішив узятися за порядок. Гіткліффа не били, але попередили: варто йому сказати панні Кетрін хоч одне слово — і його негайно виженуть. А місіс Ерншо пообіцяла слідкувати за дівчиною, коли вона повернеться додому. Щоправда, діяти вона мала хитрістю, а не силою: силою тут нічого не домоглася б.

РОЗДІЛ VII

Кеті пробула в Гнізді дрозда п'ять тижнів — аж до Різдва. За цей час її щиколотка загоїлася, а манери помітно покращилися. Господиня часто навідувала її, і свою програму перевиховання почала з того, що намагалася підняти дівчинці самооцінку гарним одягом і лестощами. Кеті охоче на це піддалася. Тож замість дикої, безкапелюшної маленької дикунки, яка вривається до будинку й кидається всіх обіймати, вийшла дуже статечна леді: з каштановими кучерями, що спадали з-під прикрашеного пір'ям капелюха, і в довгій сукні з

цупкої тканини, яку їй доводилося підбирати обома руками, щоб увійти до будинку.

Гіндлі підхопив її з коня й захоплено вигукнув:

— Та це ж Кеті! Ти справжня красуня! Я ледве тебе впізнав: тепер ти зовсім як панянка. Ізабелла Лінтон і близько з тобою не зрівняється, правда, Френсіс?

— Ізабелла не має таких природної привабливості,
— відповіла його дружина. — Але тут Кеті треба пильнувати, щоб знову тут не споганішати. Еллен, допоможи міс Кетрін зняти верхній одяг. Стій, люба, ти зіпсуєш свої кучері. Давай я розв'яжу твій капелюшок.

Я зняла з неї сукню, і під нею засяяв пишний картатий шовковий наряд, білі панталони та начищені до блиску черевички. Коли собаки з радісним гавкотом кинулися її зустрічати, очі Кеті засяяли від щастя, але вона ледве наважувалася до них доторкнутися, боячись, що вони помнуть її розкішний одяг. Мене вона ніжно поцілувала: я вся була в борошні, бо готувала різдвяний пиріг, тож обіймати мене було б недоречно. Потім вона озирнулася, шукаючи Гіткліффа. Пан і пані Ерншоу тривожно стежили за їхньою зустріччю, сподіваючись за її перебігом бодай трохи зрозуміти, чи є в них підстави розраховувати, що їм удасться розлучити цих двох друзів.

Спочатку Гіткліффа було важко знайти. Якщо до від'їзду Кетрін він був занедбаний і сам себе не беріг, то за час її відсутності став удесятеро гіршим. Ніхто, крім мене, навіть не робив йому тієї ласки, щоб раз на тиждень назвати його брудним хлопчиськом і наказати помитися; а діти його віку рідко мають природну любов до мила й води. Тож, не кажучи вже про одяг, який три місяці носився в

багнюці й пилюці, та густе, нестрижене волосся, обличчя й руки хлопця вкривала така брудна пелена, що на них було моторошно дивитися. Побачивши, як до будинку входить така ошатна, граційна панянка замість очікуваної ним скуйовдженої подобі самого себе, він цілком міг сховатися за лавою.

— А Гіткліффа тут немає? — запитала Кеті, знімаючи рукавички й демонструючи пальці, які від неробства та постійного перебування в будинку дивовижно побіліли.

— Гіткліффе, можеш вийти, — гукнув містер Гіндлі, насолоджуючись його приниженням і тішачись із того, якого неприємного молодого шибеника йому тепер доведеться показати. — Вийди й привітай міс Кетрін, як інші слуги.

Кеті помітила свого друга в схованці й кинулася його обіймати. За одну мить вона встигла поцілувати його в щоку сім чи вісім разів, а тоді зупинилася, відступила й розсміялася:

— Ой, який же ти чорний і сердитий! І який... який кумедний та похмурий! Але це тому, що я звикла до Едгара та Ізабелли Лінтонів. Ну що, Гіткліффе, ти мене забув?

Питання було цілком доречним, адже сором і гордість зробили його фізіономію удвічі похмурішою й не давали йому поворухнутися.

— Потисни руку, Гіткліффе, — поблажливо сказав містер Ерншоу. — Разок можна.

— Не буду, — нарешті озвався хлопець. — Не буду стояти тут, щоб із мене сміялися. Не потерплю цього!

Він уже хотів вирватися з кола, але міс Кеті знову схопила його.

— Я не хотіла з тебе сміятися, — сказала вона. — Просто не змогла стриматися. Гіткліффе, хоча б руку потисни! Чого ти такий похмурий? Просто ти кумедно виглядав. Умийся, розчеши волосся — і все буде гаразд. Але ж ти такий брудний!

Вона стурбовано подивилася на його темні пальці, які тримала у своїй руці, а потім і на свою сукню: їй здавалося, що після дотику до нього вона навряд чи стала ошатнішою.

— Не треба було мене чіпати! — відповів він, помітивши її погляд і різко висмикнувши руку. — Я буду брудним, скільки захочу! Мені подобається бути брудним, і я таким і буду!

З цими словами він стрімголов вибіг із кімнати під веселий сміх господаря та господині, а Кетрін була вкрай збентежена. Вона ніяк не могла зрозуміти, чому її слова викликали в ньому такий спалах злості.

Побувши за служницю новоприбулій, поставивши пироги в піч і зігрівши будинок та кухню вогнищами, як і належало різдвяного вечора, я приготувалася сама собі співати колядки й розважатися, не зважаючи на запевнення Джозефа, що обрані мною веселі мелодії мало чим відрізняються від пісень нечестивців. Він усамітнився у своїй кімнаті для молитви, а пан і пані Ерншоу розважали Катрін різними дрібничками, які купили для неї, щоб вона подарувала їх дітям Лінтона на знак подяки за їхню доброту. Вони запросили Лінтонів провести наступний день у Буремному перевалі, і ті погодилися, але за однієї умови: пані Лінтон попросила, щоб її любих дітей

старанно тримали подалі від того «невихованого хлопця, який лається».

За таких обставин я залишилася сама. Я вдихала густий аромат прянощів, що нагрівалися на вогні, милувалася блискучим кухонним начинням, начищеним годинником, прикрашеним падубом, срібними кухлями, вишикуваними на таці й готовими до того, щоб їх наповнили гарячим пивом до вечері, а над усе — бездоганною чистотою того, за чим я особливо пильнувала, — вимитої та ретельно підметеної підлоги.

Я подумки похвалила кожну річ, а тоді згадала, як старий Ерншоу колись заходив, коли все було прибрано, називав мене «гарненькою дівкою» і непомітно вкладав мені в руку шилінг як різдвяний подарунок. Від цього я згадала і про його любов до Гіткліффа, і про страх, що після його смерті хлопця занедбають. А звідти думки самі собою привели мене до теперішнього становища бідолоашного хлопця, і замість співати я почала плакати.

Та невдовзі мені спало на думку, що розумніше було б спробувати виправити бодай деякі кривди, завдані йому, ніж проливати над ними сльози. Я підвелася й вийшла на подвір'я шукати його. Він був неподалік: у стайні я знайшла його за тим, що він гладив блискучу шерсть нового поні та, як завжди, годував інших тварин.

— Поспішай, Гіткліффе! — сказала я. — На кухні так затишно, а Джозеф нагорі. Поспішай, і дозволь мені гарненько тебе причепурити, поки міс Кеті не вийшла. Тоді ви зможете сісти разом, і довго розмовляти до самого сну.

Він не припиняв своєї роботи й навіть не глянув на мене.

— Ну ж бо, ти йдеш? — знову покликала я. — Для кожного з вас є маленький пиріг; а щоб причепуритися тобі знадобиться щонайменше пів години.

Я почекала п'ять хвилин, але, не дочекавшись відповіді, пішла. Кетрін вечеряла з братом і невісткою. Я ж вечеряла з Джозефом, і наша неприязна вечеря була приправлена з одного боку докорами, а з другого — зухвалими відповідями. Гіткліфові пиріг і сир усю ніч простояли на столі. Він примудрився працювати в стайні до дев'ятої години, а тоді мовчазний і похмурий попрямував до своєї кімнати.

Кеті засиділася допізна, бо мала цілу купу справ, пов'язаних із прийомом нових друзів. Одного разу вона зайшла на кухню поговорити зі своїм старим другом, але його вже не було. Вона лише запитала, що з ним сталося, і повернулася назад. Уранці він встав рано і, оскільки був святковий день, поніс свій поганий настрій на пустище; повернувся лише після того, як родина вирушила до церкви. Голодування та роздуми, здається, пішли йому на користь. Деякий час він крутився біля мене, а потім, нарешті набравшись сміливості, раптом вигукнув:

— Неллі, приведи мене до ладу, щоб я мав пристойний вигляд!

— Давно пора, Гіткліффе, — сказала я. — Ти ж засмутив Кетрін. Мабуть, вона вже шкодує, що взагалі повернулася додому! Схоже, ти їй заздриш, бо нею більше цікавляться, ніж тобою.

Думка про те, що він може заздрити Кетрін, була йому незрозуміла, зате думку про те, що він її засмутив, він збагнув чудово.

— Вона сказала, що засмучена? — запитав він, і обличчя його стало дуже серйозним.

— Вона заплакала, коли я сказала їй, що ти знову пішов сьогодні вранці.

— Ну, а я вчора ввечері плавав, — відповів він. — І в мене було більше причин плакати, ніж у неї.

— Авжеж: ти мав причину лягти спати з гордим серцем і порожнім шлунком, — сказала я. — Горді люди самі накликають на себе біду. Але якщо тобі соромно за свою образливість, то, коли вона прийде, не забудь попросити пробачення. Підійди до неї, запропонуй поцілувати її й скажи... Ти сам краще знаєш, що сказати. Тільки зроби це щиро, а не так, ніби через її пишну сукню вона раптом стала для тебе чужою. А тепер, хоча мені треба готувати обід, я викрою трохи часу й причепурю тебе так, що Едгар Лінтон поруч із тобою здаватиметься лялькою. Та він і справді так виглядає. Ти молодший, а проте, закладаюся, вищий за нього й удвічі ширший у плечах. Ти міг би одним ударом збити його з ніг. Хіба не відчуваєш, що міг би?

Обличчя Гіткліффа на мить проясніло, але одразу знову спохмурніло, і він зітхнув.

— Але, Неллі, навіть якби я збив його з ніг двадцять разів, від цього він не став би менш вродливим, а я — вродливішим. Я хотів би мати світле волосся й світлу шкіру, так само добре вдягатися й поводитися, як він, і мати шанс стати таким самим багатим!

— І при кожній нагоді плакати за матусею, — додала я, — і тремтіти, якщо якийсь сільський хлопець замахнеться на тебе кулаком, і сидіти вдома цілий день, коли піде дощ. Ох, Гіткліффе, ти

показуєш себе з дуже жалюгідного боку! Ходи до дзеркала, і я покажу тобі, чого тобі варто бажати. Бачиш ці дві зморшки між очима? А ці густі брови, які замість того, щоб вигинатися дугою, сходяться посередині? А цю пару чорних бісєнат, які так глибоко зачайлися у твоїх очах, що ніколи не визирають сміливо, а тільки нишком блищать з-під повік, мов диявольські шпигуни? Отож бажай навчитися розгладжувати нахмурене чоло, відкрито піднімати повіки й перетворити бісєнат на впевнених, невинних янголят, які нічого не підозрюють і не сумніваються та всюди бачать друзів, навіть там, де не впевнені, чи немає ворогів. Не набувай вигляду зацькованого пса, який, здається, знає, що заслужив кожного стусана, але ненавидить за свої страждання весь світ — і того, хто його штурхає, найбільше.

— Іншими словами, я маю забажати великих блакитних очей і гладкого чола Едгара Лінтона, — відповів він. — Я цього й бажаю. Тільки це мені їх не дасть.

— Добре серце допоможе тобі мати гарне обличчя, хлопче, — вела я далі, — навіть якби ти був чорний, як сажа; а зле серце перетворить найвродливіше обличчя на щось гірше за потворність. А тепер, коли ми вже закінчили з миттям, розчісуванням і похмурим сидінням, скажи мені: хіба ти не вважаєш себе доволі вродливим? Я вважаю. Ти хоч куди — справжній принц під личиною простолюдина. Хто знає, може, твій батько був китайським імператором, а мати — індійською царицею, і кожен із них за тижневий прибуток міг би купити разом Буремний перевал і Гніздо дрозда? А тебе викрали лихі моряки й привезли до Англії. На твоєму місці я плекала б високі думки про своє походження; усвідомлення того, ким я є насправді,

додало б мені мужності й гідності, щоб терпіти утиски якогось дрібного фермера!

Так я гомоніла без упину, і Гіткліфф поступово перестав хмуритися й почав виглядати цілком привітно. Та раптом нашу розмову перервав гуркіт: щось наближалось дорогою й заїжджало на подвір'я. Він кинувся до вікна, а я — до дверей і саме вчасно побачила, як із родинного екіпажа виходять двоє Лінтонів, закутані в плащі та хутра, а Ерншоу спішуються зі своїх коней: узимку вони часто їздили верхи до церкви. Кетрін узяла кожного з дітей за руку, завела до будинку й посадила перед вогнем, який швидко повернув рум'янець їхнім блідим обличчям.

Я підганяла свого товариша, щоб він тепер поспішив і показав свій привітний норів, і він охоче послухався. Але лиха година: щойно він відчинив одні двері, що вели з кухні, як з іншого боку їх відчинив Гіндлі. Вони зіткнулися. Господар, роздратований, побачивши його чистим і веселим, а може, просто бажаючи дотримати обіцянки, даної пані Лінтон, раптом штовхнув його назад і сердито наказав Джозефу:

— Не пускай цього хлопця до кімнати — відправ його на горище, поки не закінчиться обід. Залиш його тут на хвилину — він неодмінно запустить пальці в пироги й почне красти фрукти.

— Та ні, сер, — не втрималася я. — Він нічого не чіпатиме, от побачите. І, гадаю, він має таке саме право на ласощі, як і ми.

— Свою порцію він отримає з моєї руки, якщо до темряви спущу його вниз, — крикнув Гіндлі. — Ану геть, волоцюго! Що, вже вирядився у франта?

Почекай-но, поки я вчеплюся в ці твої елегантні кучері. Побачиш, як я їх ще трохи відрощу!

— Вони й так задовгі, — зауважив маленький Лінтон, визираючи з дверей. — Дивно, що від них у нього голова не болять. Як грива в лошати — просто на очі падає!

Він сказав це без наміру образити, але запальний Гіткліфф не був готовий терпіти навіть подобу зухвальства від того, кого вже тоді, здавалося, ненавидів як суперника. Він схопив супницю з гарячим яблучним пюре — перше, що трапилося під руку, — і хлюпнув її просто в обличчя та на шию хлопця. Той негайно зчинив плач, на який прибігли Ізабелла й Кетрін. Містер Ерншоу відразу схопив винуватця й повів до його кімнати; без сумніву, там він дав йому доброго прочухана, щоб остудити напад люті, бо Гіткліфф повернувся червоний і задиханий.

Я взяла кухонний рушник і витерла Едгарові ніс та рот, заявивши, що так йому й треба за те, що втрутився. Його сестра почала плакати й проситися додому, а Кеті стояла поруч, розгублена й червона від сорому за всіх.

— Не треба було тобі з ним говорити! — дорікнула вона маленькому Лінтону. — Він був у поганому настрої, а тепер ти зіпсував собі гостювання. І його поб'ють. Я ненавиджу, коли його б'ють! Я навіть обідати не можу. Навіщо ти до нього заговорив, Едгар?

— Я не говорив з ним, — схлипнув хлопець, вирвавшись із моїх рук і витираючи рештки яблучного пюре тонкою батистовою хустинкою. — Я пообіцяв мамі, що не скажу йому ані слова, і я не сказав.

— Та досить уже плакати, — зневажливо відрізала Кеті, — ніхто не збирався вас убивати. Не робіть ще більшої шкоди; мій брат іде. Тихо! Тихше, Ізабелло! Тебе хтось образив?

— Ну, діти, ідемо до столу! — вигукнув Гіндлі, квапливо входячи до кімнати. — Це звірення добряче мене роздратувало. Наступного разу, пане Едгаре, самі захищайтесь кулаками — апетит від цього тільки покращиться!

Побачивши запашне частування, маленька компанія швидко заспокоїлася. Після верхової їзди вони зголодніли, а оскільки ніхто насправді не постраждав, їх було легко втішити. Містер Ерншоу щедро накладав їм повні тарілки, а господиня веселила всіх жвавою розмовою. Я стояла за її кріслом і з болем дивилася, як Кетрін, із сухими очима та байдужим виглядом, почала відрізати собі шматок гусячого крила.

«Безсердечна дитина, — подумала я. — Як легко вона відмахується від біди свого давнього товариша. Не могла б я уявити, що вона така егоїстична».

Вона піднесла шматочок до губ, але знову поклала його на тарілку. Щоки її спалахнули, а очі наповнилися сльозами. Вона випустила виделку на підлогу й поспіхом сховалася під скатертиною, щоб ніхто не бачив її хвилювання. Я вже не могла вважати її безсердечною, бо зрозуміла, що весь цей день вона почувалася наче в пеклі й тільки й шукала нагоди залишитися самій або навідати Гіткліффа, якого господар замкнув у кімнаті. Я дізналася про це, коли спробувала потайки передати йому трохи їжі.

Увечері ми влаштували танці. Кеті попросила випустити Гіткліффа, бо Ізабеллі Лінтон не було з

ким танцювати. Її прохання не допомогли, і мені доручили стати їй парою. Танці швидко розвіяли похмурий настрій, а наша радість стала ще більшою, коли прибула Гіммертонська капела — цілих п'ятнадцять музикантів: труба, тромбон, кларнети, фаготи, валторни та басова віола, а ще співаки. Щороку на Різдво вони обходили всі пристойні будинки й отримували пожертви, і ми вважали великою розкішшю послухати їх. Після звичних колядок ми попросили їх зіграти пісень та глійв. Пані Ерншоу дуже любила музику, тож вони співали для нас досхочу.

Кетрін теж любила музику. Але сказала, що нагорі, біля сходів, вона звучить найкраще, і пішла туди в темряві. Я рушила за нею. Унизу зачинили двері будинку, навіть не помітивши нашої відсутності: людей було стільки, що ніхто ні за ким не стежив. Але біля сходів вона не зупинилася, а піднялася ще вище — на горище, де був замкнений Гіткліфф, — і поклікала його.

Він уперто не відповідав якийсь час. Кетрін не відступала й нарешті домоглася, щоб він заговорив із нею крізь дошки. Я залишила бідолашних дітей у спокої, доки не вирішила, що пісні ось-ось скінчаться і співакам дадуть щось перекусити. Тоді я полізла драбиною нагору, щоб покликати її.

Та замість того щоб побачити її надворі, я почула її голос усередині. Маленька мавпочка пролізла через вікно в даху одного горища, перебралася по даху й залізла через інше вікно на горище, де сидів Гіткліфф. Я ледве вмовила її вилізити назад.

Коли вона нарешті вийшла, Гіткліфф пішов за нею, а вона наполягла, щоб я взяла його на кухню, бо мій товариш по службі пішов до сусіда, щоб не чути

нашого «диявольського псалмоспіву», як він називав нашу музику.

Я сказала їм, що зовсім не збираюся заохочувати їхні витівки. Але оскільки в'язень не їв від учорашнього обіду, цього разу я вирішила заплющити очі на те, що він обдурить пана Гіндлі. Він спустився вниз. Я поставила для нього стілець біля вогню й запропонувала йому безліч усяких смаколиків. Але йому було недобре, і він майже нічого не міг їсти, а мої спроби його розважити виявилися марними.

Він сперся ліктями на коліна, поклав підборіддя на руки й завмер у мовчазних роздумах. Коли я запитала, про що він думає, він серйозно відповів:

— Я придумаю, як відплатити Гіндлі. Мені байдуже, скільки доведеться чекати, хоч сто років. Сподіваюся, він не помре раніше за мене!

— Як тобі не соромно, Гіткліффе! — сказала я. — Бог сам має карати лихих людей; нам же слід учитися прощати.

— Ні, Бог не отримає такого задоволення, як я, — відповів він. — От тільки хотів би я знати, як найкраще це зробити! Залиш мене, я сам усе обміркую. Поки я про це думаю, мені не так боляче.

Але, пане Локвуде, я й забула, що ці історії не можуть вас розважити. Мене саму дивує, як я могла так розговоритися, коли ваша каша вже охолола, а ви киваєте носом і хочете спати! Я могла б розповісти всю історію Гіткліффа — усе, що вам потрібно знати, — усього кількома словами.

* * *

На цьому місці економка перервала свою розповідь, підвелася й почала складати шиття. Але я їй не думав відходити від каміна і зовсім не збирався дрімати.

— Сідайте, пані Дін, — вигукнув я. — Посидьте ще пів години. Ви цілком правильно робите, що розповідаєте все неквапливо. Саме такий спосіб мені їй подобається. І ви повинні закінчити історію так само. Мене більшою чи меншою мірою цікавить кожен персонаж, про якого ви згадали.

— Годинник б'є одинадцятку, пане.

— Байдуже. Я не звик лягати спати так рано. Для людини, яка спить до десятої, година чи дві ночі — цілком ранній час.

— Не слід вам спати до десятої. До того часу найкраща частина ранку вже давно минула. Людина, яка до десятої години не зробила половини своєї денної роботи, ризикує не зробити їй другої половини.

— А все ж, пані Дін, сідайте назад, бо завтра я маю намір протягнути ніч аж до самого пообіддя. Передчуваю, що неодмінно застуджуся, та ще й добряче.

— Сподіваюся, що ні, пане. Ну що ж, дозвольте мені перескочити років на три. За цей час пані Ерншоу...

— Ні, ні, нічого подібного я вам не дозволю! Чи знайомий вам такий душевний стан, коли, сидячи на самоті, ви можете спостерігати, як кішка вилизує своє кошеня на килимі перед вами, і так пильно стежити за цим, що, коли кицька не вилиже одне вухо, це серйозно зіпсує вам настрій?

— Я б назвала це лінощами.

— Навпаки, виснажливою діяльністю. І саме такий у мене зараз настрій, тож, будьте ласкаві, розповідайте в усіх деталях. Я починаю розуміти, що тутешні люди відрізняються від міських так само, як павук у в'язниці від павука у звичайному будинку. Та й привабливість такого життя полягає не лише у погляді збоку. Люди тут дивляться на все глибше, живуть справжнім внутрішнім життям, а не просто зовнішньою оболонкою. Тепер я розумію, як так можна жити, хоча раніше вважав, що тут і року не витримати. Це нагадує голодного чоловіка, перед яким поставили лише одну страву — він може повністю зосередитися на ній і належно її оцінити. А коли перед ним стіл з купою делікатесів, то він, може, й насолодиться всім одразу, але запам'ятає лише якісь дрібні уривки вражень.

— Та ні, ми тут такі ж звичайні люди, як і скрізь, якщо розібратися, — мовила місіс Дін, дещо спантеличена моїми міркуваннями.

— Перепрошую, — відповів я. — Ви, моя добра приятелько, якраз яскравий доказ протилежного. Якщо не брати до уваги кількох незначних провінційних рис, у вас немає жодної з тих манер, які я звик вважати властивими людям вашого класу. Я певен, ви замислювалися про життя набагато більше, ніж більшість слуг. Вам довелося навчитися думати, бо у вас просто не було нагоди витрачати життя на усілякі дурниці.

Місіс Дін засміялася.

— Я й справді вважаю себе людиною спокійною та розважливою, — сказала вона. — Але не через те, що живу серед пагорбів і з року в рік бачу ті самі обличчя та спостерігаю ті самі події. Мені довелося

пройти сувору школу життя, яка навчила мене мудрості. До того ж я прочитала більше, ніж ви могли б подумати, пане Локвуде. У цій бібліотеці немає книжки, якої я не переглядала б і з якої не винесла б чогось для себе, — хіба що з тих полиць із грецькими та латинськими книжками й тих, де стоять французькі. Утім, я розрізняю їх між собою — і для доньки бідняка це вже чимало. Та якщо я маю продовжувати свою історію по-справжньому, як належить базікливій оповідачці, то краще мені просто вести її далі. Тож замість перескакувати через три роки я обмежуся наступним літом — літом 1778 року. Це було майже двадцять три роки тому.

РОЗДІЛ VIII

Одного чудового червневого ранку народилося моє перше миле дитятко, якого я доглядала, і останній нащадок давнього роду Ерншо. Ми працювали з сіном на віддаленому полі, коли дівчина, яка зазвичай приносила нам сніданок, прибігла через луг і стежкою до нас на цілу годину раніше, ніж звичайно, гукаючи мене на ходу.

— Ой, який чудовий хлопчик! — задихано вигукнула вона. — Найкращий хлопчина, що тільки дихав на світі! Але лікар каже, що пані не жити: каже, вона вже багато місяців хвора на сухоти. Я чула, як він сказав про це панові Гіндлі. Тепер її вже ніщо не втримає, і до зими вона помре. Тобі треба негайно повертатися додому. Ти його доглядатимеш, Неллі: годуватимеш молоком із цукром і пильнуватимеш день і ніч. От хотіла б я бути на твоєму місці, бо коли пані не стане, він увесь буде твій!

— Але вона справді так тяжко хвора? — запитала я, кидаючи граблі й зав'язуючи капелюшок.

— Думаю, що так, хоча вигляд у неї бадьорий, — відповіла дівчина. — І говорить так, ніби сподівається дожити до того дня, коли він виросте чоловіком. Вона просто не тямиться від радості — такий він красунчик! Якби я була на її місці, то, певна, не померла б: сама лише його поява вилікувала б мене, хоч би що там казав Кеннет. Я просто розлютилася на нього. Пані Арчер принесла янголятко до господаря, що був у домі, і його обличчя вже почало світлішати, коли старий буркотун виступив уперед і каже: «Ерншо, вам пощастило, що ваша дружина дожила до того, щоб залишити вам цього сина. Коли я вперше її побачив, то був певен, що нам недовго доведеться її лікувати. А тепер мушу вам сказати: найімовірніше, зима її доконає. Не засмучуйтеся і не побивайтеся надто: тут нічого не вдієш. Та й, зрештою, треба було мати більше розуму, коли ви обирали таку кволу дівчину за дружину!»

— А що відповів господар? — поцікавилася я.

— Думаю, він вилаявся, але я не звернула уваги: я так і тягнулася очима до дитинки, — і вона знову почала захоплено описувати його. Я була схвильована й поспішила додому, щоб і собі помилуватися малюком, хоча дуже переживала за Гіндлі. У його серці було місце лише для двох кумирів — дружини та самого себе: обох він обожнював, а одну з них просто боготворив. Я не могла уявити, як він переживе її втрату.

Коли ми дісталися Буремного перевалу, він стояв біля парадних дверей. Проходячи повз, я запитала:

— Ну як дитина?

— Уже майже бігає, Неллі! — відповів він, намагаючись усміхнутися.

— А пані? — наважилася запитати я. — Лікар каже, що вона...

— До біса лікаря! — перебив він мене, почервонівши. — Френсіс цілком здорова: за тиждень вона буде зовсім здорова. Ти йдеш нагору? Передай їй, що я прийду, якщо вона пообіцяє мовчати. Я пішов від неї, бо вона не хотіла замовкнути. І вона мусить... Скажи їй, що містер Кеннет наказує їй мовчати.

Я передала це пані Ерншо. Вона була в надзвичайно веселому настрої й жартома відповіла:

— Я ледве сказала кілька слів, Еллен, а він уже двічі виходив звідси зі сльозами. Ну гаразд, скажи, що я обіцяю мовчати. Але це не означає, що я не можу з нього сміятися!

Бідолашна! Ще за тиждень до смерті її весела вдача анітрохи їй не зрадила, а чоловік уперто, навіть люто твердив, що їй щодня стає краще. Коли Кеннет попередив його, що на цій стадії хвороби його ліки вже не допоможуть і немає потреби витрачати зайві гроші на його відвідини, він відрубав:

— Знаю, що не треба! Вона здорова! Їй більше не потрібен ваш догляд! У неї ніколи не було сухот. Це була гарячка — і вона минула. Пульс у неї тепер такий самий повільний, як у мене, а щока така сама прохолодна.

Те саме він розповідав і дружині, і вона, здавалося, йому вірила. Але одного вечора, коли вона сперлася на його плече й саме казала, що, мабуть, завтра вже

зможе встати з ліжка, на неї напав кашель — зовсім легкий. Він підхопив її на руки. Вона обвила руками його шию, обличчя її змінилося — і вона померла.

Як і передбачала дівчина, дитина, Гортон, цілком перейшла під мою опіку. Панові Ерншо було досить бачити, що хлопчик здоровий, і не чути його плачу — щодо нього він був спокійний. А сам господар зовсім зневірився: його горе було з тих, що не дають волі сльозам. Він не плакав і не молився — він лаявся і кидав виклик усьому світові; проклинав Бога й людей і віддався безтямним розвагам. Слуги довго не витримували його тиранічної та лихого поведінки: залишилися тільки Джозеф і я. Я не могла покинути дитину, яку мені доручили, та й, зрештою, ви знаєте, я була йому названою сестрою, тож легше виправдовувала його поведінку, ніж це зробила б чужа людина. Джозеф залишився, щоб командувати орендарями та робітниками, бо вважав своїм обов'язком бути там, де є достатньо гріхів, які можна викривати.

Лихі звички господаря та його лихі товариші подавали Кетрін і Гіткліффу чудовий приклад. Його поведіння з останнім було достатнім, щоб зі святого зробити диявола. І справді, в той час здавалося, ніби в хлопцеві оселилося щось диявольське. Він із насолодою дивився, як Гіндлі занпащає себе без вороття, і з кожним днем ставав усе похмурішим, жорстокішим і лютішим. Я й наполовину не зможу описати, яким пекельним став наш дім. Священник перестав до нас заходити, а зрештою жодна пристойна людина не наближалася до нас; хіба що візити Едгара Лінтона до панни Кеті можна було вважати винятком.

У п'ятнадцять років вона була королевою всього навколишнього краю; їй не було рівних. І справді, вона виросла гордою, свавільною дівчиною!

Зізнаюся, після того як вона перестала бути дитиною, я її не любила й часто дратувала, намагаючись приборкати її пиху. Та вона ніколи не відвернулася від мене. Вона дивовижно вміла зберігати прихильність до тих, до кого прив'язалася в дитинстві: навіть Гіткліфф назавжди зберіг своє місце в її серці. А молодому Лінтону, попри всі його переваги, було нелегко справити на неї таке саме глибоке враження.

Це був мій покійний господар: ось його портрет над каміном. Колись з одного боку висів його портрет, а з другого — портрет його дружини. Але її картину зняли, інакше ви могли б побачити, якою вона була. Вам видно?

Пані Дін підняла свічку, і я розгледів ніжне обличчя, надзвичайно схоже на обличчя молодої панни з Буремного перевалу, тільки вираз його був задумливіший і лагідніший. Портрет вийшов напрочуд милим. Довге світле волосся трохи завивалося біля скронь; очі були великі й серйозні; постать — майже надто граційна. Я не дивувався, що Кетрін Ерншо могла забути свого першого друга заради такого чоловіка. Мене значно більше дивувало, як він, якщо його вдача відповідала зовнішності — міг захопитися Катрін, такою, якою я її уявляв?

— Дуже гарний портрет, — зауважив я, звертаючись до економки. — Схожий?

— Так, — відповіла вона. — Але у піднесеному настрої він виглядав ще краще. Це його звичайний вираз обличчя: загалом йому бракувало жвавості.

Кетрін не припиняла спілкуватися з родиною Лінтонів після тих п'яти тижнів, які провела в них. А оскільки в їхньому товаристві їй не було потреби

показувати свою грубість і вона мала достатньо здорового глузду, щоб соромитися невихованості там, де з нею незмінно поводитися чемно, то своєю щирою привітністю вона мимоволі зачарувала літніх господаря й господиню; здобула захоплення Ізабелли та серце й душу її брата. Від самого початку це лестило Кетрін, адже вона була надзвичайно честолюбною, — і спонукало її мимоволі грати дві різні ролі, хоча вона й не мала наміру когось обдурювати. Там, де вона чула, як Гіткліффа називають «грубим молодим негідником» і «гіршим за дику тварину», вона пильнувала, щоб не поводитися, як він. А вдома в неї було мало бажання виявляти чемність, з якої лише сміялися б, і стримувати свій непокірний норов, коли це не принесло б їй ні похвали, ні визнання.

Містеру Едгару рідко вистачало сміливості навідуватися до Буремного перевалу. Він боявся репутації Гіндлі й уникав зустрічі з ним. Та все ж ми щоразу намагалися прийняти його якнайввічливіше: сам господар, знаючи, навіщо він приходить, намагався його не ображати, а якщо не міг бути привітним — просто тримався осторонь. Мені здається, Кетрін його поява там була не до душі. Вона не була хитрою, ніколи не кокетувала й, очевидно, не хотіла, щоб двоє її друзів узагалі зустрічалися. Бо коли Гіткліфф у її присутності зневажливо говорив про Лінтона, вона не могла так само беззастережно погоджуватися з ним, як тоді, коли Едгара не було поруч. А коли Лінтон виявляв огиду й неприязнь до Гіткліффа, вона вже не наважувалася поставитися до його почуттів байдуже, ніби приниження її товариша не мало для неї жодного значення. Я не раз сміялася з її розгубленості та невимовних мук, які вона марно намагалася приховати від моїх насмішок. Звучить недоброзичливо, знаю. Але Кетрін була такою

гордою, що я справді не могла співчувати її бідам, доки вони не навчили б її хоч трохи смирення. Зрештою вона таки змусила себе зізнатися мені в усьому й довіритися: більше їй не було кого зробити своєю порадницею.

Одного дня містер Гіндлі поїхав з дому, і Гіткліфф вирішив скористатися нагодою та влаштувати собі вихідний. Тоді йому, здається, було шістнадцять років. Риси його обличчя не були потворними, та й розумом він не обділений, але він примудрився справляти враження людини відразливої і зовні, і внутрішньо — від того, яким він був тепер, не залишилося й сліду. Передусім на той час він утратив усе, що дала йому початкова освіта: постійна важка праця, яка починалася рано й закінчувалася пізно, придушила його колишню цікавість до знань і любов до книжок та науки. Дитяче відчуття власної переваги, прищеплене йому прихильністю старого пана Ерншо, давно згасло. Він довго намагався не відставати від Кетрін у навчанні, а потім із гірким, але мовчазним жалем поступився і ніхто уже не міг переконати його зробити бодай крок угору.

Разом із розумовим занепадом змінилася й його зовнішність: він набув сутулої ходи та жалюгідного вигляду; від природи мовчазний і стриманий, він став аж надто замкнутим, похмурим і нетовариським. Здавалося, він навіть знаходив похмуру втіху в тому, щоб викликати відразу, а не прихильність у тих небагатьох людей, з якими ще спілкувався.

Кетрін і далі залишалася його нерозлучною супутницею, коли випадала нагода перепочити від роботи. Та він перестав висловлювати свою прихильність до неї словами й сердито, підозріливо відсахувався від її дівочих пестощів, наче

усвідомлював, що не може відчувати задоволення від таких проявів любові до нього.

Того дня він зайшов до дому й заявив, що має намір нічого не робити, коли я допомагала панні Кеті впорядкувати зачіску. Вона не сподівалася, що він раптом вирішить байдикувати, і, гадаючи, що матиме весь дім у своєму розпорядженні, якимось чином повідомила Едгарові про відсутність брата, а тоді вже готувалася його прийняти.

— Кеті, ти сьогодні по обіді зайнята? — запитав Гіткліфф. — Кудись збираєшся?

— Ні, дощ іде, — відповіла вона.

— А навіщо тоді ти вбралася в це шовкове плаття?
— сказав він. — Сподіваюся, сюди ніхто не прийде?

— Наскільки я знаю, ні, — пробурмотіла панна. — Але ти мав би зараз бути в полі, Гіткліфф. Уже година після обіду. Я думала, ти пішов.

— Гіндлі нечасто звільняє нас від своєї проклятої присутності, — зауважив хлопець. — Сьогодні я більше не працюватиму і залишуся з тобою.

— Ой, але Джозеф усе розповість, — застерегла вона. — Краще тобі піти!

— Джозеф зараз вантажить вапно на дальньому боці Пеністоунських скель. Він буде там до темряви й нічого не дізнається.

Сказавши це, він недбало підійшов до каміна й сів. Кетрін на мить замислилася, насупивши брови: треба було якось підготувати ґрунт для небажаного гостя.

— Ізабелла та Едгар Лінтони казали, що сьогодні по обіді зайдуть, — сказала вона після хвилини мовчання. — Оскільки дощить, я майже не сподіваюся, що вони прийдуть. Але можуть і прийти, а тоді ти ризикуєш дістати прочухана ні за що ні про що.

— Скажи Неллі, щоб вона сказала, ніби ти зайнята, Кеті, — наполягав він. — Не виганяй мене заради своїх жалюгідних, дурненьких друзів! Інколи мені так і кортить поскаржитися, що вони... Але ні, не буду...

— Що вони? — вигукнула Кетрін, стурбовано дивлячись на нього. — Ой, Неллі! — сердито додала вона, різко відхиляючи голову від моїх рук. — Ти так ретельно мене зачесала, що згладила мої кучері! Досить, залиш мене в спокої. То на що ти хотів поскаржитися, Гіткліффе?

— Ні на що. Тільки подивися на календар на стіні, — він показав на аркуш у рамці, що висів біля вікна, і продовжив: — Хрестики означають вечори, які ти провела з Лінтонами, а крапки — ті, що провела зі мною. Бачиш? Я позначив кожен день.

— Так, бачу і це дуже нерозумно. Наче я звертаю на це увагу! — дратівливо відповіла Кетрін. — І який у цьому сенс?

— Щоб показати, що я звертаю увагу, — сказав Гіткліфф.

— І що, я повинна завжди сидіти з тобою? — запитала вона, дедалі більше дратуючись. — Яка мені з цього користь? Про що з тобою говорити? Ти міг би бути німим або немовлям — від тебе ні слова не дочекаєшся, щоб мене розважити, і від твоїх учинків теж ніякої користі!

— Ти ніколи раніше не казала мені, що я надто мало говорю або що тобі не подобається моє товариство, Кеті! — вигукнув Гіткліфф, сильно схвилюваний.

— Ніяке це не товариство, коли людина нічого не знає і нічого не говорить, — пробурмотіла вона.

Її товариш підвівся, але не встиг нічого більше сказати про свої почуття, бо на кам'яних плитах почулися кінські копита. Після легкого стуку молодий Лінтон увійшов до кімнати, і його обличчя сяяло від радості через несподіване запрошення. Без сумніву, Кетрін помітила різницю між своїми друзями: один увійшов, а другий вийшов. Їхній контраст нагадував зміну похмурої горбистої вугільної місцевості на прекрасну родючу долину; навіть його голос і манера вітатися були такими ж протилежними до зовнішності Гіткліффа, як і сам він. Він говорив тихо й приємно, вимовляючи слова так, як це робите ви: його мова була не такою грубою, як наша тут, а значно м'якшою.

— Я не надто рано прийшов? — запитав він, кинувши на мене погляд: я саме витирала тарілку й наводила лад у шухлядах дальнього краю буфета.

— Ні, — відповіла Кетрін. — Що ти там робиш, Неллі?

— Свою роботу, панно, — відповіла я. (Містер Гіндлі наказав мені неодмінно бути третьою особою під час кожного приватного візиту, який вирішить зробити Лінтон.)

Вона стала за моєю спиною й сердито прошепотіла:

— Забирай свої ганчірки й пиліоку! Коли в домі гості, слуги не починають драїти й прибирати кімнату в їхній присутності!

— А тепер якраз слухна нагода, коли господаря немає, — відповіла я вже вголос. — Він не любить, коли я пораюся з цими речами в нього перед очима. Певна, містер Едгар мене зрозуміє.

— А я не люблю, коли ти пораєшся в *моїй* присутності, — владно вигукнула молода панна, не давши гостеві й слова сказати: після маленької сварки з Гіткліффом вона так і не змогла заспокоїтися.

— Мені шкода, панно Кетрін, — відповіла я й старанно взялася далі до своєї роботи.

Гадаючи, що Едгар її не бачить, вона вихопила в мене з рук ганчірку й ущипнула за руку — боляче й зумисне, викрутивши пальці. Я вже казала, що не любила її, а часом навіть залюбки зачіпала її гордість; до того ж вона зробила мені дуже боляче. Тож я підхопилася з колін і вигукнула:

— Ой, панно, це вже підлі витівки! Ви не маєте права мене щипати, і я цього терпіти не буду!

— Я до тебе й пальцем не доторкнулася, брехлива потворо! — крикнула вона, і пальці її аж свербіли повторити свій вчинок, а вуха почервоніли від люті. Вона ніколи не вміла приховувати свого гніву: зойчно розсердиться — і все обличчя спалахує.

— А це тоді що? — заперечила я, показуючи виразний фіолетовий слід, який промовисто свідчив проти неї.

Вона тупнула ногою, на мить завагалася, а тоді, не в змозі опиратися своєму пустотливому норову, ляснула мене по щоці. Удар був такий дошкульний, що очі мої наповнилися слізьми.

— Кетрін, люба! Кетрін! — втрутився Лінтон, украй вражений подвійним проступком своєї кумирки — і брехнею, і насильством.

— Вийди з кімнати, Неллі! — повторила вона, вся тремтячи.

Маленький Гортон, який усюди ходив за мною й сидів поруч на підлозі, побачивши мої сльози, теж заплакав і крізь схлипування почав скаржитися на «лиху тітку Кеті». Це лише ще дужче розлютило її, і весь її гнів обрушився на нещасну дитину: вона схопила його за плечі й затрусила так, що бідолашний хлопчик аж посинів. Едгар необачно схопив її за руки, щоб визволити Гортон. Та замить вона вирвала одну руку й так вліпила нею молодому чоловікові по вуху, що тут уже ніяк не можна було сприйняти це за жарт.

Він відсахнувся, приголомшений. Я підхопила Гортон на руки й понесла до кухні, залишивши двері відчиненими: мені було цікаво подивитися, чим скінчиться їхня сварка. Ображений гість підійшов до місця, де залишив капелюха; обличчя його зблідло, а губи тремтіли.

«От і добре! — подумала я. — Зроби висновки й забирайся! Це ще добра послуга — дати тобі побачити її справжню вдачу».

— Куди ти йдеш? — запитала Кетрін, підходячи до дверей.

Він відступив убік і спробував пройти.

— Ти не повинен іти! — енергійно вигукнула вона.

— Я мушу й піду! — тихо відповів він.

— Ні, — наполягала вона, схопившись за дверну ручку. — Не зараз, Едгаре Лінтоне. Сядь. Ти не можеш залишити мене в такому стані. Я всю ніч буду нещасною, а я не хочу бути нещасною через тебе!

— Як я можу залишитися після того, як ти мене вдарила? — запитав Лінтон.

Кетрін промовчала.

— Ти мене налякала і змусила соромитися тебе, — продовжив він. — Я більше сюди не прийду!

Її очі заблищали, повіки затремтіли.

— І ти навмисне сказала неправду! — додав він.

— Не казала! — вигукнула вона, знову знайшовши голос. — Я нічого навмисне не робила. Ну то йди, якщо хочеш — забирайся! А тепер я плакатиму, плакатиму до нестями!

Вона опустилася навколішки біля стільця й заходилася плакати вже по-справжньому. Едгар неухильно дотримувався свого рішення аж до подвір'я. Там він затримався. Я вирішила його підштовхнути.

— Міс Кеті страшенно норовлива, сер, — гукнула я. — Гірша за будь-яку розбещену дитину. Краще їдьте додому, а то вона себе зовсім доведе, аби лиш нас засмутити.

Бідолашний хлопчина крадькома глянув у вікно. Здатність піти він мав не більшу, ніж кішка здатна покинути напівживу мишу або напівз'їдену пташку. «Ох, — подумала я, — тут його вже не врятувати: він приречений і сам летить назустріч своїй долі!»

Так воно й сталося: він раптом повернувся, поспішив назад до будинку, зачинив за собою двері, а коли через деякий час я зайшла повідомити їм, що Ерншо повернувся скажено п'яний і готовий рознести весь дім над нашими головами — його звичайний стан у такому вигляді, — то побачила, що сварка лише зблизила їх. Вона зруйнувала останні укріплення юнацької сором'язливості, дозволила їм скинути маску дружби й зізнатися одне одному в коханні.

Звістка про повернення пана Гіндлі Ерншо змусила Лінтона швидко податися до свого коня, а Кетрін — до своєї кімнати. Я пішла сховати маленького Гортонна й витягти заряд із рушниці господаря, з якою він любив бавитися у своїх шалених випадках. У такому стані він міг поставити під загрозу життя будь-кого, хто його дратував або навіть просто надто привертав його увагу. Тож я вирішила розрядити зброю. Так, навіть якщо він наважиться натиснути на курок, наслідки не будуть такими страшними.

РОЗДІЛ IX

Він увірвався, сиплючи такими страшними прокльонами, що аж слухати було моторошно, і застав мене якраз тоді, коли я намагалася сховати його сина в кухонній шафі. У Гортонна вже виробився смертельний страх перед батьком, чия любов була так само небезпечна, як і лють. То той кидався на нього з дикою ніжністю, ризикуючи задушити в обіймах, то вибухав божевільним гнівом і міг жбурнути хлопчика у вогонь чи розтрити об стіну. Тож бідолашна дитина сиділа нишком скрізь, де б я її не сховала.

— Ага, нарешті я все зрозумів! — вигукнув Гіндлі, схопивши мене за загривок і відтягуючи назад, мов собаку. — Клянуся пеклом, ви змовилися вбити це дитя! Тепер я знаю, чому він завжди ховається від мене. Але присягаюся, я змушу тебе проковтнути цей кухонний ніж, Неллі! І не смійся, бо я щойно запахав Кеннета головою в болото. Де один, там і двоє. Я не заспокоюся, поки когось із вас не вб'ю!

— Але мені не до вподоби кухонний ніж, пане Гіндлі, — відповіла я. — Ним щойно різали оселедців. Краще вже застрельте мене, якщо вам так кортить.

— Тобі аби тільки бісові душу віддати! — сказав він. — Так і буде. Жоден закон в Англії не заборонить чоловікові наводити лад у власному домі, а в моєму зараз справжній гадючник! Відкривай рота.

— О! — вигукнув він, відпускаючи мене. — Бачу, цей огидний малий негідник — це не Гортон. Пробач, Нелл. А якщо це все-таки він, то з нього треба живцем здерти шкіру: і за те, що не вибів мене зустрічати, і за те, що верещить, ніби я якийсь чорт. Виродок, ану ходи сюди! Я навчу тебе обдурювати свого доброго батька! Слухай, а хіба хлопець не виглядав би краще, якби йому підрізати вуха? Собаки від цього стають лютішими, а я люблю все люте. Принеси ножиці! Хочу, щоб він був лютий і чепурний. До того ж це якась бісова пиха — так труситися над своїми вухами. Ми й без них немов віслюки!

Цить, малий, цить! Ну добре, моє ж ти серденько! Тихо, витри сльози, ну ж бо, посміхнися. Поцілуй мене. Що? Не хочеш? Поцілуй мене, Гортоне! Та поцілуй ти мене, бодай тебе черви точили! Господи Боже, та щоб я ростив такого виродка?!

Присягаюся життям, я скручу цьому байстрюкові шию!

Бідолашний Гортон щосили верещав і бивався в батькових руках, а коли той поніс його нагору й підняв над поруччям сходів, закричав іще дужче. Я скрикнула, що він налякає дитину до нестями, і кинулася його рятувати. Коли я добігла до них, Гіндлі нахилився через поруччя, прислухаючись до якогось шуму внизу, і майже забув, що тримає в руках.

— Хто там? — запитав він, почувши чийсь кроки біля підніжжя сходів.

Я теж нахилилася вперед, щоб знаком попередити Гіткліффа, чию ходу впізнала, аби він не йшов далі. І саме тієї миті, коли я відвела погляд від Гортон, хлопчик раптом рвонувся, вислизнув із небалих рук, які його тримали, і полетів униз.

Ми ледве встигли відчувати жах, як побачили, що малюк неушкоджений. Гіткліфф саме вчасно опинився внизу: за природним порухом він перехопив хлопчика на льоту, поставив на ноги, а тоді підвів голову, щоб побачити, хто спричинив цю пригоду. Навіть скнара, який віддав за п'ять шилінгів щасливий лотерейний квиток, а наступного дня дізнався, що через це втратив п'ять тисяч фунтів, не зміг би мати такого спустошеного виразу обличчя, який з'явився в Гіткліффа, коли він побачив над собою постать містера Ерншо. На його обличчі виразніше за будь-які слова читався невимовний розпач: він сам зруйнував свою помсту. Якби було темно, думаю, він спробував би виправити свою помилку, розтроцивши Гортонів череп об сходи. Але ми стали свідками його порятунку, і невдовзі я вже стояла внизу, притискаючи свій дорогий тягар до грудей.

Гіндлі спускався повільніше — протверезілий і присоромлений.

— Це твоя провина, Еллен, — сказав він. — Ти мала тримати його подальше від моїх очей, мала забрати його в мене! Він ніде не забився?

— Забився?! — сердито вигукнула я. — Та він у вас як не вб'ється, то ідіотом виросте! Ох, дивуюся, як його мати досі не встала з могили, щоб побачити, що ви з ним робите. Ви гірші за язичника — так поводитися з власною дитиною!

Він спробував торкнутися дитини, але, опинившись у мене на руках, Гортон одразу перестав боятися й лише тихенько схлипував. Та щойно батько доторкнувся до нього пальцем, хлопчик знову закричав — ще голосніше, ніж перед тим, — і забився так, наче ось-ось почнуться корчі.

— Не смійте до нього лізти! — продовжила я. — Він вас ненавидить — усі вас ненавидять, і це правда! Щаслива ж у вас родина! І до якого ж жалюгідного стану ви себе довели!

— Я ще й не до того дійду, Неллі, — засміявся цей заблукалий чоловік, знову стаючи жорстким. — А тепер забирайся звідси разом із ним. І слухай сюди, Гіткліффе! Щезни з моїх очей і щоб я тебе не чув. Сьогодні вбивати тебе я не збираюся — хіба що, може, підпалю будинок. А там як мені заманеться.

Кажучи це, він узяв із буфета пляшку бренді, налив у склянку й випив.

— Ні, не треба! — благала я. — Пане Гіндлі, схаменіться. Згляньтесь хоча б на цього нещасного хлопчика, якщо вже вам байдуже до самого себе!

— Хтось інший зробить для нього більше, ніж я, — відповів він.

— Згляньтеся бодай на власну душу! — сказала я, намагаючись вихопити склянку з його руки.

— Оце вже не до мене! Навпаки, я матиму величезне задоволення відправити її до пекла, щоб покарати її Творця, — вигукнув богохульник. — П'ю за її загибель!

Він випив бренді й нетерпляче наказав нам іти, завершивши свій наказ потоком таких страшних прокльонів, що їх не варто ні повторювати, ні згадувати.

— Шкода, що він не здатен убити себе випивкою, — пробурмотів Гіткліфф, коли двері зачинилися за нами, і тихо відповів йому власним потоком прокльонів. — Робить для цього все, що може, але його організм не здається. Містер Кеннет каже, що готовий поставити свою кобилу на те, що він переживе будь-кого в цих краях, аж до Гіммертона, і піде в могилу сивим грішником; хіба що трапиться якесь чудо, що звалить його з ніг.

Я пішла на кухню й сіла колисати своє ягнятко. Гіткліфф, як я й гадала, рушив до комори. Та згодом виявилося, що він лише дійшов до другого боку лави, кинувся на ослін біля стіни, подалі від вогню, і замовк.

Я гойдала Гортонна на колінах і тихенько наспівувала пісеньку, що починалася так:

*Було далеко за північ, і дітки плакали,
а мати під землею теє чула...*

Аж тут Кеті, яка зі своєї кімнати чула весь цей гармидер, просунула голову у двері й прошепотіла:

— Ти сама, Неллі?

— Так, міс.

Вона зайшла й підійшла до вогнища. Я, гадаючи, що вона хоче щось сказати, підвела очі. На її обличчі читалися тривога й неспокій. Губи були трохи розтулені, наче вона збиралася заговорити, і вона вдихнула, але замість слів із грудей вирвався лише зітхання. Я знову почала співати, не забувши про її недавню поведінку.

— Де Гіткліфф? — запитала вона, перебиваючи мене.

— Пішов поратися до стайні, — відповіла я.

Він мені не заперечив; можливо, задрімав. Запала ще одна довга тиша. Я помітила, як одна чи дві сльозинки скотилися по щоці Кетрін і впали на кам'яну підлогу. *Невже їй соромно за свою ганебну поведінку?* — подумала я. Оце було б щось новеньке! Але хай уже сама добирається до суті — я їй не допомагатиму! Ні, їй мало що непокоїло, крім власних справ.

— Ох, Неллі! — нарешті вигукнула вона. — Я така нещасна!

— Шкода, — зауважила я. — Ти надто перебірлива: стільки друзів, стільки мало клопотів, а все одно не можеш бути задоволена!

— Неллі, ти збережеш одну мою таємницю? — провадила вона, стаючи навколішки біля мене й підводячи до мого обличчя свої чарівні очі. В її

погляді було щось таке, що здатне було розігнати навіть мій поганий настрій, хоч я мала повне право сердитися.

— А вона того варта? — запитала я вже не так сердито.

— Так. Вона мене мучить, і я мушу про неї розповісти! Я хочу знати, як мені вчинити. Сьогодні Едгар Лінтон попросив мене вийти за нього заміж, і я дала йому відповідь. Але перш ніж я скажу тобі, погодилася чи відмовила, скажи, як, на твою думку, я мала відповісти.

— Справді, міс Кетрін, звідки мені знати? — відповіла я. — Щоправда, зважаючи на те, як ви поводитися сьогодні вдень у його присутності, я могла б сказати, що розумніше було б відмовити. Якщо після всього побаченого він усе одно зробив вам пропозицію, то він або безнадійно дурний, або відчайдушний безумець.

— Якщо ти так говоритимеш, я більше нічого тобі не скажу, — сердито відказала вона, підводячись. — Я погодилася, Неллі. Ну ж бо, скажи, чи я вчинила неправильно!

— Ти погодилася! Тоді навіщо тепер це обговорювати? Ти дала слово й не можеш його забрати назад.

— Але скажи, чи мала я погодитися! Скажи! — вигукнула вона роздратовано, нервово потираючи руки й хмурачись.

— Перш ніж правильно відповісти на це питання, треба зважити багато чого, — поважно сказала я.

— І передусім: ти кохаєш пана Едгара?

— Хто ж його не покохає? Звичайно, кохаю, — відповіла вона.

Тоді я влаштувала їй ціле опитування. Для дівчини двадцяти двох років воно було цілком доречним.

— Чому ти його кохаєш, міс Кеті?

— Ну що за дурниці! Кохаю — і цього досить.

— Аж ніяк. Треба сказати чому.

— Бо він гарний і з ним приємно бути.

— Погано, — прокоментувала я.

— А ще він молодий і веселий.

— Ще гірше.

— І тому, що він мене кохає.

— Це вже щось.

— А ще він буде багатий, і мені подобається думка, що я стану найвизначнішою жінкою в усій окрузі. І я пишатимусь таким чоловіком.

— Оце вже найгірше. А тепер скажи, *як* ти його кохаєш?

— Як усі кохають... Ти дурненька, Неллі.

— Зовсім ні. Відповідай.

— Я кохаю землю під його ногами, повітря над його головою, усе, чого він торкається, і кожне його слово. Кохаю кожен його погляд, кожен його вчинок — кохаю його цілком, у всьому, без залишку. Ось тобі!

— А чому?

— Ні, ти з мене глузуєш! Це дуже недобре! Для мене це зовсім не жарт! — сказала молода панна, насупившись і повернувши обличчя до вогню.

— Я зовсім не жартую, міс Кетрін, — відповіла я.
— Ти кохаєш пана Едгара, бо він гарний, молодий, веселий, багатий і кохає тебе. Останнє, щоправда, не має особливого значення: ти, мабуть, кохала б його й без цього. А якби він не мав усіх чотирьох попередніх переваг, то його кохання не змусило б тебе покохати його.

— Авжеж, ні. Я б тільки пожаліла його — а може, навіть зненавиділа, якби він був потворний і незграбний.

— Але у світі є чимало інших гарних, багатих молодих чоловіків. Можливо, навіть гарніших і багатших за нього. Що завадило б тобі покохати когось із них?

— Якщо такі й є, то вони мені не траплялися. Я не бачила нікого схожого на Едгара.

— Ще побачиш. До того ж він не завжди буде гарним і молодим, а багатим може бути теж не завжди.

— Зараз він такий, і мене цікавить лише теперішнє. Хотілося б, щоб ти говорила розумно.

— Ну, тоді все зрозуміло: якщо тебе цікавить лише теперішнє, виходь заміж за пана Лінтона.

— Мені не потрібен твій дозвіл — я *вийду* за нього. Але ти так і не сказала, чи правильно я вчинила.

— Цілком правильно, якщо люди справді одружуються лише заради теперішнього. А тепер розкажи, через що ти нещасна. Твій брат буде задоволений; думаю, старий пан і стара пані теж не заперечуватимуть. Ти втечеш із цього безладного, нещасного дому до багатого й пристойного. Ти кохаєш Едгара, і Едгар кохає тебе. Здається, усе складається гладко й просто. То що ж тобі не дає спокою?

— *Ось тут і тут!* — відповіла Кетрін, ударивши однією рукою себе по лобі, а другою — по грудях. — Там, де живе душа. У своїй душі й у своєму серці я переконана, що чиню неправильно!

— Це дуже дивно! Я нічого не можу зрозуміти.

— Це моя таємниця. Але якщо ти не будеш із мене глузувати, я поясню: я не вмію висловити це чітко, але спробую дати тобі відчуття те, що відчуваю сама.

Вона знову сіла біля мене. Обличчя її стало сумнішим і серйознішим, а складені руки тремтіли.

— Неллі, тобі ніколи не сняться дивні сни? — раптом запитала вона після кількох хвилин роздумів.

— Буває, час від часу, — відповіла я.

— І мені теж. За все життя мені снилися сни, які потім назавжди залишалися зі мною й змінювали мої думки: вони пронизували мене наскрізь, мов вино, що змішується з водою, і змінювали барву моєї душі. І один із них саме такий. Я розповім його тобі — тільки дивись, не всміхнися жодного разу.

— Ой, не треба, міс Кетрін! — вигукнула я. — Нам і без того досить похмуро, щоб ще викликати духів і

привиди, які тільки більше нас заплутають. Ну ж бо, годі! Розвеселися, будь собою! Подивися на маленького Гортон! Він нічого похмурого не бачить уві сні. Як солодко усміхається уві сні!

— Так. І як солодко його батько лається на самоті! Ти, мабуть, пам'ятаєш його, коли він був таким самим, як це пухкеньке дитя: майже таким же малим і невинним. Але, Неллі, я змушу тебе вислухати. Це недовго, а сьогодні я не здатна бути веселою.

— Не хочу слухати, не хочу! — покvapливо повторила я.

Тоді я була забобонною щодо снів — та й досі такою залишилася. А на обличчі Кетрін лежав такий незвичний морок, що я боялася почути щось, із чого зможу скласти пророцтво й передбачити страшне лихо. Вона розсердилася, але більше нічого не сказала. Невдовзі, наче вирішивши перейти на іншу тему, заговорила знову.

— Якби я була на небі, Неллі, я була б страшенно нещасною.

— Бо ти не гідна потрапити туди, — відповіла я. — Усі грішники були б нещасні на небі.

— Але не через це. Мені якось наснилося, що я там була.

— Я ж сказала, що не хочу слухати твої сні, міс Кетрін! Я піду спати, — знову перебила я.

Вона засміялася й утримала мене, бо я вже намірилася підвестися зі стільця.

— Та тут нічого такого! — вигукнула вона. — Я лише хотіла сказати, що небо не здалося мені моїм домом. Я розривалася від сліз, бажаючи повернути мене на землю, а ангели так розсердилися, що викинули мене просто на пустище, на вершину Буремного перевалу. І там я прокинулася, плачучи від радості. Цього досить, щоб пояснити мою таємницю, так само як і той сон. Я маю не більше права виходити за Едгара Лінтона, ніж перебувати на небі. І якби той лихий чоловік там, унизу, не довів Гіткліффа до такого стану, я б і не думала про це. Тепер вийти за Гіткліффа було б для мене приниженням, тож він ніколи не дізнається, як сильно я його кохаю. І не тому, що він гарний, Неллі, а тому, що він — це більше я, ніж я сама. З чого б не склалися наші душі, його душа й моя — однакові; а душа Лінтона відрізняється від наших, як місячний промінь від блискавки або іній від вогню.

Ще до того, як вона закінчила, я відчула присутність Гіткліффа. Помітивши ледь чутний рух, я повернула голову й побачила, як він підвівся з ослона та безшумно вийшов. Він слухав, доки не почув, що одружитися з ним для Кетрін було б приниженням, і більше не захотів чути. Моя співрозмовниця сиділа на підлозі, а спинка лави не давала їй помітити ні його присутності, ні того, як він пішов. Я ж схопилася й попросила її замовкнути.

— Чому? — запитала вона, нервово озираючись.

— Тут Джозеф, — відповіла я, саме вчасно почувши гуркіт коліс його воза на дорозі. — Гіткліфф увійде разом із ним. Не впевнена, чи не стояв він щойно біля дверей.

— О, він не міг почути мене біля дверей! — сказала вона. — Дай мені Гортону, поки ти готуватимеш вечерю, а коли все буде готове, поклич мене їсти разом із тобою. Я хочу заглушити докори сумління й переконати себе, що Гіткліфф нічого про це не знає. Він же не знає, правда? Він навіть не розуміє, що таке кохання!

— Не бачу причин, чому він мав би розуміти це гірше за тебе, — відповіла я. — І якщо *ти* йому до душі, він стане найнещаснішою людиною, яка коли-небудь народжувалася! Щойно ти станеш місіс Лінтон, він утратить і друга, і кохану, і взагалі все! Ти подумала, як сама переживеш цю розлуку і як він житиме, коли залишиться зовсім сам у цьому світі? Бо, міс Кетрін...

— Він залишиться сам! Ми розлучимося! — вигукнула вона з обуренням. — Хто, цікаво, нас розлучить? Їх спіткає доля Міло! Ні, поки я жива, Еллен, ніяка смертна істота цього не зробить. Хай усі Лінтони на землі розтануть і зникнуть, перш ніж я погоджуся покинути Гіткліффа. Ох, я зовсім не це маю на увазі — не про це я говорю! Я не стала б місіс Лінтон, якби такою була ціна. Він залишиться для мене тим самим, ким був усе своє життя. Едгар мусить позбутися своєї неприязні до нього й принаймні терпіти його. Він так і зробить, коли дізнається, що я насправді до нього відчуваю. Неллі, тепер я бачу, ти вважаєш мене егоїстичною негідницею. Але хіба тобі не спадало на думку, що якби ми з Гіткліффом одружилися, то стали б жебраками? А якщо я вийду за Лінтона, то зможу допомогти Гіткліффові піднятися на ноги й звільнити його від влади мого брата.

— Грошима твого чоловіка, міс Кетрін? — запитала я. — Ти побачиш, що він не такий поступливий, як тобі здається. І хоч я навряд чи можу судити про це,

та, на мою думку, це найгірша причина з усіх, які ти досі назвала, щоб стати дружиною молодого Лінтона.

— Ні, — заперечила вона. — Навпаки, це найкраща причина! Інші були лише задоволенням моїх примх — та й певною мірою заради Едгара, щоб потішити його. А це — заради людини, яка своєю особою втілює все, що я відчуваю до Едгара і до самої себе. Я не можу висловити це словами. Але хіба ти й усі інші не відчуваєте, що в кожному з нас існує або має існувати щось більше за нас самих? Навіщо було б мене створювати, якби я цілком містилася лише в цьому тілі? Усі мої найбільші страждання в цьому світі були стражданнями Гіткліффа, і я від самого початку стежила за кожним із них і переживала їх разом із ним. Усе моє життя зосереджене на ньому. Якби все інше загинуло, а він залишився, я все одно продовжувала б існувати. А якби все інше вціліло, а він зник, увесь всесвіт став би для мене чужим і незнайомим. Я більше не відчувала б себе його частиною. Моє кохання до Лінтона — мов листя в лісі: я добре знаю, що час його змінить, як зима змінює дерева. А моє кохання до Гіткліффа — мов вічні скелі під землею: воно дарує мало видимої радості, але без нього я не можу жити. Неллі, *я — це Гіткліфф!* Він завжди, завжди в моїх думках. Не як джерело радості — так само як і я сама не завжди приношу собі радість, — а як частина мого ества. Тож більше не говори про нашу розлуку. Це неможливо. І...

Вона замовкла й сховала обличчя в складках своєї сукні, але я рішуче відсунула його. Мені вже урвався терпець через її безглуздя!

— Якщо я взагалі можу знайти якийсь сенс у твоїх словах, міс, — сказала я, — то вони лише переконують мене, що ти не розумієш обов'язків,

які береш на себе, виходячи заміж. Або ж ти просто безсоромна й безпринципна дівчина. Але більше не обтяжуй мене своїми таємницями: я не обіцяю їх зберігати.

— А цю ти збережеш? — жваво запитала вона.

— Ні, не обіцяю, — повторила я.

Вона вже хотіла наполягати, але тут увійшов Джозеф, і наша розмова урвалася. Кетрін перебралася в куток і, тримаючи на руках Гортон, стала його колисати, а я взялася готувати вечерю. Коли все було готове, ми з моїм товаришем по службі почали сперечатися, хто понесе щось поїсти пану Гіндлі. Домовилися ми лише тоді, коли їжа майже зовсім охолола. Тоді вирішили, що нехай він сам попросить, якщо захоче їсти, бо особливо боялися заходити до нього після того, як він деякий час залишався сам.

— А чого ж це він досі з поля не прийшов? Чим він там займається? Ледащо кляте! — запитав старий, озираючись у пошуках Гіткліффа.

— Я його покличу, — відповіла я. — Він, без сумніву, в коморі.

Я пішла й покликала його, але відповіді не дочекалася. Повернувшись, я прошепотіла Кетрін, що майже напевно він почув чималу частину її розмови, і розповіла, як побачила, що він виходив із кухні саме тоді, коли вона нарікала на ставлення брата до нього. Вона з переляку схопилася, кинула Гортон на лаву й сама побігла шукати свого друга, навіть не замислившись, чому так заметушилася і як її слова могли на нього вплинути.

Її не було так довго, що Джозеф запропонував більше не чекати. Він хитро вирішив, що вони навмисне не повертаються, аби не вислуховувати його довгого благословення. Вони, мовляв, «і так уже досить безсоромні, щоб іще й манери виявляти». Тож того вечора він додав до своєї звичайної чвертьгодинної молитви перед їжею особливу молитву за них і причепив би ще одну наприкінці благословення, якби його молода пані не увірвалася з наказом негайно бігти дорогою й, де б Гіткліфф не заблукав, знайти його та привести назад.

— Я хочу з ним поговорити, і мушу це зробити, перш ніж піду нагору, — сказала вона. — Ворота відчинені, він десь так далеко, що не чує мене. Я кричала щосили просто біля воріт, але він не відповів.

Спочатку Джозеф заперечив, але вона була надто рішуча, щоб дозволити себе переконати. Нарешті він насунув капелюха й, бурмочучи собі під ніс, вийшов.

Тим часом Кетрін ходила туди-сюди по кімнаті й повторювала:

— Дивно, де він тільки може бути! Що я сказала, Неллі? Я вже забула. Він розсердився через мій поганий настрій сьогодні вдень? Боже, скажи мені, що я такого сказала, щоб його засмутити? Як же я хочу, щоб він прийшов. Як же я хочу, щоб він прийшов!

— Скільки галасу через дурницю! — вигукнула я, хоча й сама почувалася трохи неспокійно. — Чого це ти так лякаєшся через дрібниці! Хіба це така вже причина для тривоги, що Гіткліфф вирішив прогулятися місячної ночі пустищем або навіть

залягти в сіннику й надто насупитися, щоб розмовляти з нами? Закладаюся, він саме там і причаївся. От побачиш, я його звідти витягну!

Я пішла знову його шукати, але повернулася ні з чим; Джозеф теж не досяг успіху.

— Оцей хлопчина стає дедалі гірший! — зауважив він, повернувшись. — Залишив ворота навстіж, а пані на своєму поні витоптала дві смуги збіжжя! Хазяїн завтра влаштує нам пекло, і матиме на те повне право. Він сама терплячість із цим недоладними створіннями — сама терплячість! Та не завжди він таким буде — ще побачите всі! Не можна ж так доводити його до сказу через дрібниці!

— Ти знайшов Гіткліффа, йолопе? — перебила його Кетрін. — Ти взагалі шукав його, як я наказала?

— Я б радше коня шукав, — відповів він. — Більше сенсу було б. Але в таку темну ніч я не знайду ні коня, ні людини! А Гіткліфф не з тих, хто прибіжить на *мій* свист. Може, зате на *твій* він буде не такий глухий!

І справді, для літньої пори вечір видався надзвичайно темним: хмари, здавалося, от-от мали заgrimіти громом. Я сказала, що нам усім краще сісти й почекати: дощ, який насувається, неодмінно зажене його додому, і нам не доведеться більше його шукати. Та Кетрін не хотіла заспокоюватися. Вона без упину ходила туди-сюди — від воріт до дверей — у такому збудженні, що не могла ані хвилини всидіти спокійно. Нарешті вона влаштувалася з одного боку муру, біля дороги. Не зважаючи ні на мої вмовляння, ні на гуркіт грому, ні на великі краплі, що вже почали важко падати довкола, вона залишалася там: час від часу кликала

його, потім прислухалася, а тоді й зовсім заходилася плакати. У такому нападі пристрасного плачу вона могла перевершити навіть Гортонна чи будь-яку дитину.

Близько опівночі, коли ми все ще не лягали, а над Перевалом шаленіла буря. Вітер ревів разом із громом, і від удару стихії — чи то від блискавки, чи від вітру — біля будинку розкололося дерево: величезна гілка впала на дах і зруйнувала частину східної димарної кладки, так що каміння та сажа з гуркотом посипалися просто в кухонний вогонь. Нам здалося, ніби блискавка вдарила просто поруч з нами. Джозеф упав навколішки й почав благати Господа згадати праотців Ноя та Лота і, як у давнину, врятувати праведних, скаравши грішників. Я теж подумала, що це, мабуть, кара і для нас. Моєю Йоною був містер Гіндлі, і я посмикала за ручку дверей його кімнати, щоб перевірити, чи він ще живий. Він відповів достатньо виразно — так, що мій товариш по службі загорлав іще голосніше, ніж раніше, доводячи, що між такими святими, як він сам, і такими грішниками, як його господар, існує величезна різниця.

Та за двадцять хвилин буря вщухла, і всі ми залишилися неушкодженими — крім Кеті. Через свою впертість вона геть промокла, бо відмовилася сховатися й стояла без капелюшка та шалія, дозволяючи воді якомога більше вбиратися в її волосся та одяг. Вона зайшла до будинку й лягла на лаву, не переодягнувшись, наскрізь мокра, повернувшись обличчям до спинки й прикривши його руками.

— Ну, міс! — вигукнула я, торкнувшись її плеча. — Ви ж не збираєтеся застудитися так, щоб і зовсім злягти? Ви знаєте, котра година? Пів на першу. Ну ж бо, лягайте спати! Немає сенсу більше чекати

цього дурного хлопця: він, мабуть, пішов до Гіммертона й тепер там залишиться. Напевно, він думає, що ми не станемо чекати на нього до такої пізньої години. Принаймні гадає, що не спатиме лише містер Гіндлі, а він воліє не ризикувати, щоб господар сам відчинив йому двері.

— Та ні, ні, до Гіммертона він не пішов, — сказав Джозеф. — Не здивуюся, якщо він уже на дні якоїсь трясовини. Це лихо не просто так на нас зійшло, і я б радив вам, міс, бути насторожі — ви можете стати наступною. Слава Небу за все! Бо все обертається на добро для тих, кого обрано й відділено від решти нечестивців! Ви знаєте, що каже Святе Письмо.

І він почав цитувати різні уривки з Святого письма.

Я марно просила вперту дівчину підвестися й зняти мокрий одяг. Залишивши Джозефа проповідувати, а її — тремтіти від холоду, я пішла спати з маленьким Гортоном. Він спав так міцно, наче всі навколо теж давно спали. Я ще деякий час чула, як Джозеф читає, потім почула його повільні кроки на сходах — і сама заснула.

Наступного ранку я спустилася трохи пізніше, ніж звичайно, і крізь щілини віконниць побачила в сонячному промінні Кетрін, яка все ще сиділа біля каміна. Вхідні двері теж були прочинені, й світло проникало крізь незачинені вікна. Гіндлі вже вийшов зі своєї кімнати й стояв біля кухонного вогнища — виснажений і сонний.

— Що з тобою, Кеті? — казав він, коли я зайшла.
— Ти виглядаєш похмурою, як мокре цуценя. Чого ти така волога й бліда, дитино?

— Я промокла, — неохоче відповіла вона, — і мені холодно, от і все.

— О, вона вередує! — вигукнула я, побачивши, що господар цього ранку був досить тверезий. — Учора ввечері вона вимокла під зливою, а потім просиділа тут усю ніч, і я ніяк не могла змусити її зрушити з місця.

Містер Ерншо здивовано витріщився на нас.

— Усю ніч? — повторив він. — Чому вона не лягла? Невже злякалася грому? Та він же закінчився кілька годин тому.

Ми обидві не хотіли згадувати про відсутність Гіткліффа, поки могли це приховувати. Тож я відповіла, що не знаю, чому їй раптом спало на думку сидіти всю ніч, а Кетрін нічого не сказала. Ранок був свіжий і прохолодний. Я відчинила віконну стулку, і невдовзі кімната наповнилася солодкими пахощами з саду. Але Кетрін роздратовано гукнула:

— Еллен, закрій вікно. Я замерзаю!

Її зуби цокотіли, а сама вона все ближче тулилася до майже згаслого жару.

— Вона хвора, — сказав Гіндлі, взявши її за зап'ясток. — Гадаю, саме тому вона й не хотіла лягати. Чорт забирай! Мені тільки бракувало ще хвороб тут. Чого ти полізла під дощ?

— Бігала за хлопцями, як завжди! — прохрипів Джозеф, скориставшись нашою паузою, щоб устроювати своє отруйне жало. — На вашому місці, хазяїне, я б просто захряснув перед ними двері — перед усіма, байдуже, паничі вони чи

простолюдини! Нема такого дня, щоб ви були далеко від дому, а цей лінтонівський котяра не прокрадався сюди нишком. А міс Неллі — гарна дівчина! Сидить собі в кухні й виглядає вас; ви тільки входите в одні двері, а він уже виходить через інші. А тоді й наша пані вирушає на побачення зі своїм кавалером! Оце так поведінка — ховатися серед полів після півночі з тим паскудним, страхітливим циганом, Гіткліффом! Вони думають, що я сліпий, але я не сліпий — зовсім ні! Я бачив, як молодий Лінтон приходив і йшов, і бачив *тебе* — звернувся він до мене, — тебе, нікчемну, неохайну відьму! — як ти шмигнула до будинку й зачинилася в ньому тієї самої миті, коли почула, як дорогою застукотіли копита хазяїнового коня.

— Замовкни! — вигукнула Кетрін. — Не смій поводитися так зухвало в моїй присутності! Едгар Лінтон учора прийшов сюди випадково, Гіндлі, і це я сказала йому піти, бо знала, що тобі не сподобалося б зустріти його в такому стані.

— Ти брешеш, Кеті, це безперечно, — відповів її брат, — і ти до біса наївна! Але годі поки що про Лінтона. Скажи мені: хіба ти не була минулої ночі з Гіткліффом? Кажі правду. Не бійся, що через це йому зашкодиш. Я й далі ненавиджу його не менше, ніж раніше, але нещодавно він зробив мені добру послугу, і через це моя совість не дозволить мені скрутити йому шию. Щоб уникнути спокуси, я вижену його звідси ще сьогодні вранці. А коли він піде, раджу вам усім бути насторожі: тоді я матиму ще більше охоти взятися за вас.

— Я не бачила Гіткліффа минулої ночі, — відповіла Кетрін, гірко ридаючи. — А якщо ти виженеш його з дому, я піду разом із ним. Хоча, можливо, тобі взагалі не випаде нагоди це зробити. Може, він уже пішов.

На цих словах її охопило таке нестримне горе, що решта слів перетворилася на незрозуміле ридання.

Гіндлі обрушив на неї цілий потік зневажливих образ і наказав негайно йти до своєї кімнати, якщо вона не хоче мати справжньої причини для сліз! Я змусила її послухатися, і ніколи не забуду, яку сцену вона влаштувала, коли ми дісталися її кімнати: це налякало мене. Я подумала, що вона божеволіє, і попросила Джозефа негайно покликати лікаря. Так воно й виявилось: це був початок марення. Містер Кеннет, щойно побачив її, оголосив, що вона небезпечно хвора — у неї була гарячка. Він пустив їй кров і наказав годувати її сироваткою та рідкою вівсяною кашею, а також пильнувати, щоб вона не кинулася зі сходів чи з вікна. Після цього він пішов, бо в парафії йому й без того вистачало роботи: зазвичай між однією хатою та іншою було дві-три милі.

Не можу сказати, що з мене вийшла лагідна доглядальниця, та й Джозеф із господарем були не кращі. До того ж наша хвора була такою вередливою й упертою, якою тільки може бути хвора людина. Але вона все-таки одужала. Стара місіс Лінтон, щоправда, кілька разів приходила до нас, наводила лад, сварила нас усіх і роздавала накази. А коли Кетрін почала одужувати, вона наполягла, щоб забрати її до «Гнізда дрозда». Ми були їй дуже вдячні за це визволення. Та бідолашний жінці довелося пошкодувати про свою доброту: вона та її чоловік обоє заразилися гарячкою й померли з різницею всього в кілька днів.

Наша молода леді повернулася до нас ще зухвалішою, запальнішою й пихатішою, ніж раніше. Про Гіткліффа відтоді, як того вечора почалася гроза, більше ніхто нічого не чув. І одного дня, коли вона особливо сильно мене роздратовала, я мала

необережність дорікнути їй за його зникнення — і, зрештою, цілком заслужено, бо вона сама чудово знала, що саме через неї він пішов.

Відтоді кілька місяців вона майже не спілкувалася зі мною, хіба що як із простою служницею. Джозеф також потрапив у немилість: він неодмінно висловлював усе, що думав, і повчав її так, наче перед ним була маленька дівчинка. А вона вважала себе вже жінкою, господинею дому й думала, що недавня хвороба дає їй право на особливе ставлення. До того ж лікар сказав, що їй не можна сильно перечити, що їй слід дозволяти робити по-своєму. Для неї ж було мало не вбивством, коли хтось насмілювався виступити проти неї чи їй заперечити.

Від містера Ерншо та його товаришів вона трималася осторонь. А її брат, навчений паном Кеннетом і наляканий серйозними попередженнями про напад, який часто супроводжував її люті, дозволяв їй усе, чого вона забажає, і здебільшого уникав того, що могло розпалити її запальний характер. Він був навіть *надто* поблажливим до її примх — не через любов, а через гордість. Він палко хотів, щоб вона прославила їхню родину шлюбом із Лінтонами. Тож доки вона залишала його в спокої, йому було байдуже, що вона поводить з нами, мов із рабами!

Едгар Лінтон, як до нього безліч чоловіків і як після нього ще безліч чоловіків, утратив голову від кохання. І в день, коли він повів її до каплиці в Гіммертоні — через три роки після смерті свого батька, — вважав себе найщасливішим чоловіком на світі.

Попри моє небажання, мене вмовили залишити «Буремний перевал» і поїхати сюди разом із нею. Малому Гортонові було майже п'ять років, і я саме

почала вчити його читати. Ми розлучалися з важким серцем, але сльози Кетрін виявилися сильнішими за наші.

Коли я відмовилася їхати, а вона зрозуміла, що її благання не допоможуть, то зі слізними скаргами звернулася до чоловіка та брата. Перший запропонував мені щедрю платню, а другий наказав збирати речі. Він заявив, що тепер, коли в домі немає господині, йому не потрібні жінки. Що ж до Гортон, то згодом ним мав зайнятися пастор.

Тож мені не залишили іншого вибору, крім як виконати наказ. Я сказала господареві, що він позбувається всіх пристойних людей лише для того, щоб трохи швидше довести себе до цілковитої руїни. Я поцілувала Гортон, попрощалася з ним — і відтоді він став для мене чужим. Дивна річ, але я не сумніваюся, що він уже зовсім забув Неллі Дін і що колись вона була для нього цілим світом, а він для неї — цілим світом!

* * * * *

На цьому місці економка урвала розповідь. Вона випадково глянула на годинник і побачила, що уже було половину на другу. Вона й слухати не хотіла про те, щоб залишитися ще бодай на секунду. Правду кажучи, я й сам втомився слухати.

Коли вона пішла відпочивати, я ще годину чи дві розмірковував над почутим, мені доведеться зібратися з духом і встати, попри болісну слабкість у голові та кінцівках.

РОЗДІЛ X

Чарівний початок життя самітника! Чотири тижні мук, безсоння й хвороби! О, ці пронизливі вітри,

лютий північний небокрай, ці непроїзні дороги й повільні сільські лікарі! І, що найгірше, ця жаклива нестача людських облич! А понад усе — страшне повідомлення Кеннета, що раніше весни мені годі сподіватися вийти з дому!

Щойно містер Гіткліфф удостоїв мене візитом. Близько семи днів тому він надіслав мені пару тетеруків — останніх цього сезону. Негідник! Не можна сказати, що в моїй хворобі він зовсім невинний, і я мав великий намір сказати йому про це. Але, на жаль, як я міг образити людину, яка була настільки милосердною, що просиділа біля мого ліжка цілу годину й говорила про все на світі, крім пігулок і мікстур, пухирців та п'явок? Це напрочуд приємна перерва. Читати я надто слабкий, та водночас відчуваю, що міг би послухати щось цікаве. Чому б не покликати пані Дін, щоб вона закінчила свою розповідь? Головні події я пам'ятаю — принаймні ті, до яких вона дійшла. Так, пригадую: її герой утік, і про нього три роки не було жодної звістки, а героїня вийшла заміж. Я подзвоню — вона зрадіє, що я вже здатен весело розмовляти.

Прийшла міс Дін.

— До прийому ліків, пане, лишилося двадцять хвилин, — почала вона.

— Та, чорт із ними! — відповів я. — Я хочу...

— Лікар каже, що ви мусите прийняти порошки.

— З превеликим щастям! Не перебивайте мене. Сідайте ось тут. І не чіпайте цю купу пляшечок. Діставайте в'язання з кишені — отак. А тепер продовжуйте історію пана Гіткліффа від того місця, де зупинилися, і до сьогодні. Чи закінчив він освіту на континенті й повернувся звідити справжнім джентльменом? Чи здобув місце стипендіата в

коледжі? А може, втік до Америки й заслужив там пошану, пускаючи кров мешканцям своєї нової батьківщини? Чи швидко розбагатів на англійських шляхах?

— Можливо, містер Локвуд, він потроху займався всім цим, але ручатися я не можу ні за що. Я вже казала, що не знаю, звідки в нього гроші. Так само не знаю, як йому вдалося вибратися з тієї дикої неосвіченості, у яку він був занурений. Але, якщо дозволите, я продовжу розповідь по-своєму — якщо, звісно, вона вас розважить, а не втомить. Вам сьогодні вранці краще?

— Значно.

— Це добра новина.

* * * *

Я привезла панну Кетрін до Гнізда дрозда, і, на мій приємний подив, вона поводитися незрівнянно краще, ніж я наважувалася сподіватися. Здавалося, вона навіть надто прихилилася до пана Лінтона, а його сестрі теж виявляла чимало ласки. Обоє, безперечно, дуже дбали про її зручності. Це було не так, ніби терен схилився до жимолості, — радше жимолость обвила терен. Ніяких взаємних поступок не було: одна стояла рівно, а інші поступалися. Та хто може бути злим і запальним, коли не зустрічає ані опору, ані байдужості?

Я помітила, що містер Едгар мав глибоко вкорінений страх зіпсувати їй настрій. При ній він цього не показував, але якщо чув, як я відповідаю їй різко, або бачив, що хтось із інших слуг насупився через якийсь її владний наказ, на його обличчі з'являлася така невдоволена зморшка, якої він ніколи не мав через власні справи. Не раз він суворо говорив мені про мою зухвалість і запевняв, що удар

ножем не завдав би йому більшого болю, ніж вигляд засмученої дружини. Не бажаючи засмучувати господаря, я навчилася бути менш уразливою; і пів року порох лежав собі мирно, наче пісок, бо поблизу не було вогню, здатного його підпалити.

Час від часу на Кетрін находила похмурість і мовчазність. Її чоловік зустрічав ці стани співчутливим мовчанням і пояснював їх змінами в її організмі, спричиненими небезпечною хворобою, адже раніше вона ніколи не була схильна до пригніченого настрою. Її усмішка була для нього мов сонце ясне. Гадаю, можу сказати напевно: вони справді володіли глибоким і дедалі міцнішим щастям.

Та воно скінчилося. Кожен мусить дбати про себе; лагідні й великодушні люди лише справедливіше потурають власному егоїзму, ніж владні. А все скінчилося тоді, коли обставини змусили кожного відчувати, що інтереси іншого вже не є найважливішими в його думках.

Одного теплого вересневого вечора я поверталася з саду з важким кошиком яблук, які назбирала. Уже сутеніло, і місяць визирав над високим муром подвір'я. Я поставила кошик на сходи біля кухонних дверей, затрималася трохи перепочити й вдихнула ще кілька разів м'яке, солодке повітря. Я дивилася на місяць, стоячи спиною до входу, коли почула за собою голос:

— Неллі, це ти?

Голос був низький, із чужим акцентом, та в тому, як було вимовлено моє ім'я, чулося щось знайоме. Я перелякано обернулася, щоб побачити, хто говорить: двері були зачинені, а коли я підходила до сходів, я нікого не бачила. На ґанку щось

ворухнулося. Я підійшла ближче й розгледіла високого чоловіка в темному одязі, з темним обличчям і волоссям. Він прихилився до стіни й тримав пальці на клямці, наче збирався сам відчинити двері.

«Хто це може бути? — подумала я. — Містер Ерншо? О ні! Голос зовсім не схожий на його».

— Я вже годину тут чекаю, — продовжив він, поки я не відводила від нього очей. — І весь цей час навкруги було тихо, мов у могилі. Я не наважувався ввійти. Ви мене не впізнаєте? Погляньте, я не чужий!

На його обличчя впав промінь світла. Щоби були жовтуваті, наполовину прикриті чорними бакенбардами; брови насуплені, очі глибоко посаджені й дивні. Я впізнала ці очі.

— Що?! — вигукнула я, не знаючи, чи сприймати його за якогось світського гостя, і від подиву підняла руки. — Що?! Ви повернулися? Невже це ви? Невже?

— Так, Гіткліфф, — відповів він, переводячи погляд із мене на вікна, у яких відбивалося з десяток блискучих місяців, але всередині не було видно жодного вогника. — Вони вдома? Де вона? Неллі, ти не рада! Не треба так хвилюватися. Вона тут? Говори! Я хочу сказати їй лише кілька слів — твоєї господині. Іди й скажи, що якась людина з Гіммертона хоче її бачити.

— Як вона це сприйме? — вигукнула я. — Що вона робитиме? Від несподіванки вона зовсім розгубиться — це може звести її з розуму! І ви — Гіткліфф! Але як же ви змінилися! Ні, цього не збагнути. Ви що, були в армії?

— Іди й передай моє повідомлення, — нетерпляче перебив він. — Поки ти цього не зробиш, я мов у пеклі!

Він підняв клямку, і я ввійшла. Та коли дійшла до вітальні, де були містер і місіс Лінтони, то не змогла змусити себе йти далі. Нарешті я вирішила вигадати привід і запитати, чи не запалити їм свічки, та відчинила двері.

Вони сиділи разом біля вікна, стулки якого були відкинуті до стіни. За садовими деревами й диким зеленим парком відкривався краєвид на долину Гіммертона, над якою тяглася довга смуга туману, майже сягаючи вершини. Бо, як ви, можливо, помітили, невдовзі після того, як минаєш каплицю, струмок, що витікає з боліт, вливається в потічок, який повторює вигин долини. Буремний перевал височів над цією сріблястою імлою, але нашого старого будинку не було видно: він ховається у низині з іншого боку.

І кімната, і люди в ній, і краєвид, на який вони дивилися, здавалися дивовижно спокійними. Я неохоче готувалася виконати своє доручення й уже навіть хотіла піти, не сказавши нічого, після того як запитала про свічки. Та усвідомлення власної дурості змусило мене повернутися й пробурмотіти:

— Якось людина з Гіммертона хоче вас бачити, мем.

— Чого він хоче? — запитала пані Лінтон.

— Я не питала, — відповіла я.

— Ну, запни фіранки, Неллі, — сказала вона, — і принеси чаю. Я зараз повернуся.

Вона вийшла з кімнати, а містер Едгар недбало поцікавився, хто це.

— Хтось, кого господиня не очікує, — відповіла я.
— Це Гіткліфф — ви ж пам'ятаєте його, пане, — він колись жив у пана Ерншо.
— Що?! Циган, той наймит-погонич? — вигукнув він. — Чому ти не сказала про це Кетрін?

— Тихо! Не називайте його так, господарю, — сказала я. — Їй було б дуже боляче це почути. Коли він утік, вона мало не померла від горя. Гадаю, його повернення стане для неї справжнім святом.

Містер Лінтон підійшов до вікна з другого боку кімнати, що виходило на подвір'я. Він відчинив його й висунувся назовні. Гадаю, вони стояли внизу, бо він одразу вигукнув:

— Не стій там, люба! Якщо це хтось особливий, запроси його до нас.

Невдовзі я почула клацання клямки, і Кетрін влетіла сходами нагору — задихана, схвильована, мов навіжена; вона була надто збуджена, щоб просто зрадіти. Власне, з її обличчя радше можна було подумати, що сталося якесь страшне лихо.

— О, Едгаре, Едгаре! — задихано вигукнула вона, обвиваючи руками його шию. — О, любий Едгаре! Гіткліфф повернувся — він повернувся! — І ще міцніше притиснула його до себе.

— Гаразд, гаразд, — сердито вигукнув її чоловік. — Не задуши мене через це! Він ніколи не здавався мені таким уже безцінним скарбом. Не треба так шаленіти!

— Я знаю, що ти його не любив, — відповіла вона, трохи стримуючи свою радість. — Але заради мене тепер ви повинні стати друзями. Сказати йому, щоб він піднявся?

— Сюди, — сказав він, — у вітальню?
— А куди ж іще? — запитала вона.

Він невдоволено скривився й запропонував кухню як місце, що більше йому личило б.

Місіс Лінтон глянула на нього з кумедним виразом обличчя — наполовину сердито, наполовину сміючись із його чистоплюйства.

— Ні, — після короткої паузи додала вона. — Я не можу сидіти на кухні. Накрий тут два столи, Неллі: один — для твого господаря та панни Ізабелли, бо вони з панства; другий — для Гіткліффа й мене, бо ми простого роду. Так тобі буде до вподоби, любий? Чи, може, треба розпалити вогонь деінде? Якщо так, скажи, де саме. А я побіжу вниз і приведу свого гостя. Боюся, ця радість надто велика, щоб бути справжньою!

Вона вже хотіла знову вибігти з кімнати, але Едгар її зупинив.

— Ти сама запроси його нагору, — сказав він мені.
— А ти, Кетрін, постарайся радіти, але без дурочців. Не обов'язково, щоб усі в домі спостерігали, як ти вітаєш утікача-слугу, наче рідного брата.

Я спустилася вниз і побачила Гіткліффа, який чекав під ґанком, очевидно, сподіваючись, що його запросять увійти. Він мовчки пішов за мною, і я провела його до господаря та господині, чий почервонілі обличчя свідчили про жваву розмову. Але щойно пані побачила свого друга у дверях, її обличчя засяяло вже від зовсім іншого почуття. Вона кинулася йому назустріч, схопила за обидві руки й підвела до Лінтона; потім узяла неохочі пальці Лінтона й міцно вклала їх у руку Гіткліффа.

Тепер, коли його обличчя добре освітлювали вогонь і свічки, я ще дужче вразилася, побачивши, наскільки змінився Гіткліфф. Переді мною стояв високий, міцний, добре складений чоловік, поруч із яким мій господар здавався зовсім худорлявим і юним. Його пряма постава наводила на думку, що він побував на військовій службі. Риси його обличчя були значно старшими й рішучішими, ніж у пана Лінтона; в очах світився розум, а від колишнього приниження не залишилося й сліду. У насуплених бровах і очах, сповнених чорного вогню, ще причаїлася якась напівприборкана дикість, але тепер вона була стриманою. Поводився він гідно — цілком позбувшись колишньої грубості, хоча в його манерах було надто багато суворості, щоб назвати їх витонченими.

Здивування мого господаря було не меншим, а може, й більшим за моє. Цілу хвилину він не знав, як звернутися до того, кого сам щойно назвав наймитом. Гіткліфф відпустив його руку й спокійно стояв, дивлячись на нього, доки той нарешті не заговорив.

— Сідайте, сер, — сказав він нарешті. — Місіс Лінтон, згадуючи минулі часи, хоче, щоб я прийняв вас якнайщиріше. А я, звісно, радий усьому, що може її порадувати.

— І я також, — відповів Гіткліфф, — особливо якщо це щось, у чому я сам беру участь. Я охоче залишусь на годину-другу.

Він сів навпроти Кетрін, яка не зводила з нього очей, наче боялася, що він зникне, щойно вона відведе погляд. Сам він дивився на неї нечасто: час від часу кидав короткий погляд, але щоразу його очі впевненіше віддзеркалювали неприховану радість, якою він упивався в її погляді. Вони були надто

поглинуті взаємною радістю, щоб відчувати ніяковість.

А от містер Едгар — ні. Він зблід від самого роздратування. Його почуття досягли вершини, коли господиня підвелася, переступила через килим, знову схопила Гіткліффа за руки й засміялася, мов не при своєму розумі.

— Завтра я подумаю, що це мені наснилося! — вигукнула вона. — Я не зможу повірити, що знову бачила тебе, торкалася тебе й розмовляла з тобою. І все ж, жорстокий Гіткліффе! Ти не заслуговуєш на такий прийом. Три роки бути відсутнім, мовчати й жодного разу не згадати про мене!

— Трохи більше, ніж ти згадувала про мене, — тихо промовив він. — Я не так давно почув про твоє одруження, Кеті. Поки чекав униз, на подвір'ї, я обмірковував цей план: лише раз побачити твоє обличчя, помилуватися твоїм здивуванням, можливо, удаваною радістю; потім поквитатися з Гіндлі, а після цього випередити закон і самому себе покарати. Твій прийом змусив мене відкинути ці думки. Але стережися: наступного разу не зустрічай мене з іншим виразом обличчя! Ні, вдруге ти мене не виженеш. Ти справді шкодувала за мною? Що ж, було за чим. Відтоді, як востаннє чув твій голос, я прожив гірке життя. І ти мусиш мені пробачити, бо я боровся лише заради тебе!

— Кетрін, якщо ми не хочемо пити холодний чай, будь ласка, сідай до столу, — перебив його Лінтон, намагаючись зберегти звичний тон і належну ввічливість. — Панові Гіткліффу доведеться довго йти, де б він сьогодні не збирався ночувати. А я хочу пити.

Вона стала біля чайника, а за дзвінком прийшла міс Ізабелла. Я посунула їм стільці й вийшла з кімнати. Чаювання тривало не більше десяти хвилин. Чашка Кетрін так і залишилася порожньою: вона не могла ні їсти, ні пити. Едгар розхлюпав чай у блюдце й ледве проковтнув кілька ковтків. Гість теж не затримався того вечора більш як на годину.

Коли він ішов, я запитала, чи прямує він до Гіммертона.

— Ні, до Буремного перевалу, — відповів він. — Містер Ерншо запросив мене, коли я заходив до нього сьогодні вранці.

Містер Ерншо запросив його! І він сам заходив до пана Ерншо! Після його відходу я довго й болісно обмірковувала ці слова. Невже він виявиться лицеміром і повернувся в наші краї, щоб під прикриттям чинити лихо? Я розмірковувала й відчувала десь у глибині душі: краще б він залишився там, звідки прийшов.

Близько опівночі мене розбудила пані Лінтон. Вона нечутно прослизнула до моєї кімнати, сіла на край ліжка й потягнула мене за волосся, щоб розбудити.

— Я не можу заснути, Неллі, — сказала вона, ніби виправдовуючись. — І хочу, щоб у моєму щасті мене супроводжувала хоч якась жива істота! Едгар сердиться, бо я радію тому, що його зовсім не цікавить. Він відмовляється розмовляти й тільки кидає якісь драгівливі, безглузді репліки. Він навіть сказав, що я жорстока й егоїстична, бо хочу розмовляти, коли він такий хворий і сонний. Він завжди примудряється захворіти, щойно щось іде не так, як йому хочеться! Я сказала кілька добрих слів про Гіткліффа, а він — чи то через головний біль,

чи то через заздрість — почав плакати. Тож я встала й залишила його.

— Навіщо ви хвалите Гіткліффа перед ним? — відповіла я. — Хлопцями вони не любили один одного, а Гіткліфф так само ненавидів би, якби чув похвалу на адресу пана Лінтона. Така вже людська природа. Не чіпайте пана Лінтона розмовами про нього, якщо не хочете відкритої сварки між ними.

— Але хіба це не свідчить про велику слабкість? — вела далі вона. — Я не заздрю. Мене зовсім не зачіпає ні блиск золотавого волосся Ізабелли, ні білизна її шкіри, ні її витончена врода, ні та любов, яку виявляє до неї вся родина. Навіть ти, Неллі, коли ми часом сперечаємося, одразу стаєш на бік Ізабелли, а я поступаюся, мов дурна мати: називаю її любою, підлещуюся до неї, щоб вона заспокоїлася. Її братові приємно бачити, що ми ладнаємо, а мене це теж тішить. Але вони дуже схожі: розпещені діти, які гадають, ніби світ створено для їхньої зручності. І хоч я потураю обом, усе одно вважаю, що добряча прочуханка пішла б їм на користь.

— Ви помиляєтеся, пані Лінтон, — сказала я. — Це вони потурають вам. Я знаю, що було б, якби вони цього не робили. Вам неважко поблажливо ставитися до їхніх скороминущих примх, доки вони самі намагаються передбачити кожне ваше бажання. Проте зрештою ви можете посваритися через щось однаково важливе для обох сторін. І тоді ті, кого ви називаєте слабкими, цілком можуть виявитися такими ж упертими, як і ви.

— І тоді ми битимемося до смерті, правда ж, Неллі? — відповіла вона зі сміхом. — Ні! Кажу тобі, я настільки вірю в любов Лінтона, що, гадаю, могла б навіть убити його, а він не захотів би помститися.

Я порадила їй ще більше цінувати його за таку любов.

— Я й ціную, — відповіла вона. — Але йому не варто вдаватися до ниття через дрібниці. Це по-дитячому. Замість того щоб розпускати сльози через те, що я сказала: тепер Гіткліфф гідний загальної поваги й для першого джентльмена в окрузі було б честю дружити з ним, — він мав би сам так сказати й порадіти разом зі мною. Йому доведеться звикнути до Гіткліффа, а ще краще — прихилитися до нього. Якщо зважити на те, що Гіткліфф має чимало підстав не любити його, то, на мою думку, він поведився напрочуд добре!

— А що ви думаєте про те, що він оселився на Буремному перевалі? — запитала я. — Здається, він у всьому виправився: справжній християнин, простягає руку дружби всім своїм колишнім ворогам!

— Він пояснив мені це, — відповіла вона. — Я не менше за тебе дивуюся. Він сказав, що зайшов туди, щоб розпитати тебе про мене, гадаючи, що ти й досі там живеш. Джозеф розповів про це Гіндлі, той вийшов і почав розпитувати Гіткліффа, де він був, як жив і чим займався, а зрештою запросив його до будинку. Там кілька людей сиділи за картами. Гіткліфф приєднався до них, мій брат програв йому трохи грошей і, побачивши, що в нього їх достатньо, попросив прийти ще ввечері. Гіткліфф погодився. Гіндлі надто безрозсудний, щоб обачно обирати собі товариство: він не звик замислюватися, чому варто остерігатися людини, яку сам так підло скривдив. А Гіткліфф запевняє, що головна причина, з якої він знову зближується зі своїм колишнім переслідувачем, — бажання оселитися неподалік від Гнізда дрозда, щоб можна було ходити сюди пішки, а також прихильність до

будинку, де ми колись жили разом. До того ж він сподівається, що так матиме більше нагод бачитися зі мною, ніж мав би, якби оселився в Гіммертоні. Він готовий щедро платити за право пожити на Буремному перевалі, і, без сумніву, жадібність мого брата змусить його погодитися: він завжди був ненаситним, хоча все, що хапає однією рукою, іншою тут-таки розкидає.

— Чудове місце для того, щоб молодому чоловікові влаштувати там свій дім! — сказала я. — Ви не боїтеся наслідків, пані Лінтон?

— За свого друга — ні, — відповіла вона. — Його тверезий розум не дасть йому наразитися на небезпеку. Трохи боюся за Гіндлі, але його вже неможливо зробити гіршим, ніж він є; до того ж я стою між ним і тілесною шкодою. Те, що сталося сьогодні ввечері, примирило мене з Богом і людством! Я повстала проти Провидіння в гніві й відчаї. О, Неллі, я пережила таке гірке, таке неймовірно гірке страждання! Якби ця людина знала, наскільки воно було тяжким, їй було б соромно затьмарювати його кінець своїми безглуздими образами. Саме заради нього я терпіла все мовчки: якби я розповіла про муки, які часто переживала, він теж палко прагнув би позбавити мене їх. Та тепер усе скінчилося, і я не мститимуся за його дурість; тепер я можу витерпіти будь-що! Якби найнікчемніша істота на світі вдарила мене по щоці, я не тільки підставила б другу, а ще й попросила б пробачення за те, що сама її спровокувала. А на доказ цього зараз піду й помирюся з Едгаром. Добраніч! Чи я не справжній янгол?

З такою самовдоволеною впевненістю вона пішла, а наступного дня було очевидно, що свого наміру вона таки досягла. Містер Лінтон не лише

відмовився від своєї дратівливості, хоча його настрій, здавалося, й далі трохи пригнічувала невгамовна жвавість Кетрін, а й не заперечував, коли вона вирішила взяти Ізабеллу із собою на Буремний перевал того дня після обіду. У відповідь Кетрін винагородила його такою хвилиною ніжності й любові, що протягом кількох днів їхній дім був справжнім раєм, а від цього безперервного сонячного тепла тішилися і господар, і слуги.

Спершу Гіткліфф — надалі я називатиму його паном Гіткліффом — дуже обережно користувався правом навідуватися до Гнізда дрозда: здавалося, він перевіряв, наскільки господар готовий терпіти його присутність. Кетрін також вважала за розумне стримувати свою радість від його відвідин, і поступово він домігся того, що його вже чекали.

Він зберіг значну частину тієї стриманості, яка була властива йому в юності, і це допомагало приховувати будь-які надто бурхливі прояви почуттів. Неспокій мого господаря трохи вщух, а згодом інші обставини на деякий час спрямували його в зовсім інше русло.

Новим джерелом його тривоги стала несподівана біда: Ізабелла Лінтон раптом відчула до бажаного гостя непереборний потяг.

Тоді їй було вісімнадцять — чарівна юна леді, дитина у своїх манерах, але наділена гострим розумом, глибокими почуттями й таким самим гострим норовом, якщо її роздратувати. Її брат, який ніжно її любив, був приголомшений цією химерною прихильністю. Не кажучи вже про приниження, яке принесло б споріднення з безрідною людиною, і про можливість того, що за відсутності спадкоємця чоловічої статі його майно зрештою могло б перейти до такого чоловіка, він

був достатньо розважливим, щоб розуміти вдачу Гіткліффа. Він знав: хоч зовні той і змінився, його характер залишився таким самим і не змінився анітрохи. І саме цього характеру він боявся. Він його відразливо сприймав і з лихим передчуттям здригався від самої думки довірити Ізабеллу його опіці.

Він жажнувся б іще більше, якби знав, що її почуття виникли самі собою й були віддані тому, хто не відповідав їй взаємністю. Бо щойно він дізнався про її прихильність, то звинуватив у всьому навмисні залицяння Гіткліффа.

Усі ми вже деякий час помічали, що міс Лінтон чимось мучиться й марніє. Вона стала дратівливою й нестерпною, безперестанку чіплялася до Кетрін і піддражнювала її, ризикуючи вичерпати й без того невелику терплячість останньої. Певною мірою ми виправдовували її погане поводження нездоров'ям: вона буквально танула й блікла на очах.

Та одного дня, коли вона була особливо примхливою, відмовилася від сніданку й поскаржилася, що слуги не виконують її наказів, що господиня не дозволяє їй бути господинею в домі, а Едгар не звертає на неї уваги, що вона застудилася, бо двері залишили відчиненими, а ми навмисне дали згаснути вогню у вітальні, щоб її дошкулити, — та ще висунула сотню інших, іще безглуздіших звинувачень, — пані Лінтон владно наказала їй іти до ліжка. Добряче її вилаявши, вона пригрозила покликати лікаря.

Щойно згадали Кеннета, Ізабелла одразу вигукнула, що зі здоров'ям у неї все чудово, а нещасною її робить лише жорстокість Кетрін.

— Як ти можеш казати, що я жорстока, капризне дитя? — здивовано вигукнула господиня, вражена такою безглуздою заявою. — Ти, мабуть, зовсім втратила розум. Коли це я була жорстокою? Кажі!

— Учора, — схлипнула Ізабелла, — і сьогодні!

— Учора! — перепитала її невістка. — Коли саме?

— Коли ми гуляли болотами: ти сказала мені йти куди хочу, а сама пішла далі з паном Гіткліффом!

— І це ти називаєш жорстокістю? — засміялася Кетрін. — Це зовсім не означало, що ти нам заважаєш. Нам було байдуже, підеш ти з нами чи ні. Я лише подумала, що розмови Гіткліффа навряд чи будуть цікавими для тебе.

— О ні, — заплакала юна панна. — Ти хотіла, щоб я пішла, бо знала, що мені подобається бути поруч із ним!

— Вона при своєму розумі, Неллі? — запитала пані Лінтон, звертаючись до мене. — Я повторю нашу розмову слово в слово, Ізабелло, а ти скажеш, що саме в ній могло бути для тебе цікавим.

— Мені байдуже, про що ви говорили, — відповіла вона. — Я хотіла бути з...

— Ну? — сказала Кетрін, помітивши, що та вагається закінчити речення.

— З ним! І я не дозволю тобі постійно мене проганяти! — запально продовжила Ізабелла. — Ти, Кеті, як собака на сіні: сама не їси й іншим не даєш! Хочеш, щоб ніхто не любив нікого, крім тебе!

— Ти нахабна маленька мавпо! — здивовано вигукнула пані Лінтон. — Але я не повірю в цю дурість! Невже ти прагнеш захоплення Гіткліффа? Невже вважаєш його приємною людиною?

Сподіваюся, я неправильно тебе зрозуміла, Ізабелло?

— Ні, ти все правильно зрозуміла, — відповіла ошаліла від кохання дівчина. — Я люблю його більше, ніж ти коли-небудь любила Едгара, і він міг би покохати мене, якби ти дозволила!

— Тоді я не хотіла б опинитися на твоєму місці навіть за ціле королівство! — рішуче заявила Кетрін, і, здавалося, вона говорила цілком щиро. — Неллі, допоможи мені переконати її, що вона збожеволіла. Розкажи їй, який Гіткліфф насправді: неокультурена істота, без жодної витонченості, без освіти; суха пустка, поросла дроком і камінням. Я швидше випустила б цю маленьку канарку в парк серед зими, ніж порадила тобі віддати йому своє серце! Дитино, ти просто нічого не знаєш про його характер — тільки через це тобі й наснилася ця маячня. І, заради Бога, не думай, ніби під його суворою зовнішністю ховаються безмежна доброта й ніжність! Він не необтесаний діамант і не сільська перлина, що приховує в собі дорогоцінність. Він лютий, безжальний, вовкоподібний чоловік. Я ніколи не кажу йому: «Залиш цього чи того ворога в спокої, бо кривдити їх було б нечесно чи жорстоко». Я кажу: «Залиш їх, бо **я** не хочу, щоб із ними чинили несправедливо». А тебе, Ізабелло, він розчавив би, як горобине яйце, якби вважав тебе зайвим тягарем. Я знаю, що він не міг би покохати нікого з Лінтонів. І все ж цілком міг би одружитися з твоїм багатством і спадком: жадібність стає його нав'язливою вадою. Ось тобі мій портрет Гіткліффа. А я — його друг. Настільки близький, що якби він справді серйозно задумав звабити тебе, я, можливо, промовчала б і дозволила тобі потрапити в його пастку.

Панна Лінтон обурено подивилася на свою невістку.

— Як тобі не соромно! — сердито мовила вона. — Ти гірша за двадцять ворогів!

— Отакої! То ти мені не віриш? — запитала Кетрін.

— Думаєш, я кажу це з якихось власних міркувань?

— Я в цьому певна, — відрубала Ізабелла. — Мені гидко тебе слухати!

— Чудово! — вигукнула Кетрін. — Тоді роби як знаєш, якщо вже маєш такий настрій. Я закінчила і поступаюся тобі в цій суперечці!

— І я мушу страждати через її егоїзм! — заридала Ізабелла, коли пані Лінтон вийшла з кімнати. — Усі, геть усі проти мене! Вона зазіхає на мою єдину втіху. Але ж вона бреше, правда? Містер Гіткліф — не монстр. У нього шляхетна й вірна душа, інакше хіба б він пам'ятав про неї?

— Викиньте його з голови, панно, — сказала я. — Він приносить нещастя, це не чоловік для вас. Пані Лінтон говорила різко, але я не можу їй заперечити. Вона знає його душу краще за мене чи за будь-кого іншого й ніколи не змалювала б його гіршим, ніж він є насправді. Чесні люди не приховують своїх вчинків. Як він жив усі ці роки? Звідки в нього гроші? Чому він оселився на Буремному перевалі — у домі людини, яку ненавидить? Кажуть, після його появи Гіндлі котить все вниз. Вони постійно сидять разом до ранку, а Гіндлі вже заставив йому свої землі і більше нічого не робить, тільки грає та п'є. Я чула це всього тиждень тому — мені розповів Джозеф, я зустріла його в Гіммертоні. Він сказав:

— Неллі, у нас скоро буде слідство через смерть, якщо так піде. Один із них ледь не позбувся пальця, коли намагався втримати другого, щоб той не вкоротив собі віку, мов теля. То господар, розумієш? Він так розперезався, що аж кортить постати перед суддями на великих сесіях. Він не боїться суддівської лави — ні Павла, ні Петра, ні

Івана, ні Матвія, нікого! Навпаки, йому навіть подобається — хочеться стати перед ними зі своєю нахабною пикою! А отой красунчик Гіткліфф, пам'ятаєш, — то ще той тип. Уміє вишкіритися зі сміху не гірше за будь-якого диявола, коли хтось жартує по-диявольському. Невже він хоч словом не обмовляється в Гнізді дрозда про своє славне життя серед нас? А воно тут таке: після заходу сонця — кості, бренді, віконниці наглухо зачинені, свічки горять аж до полудня наступного дня. Потім п'яниця, лаючись і репетуючи, плентається до своєї кімнати, так що порядні люди аж вуха затуляють від сорому. А цей пройдисвіт тим часом рахує свої гроші, їсть, спить, а потім іде до сусіда базікати з його жінкою. Звісно, він розказує пані Кетрін, як золото її батька тече до його кишені, поки її брат стремиголов летить у прірву, а він ще й ворота перед ним відчиняє!

Отож, міс Лінтон, Джозеф старий негідник, але брехати він не вміє. І якщо все, що він розповідає про поведінку Гіткліффа, правда, ви ж навряд чи захочете мати такого чоловіка, правда?

— Ви заодно з усіма іншими, Неллі! — відповіла вона. — Я не слухатиму ваших наклепів. Якою ж злою треба бути, щоб намагатися переконати мене, ніби у світі немає щастя!

Чи змогла б вона сама позбутися цієї омани, якби мала час на роздуми, чи продовжувала б плекати її без кінця, я не знаю. Та часу на роздуми їй майже не залишилося.

Наступного дня в сусідньому містечку мало відбутися засідання мирового суду, і мій господар мусив туди поїхати. Містер Гіткліфф, знаючи, що його не буде, прийшов до нас трохи раніше, ніж зазвичай.

Кетрін та Ізабелла сиділи в бібліотеці, хоча взагалі не розмовляли. Ізабелла була налякана власною недавньою необачністю й тим, що в пориві гніву видала свої таємні почуття. Кетрін же, добре все обміркувавши, справді образилася на свою супутницю; і, якщо раніше сміялася з її зухвалості, тепер, здавалося, була готова зробити так, щоб Ізабеллі стало зовсім не до сміху. Кетрін засміялася, побачивши, як Гіткліфф проходить повз вікно. Я підмітала камін, тож помітила на її губах лукаву усмішку.

Ізабелла, занурена у власні думки чи в книжку, залишалася на місці, аж поки двері не відчинилися. Тоді втекти було вже пізно, хоча, якби така можливість була, вона залюбки нею скористалася б.

— Заходьте, заходьте! — весело вигукнула господиня, підсуваючи крісло до вогню. — Тут є двоє людей, яким дуже потрібен третій, щоб розтопити лід між ними, і ви саме той, кого ми обидві обрали б. Гіткліффе, я нарешті з гордістю можу познайомити вас із людиною, яка обожнює вас навіть більше за мене. Сподіваюся, вам це лестить. Ні, це не Неллі, не дивіться на неї! Моя бідолашна маленька невістка розбиває собі серце, просто споглядаючи вашу фізичну й моральну досконалість. Ви можете стати братом Едгара! Ні, ні, Ізабелло, ти не втечеш, — продовжила вона, удавано грайливо затримуючи приголомшену дівчину, яка обурено підвелася. — Ми через вас сварилися, мов дві кішки, Гіткліффе, і я безславно програла в змаганні за відданість та захоплення. Ба більше, мені повідомили: якби я тільки мала пристойність відступити вбік, моя суперниця — адже саме такою вона себе вважає — пустила б стрілу просто у ваше серце, навіки полонила б вас і стерла мій образ із вашої пам'яті!

— Кетрін! — сказала Ізабелла, намагаючись зберегти гідність і навіть не пробуючи вирватися з міцної хватки, якою її тримали. — Я була б вам вдячна, якби ви дотримувалися правди й не обмовляли мене навіть жартома! Пане Гіткліффе, будьте ласкаві попросити цю вашу подругу відпустити мене. Вона забуває, що ми з вами майже не знайомі, а те, що її розважає, для мене нестерпно.

Гість нічого не відповів, лише сів і виглядом показав цілковиту байдужість до того, що вона про нього думає. Тоді Ізабелла повернулася до Кетрін і пошепки палко попросила відпустити її.

— Анітрохи! — відповіла пані Лінтон. — Я більше не дозволю називати мене собакою на сні. Ти **залишишся**. Ну ж бо! Гіткліффе, чому ви не радієте моїй чудовій новині? Ізабелла присягається, що любов Едгара до мене — ніщо порівняно з її любов'ю до вас. Я майже певна, що вона сказала щось таке, правда ж, Еллен? І відтоді, як ми гуляли позавчора, вона нічого не їла — так засмутилася й розлютилася через те, що я прогнала її від вас, бо вирішила, ніби її товариство вам небажане.

— Гадаю, ви перебільшуєте її слова, — сказав Гіткліфф, повертаючи крісло так, щоб дивитися на них. — Принаймні зараз вона сама прагне опинитися якнайдалі від мого товариства!

І він пильно втупився в ту, про кого вони говорили, так, як дивляться на дивну й відразливу істоту: скажімо, на індійську сколопендру, яку з цікавості розглядаєш, хоч вона й викликає огиду. Бідолашна не витримала цього погляду. Вона то блідла, то червоніла, а на віях у неї виступили сльози. Вона щосили намагалася розімкнути маленькими пальцями міцну хватку Кетрін. Та щоразу, коли їй удавалося звільнити один палець, інший одразу

стискався ще сильніше, і звільнити всю руку водночас не виходило. Тоді вона пустила в хід нігті — й невдовзі їхні гострі кінчики прикрасили руку Кетрін червоними півмісяцями.

— Оце так тигриця! — вигукнула пані Лінтон, відпускаючи її й болісно струшуючи рукою. — Забирайся, ради Бога, і сховай свою відьмацьку пику! Навіщо було показувати **йому** ці пазури? Ти уявляєш, яких висновків він дійде? Дивіться, Гіткліфе! Це справжня зброя — нею можна добряче покарати. Бережіть свої очі.

— Я б вирвав їх із її пальців, якби вони коли-небудь мені погрожували, — жорстоко відповів він, коли двері за Ізабеллою зачинилися. — Але навіщо ти так дражнила цю істоту, Кеті? Ти ж не казала правди?

— Запевняю тебе, казала, — відповіла вона. — Вона вже кілька тижнів сохне за тобою, а сьогодні вранці просто марила тобою й вилила на мене цілу повільний образ, бо я показала твої вади без прикрас, сподіваючись трохи охолодити її захоплення. Але більше не звертай на це уваги. Я просто хотіла провчити її за зухвалість, от і все. Я надто прихильна до неї, мій любий Гіткліфе, щоб дозволити тобі просто взяти її й проковтнути.

— А я надто її ненавиджу, щоб з'їсти, — відповів він, — хіба що у якийсь дуже моторошний спосіб. Якби я жив із цим восковим личком, ти б почула про дивні речі. Найменше, що б я робив — це щодня або через день розмальовував її бліде обличчя всіма кольорами веселки і ставив синці під блакитними очима. Вони до огиди схожі на очі Лінтона.

— Чарівно схожі! — зауважила Кетрін. — Це ж очі голубки, очі ангела!

— Вона спадкоємиця свого брата, чи не так? — запитав він після короткої мовчанки.

— Мені було б прикро так думати, — відповіла його співрозмовниця. — Дай Боже, щоб півдюжини племінників позбавили її цього права! А поки що викинь це з голови. Ти надто схильний зазіхати на добро ближнього. Пам'ятай: добро цього ближнього належить мені.

— Навіть якби воно належало мені, ти б володіла ним так само, — сказав Гіткліф. — Але хоч Ізабелла Лінтон і дурненька, божевільною її навряд чи назвеш. Коротше кажучи, як ти й радиш, забудьмо про це.

Води більш не говорили про це, а Кетрін, мабуть, і не думала. Та її друг, в цьому я була певна: протягом усього вечора не раз повертався до цієї думки. Я бачила, як він усміхався сам до себе — радше скалився, — і занурювався в похмурі роздуми щоразу, коли пані Лінтон виходила з кімнати.

Я вирішила стежити за ним. Моє серце завжди було на боці господаря, а не Кетрін. І не дарма: він був добрим, довірливим і чесним. А вона... не те щоб була його повною протилежністю, але дозволяла собі стільки всього, що я сумнівалася в її чесності й майже не співчувала її переживанням.

Мені просто хотілося, щоб усе якось само собою вирішилося і Гіткліф назавжди зник із наших маєтків, а все стало так, як було до нього.

Його візити були справжнім жахіттям і для мене, і, здається, для господаря. А те, що він витворяв на Буремному Перевалі, взагалі не вкладалося в голову. Мені здавалося, що Бог просто відвернувся від нещасної заблукалої душі, залишивши її на

поталу власним гріхам, поки поруч чатує хижий звір, готовий будь-якої миті її розшматувати.

РОЗДІЛ ХІ

Іноді, розмірковуючи про все це на самоті, я раптом схоплювалася з переляку, накидала капелюшок і вирушала перевірити, як там справи на фермі. Я переконувала себе, що мій обов'язок — попередити господаря, що люди говорять про його поведінку. А потім згадувала про його погані звички й, утративши надію якось йому допомогти, не наважувалася знову входити в цей похмурий дім.

Якось, дорогою до Гіммертона, я навмисне звернула зі шляху й пройшла повз стару хвіртку. Це було ясного морозного дня. Я підійшла до кам'яного стовпа, який служив дороговказом до «Гнізда дрозда», «Буремного перевалу» та села. Сонце золотило його сиву верхівку, нагадуючи про літо; і сама не знаю чому, але раптом у моєму серці хлинула хвиля дитячих спогадів. Двадцять років тому ми з Гіндлі любили це місце й часто тут бували. Я довго дивилася на обвітрений кам'яний брусок, а потім, нахилившись, помітила внизу отвір, досі повний равликових мушель і камінців, які ми любили ховати там разом з іншими, менш довговічними речами. І так виразно, немов усе це відбувалося насправді, мені здалося, що я бачу свого маленького товариша по дитячих іграх, який сидить на пожухлій траві: його темна, квадратна голова схилена вперед, а маленька рука вигрібає землю уламком шиферу. — Бідолашний Гіндлі! — мимоволі вигукнула я.

Я здригнулася: мої очі на мить обманули мене, і мені здалося, ніби дитина підняла обличчя й просто дивиться мені в очі! Видіння миттю зникло, але тієї

ж хвилини я відчула непереборне бажання побувати на «Буремному перевалі». Забобонність підказувала піддатися цьому пориву: а раптом він помер? — подумала я. Або ось-ось помре! Раптом це знак смерті? Що ближче я підходила до будинку, то більше хвилювалася, а коли нарешті побачила його, мене затрусило з голови до ніг. Видіння випередило мене: воно вже стояло біля хвіртки й дивилося крізь ґрати. Такою була моя перша думка, коли я побачила хлопчика з неслухняним, скуйовдженим волоссям і карими очима, який притулив до прутів своє рум'яне обличчя. Та, трохи поміркувавши, я зрозуміла, що це, мабуть, Гортон — мій Гортон, який за десять місяців відтоді, як я його покинула, майже не змінився.

— Боже, бережи тебе, любий! — вигукнула я, миттю забувши про свої безглузді страхи. — Гортоне, це Неллі! Твоя няня Неллі.

Він відступив на мене і підняв із землі великий камінь.

— Я прийшла побачитися з твоїм батьком, Гортоне, — додала я, здогадавшись із його поведінки, що він не впізнає в мені свою няню.

Він замахнувся, щоб жбурнути камінь. Я почала лагідно його вмовляти, але не змогла зупинити його: камінь ударив мене по капелюшку. Після цього з затинаючих губ малого посипалася ціла низка лайок. Чи розумів він їх значення, чи ні, але вимовляв їх із такою вправною переконливістю, що його дитяче личко спотворилося в жахливий гримасі злоби. Можете повірити, це мене радше засмутило, ніж розлютило. Ледь стримуючи сльози, я дістала з кишені апельсин і простягнула йому, сподіваючись задобрити. Він завагався, а потім вихопив фрукт із моєї руки, ніби побоювався, що я лише дражню

його й зараз заберу назад. Я показала йому другий апельсин, тримаючи його так, щоб хлопчик не міг дістати.

— Хто навчив тебе таких гарних слів, мій хлопчику? — запитала я. — Священник?

— А хай тому священникові й тобі грець! Дай сюди! — відповів він.

— Скажи, де ти навчився таких слів, і отримаєш апельсин, — сказала я. — Хто твій учитель?

— Бісів тато, — відповів він.

— А чого ж тебе навчає тато? — допитувалася я.

Він кинувся до фрукта, але я підняла його вище.

— Чого він тебе навчає? — запитала я.

— Нічого, — відповів він. — Тільки щоб я не плутався йому під ногами. Тато мене терпіти не може, бо я лаюся на нього.

— Ага! То диявол навчає тебе лаятися на тата? — зауважила я.

— Еге... ні, — протягнув він.

— А хто ж тоді?

— Гіткліфф.

Я запитала, чи подобається йому містер Гіткліфф.

— Аякже! — знову відповів він.

Я хотіла дізнатися, чому він його любить, але змогла розібрати лише уривки фраз:

— Не знаю. Він платить татові тією ж монетою, що й тато мені: лає тата за те, що той сварить мене. І каже, що я можу робити все, що захочу.

— То священник не вчить тебе читати й писати? — продовжила я.

— Ні. Мені сказали, що священникові виб'ють його

кляті зуби просто в його кляте горло, якщо він переступить поріг. Гіткліфф так пообіцяв!

Я вклала апельсин йому в руку й попросила передати батькові, що біля садової хвіртки чекає жінка на ім'я Неллі Дін і хоче з ним поговорити. Він пішов доріжкою до будинку й увійшов усередину. Але замість Гіндлі на ганку з'явився Гіткліфф. Я відразу розвернулася й щодуху побігла дорогою, не зупиняючись, доки не дісталася дороговказу, і була налякана так, ніби власноруч викликала якогось духа. До історії міс Ізабелли це має не надто прямий стосунок, хіба що після цього я ще твердіше вирішила пильно стежити за всім і робити все можливе, щоб зупинити поширення такого згубного впливу в «Гнізді дрозда», навіть якщо через це довелося б здійснити домашню бурю, випробовуючи терпіння місіс Катрини Лінтон.

Наступного разу, коли Гіткліфф прийшов, моя панночка саме годувала голубів у дворі. Вона вже три дні не промовила до своєї невістки жодного слова, але водночас перестала без кінця нарікати й дратуватися, і ми вважали це великим полегшенням. Я знала, що Гіткліфф не мав звички виявляти до міс Лінтон бодай найменшу зайву люб'язність. Щойно він її побачив, першим ділом озирнув фасад будинку. Я стояла біля кухонного вікна, але відразу сховалася з очей. Тоді він перетнув вимощений двір, підійшов до неї й щось сказав. Вона, здавалося, зніяковіла й хотіла піти, але він поклав руку їй на плече, не даючи цього зробити. Вона відвернулася; очевидно, він поставив якесь запитання, на яке вона не хотіла відповідати. Він знову швидко поглянув на будинок і, вирішивши, що ніхто його не бачить, цей негідник нахабно обійняв її.

— Юда! Зрадник! — вигукнула я. — Та ти ще й лицемір, еге ж? Свідомий ошуканець!

— Хто, Неллі? — почувся поруч голос Кетрін. Я так пильно стежила за парою надворі, що навіть не помітила, як вона зайшла.

— Твій нікчемний приятель! — гаряче відповіла я.
— Он той підступний пройдисвіт. Ага, він нас побачив — іде сюди! Цікаво, чи вистачить йому нахабства придумати пристойне виправдання, чому він залицяється до міс, якщо тобі він казав, що ненавидить її?

Місіс Лінтон побачила, як Ізабелла вирвалася від нього й побігла в сад, а за хвилину Гіткліфф відчинив двері. Я не могла стриматися й не дати волі своєму обуренню, але Кетрін сердито наказала мені мовчати й пригрозила, що вижене мене з кухні, якщо я насмілюся так зухвало встрявати зі своїм нахабним язиком.

— Послухати тебе, то можна подумати, ніби ти тут господиня! — вигукнула вона. — Тебе треба поставити на місце! Гіткліффе, що ти тут витворяєш, здіймаючи такий гармидер? Я сказала, щоб ти залишив Ізабеллу в спокої! Прошу тебе, зроби це, якщо не набридло, що тебе тут приймають, і якщо не хочеш, щоб Лінтон засунув перед тобою засуви!

— Боже йому допоможи, якщо він спробує! — відповів негідник. Саме тоді я його особливо ненавиділа. — Хай Бог пошле йому лагідність і терпіння! Щодня я дедалі більше хочу відправити його на небеса!

— Тихо! — сказала Кетрін, зачиняючи внутрішні двері. — Не дратуй мене. Чому ти знехтував моїм проханням? Вона навмисне опинилася на твоєму шляху?

— А тобі яке діло? — гаркнув він. — Якщо вона сама цього хоче, я маю право її поцілувати, а ти не маєш права заперечувати. Я ж не твій чоловік: тобі нема чого мене ревнувати!

— Я не ревную тебе, — відповіла господиня. — Я ревную до тебе. Прибери цю свою кислу міну: не смій на мене так дивитися! Якщо тобі подобається Ізабелла, одружуйся з нею. Але чи справді вона тобі подобається? Скажи правду, Гіткліффе! Ну ось, ти не відповідаєш. Я впевнена, що ні.

— А чи схвалить містер Лінтон, щоб його сестра вийшла заміж за такого чоловіка? — запитала я.

— Містер Лінтон має це схвалити, — рішуче відповіла моя пані.

— Міг би й не завдавати собі клопоту, — сказав Гіткліфф. — Я чудово обійдуся без його схвалення. А щодо тебе, Кетрін, раз уже про це зайшла мова, я хочу сказати тобі дещо. Я хочу, щоб ти знала: я *знаю*, як пекельно ти зі мною поводилася — пекельно! Чуєш? Якщо ти тішиш себе думкою, що я цього не помічаю, то ти дурна. А якщо думаєш, що солодкими словами мене можна втішити, то ти ще й дурепа. І якщо гадаєш, що я терпітиму все це без помсти, то дуже скоро я доведу тобі протилежне! А поки що дякую, що розповіла мені таємницю своєї невістки. Присягаюся, я нею скористаюся сповна. А тепер відійди вбік!

— Яка нова риса в його характері? — здивовано вигукнула місіс Лінтон. — Я з тебе знущалась — і ти помстишся! Як саме ти помстишся, невдячний дикуне? Як я з тобою поводилася?

— Я не збираюся мстити тобі, — сказав Гіткліфф уже спокійніше. — Справа не в цьому. Коли тиран

тисне на своїх рабів, вони не повстають проти нього — вони починають топтати тих, хто нижче за них. Катуй мене до смерті, якщо тобі це в радість, тільки й мені дай трохи розважитися і не лізь із претензіями. Якщо ти розвалила мій палац, не треба будувати замість нього жалюгідну халупу й пишатися своєю «щедрістю», мовляв, ось який дім я тобі дарувала! Якби я й справді повірив, що ти хочеш мого одруження з Ізабеллою, я б перерівав собі горло!

— А, то вся проблема в тому, що я не ревную? — вигукнула Кетрін. — Гаразд, більше не збираюся шукати тобі наречену. Це все одно що дарувати бісові душу. Для тебе найвища радість, як і для нього — це мучити інших людей. Ти й сам це бачиш. Едгар нарешті отямився від того роздратування, яке ти викликав своєю появою. Я тільки-но почала жити спокійно, а ти просто не можеш дивитися на наш мир і хочеш нас зіштовхнути лобами. Сварися з Едгаром, Гіткліфе, скільки завгодно, дури його сестру — кращої помсти для мене ти й не вигадаєш.

Розмова урвалася. Місіс Лінтон сіла біля вогню, похмура і почервоніла від гніву. Гіткліфф стояв біля каміна, склавши руки на грудях, і похмуро поринав у свої лихі думки. Так я й залишила їх, а сама пішла до господаря, який уже дивувався, чому Кетрін так довго не виходить із кухні.

— Неллі, — сказав він, коли я увійшла, — ти бачила свою господиню?

— Так, пане, вона на кухні, — відповіла я. — Вона дуже засмучена поведінкою пана Гіткліффа. Я гадаю, настав час припинити ці добросусідські відвідини. Надмірна поблажливість ні до чого доброго не доводить, а тепер усе дійшло до того,

що... — І я розповіла про сцену у дворі, а потім переказала всю їхню подальшу сварку. Мені здавалося, що це не надто зашкодить місіс Лінтон, хіба що згодом вона сама все зіпсує, ставши на захист свого гостя. Едгар Лінтон насилу дослухав мене до кінця. Уже його перші слова показали, що дружину він не вважав цілком невинною.

— Це нестерпно! — вигукнув він. — Це просто ганьба, що вона називає його своїм другом і змушує мене терпіти його товариство! Неллі, поклич мені їх. Досить Кетрін сперечатися з цим нищим грубіяном — я й так надто довго їй потурав.

Він спустився вниз і, наказавши слугам чекати в коридорі, разом зі мною попрямував до кухні. Місіс Лінтон саме вичитувала Гіткліффа; той відійшов до вікна й опустив голову, очевидно, трохи знітившись під градом її гнівних докорів. Першим він побачив господаря й швидким жестом показав Кетрін, щоб вона замовкла. Вона негайно послухалася, щойно зрозуміла, чому він це зробив.

— Що це означає? — звернувся Лінтон до неї. — Яке ж у тебе поняття про пристойність, якщо ти залишаєшся тут після того, як цей негідник дозволив собі так із тобою розмовляти? Мабуть, ти вважаєш, що це нічого страшного, бо він завжди так розмовляє: ти звикла до його негідної поведінки й, можливо, гадаєш, що й я зможу до неї звикнути!

— Ти підслуховував біля дверей, Едгаре? — запитала господиня тоном, який явно мав роздратувати її чоловіка, виявляючи водночас байдужість до його обурення й зневагу до нього. Гіткліфф, який після попередніх слів підняв очі, почувши це, глузливо засміявся — навмисне, здавалося, щоб привернути до себе увагу пана

Лінтона. Йому це вдалося, але Едгар не збирався тішити його бурхливим спалахом пристрасті.

— Я надто довго виявляв до вас терпіння, пане, — спокійно сказав він. — Не тому, що не знав, якою жалюгідною й нищою є ваша вдача, а тому, що розумів: частково ви самі не відповідаєте за те, яким стали. А оскільки Кетрін хотіла підтримувати з вами знайомство, я, по-дурному, погоджувався. Ваша присутність — моральна отрута, здатна заразити навіть найчеснотливішу людину. Тому, а також щоб запобігти гіршим наслідкам, відтепер я забороняю вам заходити до цього будинку й просто зараз вимагаю, щоб ви негайно пішли. Якщо через три хвилини ви ще будете тут, я змушений буду вивести вас силоміць, і це буде для вас ганебно.

Гіткліфф зі зневагою глянув на нього.

— Кеті, твоє ягнятко погрожує, мов бик! — сказав він. — Воно ризикує розтрити собі череп об мої кулаки. Присягаюся Богом, пане Лінтоне, мені страшенно шкода, що ви не варті мого стусана!

Господар глянув у бік коридору й кивнув мені кликати слуг: сам він ризикувати й битися не хотів. Я зрозуміла його знак і вже збиралася бігти, але пані Лінтон здогадалася, у чому річ, і пішла за мною. Коли я спробувала покликати чоловіків, вона відтягнула мене від дверей, грюкнула ними й замкнула на ключ.

— Дуже благородно! — сказала вона у відповідь на його розлючений і спантеличений погляд. — Якщо тобі бракує сміливості вийти проти нього, вибачся або дай себе побити. Може, це навчить тебе не вдавати з себе героя. Ні, я краще проковтну ключ, ніж віддам його тобі! Оце так подяка за мою добру душу! Я без кінця терпіла слабкості одного та

поганий характер іншого, а в результаті отримала лише дурну, смішну невдячність! Едгаре, я захищала тебе і твою честь; і тепер я хочу, щоб Гіткліфф відгамселив тебе так, аби ти зляг у ліжко — за те, що насмілювався подумати про мене щось погане!

Бити його навіть не довелося — господар і так був геть зламаний. Він спробував вихопити в Кетрін ключ, але вона про всяк випадок жбурнула його в саме полум'я. Від цього пана Едгара аж затрусило, а обличчя стало білим як полотно. Він не міг утамувати цей спалах почуттів: біль і приниження повністю його розчавили. Він сперся на спинку стільця й закрив обличчя руками.

— О Господи! За таку «хоробрість» у давнину посвячували в лицарі! — вигукнула пані Лінтон. — Нас розбито вщент! Гіткліфф підніме на вас руку хіба що тоді, коли король піде війною на мишей. Та не бійтеся! Він вас не зачепить. Ви ж не ягня — ви так, сліпе зайчєня!

— Ну що ж, вітаю з таким безкровним боягузом, Кеті! — мовив її приятель. — Хвалю твій смак. І оцю сопляву, тремтячу істоту ти поставила вище за мене? Я б навіть кулак об нього не бруднив — краще копнув би ногою, от від цього справді отримав би задоволення. Він що, плаче чи зараз зомліє від страху?

Гіткліфф підійшов і штовхнув стілець, на який спирався Едгар. Даремно він це зробив: господар вмить підхопився й ударив його прямо в горло. Слабша людина від такого одразу б впала. Поки Гіткліфф ловив ротом повітря, містер Лінтон вибіг через задні двері й попрямував до парадного входу.

— Все! Тепер тобі сюди дорога закрыта, — вигукнула Кетрін. — Забирайся геть, зараз же! Він повернеться з пістолетами й слугами. Якщо він чув нашу розмову, то ніколи цього не пробачить. Ти погано зі мною вчинив, Гіткліффе! Але біжи — скоріше! Я краще витерплю Едгаровий гнів, ніж побачу, як схоплять тебе.

— Ти думаєш, я піду звідси, коли цей удар досі пече мені в горлі? — прогримів він. — До біса! Ні! Я розтрощу йому ребра, мов гнилий ліщиновий горіх, перш ніж переступлю цей поріг! Якщо я не звалю його зараз, то колись уб'ю. Тож, якщо тобі дороге його життя, дай мені до нього дістатися!

— Він не повернеться, — втрутилася я, нашвидкуруч вигадуючи хоч якусь брехню. — Он кучер і двоє садівників; ти ж не станеш чекати, поки вони виштовхають тебе на дорогу! У кожного є кийок, а господар, найімовірніше, стежитиме з вікон вітальні, щоб вони виконали його наказ.

Садівники й кучер справді були там, але разом із ними вже зайшов і Лінтон. Вони якраз ступили у двір. Гіткліфф вирішив не битися з трьома слугами: він схопив кочергу, збив замок із внутрішніх дверей і втік саме тоді, коли вони входили до кухні.

Місіс Лінтон, геть геть розчулена й схвильована, наказала мені йти за нею нагору. Вона не здогадувалася, яку роль я відіграла в цій сварці, і я дуже хотіла, щоб вона й надалі нічого не знала.

— Я майже божеволію, Неллі! — вигукнула вона, впавши на канапу. — У мене в голові ніби тисяча молотів калатає! Скажи Ізабеллі, щоб навіть не наближалася: увесь цей безлад через неї, і якщо вона чи хтось інший зараз мене зачепить — я за себе не відповідаю! І, Неллі, якщо побачиш увечері

Едгара, скажи йому, що я можу серйозно захворіти... Я б і справді цього хотіла! Він жакливо мене налякав і засмутив, тож тепер я хочу налякати його. До того ж, він може прийти й знову почати свої докори та претензії. Я точно не мовчатиму у відповідь, і Бог знає, чим це закінчиться! Зробиш це для мене, люба Неллі? Ти ж розумієш, що я ні в чому не винна. Нащо він підслуховував? Після того, як ти пішла, Гіткліфф казав жакливі речі, але я б легко відвернула його від Ізабелли, а решта — дурниці.

А тепер усе пішло шкереберть через це бісове бажання підслухати про себе щось погане! Якби Едгар не почув нашої розмови, вона б йому ніяк не зашкодила. Я до хрипоті сварила Гіткліффа ради нього, а Едгар замість вдячності почав висувати мені якісь безглузді звинувачення. Мені вже було майже байдуже, що вони зроблять один одному, бо я відчувала: чим би все не скінчилося, нас усіх розлучать.

Ну що ж, якщо мені не можна мати Гіткліффа за друга, а Едгар буде таким дріб'язковим і ревним — я розіб'ю їм серця, розбивши своє власне! Якщо мене доведуть до межі, це буде найшвидший спосіб усе закінчити. Але це вже на крайній випадок, я не хочу діяти підступно. Раніше йому вистачало розуму не випробовувати моє терпіння. Поясни йому, як він ризикує, забуваючи про обережність, і нагадай про мій вибуховий характер — у гніві я себе не контролюю! І, будь ласка, зніми вже цю байдужу міну та покажи бодай трохи співчуття!

Безперечно, моя байдужість мала неабияк її дратувати: адже говорила вона цілком щиро. Проте я вважала, що людина, яка заздалегідь може спланувати, як використає свої напади люті, аби домогтися бажаного, здатна, доклавши сили волі, бодай до певної міри опанувати себе навіть під час

такого нападу. А я не хотіла, як вона висловилася, «лякати» її чоловіка й примножувати його тривоги лише задля задоволення її егоїстичних бажань. Тож, зустрівши господаря, який ішов до вітальні, я нічого не сказала, але дозволила собі повернутися назад і послухати, чи не відновлять вони свою сварку. Першим заговорив він.

— Залишайся там, де стоїш, Кетрін, — сказав він без жодного гніву в голосі, але з глибокою сумною пригніченістю. — Я не залишуся. Я прийшов не сваритися й не миритися, а лише хочу дізнатися, чи після подій цього вечора ти маєш намір і надалі підтримувати близькі стосунки з...

— О, заради всього святого, — перебила його господиня, тупнувши ногою, — заради всього святого, не треба більше про це зараз! Твою холодну кров не розігрієш до гарячки: у твоїх жилах замість крові крижана вода. А моя кипить, і від вигляду такої холодності аж сказано танцює.

— Щоб позбутися мене, просто відповідай на моє запитання, — наполягав містер Лінтон. — Ти *мусиш* відповісти; і ця твоя лють мене не лякає. Я вже переконався, що, коли захочеш, ти можеш бути такою ж незворушною, як будь-хто. Ти відмовишся надалі від Гіткліффа чи від мене? Неможливо, щоб ти була *моїм* другом і водночас *його* другом; і я неодмінно *маю* знати, кого ти обираєш.

— Я вимагаю, щоб мене залишили в спокої! — люто вигукнула Кетрін. — Я цього вимагаю! Хіба ти не бачиш, що я ледве стою на ногах? Едгаре, ти... ти залишиш мене!

Вона смикала за дзвінок, доки він не зламався з різким дзеленчанням, і я неквапливо увійшла. Такі безглузді, люті спалахи могли б випробувати

терпіння навіть святого! Вона лежала на канапі, билася головою об її бильце й так скреготіла зубами, що можна було подумати, ніби ось-ось розтрити їх на друзки! Містер Лінтон стояв і дивився на неї, охоплений докорами сумління та страхом. Він наказав мені принести води. Вона вже не мала сил говорити. Я принесла повну склянку; а коли вона відмовилася пити, окропила їй обличчя водою. За кілька секунд вона витягнулася на весь зріст, залякла, закотила очі, а її щок, враз збліднувши й набувши мертвотного кольору, стали схожі на обличчя мерця. Лінтон перелякався.

— З нею нічого серйозного, — прошепотіла я. Я не хотіла, щоб він поступився, хоча в душі не могла не боятися.

— У неї кров на губах! — здригнувшись, сказав він.

— Не зважайте! — різко відповіла я. І розповіла йому, як ще до його приходу вона вирішила влаштувати напад нестями. Я необережно сказала це вголос, і вона мене почула; бо раптом схопилася — волосся розсипалося по плечах, очі спалахнули, а м'язи шиї та рук неприродно напружилися й виступили. Я вже приготувалася щонайменше до переламаних кісток; але вона лише якусь мить люто озиралася довкола, а тоді вибігла з кімнати. Господар наказав мені йти за нею; я пішла до дверей її спальні, але далі вона мене не пустила, замкнувши двері зсередини.

Оскільки наступного ранку вона навіть не спустилася до сніданку, я пішла запитати, чи не принести їй їжу нагору.

— Ні! — владно відповіла вона.

Те саме запитання я поставила під час обіду й чаю; наступного дня — знову, і щоразу отримувала ту

саму відповідь. Містер Лінтон тим часом проводив свій час у бібліотеці й не розпитував, чим займається його дружина. З Ізабеллою вони мали годинну розмову: він намагався домогтися від неї належного обурення з приводу залицянь Гіткліффа, але з її ухильних відповідей нічого не зміг домогтися й був змушений припинити свої розпити, залишившись незадоволеним. Проте наостанок він урочисто попередив її: якщо вона настільки збожеволіла, що заохочуватиме цього нікчемного залицяльника, це розірве всі родинні зв'язки між нею та ним.

РОЗДІЛ XII

Поки міс Ізабелла безцільно тинялася парком і садом, мовчазна й майже завжди в сльозах, а її брат замкнувся серед книжок, яких навіть не розгортав, — гадаю, він стомився від постійного, невиразного очікування, що Кетрін, розкайвшись у своїй поведінці, сама прийде попросити пробачення й помиритися. Вона вперто голодувала, мабуть, думаючи, що за кожною трапезою Едгар готовий удавитися через її відсутність. Та гордість не дозволяла йому прибігти й кинутися до її ніг. Я тим часом займалася хатніми справами, переконана, що в «Гнізді дрозда» є лише одна розсудлива душа — і та міститься в моєму тілі. Я не витрачала на міс Ізабеллу жодних слів розради, не читала нотацій своїй господині й не надто зважала на зітхання господаря, який прагнув бодай почути ім'я своєї дружини, якщо вже не міг почути її голосу. Я вирішила: нехай усе йде своїм ходом, як їм заманеться. І хоча цей процес тягнувся страшенно повільно, зрештою я почала радіти, помітивши слабкий світанок змін — принаймні так мені спершу здавалося.

На третій день пані Лінтон відімкнула двері й, допивши воду з глека та графина, попросила принести свіжої води та миску рідкої каші, бо була певна, що помирає. Я вирішила, що ці слова призначалися для вух Едгара. Сама я в це не повірила, тож промовчала й принесла їй чаю та сухих тостів. Вона жадібно поїла й випила, а потім знову відкинулася на подушку, стискаючи руки й стогнучи.

— О, я помру, — вигукнула вона, — раз нікому до мене немає діла. Краще б я цього не робила.

А згодом, через чималий час, я почула, як вона пробурмотіла:

— Ні, я не помру — він би зрадив. Він зовсім мене не любить. Він навіть не сумуватиме за мною!

— Вам щось потрібно, мем? — запитала я, зберігаючи зовнішній спокій, хоч її обличчя було моторошно бліде, а поведінка — дивна й перебільшено театральна.

— Що робить це бездушне створіння? — запитала вона, відкидаючи з виснаженого обличчя густе сплутане волосся. — Він упав у заціпеніння чи вже помер?

— Ні те, ні інше, — відповіла я. — Якщо ви про пана Лінтона. Гадаю, він почувається досить добре, хоча надто вже захопився своїми книжками. Відтоді як йому нема з ким більше спілкуватися, він безперестанку сидить над ними.

Якби я знала, у якому вона насправді стані, то не сказала б цього. Але я ніяк не могла позбутися думки, що вона просто вдає свою хворобу.

— Серед книжок! — вигукнула вона, приголомшена. — А я помираю! Я вже на порозі могили! Боже мій! Невже він не знає, як я змінилася? — продовжила вона, дивлячись на своє відображення в дзеркалі на протилежній стіні. — Він думає, що я просто вередую — можливо, навіть жартую. Невже ти не можеш сказати йому, що все це страшенно серйозно? Неллі, якщо ще не пізно, щойно я дізнаюся, що він відчуває, мені залишиться вибрати одне з двох: або відразу заморити себе голодом — це не буде покаранням, якщо в нього немає серця, — або одужати й виїхати з цієї країни. Ти зараз говориш мені правду про нього? Дивись мені. Невже йому справді настільки байдуже, чи я житиму?

— Ну, пані, — відповіла я, — господар і гадки не має, що ви втратили розум. І, звісно, він не припускає, що ви дозволите собі померти з голоду.

— Ти так думаєш? Невже не можеш сказати йому, що я це зроблю? — заперечила вона. — Переконай його! Скажи від себе, від усього серця: скажи, що ти певна — я помру!

— Ні, пані Лінтон, ви забуваєте, — зауважила я, — що сьогодні ввечері ви з апетитом щось поїли, а завтра відчуєте добрий вплив їжі.

— Якби я тільки знала, що це його вб'є, — перебила вона мене, — я б негайно вбила себе! Ці три страшні ночі я не стулила очей — о, як я мучилася! Мене переслідували примари, Неллі! Але тепер мені починає здаватися, що ти мене не любиш. Як дивно! Я думала, що, хоч би всі ненавиділи й зневажали одне одного, мене вони не могли не любити. А за кілька годин усі вони стали моїми ворогами. *Усі*, я певна; всі люди *тут*. Яка жахлива думка — зустріти смерть, оточену їхніми

холодними обличчями! Ізабелла налякана й відсахнулася від мене, бо боїться навіть увійти до кімнати — так страшно буде дивитися, як Кетрін помирає. А Едгар стоятиме поруч із урочистим виглядом, чекатиме кінця, а потім складатиме Богу подячні молитви за те, що в його домі знову запанував мир, і повернеться до своїх *книжок*! Та ради всього святого, яке відношення мають *книжки*, коли я помираю?

Вона не могла змиритися з думкою, яку я ненароком поселила в її голові, — що містер Лінтон філософськи змирився з її смертю. Вона металася, і гарячкове сум'яття дедалі більше переходило в божевілья; вона вчепилася в подушку зубами, а тоді, вся палаючи від жару, підвелася й зажадала, щоб я відчинила вікно. Була середина зими, з північного сходу дув сильний вітер, і я заперечила.

Мінливі вирази її обличчя та раптові зміни настрою почали страшенно мене тривожити й нагадали про її попередню хворобу та лікареву настанову не перечити їй. Ще хвилину тому вона була несамовита; тепер, спираючись на одну руку й не зважаючи на мою відмову виконати її наказ, вона, здавалося, знайшла дитячу розвагу в тому, щоб витягати пір'я з розірваної подушки й розкладати його на простирадлі за різновидами. Її думки вже звернули в інше русло.

— Це індіче, — пробурмотіла вона сама до себе, — а це качине, дикої качки; а це голубине. Ага, то в подушки кладуть голубине пір'я — не дивно, що я не могла померти! Треба не забути, коли лягатиму, викинути його на підлогу. А ось це — пір'їна болотяного півня; а це... я впізнала б її серед тисячі — це пір'їна чайки-турухтанки. Гарненька пташка; кружляла над нашими головами посеред вересовища. Вона хотіла дістатися до свого гнізда,

бо хмари вже торкнулися пагорбів, і пташка відчула, що насувається дощ. Цю пір'їну знайшли на вересі, птаха не підстрелили: узимку ми бачили її гніздо, повне маленьких скелетиків. Гіткліфф поставив над ним пастку, і старі птахи більше не наважувалися прилітати. Я змусила його пообіцяти, що відтоді він ніколи не стрілятиме в цих птахів, і він не стріляв. Так, ось іще! Неллі, це він підстрелив моїх птахів? Є тут хоч одна червона пір'їна? Дай-но я подивлюся.

— Годі вже з цією дитячою забавкою! — урвала я її, відтягуючи подушку й повертаючи дірками до матраца, бо вона жменями витягала з неї пір'я. — Лягайте й заплющте очі: ви марите. Погляньте, що наробили! Пух літає по кімнаті, мов сніг.

Я заходилася збирати його по всій кімнаті.

— Я бачу тебе, Неллі, — мрійливо вела вона далі, — старенькою жінкою із сивиною та похиленими плечима. Це ліжко здається мені чарівною печерою під Пеністонськими скелями, а ти мовби збираєш відьомські стріли, щоб нашкодити нашим коровам, і тільки вдаєш, ніби це просто пасма вовни. Ось якою ти станеш років через п'ятдесят, але я знаю, що зараз ти ще не така. Я не божеволію, це ти помиляєшся! Інакше я б справді подумала, що ти зморщена відьма, а я сиджу в тій скелястій печері. Та я чудово розумію: зараз ніч, на столі горять дві свічки, а чорна шафа відсвічує, наче полірований бурштин.

— Чорна шафа? Де вона? — запитала я. — Ви говорите уві сні!

— Вона стоїть біля стіни, як завжди, — відповіла вона. — Але дивно: я бачу в ній чиєсь обличчя!

— У цій кімнаті немає жодної шафи, та й ніколи не було, — сказала я, знову сідаючи на своє місце й підхоплюючи завісу, щоб стежити за нею.

— А ти *не бачиш* цього обличчя? — запитала вона, пильно вдивляючись у дзеркало.

Що б я не казала, мені не вдалося переконати її, що це її власне відображення. Тож я встала й накрила дзеркало шаллю.

— Воно все ще там, за шаллю! — тривожно продовжила вона. — І ворухнулося. Хто це? Сподіваюся, воно не вийде, коли ти підеш! О, Неллі, ця кімната населена привидами! Я боюся залишатися сама!

Я взяла її за руку й попросила заспокоїтися, бо її тіло здригалося від нападів тремтіння, а вона все не відводила погляду від дзеркала.

— Тут нікого немає! — наполягала я. — Це були *ви* самі, місіс Лінтон. Ви ж щойно це знали.

— Я сама! — задихано прошепотіла вона. — А годинник б'є дванадцяту! Отже, це правда! Який жах!

Її пальці вчепилися в ковдру й підтягнули її до очей. Я спробувала непомітно прокрастися до дверей, щоб покликати її чоловіка, але мене повернув назад пронизливий крик — шаль упала із дзеркала.

— Та що з вами? — вигукнула я. — Хто це тепер боягуз? Прокиньтесь! Це ж скло — дзеркало, пані Лінтон. Ви бачите в ньому себе, а ось і я — поруч із вами.

Тремтячи й нічого не розуміючи, вона міцно вчепилася в мене, але поступово жах зійшов із її обличчя, а смертельна блідість змінилася сором'язливим рум'янцем.

— О Боже! Я думала, що я вдома, — зітхнула вона.
— Мені здалося, ніби я лежу у своїй кімнаті на Буремному перевалі. Я ослабла, і через це в мене помутилося в голові, а кричати я почала несвідомо. Не кажи нічого, тільки побудь зі мною. Я боюся засинати: мої сни мене лякають.

— Вам би добре виспатися, мам, — відповіла я. — І сподіваюся, ці страждання відучать вас знову намагатися морити себе голодом.

— О, якби я тільки лежала у ліжку у своєму старому домі! — гірко продовжила вона, заламуючи руки. — І щоб той вітер шумів у ялинах біля вікна. Дозволь мені відчути його — він просто з вересовища спускається сюди. Дай вдихнути його хоч раз!

Щоб її заспокоїти, я на кілька секунд прочинила вікно. Холодний порив увірвався до кімнати; я зачинила його й повернулася на своє місце. Тепер вона лежала спокійно, її обличчя було залите сльозами. Виснаження тіла цілковито приборкало її дух: наша несамовита Кетрін стала безпорадною, мов дитя.

— Скільки часу минуло відтоді, як я замкнулася тут? — раптом пожвавішала вона.

— З понеділка, — відповіла я, — а тепер четвер, точніше вже п'ятниця, за північ.

— Що?! Того ж самого тижня? — вигукнула вона.

— Невже минуло так мало часу?

— Не так уже й мало, як жити лише з води та злості, — зауважила я.

— А мені здається, що минула ціла вічність, — невпевнено пробурмотіла вона. — Мабуть, більше. Пам'ятаю, як після їхньої сварки була у вітальні, а Едгар навмисно доводив мене до сказу, і я, відчайдушно розлючена, побігла сюди. Щойно я засунула засув, мене огорнула цілковита темрява, і я впала на підлогу. Я не могла пояснити Едгарові, наскільки була певна, що в мене станеться напад або я збожеволію, якщо він і далі дражнитиме мене! Я не володіла ні язиком, ні власними думками, а він, мабуть, навіть не здогадувався, як сильно я мучилася. Мені ледве вистачило розуму, щоб утекти від нього та його голосу.

Перш ніж я настільки оговталася, щоб знову бачити й чути, почало світати. І, Неллі, я розповім тобі, що тоді подумала — і що знову й знову поверталось до мене, аж поки я не почала боятися за свій розум. Коли я лежала там, притуливши голову до ніжки столу, а очі ледь розрізняли сілий квадрат вікна, мені здалося, ніби я замкнена у своєму домашньому ліжку з дубовими панелями. Серце краяла якась величезна туга, але, щойно я прокинулася, не могла згадати, звідки вона взялася. Я мучила себе роздумами, намагаючись збагнути, що це таке, і, найдивніше, — останні сім років мого життя раптом зникли, наче їх і не було! Я не пам'ятала їх зовсім. Я знову була дитиною; мого батька щойно поховали, а моє горе було спричинене розлукою, яку Гіндлі влаштував між мною та Гіткліффом. Я вперше залишилася сама; і, прокинувшись після похмурої дрімоти, що настала після ночі плачу, простягнула руку, щоб відсунути дубові панелі. Але рука вдарилася об стільницю! Я провела нею по килиму — і тут пам'ять повернулася. Мій недавній біль потонув у нападі відчаю.

Я не можу пояснити, чому почувалася такою нещасною. Мабуть, це було тимчасове помутніння

розуму, бо, здавалося б, для такого відчаю не було достатньої причини. Але уяви: якби у дванадцять років мене вирвали з Буремного перевалу, разом з усіма спогадами раннього дитинства, з усім моїм світом — а тоді Гіткліфф був для мене всім, — і одним ударом перетворили на пані Лінтон, господиню «Гнізда дрозда», дружину чужого чоловіка; вигнанку, відлучену від усього, що доти було моїм світом. Ти можеш уявити хоча б краєчок тієї безодні, у якій я тоді повзала! Можеш скільки завгодно хитати головою, Неллі, але *ти* теж допомогла довести мене до цього стану! Ти справді мала поговорити з Едгаром, справді мала змусити його залишити мене в спокої! О, мені жарко! Я хочу вийти надвір! Хочу знову стати дівчиною — напівдиком, загартованою, вільною, щоб сміятися з образ, а не божеволіти від них! Чому я так змінилася? Чому від кількох слів у мене кров закипає, мов у пекельному вирі? Я певна: я знову стала б собою, якби опинилася серед вересу на тих пагорбах. Відчини вікно навстіж! Швидше! Чого ти стоїш?

— Бо я не дозволю вам застудитися до смерті, — відповіла я.

— Тобто ти не дозволиш мені отримати бодай шанс на життя, — похмуро сказала вона. — Та я ще не безпорадна. Я сама його відчиню.

І, перш ніж я встигла її зупинити, вона зісковзнула з ліжка, перетнула кімнату, невпевнено ступаючи, відчинила вікно й висунулася назовні, не зважаючи на морозне повітря, яке різало плечі, мов ножом. Я благала її повернутися, а зрештою спробувала силоміць відтягнути назад. Але невдовзі зрозуміла, що її гарячкова сила набагато перевершує мою. Я вже не сумнівалася, що вона марить — це підтвердили її подальші вчинки й безладні вигуки.

Місяця не було, і все внизу лежало в туманній темряві. Ніде — ні близько, ні далеко — не світився жоден вогник: усі давно погасли. Навіть вогнів Буремного перевалу не було видно, та вона все одно запевняла, що бачить їх.

— Подивись! — жваво вигукнула вона. — Це моя кімната, там горить свічка, а перед нею колишуться дерева. А друга свічка — у Джозефа на горищі. Джозеф пізно лягає, правда? Він чекає, поки я повернуся додому, щоб замкнути ворота. Ну що ж, йому доведеться ще трохи почекати. Дорога туди важка, а серце — сумне, коли вирушаєш у таку путь. І нам доведеться пройти повз церкву в Гіммертоні! Колись ми не боялися її привидів і навіть на спір ходили на цвинтар їх кликати. Гіткліфе, а якщо я зараз піду туди — ти підеш за мною? Якщо підеш, я тебе більше не випущу. Я не буду лежати там насамоті! Хай мене заріють хоч на три сажні в глибину, хай завалять стінами тієї церкви — я не заспокоюся, поки ти не будеш зі мною. Ніколи!

Вона замовкла, а потім продовжила з дивною усмішкою:

— Він думає... він хотів би, щоб я прийшла до нього! Тоді знайди інший шлях! Тільки не через те кладовище. Ти така повільна! Не відставай, ти ж завжди ходила за мною!

Вважаючи марним сперечатися з її божевіллям, я міркувала, як дістати щось, чим можна було б укутати її, не випускаючи з рук, бо залишати її саму біля широко відчиненого вікна я не наважувалася. І тут, на мій жах, почула, як хтось узявся за дверну ручку, — до кімнати увійшов містер Лінтон. Він щойно вийшов із бібліотеки й, проходячи через передпокій, почув нашу розмову. Допитливість чи,

можливо, тривога змусили його з'ясувати, що тут відбувається серед ночі.

— О, пане! — вигукнула я, стримуючи вигук, який уже готовий був зірватися з його вуст, коли він побачив те, що постало перед ним, і відчув холод кімнати. — Моя бідна господиня хвора, і вона зовсім мені не підкоряється: я нічого не можу з нею вдіяти. Будь ласка, прийдіть і переконайте її лягти. Забудьте про свій гнів, бо інакше з нею все одно нічого не вдієш.

— Кетрін хвора? — вигукнув він і поспішив до нас.
— Зачини вікно, Неллі! Кетрін! Та що ж...

Він замовк. Виснажений вигляд пані Лінтон позбавив його дару мови, і він лише переводив приголомшений від жаху погляд із неї на мене.

— Вона весь цей час мучилася тут, — продовжила я, — майже нічого не їла й ні на що не скаржилася. До самого сьогоднішнього вечора вона не дозволяла нікому з нас увійти, тому ми не могли розповісти вам про її стан, бо й самі не знали, наскільки їй погано. Але тепер усе гаразд.

Я відчувала, що пояснююся незграбно; господар насупився.

— Усе гаразд, кажете, Неллі Дін? — суворо промовив він. — Ви ще поясните мені, чому приховували від мене її стан!

Він узяв дружину на руки й подивився на неї з болем.

Спочатку вона навіть не глянула на нього — її розсіяний погляд дивився повз. Проте це було не повне марення. Повільно відвівши очі від темряви за

вікном, вона вдивилася в чоловіка й зрозуміла, хто її тримає.

— А, це ти прийшов, Едгаре? — мовила вона роздратовано. — Ти з тих людей, які завжди з'являються тоді, коли найменше потрібні, і десь зникають, коли без них ніяк! Тепер, мабуть, почнуться сльози та голосіння — я ж бачу. Але вони не завадять мені дістатися моєї могили: там я спочину ще до кінця весни! Ось так. Тільки не серед Лінтонів і не під дахом каплиці, а просто неба, під плитою. А ти вже сам вирішуй: бути з ними чи прийти до мене!

— Кетрін, що ти з собою зробила? — вигукнув господар. — Невже я для тебе вже нічого не значу? Невже ти досі любиш того негідника Гітк...

— Мовчи! — перебила пані Лінтон. — Замокни зараз же! Тільки вимов це ім'я — і я миттю викинуся з вікна! Усе, що зараз перед тобою, можеш забрати собі. Але моя душа буде на тому пагорбі перш ніж ти зможеш до мене торкнутися. Ти мені не потрібен, Едгаре! Повертайся до своїх книжок. Я рада, що ти маєш чим розважитися, бо все, що ти мав у мені, ти вже втратив.

— Вона марить, пане, — втрутилася я. — Увесь вечір вона говорить нісенітниці. Але якщо дати їй спокій, належно доглядати за нею, вона оговтається. Надалі нам треба бути обережнішими й не дратувати її.

— Я більше не потребую від вас жодних порад, — відповів містер Лінтон. — Ви знали характер своєї господині й заохочували мене її мучити. І навіть словом не натякнули, в якому вона стані всі ці три дні! Це було безсердечно! Навіть кілька місяців хвороби не могли б так її змінити!

Я почала захищатися, бо вважала несправедливим звинувачувати мене в чужій свавільності.

— Я знала, що пані Лінтон уперта й владна, — вигукнула я, — але не знала, що ви хочете плекати її запальний норов! Я не знала, що заради того, щоб їй потурати, я мала заплющувати очі на пана Гіткліффа. Я виконала обов'язок вірної служниці й сказала вам правду — і ось вона, винагорода за мою відданість! Що ж, наступного разу це навчить мене бути обережнішою. Наступного разу самі добувайте потрібні вам відомості!

— Наступного разу, коли ви принесете мені якусь плітку, Еллен Дін, ви залишите мою службу, — відповів він.

— Отже, ви воліли б узагалі нічого про це не чути, пане Лінтоне? — сказала я. — Гіткліфф має ваш дозвіл приходити залицятися до панни й навідуватися щоразу, коли ваша відсутність дає йому таку нагоду, аби навмисне налаштовувати господиню проти вас?

Хоч Кетрін і була вкрай збентежена, її розум одразу вхопив суть нашої розмови.

— Ага! Неллі мене зрадила! — палко вигукнула вона. — Неллі — мій таємний ворог. Відьмо! То це ти збираєш ельфійські стріли, щоб нашкодити нам! Відпусти мене, і я змушу тебе пошкодувати про це! Я змушу тебе завити й благати пробачення!

Під її насупленими бровами спалахнула лють божевільної. Вона відчайдушно боролася, намагаючись вирватися з рук Лінтона. Я не мала наміру чекати, чим це скінчиться, і, вирішивши на власний розсуд покликати лікаря, вийшла з кімнати.

Проходячи садом до дороги, біля місця, де в стіну було вбито гак для кінської вуздечки, я помітила щось біле, що безладно ворушилося, очевидно, не від вітру. Попри поспіх, я зупинилася, щоб роздивитися, бо не хотіла потім усе життя переконувати себе, що то була якась істота з потойбічного світу. Яким же було моє здивування й замішання, коли я, більше на дотик, ніж на око, зрозуміла, що це Фанні, спаніель міс Ізабелли, підвішений за шию хусткою й майже непритомний. Я швидко звільнила тварину й перенесла її до саду. Я бачила, як вона пішла за своєю господинею нагору, коли та лягала спати, і тепер дуже дивувалася, як Фанні опинилася тут і яка недобра людина так із нею вчинила. Розв'язуючи вузол на гаку, мені кілька разів здалося, ніби здалеку долинає тупіт копит коней, що мчать галопом. Але думки мої були так зайняті безліччю інших речей, що я майже не звернула на це уваги, хоча о другій годині ночі в такому місці цей звук був дивним.

На щастя, містер Кеннет саме виходив зі свого будинку, щоб відвідати хворого в селі, коли я підійшла до вулиці. Я розповіла йому про хворобу Кетрін Лінтон, і він одразу погодився піти зі мною. Це був простий, грубуватий чоловік, і він без вагань висловив сумнів, що вона переживе цей другий напад, якщо цього разу не слухатиметься його порад більше, ніж раніше.

— Неллі Дін, — сказав він, — я ніяк не можу позбутися думки, що тут є якась додаткова причина. Що взагалі відбувалося в «Гнізді дрозда»? Тут ходять дивні чутки. Така міцна, здорова дівчина, як Кетрін, не занедужає через дрібницю. Та й такі люди взагалі не хворіють без причини. Вивести їх із гарячки й подібних станів — нелегка справа. Як усе почалося?

— Господар вам сам усе розповість, — відповіла я.
— Але ви ж знаєте запальний норов родини Ерншо, та пані Лінтон перевершує їх усіх. Можу сказати лише одне: усе почалося зі сварки. Під час нападу люті з нею стався якийсь напад. Принаймні так вона сама це пояснює: в розпал сварки вона кинулася сюди й замкнулася. Потім відмовилася їсти, а тепер то марить, то перебуває в напівсні; вона впізнає тих, хто поруч, але голова її сповнена всіляких дивних думок і химерних видінь.

— Містер Лінтон засмучений? — запитально промовив Кеннет.

— Засмучений? Та якщо з нею щось трапиться, він просто розіб'ється від горя! — відповіла я. — Не лякайте його більше, ніж потрібно.

— Що ж, я попереджав його бути обережним, — сказав мій супутник, — тож нехай тепер пожинає наслідки того, що знехтував моїм попередженням! Хіба останнім часом він не був близький із паном Гіткліффом?

— Гіткліфф часто гостював в «Гнізді дрозда», — відповіла я, — але радше тому, що господиня знала його ще хлопчиком, ніж через те, що господар любив його товариство. Тепер йому заборонено приходити через його зухвалі домагання до міс Лінтон. Навряд чи його знову приймуть у цей дім.

— А міс Лінтон відвернулася від нього? — було наступне запитання лікаря.

— Я не посвячена в її таємниці, — відповіла я, неохоче продовжуючи цю тему.

— Ні, вона хитрунка, — зауважив він, похитавши головою. — Уміє тримати язик за зубами! Але

насправді вона просто дурненька. Маю достовірну інформацію, що вчора ввечері — а ніч, кажу вам, була чудова! — вона понад дві години гуляла з Гіткліффом у гаю за вашим будинком. Він умовляв її більше не повертатися додому, а сісти на його коня й поїхати з ним! Мій інформатор каже, що вона змогла відкараскатися від нього лише пообіцявши честю, що буде готова наступного разу, коли вони зустрінуться. Коли саме мала відбутися ця зустріч, він не чув. Але ви краще порадьте пану Лінтону бути насторожі!

Ця звістка породила в мені нові страхи. Я випередила Кеннета й майже всю дорогу бігла назад. Маленький песик усе ще скавучав у саду. Я на хвилину зупинилася, щоб відчинити йому хвіртку, але замість того, щоб побігти до дверей будинку, він кинувся вперед-назад, принохуючись до трави, і неодмінно вибіг би на дорогу, якби я не схопила його й не занесла всередину. Піднявшись до кімнати Ізабелли, я переконалася у своїх підозрах: її не було.

Якби я прийшла на кілька годин раніше, хвороба пані Лінтон, можливо, зупинила б її необдуманий крок. Але що тепер можна було зробити? Залишалася крихітна надія наздогнати їх, якщо негайно вирушити навздогін. Проте я не могла сама їх переслідувати; я не наважувалася піднімати на ноги всю родину й перетворювати будинок на суцільний гармидер; ще менше хотілося розповідати про все господареві, який і так був цілком поглинутий теперішнім нещастям і не мав у серці місця для ще одного удару! Я не бачила іншого виходу, крім як тримати язик за зубами й дозволити подіям іти своїм ходом. Коли Кеннет прийшов, я пішла зустріти його з якомога спокійнішим обличчям.

Кетрін лежала в неспокійному сні. Чоловікові вдалося трохи вгамувати її несамовитість; тепер він схилювся над її подушкою, стежачи за кожною зміною, за кожним відтінком на її болісно виразному обличчі.

Оглянувши хвору сам, лікар обнадійливо сказав пану Лінтону, що хвороба, найімовірніше, завершиться благополучно, якщо тільки нам удасться забезпечити навколо неї цілковитий і постійний спокій. Мені ж він дав зрозуміти, що найбільша небезпека полягає не стільки в смерті, скільки в незворотному помутнінні розуму.

Тієї ночі я не заплющила очей, як і містер Лінтон: ми взагалі не лягали спати. А слуги повставали задовго до звичного часу, нечутно ходили по будинку й перешіптувалися, зустрічаючись під час своїх справ. Усі були зайняті, крім панни Ізабелли; почали навіть дивуватися, як міцно вона спить. Її брат теж запитав, чи вона вже встала, і, здавалося, нетерпляче чекав на її появу, ображений тим, що вона так мало тривожиться за свою невістку. Я тремтіла від страху, що він пошле мене її покликати, але мені пощастило — не я першою мала повідомити про її втечу.

Одна зі служниць, безтурботна дівчина, яка рановранці ходила у справах до Гіммертона, прибігла нагору, важко дихаючи, з роззявленим ротом, і влетіла до кімнати з криком:

— Ой лишенько, лишенько! Що ж нам тепер робити? Господарю, господарю, наша панянка...

— Тихіше! — різко урвала я її, розлючена таким галасливим тоном.

— Говори тихіше, Мері. Що сталося? — запитав містер Лінтон. — Що з нашою панянкою?

— Вона пішла, пішла! Той Гіткліфф утік із нею! —

задихаючись, видихнула дівчина.

— Це неправда! — вигукнув Лінтон, схоплюючись на ноги. — Цього не може бути! Звідки тобі таке спало на думку? Неллі Дін, іди й розшукай її. Це неймовірно, цього не може бути.

Говорячи це, він відвів служницю до дверей, а потім знову зажадав, щоб вона пояснила, чому наважилася на таке твердження.

— Я зустріла на дорозі хлопця, який носить сюди молоко, — затинаючись, пояснила вона, — і він запитав, чи не сталося чогось лихого в «Гнізді дрозда». Я подумала, що він має на увазі хворобу пані, й відповіла, що так. Тоді він каже: «А хіба хтось не помчав за ними?» Я витріщилася на нього. Він побачив, що я нічого про це не знаю, і розповів, що якийсь пан і якась пані зупинилися біля кузні, за дві милі від Гіммертона, щоб підкувати коня. Було це невдовзі після півночі. Ковальська донька встала, щоб подивитися, хто вони такі, й впізнала обох. Вона помітила, що чоловік — це Гіткліфф, бо його ні з ким не сплутаєш, — заплатив її батькові за роботу золотою монетою. Обличчя пані було сховане під плащем, але вона попросила води, і, коли пила, плащ відкинувся назад — тоді дівчина добре її розгледіла. Гіткліфф тримав обидві вуздечки, коли вони рушили далі; вони повернули від села й їхали так швидко, як тільки дозволяли розбиті дороги. Дівчина нічого не сказала батькові, але сьогодні вранці вже рознесла цю новину по всьому Гіммертону».

Я, для годиться, побігла й зазирнула до кімнати Ізабелли, а коли повернулася, переконалася, що служниця сказала правду. Містер Лінтон знову сів біля ліжка; коли я увійшла, він підвів на мене очі, прочитав усе за моїм спустошеним виразом обличчя

й знову опустил погляд, не віддавши жодного наказу й не сказавши ані слова.

— Чи варто нам спробувати наздогнати її й повернути? — запитала я. — Як нам це зробити?

— Вона пішла з власної волі, — відповів господар.
— Якщо захотіла, то мала на це право. Більше не турбуйте мене нею. Відтепер вона лише моя сестра за назвою: не тому, що я відрікаюся від неї, а тому, що вона сама відреклася від мене.

Ось і все, що він сказав про це. Він більше нічого не розпитував і жодним словом не згадав про неї, хіба що наказав мені, щойно я дізнаюся, куди вона подалася, переслати їй усе її майно, яке залишилося в будинку, до її нового дому, де б він не був.

РОЗДІЛ XIII

Два місяці втікачі не давали про себе знати. За цей час місіс Лінтон пережила й подолала найнебезпечнішу стадію того, що називали "запаленням мозку". Жодна мати не могла б так самовіддано доглядати за єдиною дитиною, як Едгар доглядав за нею. День і ніч він не відходив від її ліжка, терпляче зносячи всі муки, яких могли завдати йому роздратовані нерви та затьмарений розум дружини. Кеннет зауважував, що врятоване ним від могили життя віддячить йому хіба постійною тривогою в майбутньому — адже він жертвує власним здоров'ям і силою, щоб зберегти лише подобу людського життя. Та коли стало відомо, що Кетрін уже поза небезпекою, радості Едгара не було меж. Годину за годиною він сидів біля неї, стежив, як поступово повертається тілесне здоров'я, і тішив свої надто оптимістичні надії

ілюзією, ніби її розум також невдовзі відновить рівновагу і вона знову стане такою, як колись.

Уперше вона вийшла зі своєї кімнати на початку березня. Уранці містер Лінтон поклав їй на подушку жменю золотавих крокусів. Вона прокинулася і, побачивши квіти, засяяла від радості. Її очі, що вже давно забули про щастя, жадібно прикували погляд до цього букета.

— Це найперші квіти на Буремному перевалі! — вигукнула вона. — Вони нагадують мені про лагідний вітер під час відлиги, тепле сонце й сніг, який майже розтанув. Едгаре, хіба не віє південний вітер? Хіба сніг уже практично не зійшов?

— Унизу снігу вже зовсім немає, люба, — відповів чоловік. — На всьому пустищі я бачу лише дві білі плями. Небо синє, жайворонки співають, а струмки повні води. Кетрін, торік у цей час я мріяв, щоб ти була зі мною в цьому домі. А тепер я хотів би, щоб ти була на тих пагорбах, за пару миль звідси. Повітря там таке свіже й лагідне — воно б точно тебе вилікувало.

— Я більше ніколи там не побуваю, хіба що ще один раз, — сказала хвора. — А потім ти мене залишиш, і я залишуся там назавжди. Наступної весни ти знову мріятимеш, щоб я була під цим дахом, і озирнешся назад, думаючи, що сьогодні був щасливий день.

Лінтон обсипав її найніжнішими пестощами й намагався підбадьорити найласкавішими словами. Але вона лише байдуже дивилася на квіти, дозволяючи сльозам збиратися на віях і текти по щоках. Ми знали, що їй справді стало краще, тому вирішили: значну частину цієї пригніченості спричинило тривале ув'язнення в одному місці, а

змінити її стан хоча б частково могла б зміна обстановки. Господар наказав мені розпалити камін у вітальні, яка багато тижнів стояла порожня, і поставити біля вікна, на сонці, зручне крісло. Потім він спустив її вниз. Вона довго сиділа, насолоджуючись приємним теплом, і, як ми й сподівалися, почала оживати під впливом речей довкола. Вони були їй знайомі, але не викликали похмурих спогадів, пов'язаних із ненависною їй кімнатою, де вона хворіла.

До вечора вона здавалася вкрай виснаженою. Проте жодні вмовляння не могли переконати її повернутися до тієї кімнати, і мені довелося влаштувати їй постіль на дивані у вітальні, поки не підготують іншу кімнату. Щоб не змушувати її втомлюватися від підйому та спуску сходами, ми облаштували ось цю кімнату, де ви зараз лежите, — на тому самому поверсі, що й вітальня. Незабаром вона вже настільки зміцніла, що могла переходити з однієї кімнати до іншої, спираючись на руку Едгара. Ах, думала я тоді, може, вона й справді одужає, якщо за нею так доглядають. І були ще вагоміші причини бажати її одужання, адже від її життя залежало життя ще однієї людини: ми плекали надію, що невдовзі народження спадкоємця ошчасливить серце пана Лінтона й урятує його маєтки від чужих рук.

Маю також згадати, що приблизно через шість тижнів після свого від'їзду Ізабелла надіслала братові коротку записку, повідомляючи про свій шлюб із Гіткліффом. Записка здавалася сухою й холодною, але внизу олівцем було нашвидкуруч додано невиразне вибачення й прохання не забувати її та помиритися, якщо її вчинок його образив. Вона запевняла, що тоді не могла вчинити інакше, а тепер, коли все вже сталося, не має сили нічого

змінити. Гадаю, Лінтон не відповів на цей лист. А ще через два тижні я отримала довгого листа, який видався мені дивним: адже його написала наречена, що щойно повернулася з медового місяця. Я прочитаю його вам, бо досі його зберігаю. Будь-яка пам'ятка про померлу людину дорога, якщо за життя ми її цінували.

* * *

Дорога Неллі, — починається лист, — учора ввечері я приїхала на Буремний перевал і вперше почула, що Кетрін була дуже хвора і досі тяжко хвора. Гадаю, мені не слід їй писати, а мій брат або надто сердитий, або надто засмучений, щоб відповідати на те, що я йому написала. Та все ж я мушу комусь написати, і єдина людина, до якої я можу звернутися, — це ти.

Скажи Едгарові, що я віддала б усе на світі, аби знову побачити його обличчя; моє серце повернулося до Гнізда дрозда через двадцять чотири години після мого від'їзду й досі там, сповнене теплих почуттів до нього та до Кетрін! *Але я не можу піти за ним* — ці слова підкреслено, — тож нехай не чекають на мене й роблять які завгодно висновки; тільки хай не приписують цього моїй слабкій волі чи бракові любові.

Решта листа — лише для тебе. Я хочу поставити тобі два запитання. Перше: як тобі вдалося зберегти звичайні людські почуття, живучи тут? Я не можу впізнати в собі жодного почуття, яке поділяли б люди довкола мене.

Друге запитання цікавить мене ще більше. Чи містер Гіткліфф узагалі людина? Якщо так, то чи він божевільний? А якщо ні, то чи не диявол він? Я не розповідатиму, чому про це питаю, але благаю

тебе пояснити, якщо зможеш, з ким я одружилася. Тобто поясниш, коли прийдеш до мене; а ти мусиш прийти, Неллі, і якнайшвидше. Не пиши — приходь сама й принеси мені щось від Едгара.

А тепер я розповім, як мене зустріли в моєму новому домі, яким, як я розумію, відтепер має стати Буремний перевал. Я навмисне зупиняюся на таких речах, як брак будь-яких побутових зручностей, лише щоб себе розважити: зазвичай я про них не думаю, хіба тієї миті, коли відчуваю їхню відсутність. Я сміялася б і танцювала від радості, якби виявилось, що це й є все моє горе, а решта — лише страшний сон, неприродна марнота!

Коли ми звернули на пустища, сонце вже сідало за Гніздом дрозда. Отже, я вирішила, що була шоста година. Мій супутник затримався ще на пів години, щоб роздивитися парк, сад і, наскільки це було можливо, сам маєток. Тому, коли ми злізли з коней на вимощеному каменем подвір'ї ферми, вже стемніло. Тут нас зустрів твій колишній товариш по службі, Джозеф, зі свічкою в руці. Треба визнати, спершу він виявив неабияку ввічливість. Його першим учинком було піднести свічку просто до мого обличчя, примружитися з лихим виразом, випнути нижню губу й відвернутися. Потім він забрав обох коней і повів їх до стайні, а невдовзі повернувся, щоб замкнути зовнішню браму, наче ми жили в стародавньому замку.

Гіткліфф залишився поговорити з ним, а я увійшла до кухні — похмурої та неохайної. Гадаю, ти не впізнала б її: відтоді, як вона була під твоїм наглядом, тут усе так змінилося. Біля вогню стояв грубий на вигляд хлопчина — міцний, дужий, у брудному одязі, з очима, як у Кетрін.

«Це небіж Едгара, — подумала я, — отже, певною мірою і мій. Треба потиснути йому руку і... так, треба його поцілувати. На початку важливо налагодити добрі стосунки».

Я підійшла до нього й, намагаючись узяти його пухку ручку, сказала:

— Як ся маєш, любий?

Він відповів якоюсь тарабарщиною, якої я не зрозуміла.

— То ми з тобою будемо друзями, Гортоне? — була моя наступна спроба зав'язати розмову.

У відповідь я почула лайку й погрозу нацькувати на мене Троттера, якщо я не «заберуся звідси».

— Гей, Троттере, хлопче! — прошепотів малий негідник, будячи напівкровного бульдога, що причаївся в кутку. — Ну що, підеш звідси? — владно запитав він.

Любов до власного життя змусила мене послухатися. Я переступила поріг і стала чекати, поки ввійдуть інші. Пана Гіткліффа ніде не було видно. А Джозеф, за яким я пішла до стайні, після мого прохання провести мене до будинку витріщився на мене й щось пробурмотів собі під ніс, потім зморщив носа й відповів:

— Мім! Мім! Мім! Чи чув хто коли таке? Витинає та жує! А звідки мені знати, що ви там белькочете?

— Я кажу, що хочу, аби ти зайшов зі мною до будинку! — вигукнула я, вирішивши, що він глухий, хоча його грубість мене неабияк обурила.

— А дзуськи ! У мене й без того роботи повно, — відповів він і взявся далі за своє, ворушачи щелепами та з неприхованою зневагою оглядаючи моє вбрання й обличчя. Перше, певна річ, було для нього надто вишуканим, а друге, я впевнена, мало такий жалюгідний вигляд, якого він тільки міг побажати.

Я обійшла подвір'я й через хвіртку підійшла до інших дверей. Дозволила собі постукати, сподіваючись, що звідти вийде якийсь вихованіший слуга. Після короткого очікування двері відчинив високий, худорлявий чоловік без шийної хустки й загалом у вкрай неохайному вигляді. Його риси майже губилися в густій скуйовдженій чуприні, що спадала на плечі. І його очі теж були схожі на очі Кетрін — тільки вся їхня краса була наче стерта.

— Чого вам тут треба? — похмуро запитав він. — Хто ви?

— Колись мене звали Ізабеллою Лінтон, — відповіла я. — Ви бачили мене раніше, пане. Я нещодавно вийшла заміж за пана Гіткліфа, і він привів мене сюди — гадаю, з вашого дозволу.

— То він повернувся? — запитав відлюдник, витріщившись на мене, мов голодний вовк.

— Так, ми щойно приїхали, — відповіла я, — але він залишив мене біля кухонних дверей. Коли я хотіла зайти всередину, твій малий перегородив мені дорогу й за допомогою бульдога так мене налякав, що я мусила відступити.

— Добре, що цей пекельний негідник дотримав слова! — прогарчав мій майбутній господар, вдивляючись у темряву за моєю спиною, ніби сподівався побачити там Гіткліфа. Потім він

заходився сам із собою сипати прокльонами й погрозами, розповідаючи, що зробив би, якби цей «диявол» його обдував.

Я пошкодувала, що спробувала зайти через другий вхід, і вже майже хотіла непомітно вислизнути, поки він не скінчить лаятися. Та перш ніж я встигла це зробити, він наказав мені зайти й замкнув двері.

У величезній кімнаті горів великий камін — це було все освітлення. Підлога від часу стала сірою, а колись блискучий олов'яний посуд, який у дитинстві завжди привертав мій погляд, тепер теж потьмянів від пилу й бруду. Я запитала, чи можу покликати служницю, щоб вона провела мене до спальні. Містер Ерншо не відповів. Він ходив туди-сюди, тримаючи руки в кишенях, наче забув про мою присутність. Він був настільки занурений у свої думки, а вигляд його був такий похмурий і відлюдкуватий, що я не наважилася знову його турбувати.

Ти не здивуєшся, Неллі, що мені було неймовірно важко сидіти біля цього чужого каміна, у повній розпущі, й згадувати, що всього за чотири милі звідси — мій рідний дім і єдині люди у світі, яких я люблю. Між нами міг би лежати цілий Атлантичний океан — результат був би той самий, адже я все одно не могла до них дістатися! Я питала себе: де шукати порятунку? І — тільки благаю, не кажи про це Едгарові чи Кетрін — найстрашнішим для мене був відчай від того, що поруч немає нікого, хто міг би чи хотів би захистити мене від Гіткліфа! Я майже з радістю їхала на Буремний Перевал, бо вірила, що серед людей мені не доведеться залишатися з ним наодинці. Але він чудово знав тутешніх і нітрохи не боявся, що вони втрутаються.

Я довго сиділа, занурена в похмурі думки. Годинник пробив восьму, потім дев'яту, а мій супутник і далі ходив туди-сюди, схиливши голову на груди й не вимовляючи ані слова, якщо час від часу його мовчання не порушував стогін або гірко бурмотіння. Я прислухалася, сподіваючись почути в будинку жіночий голос, а тим часом віддавалася шаленим жалоцям за минулим і похмурим передчуттям майбутнього, які зрештою вирвалися назовні в невтримних схлипах і сльозах. Я й не усвідомлювала, наскільки відкрито сумую, аж поки Ерншо не зупинився навпроти мене посеред своєї розміреної ходи й здивовано не витріщився, наче тільки тепер помітив мою присутність.

Скориставшись тим, що він нарешті звернув на мене увагу, я вигукнула:

— Я втомилася після дороги й хочу лягти спати! Де служниця? Скажіть, як її знайти, якщо вона сама до мене не прийде!

— У нас її немає, — відповів він. — Сама собі послужиш!

— То де ж мені спати? — схлипнула я. Від утоми й відчаю мені вже було не до гідності.

— Джозеф покаже тобі кімнату Гіткліффа, — сказав він. — Відчини ті двері — він там.

Я вже хотіла послухатися, але він раптом зупинив мене й дивним тоном додав:

— Будь ласка, замкнися зсередини й засунь засув. Не забудь!

— Гаразд, — сказала я. — Але навіщо, пане Ерншо?

Мені зовсім не подобалася думка свідомо замкнути себе в кімнаті разом із Гіткліффом.

— Ось, поглянь! — відповів він, витягнувши з жилетки дивно сконструйований пістолет із двосічним пружинним ножом, прикріпленим до ствола. — Оце ж велика спокуса для відчайдуха, чи не так? Я не можу втриматися, щоб щовечора не підніматися нагору й не перевіряти його двері. Якщо хоч раз застану їх незамкненими — йому кінець. Я роблю це щоразу, навіть коли за хвилину до того пригадую сотню причин, через які не варто цього робити. Якийсь диявол штовхає мене убити його. Ти теж борись із цим дияволом, скільки зможеш, заради любові. А коли настане час, усі ангели небесні не врятують його!

Я з цікавістю розглядала зброю. Мене охопила моторошна думка: якою сильною стала б, якби мала її у руках! Я взяла пістолет і торкнулася леза. На мить Ерншо здивовано поглянув на вираз мого обличчя. Це був не жах — це була жадібність. Він ревниво вихопив пістолет у мене з рук, склав ніж і знову сховав зброю.

— Мені байдуже, якщо ти розкажеш йому, — сказав він. — Попередь його, нехай стереже себе, і сама стеж за ним. Я бачу, ви з ним не дуже ладнаєте: його небезпека тебе не лякає.

— Що Гіткліфф зробив вам? — запитала я. — У чому він вас скривдив, що ви так його ненавидите? Чи не краще було б просто наказати йому залишити цей дім?

— Ні! — прогримів Ерншо. — Якщо він сам запропонує піти від мене, він мрець. Підмов його спробувати — і ти станеш убивцею! Невже я маю втратити *все*, навіть не отримавши шансу повернути своє? Невже Гортон має стати жебраком? О, прокляття! Я *поверну все своє*. І його золото теж заберу. А потім — його кров. А душу його забере

пекло! З таким гостем у пеклі стане вдсятеро чорніше, ніж було!

Ти вже знаєш, Неллі, які звички має твій колишній господар. Він, безперечно, на межі божевілья — принаймні минулої ночі він саме таким і був. Мені моторошно було перебувати поруч із ним, і навіть груба похмурість його слуги здавалася порівняно приємною. Тепер він знову заходився похмуро ходити туди-сюди, а я підняла засув і втекла до кухні. Джозеф схилювався над вогнем, заглядаючи у велику каструлю, що висіла над ним; поруч, на лаві, стояла дерев'яна миска з вівсяною крупою. Вміст каструлі почав закипати, і він повернувся, щоб запустити руку в миску. Я здогадалася, що це, мабуть, наша вечеря, а оскільки була голодна, вирішила зробити її їстівною. Тож різко вигукнула:

— Я зварю кашу!

Я забрала каструлю від нього й почала знімати капелюх та дорожнє вбрання.

— Містер Ерншо, — продовжила я, — наказав мені самій про себе подбати. Що ж, так і буде. Я не збираюся тут удавати з себе пані, бо ще, чого доброго, помру з голоду.

— Господи Боже! — пробурмотів він, сідаючи й погладжуючи свої рубчасті панчохи від коліна до щиколотки. — Ще й нові порядки! Тільки-но звук, що в мене два господарі, а тепер, виходить, ще й *господиню* над головою матиму — то, мабуть, час звідси забиратися. Я й подумати не міг, що доживу до дня, коли доведеться покинути старе місце...

Я не звернула уваги на його слова й жваво взялася до роботи, зітхаючи при згадці про часи, коли все це було б лише веселою забавою; проте швидко

змусила себе відігнати ці спогади. Мені було боляче згадувати колишнє щастя. Джозеф дедалі обуреніше спостерігав за моєю куховарською майстерністю.

— От тобі й маєш! — вигукнув він. — Гортоне, сьогодні ти каші не поїси: там самі грудки будуть, завбільшки з мій кулак. Оце ще! Якби я був на твоєму місці, то й миску всю туди жбурнув би! Ну, хапай її мерщій, а тоді вже й покінчиш із цим. Гуп, гуп! Добре хоч дно ще не продірявилось!

Мушу визнати, коли кашу розлили по мисках, виглядала вона й справді доволі непривабливо. Мисок було чотири, а з молочарні принесли глечик свіжого молока на цілий галон. Гортон схопив його й заходився пити просто з широкого краю, розливаючи молоко. Я запротестувала й попросила налити йому молока в кухоль, заявивши, що не можу торкнутися губами напою, з яким поводяться так нечепурно. Старий цинік страшенно образився на мою перебірливість; раз у раз запевняв мене, що «хлів нічим не гірший» за мене, «і такий само здоровий», та дивувався, як я могла бути такою зарозумілою. Тим часом маленький дикун не припиняв смоктати молоко й зухвало спідлоба поглядав на мене, пускаючи слину просто в глечик.

— Я вечерятиму в іншій кімнаті, — сказала я. — Невже у вас немає місця, яке ви називаєте вітальнею?

— *Вітальня!* — глузливо повторив він. — *Вітальня!* Ні, у нас нема ніяких *вітальень*. Не подобається тобі наше товариство — он кімната господаря; не подобається господар — тоді маєш нас.

— Тоді я піду нагору, — відповіла я. — Покажіть мені якусь кімнату.

Я поставила свою миску на тацю й сама пішла по ще трохи молока. Чоловік, бурчаючи собі під ніс, неохоче підвівся й рушив попереду мене сходами нагору. Ми піднялися на горище; дорогою він час від часу відчиняв двері й заглядав до кімнат, повз які ми проходили.

— Ось тут кімната, — нарешті сказав він, відкинувши вбік перекошені дверцята на завісах. — Цілком згодиться, щоб з'їсти трохи каші. Он у кутку лежить зерно, досить чисте; якщо боїшся забруднити своє дороге шовкове вбрання, постели зверху свою хустинку.

«Кімната» виявилася чимось на кшталт комори, де сильно пахло солодом і зерном. Навколо були складені різні мішки з цими припасами, залишаючи посередині широкий вільний простір.

— Та невже, чоловіче! — вигукнула я, сердито повернувшись до нього. — Це зовсім не місце для сну. Я хочу побачити свою спальню.

— *Спальню!* — глузливо повторив він. — Усі *спальні*, які тут є, ти вже бачиш — он моя.

Він показав на друге горище, яке відрізнялося від першого лише ще більшою голизою стін і великим низьким ліжком без завіс, застеленим покривалом кольору індиго.

— А навіщо мені ваша спальня? — огризнулася я. — Гадаю, містер Гіткліфф не живе на самому горищі, чи не так?

— А, то ти хочеш кімнату містера *Гіткліффа*? — вигукнув він, наче щойно зробив важливе відкриття.
— Чого ж ти відразу не сказала? Я б тоді без усієї цієї біганини пояснив, що її ти якраз і не побачиш: він завжди тримає її замкненою, і ніхто туди не заглядає, крім нього самого.

— Чудовий у вас дім, Джозеф, — не втрималася я від зауваження, — і мешканці теж пречудові. Гадаю, того дня, коли я поєднала свою долю з вашою, в мою голову вселилася вся сконцентрована сутність божевілья, яке тільки є на світі! Та це зараз не має значення — тут є й інші кімнати. Заради Бога, поспішайте й дайте мені нарешті десь влаштуватися!

На моє благання він нічого не відповів. Лише важко та вперто спустився дерев'яними сходами й зупинився біля кімнати, яка, судячи з кращого меблювання, була найкращою в домі. На підлозі лежав добротний килим, але його візерунок майже повністю зник під шаром пилу. Над каміном висіли вирізані з паперу прикраси, що вже розсипалися на шматки. В кімнаті стояло гарне дубове ліжко з пишними багряними завісами з досить дорогої тканини. Проте з ними явно не панькалися: тканина подекуди вирвалася з кілець і звисала шматками, а залізний карниз з одного боку прогібався дугою, через що штори волочилися по підлозі. Стільці також були поламані, деякі — геть вщент, а дерев'яні панелі на стінах були суцільно пописані глибокими вм'ятинами.

Я саме збиралася з духом, щоб увійти й зайняти цю кімнату, як мій недолугий супутник оголосив:

— Оце хазяйське.

До того часу моя вечерея вже охолола, апетит зник, а терпіння вичерпалося. Я наполягла, щоб мені негайно дали якийсь притулок і місце, де можна було б відпочити.

— Якого вам іще дідька? — почав побожний старий. — Господи, помилуй нас! Куди ж ти, в біса, зібралася, дурна, настирлива жінко? Ти вже все бачила, крім маленької кімнатки Гортонна. У цьому домі більше нема жодної дірки, де можна було б прилягти!

Я так розлютилася, що жбурнула тацю разом із усім, що на ній було, на підлогу, потім сіла на верхній сходинці, затулила обличчя руками й заплакала.

— Ех! Ех! — вигукнув Джозеф. — Добре, міс Кеті! Добре, міс Кеті! А втім, хазяїн зараз просто перечепиться через ці розбиті горщики — тоді щось почуємо; почуємо, що з цього вийде. Нікчемна дурепо! Заслугуєш сидіти голодною аж до Різдва за те, що в нападі своєї страшної люті топчеш дорогоцінні Божі дари! Але я ще подивлюся, чи довго ти показуватимеш свій норів. Чи думаєш, Гіткліфф терпітиме такі гарні манери? Я тільки бажаю, щоб він застав тебе за цією витівкою. О, як бажаю!

Він так і пішов геть, бурчучи й лаючись, і забрав із собою свічку до своєї кімнати, залишивши мене в темряві. Подумавши над цим безглуздим вчинком, я зрозуміла: треба сховати свою гордість, вгамувати гнів і просто взятися до діла, щоб виправити власну дурість.

Несподівано мені на допомогу прибіг Троттер — у ньому я впізнала сина нашого старого Нишпорки. Він ще цуценьям ріс у Гнізді дрозда, а потім батько

подарував його панові Гіндлі. Здається, пес теж мене впізнав: на радощах тицьнувся носом мені в обличчя й одразу кинувся доїдати вівсянку. Тим часом я збирала на сходах черепки розбитого глечика та витирала хустинкою розлите на перилах молоко.

Тільки но ми закінчили свою роботу, як я почула кроки Гіндлі в коридорі. Мій помічник підібгав хвоста й притиснувся до стіни, а я нечутно шмигнула до найближчих дверей. Спроба собаки уникнути його виявилася невдалою — я зрозуміла це з тупоту сходами вниз, за яким пролунало довге, жалібне скавучання. Мені пощастило більше: він пройшов далі, зайшов до своєї кімнати й зачинив двері.

Невдовзі після цього нагору прийшов Джозеф із Гортоном, щоб укласти його спати. Я вже знайшла притулок у кімнаті Гортона, і старий, побачивши мене, сказав:

— Тепер, думаю, в цьому домі вистачить місця і для вас обох, і для вашої гордості. Тут порожньо — можете зайняти всю кімнату самі, разом із Тим, Хто завжди стає третім у такій недобрій компанії!

Я радо скористалася цим натяком і щойно опустила в крісло біля вогню, як почала клювати носом, а потім заснула. Сон був глибокий і солодкий, хоч і тривав надто недовго. Мене розбудив містер Гіткліфф: він щойно увійшов і своїм звичним «ласкавим» тоном запитав, що я тут роблю. Я пояснила, що так пізно залишилася нагорі, бо він тримав у кишені ключ від нашої кімнати.

Слово «нашої» смертельно його образило. Він присягнувся, що вона не моя і ніколи моєю не буде; а далі він... Але я не повторюватиму його висловів і

не описуватиму його звичної поведінки: він винахідливий і невтомний у прагненні викликати в мені огиду!

Іноді я так із нього дивуюся, що подив навіть убиває в мені страх. Та запевняю тебе: ні тигр, ні отруйна змія не могли б викликати в мене такого жаху, який пробуджує він. Він розповів мені про хворобу Кетрін і звинуватив мого брата в тому, що той довів її до цього; а потім пообіцяв, що я страждатиму замість Едгара, доки він не добереться до нього.

Я ненавиджу його — я нещасна — я була дурною! Не кажи ні слова про це будь-кому в Гнізді дрозда. Я чекатиму на тебе щодня — не підведи мене!

Ізабелла

РОЗДІЛ XIV

Щойно я прочитала цього листа, то пішла до господаря й повідомила йому, що його сестра приїхала до Буремного перевалу та передала мені листа, в якому висловлювала жаль з приводу стану пані Лінтон і палке бажання побачитися з братом; водночас вона просила, щоб він якнайшвидше передав їй через мене якийсь знак прощення.

— Прощення! — відказав Лінтон. — Мені нема за що її прощати, Еллен. Можеш сьогодні по обіді зайти до Буремного перевалу, якщо хочеш, і сказати, що я на неї не *серджуся*, але мені *шкода*, що я її втратив; особливо тому, що я не можу повірити, ніби вона колись буде щаслива. А от сам їхати до неї я не буду: ми розійшлися назавжди. І якщо вона справді хоче зробити мені послугу, нехай переконає того негідника, за якого вийшла, виїхати з країни.

— А ви не напишете їй хоча б кілька слів, сер? — благально запитала я.

— Ні, — відповів він. — У цьому немає потреби. Моє спілкування з родиною Гіткліффа буде таким само обмеженим, як його спілкування з моєю. Воно припиниться зовсім!

Холодність пана Едгара надзвичайно мене пригнітила, і дорогою від Гнізда дрозда я ламала голову, як би додати більше сердечності до його слів, коли передаватиму їх, і як пом'якшити його відмову написати Ізабеллі бодай кілька рядків. Гадаю, вона чекала на мене ще від самого ранку: коли я підходила садовою доріжкою, то побачила, як вона визирає крізь ґрати, і кивнула їй, але вона відсахнулася, наче боялася, щоб її хтось не помітив.

Я ввійшла, не постукавши. Ніколи ще цей колись такий веселий дім не являв собою такої похмурої, безрадісної картини! dovidka.biz.ua Мушу зізнатися: якби я була на місці молодої пані, то принаймні підмела б камін і витерла столи ганчіркою. Та вона вже перейнялася загальним духом занедбаності, що панував навколо. Її гарне обличчя було бліде й байдуже; волосся розкуйовджене: кілька пасом безладно звисали, інші недбало закрутилися навколо голови. Мабуть, від учорашнього вечора вона навіть не торкалася свого вбрання.

Гіндлі не було. Містер Гіткліфф сидів за столом і переглядав папери у своєму гаманці, але, побачивши мене, підвівся, цілком приязно поцікавився, як я почуваюся, і запропонував мені стілець. Він був єдиним тут, хто мав пристойний вигляд; та й узагалі, як мені здалося, ніколи ще не виглядав так добре. Обставини настільки змінили їхнє становище, що сторонній неодмінно прийняв би його за справжнього, від народження вихованого

джентльмена, а його дружину — за цілковиту нечепуру!

Вона жваво підійшла привітатися зі мною і простягнула руку по очікуваного листа. Я похитала головою. Вона не зрозуміла натяку, а коли я підійшла до буфета, щоб покласти капелюшок, рушила за мною і пошепки почала благати віддати їй те, що я принесла, просто зараз.

Гіткліфф здогадався, що вона задумала, і сказав:

— Якщо в тебе щось є для Ізабелли (а воно, без сумніву, є, Неллі), віддай їй. Не треба робити з цього таємниці: між нами немає таємниць.

— О, у мене нічого немає, — відповіла я, вирішивши, що найкраще відразу сказати правду. — Мій господар велів передати своїй сестрі, що наразі їй не варто чекати від нього ні листа, ні візиту. Він передає вам, пані, свою любов, бажає вам щастя; але вважає, що відтепер його дім і цей дім мають припинити будь-які стосунки, бо з їхнього продовження все одно нічого доброго не вийде.

Губа пані Гіткліфф ледь помітно затремтіла, і вона повернулася на своє місце біля вікна. Її чоловік став біля каміна, поруч зі мною, і почав розпитувати про Кетрін. Я розповіла йому стільки про її хворобу, скільки вважала за потрібне, а він, допитуючись і ставлячи одне запитання за одним, витягнув із мене більшість подробиць про те, як усе почалося.

Я дорікнула Кетрін, як вона й заслужила, за те, що сама накликала на себе всі ці нещастя, і на завершення висловила надію, що він наслідуватиме приклад пана Лінтона та надалі триматиметься осторонь його родини — як на добро, так і на зло.

— Пані Лінтон тепер саме одужує, — сказала я. — Такою, як була, вона вже ніколи не стане, але життя їй урятовано. І якщо ви справді до неї небайдужі, то більше не трапляйтеся їй на очі. Ба більше, вам слід узагалі виїхати з цих країв. А щоб ви потім про це не шкодували, я скажу вам: Кетрін Лінтон тепер так само відрізняється від вашої колишньої подруги Кетрін Ерншо, як та молода пані відрізняється від мене. Її зовнішність дуже змінилася, а характер — ще більше. І той, кому з необхідності доведеться бути поруч із нею, зможе надалі підтримувати свою любов до неї хіба що пам'яттю про те, якою вона колись була, звичайною людяністю та почуттям обов'язку!

— Цілком можливо, — зауважив Гіткліфф, силкуючись зберігати спокій. — Цілком можливо, що твоєму господареві не залишиться нічого, крім звичайної людяності та почуття обов'язку. Але невже ти гадаєш, що я залишу Кетрін на його *обов'язок і людяність*? І хіба ти можеш порівнювати мої почуття до Кетрін із його почуттями? Перш ніж ти підеш із цього дому, я мушу домогтися від тебе обіцянки, що ти влаштуєш мені зустріч із нею. Погоджуйся чи відмовляй — я *все одно* її побачу! Що ти на це скажеш?

— Я скажу, пане Гіткліфф, — відповіла я, — що цього не можна допустити. І через мене ви її не побачите. Ще одна зустріч між вами та господарем уб'є її остаточно.

— З твоєю допомогою цього можна уникнути, — провадив він. — Але якщо з'явиться хоч найменша загроза — якщо він завдасть їй бодай ще одного удару, — що ж, тоді я матиму повне право піти на все! Хотів би я, щоб ти чесно відповіла: чи сильно Кетрін тужитиме за ним, якщо він зникне? Лише страх за неї мене й стримує. І ось у чому різниця

між моїми й його почуттями: якби він був на моєму місці, а я — на його, то хоч як би я його люто ненавидів — ненавистю, що отруїла все моє життя, — я б і пальцем його не торкнувся! Можеш дивитися на мене з недовірою, але це так. Я ніколи не прогнав би його, поки вона сама хотіла б бути з ним. І лише тоді, коли її любов до нього згасла б, я вирвав би йому серце й випив його кров! Але до того — якщо ти мені не віриш, то зовсім мене не знаєш, до того я радше помер би повільною смертю, ніж торкнувся хоча б волосини на його голові!

— І все ж, — перебила я його, — ви без найменших докорів сумління позбавляєте її всякої надії на цілковите одужання, нав'язуючи їй свої спогади саме тепер, коли вона майже забула вас, і втягуючи її в нову круговерть розбрату та страждань.

— Ти гадаєш, вона майже забула мене? — сказав він. — О, Неллі! Ти ж чудово знаєш, що це не так! Ти знаєш це так само добре, як і я: на один спогад про Лінтона у неї припадає тисяча думок про мене! У найгірші часи мого життя я й сам майже повірив у це. Ця думка катувала мене, коли минулого літа я повернувся сюди. Але тільки якби вона особисто це підтвердила, я б знову повірив у таку жахливу річ. І тоді Лінтон став би нічим, і Гіндлі став би нічим, і всі мої мрії перетворилися б на ніщо. Два слова вирішили б моє майбутнє — смерть і пекло, бо життя без неї й було б пеклом. І яким же дурнем я був, коли бодай на мить уявив, ніби вона цінує кохання Едгара Лінтона більше за моє! Та якби той любив її всіма силами своєї кволої душі, він за вісімдесят років не зміг би полюбити так, як я люблю за один-єдиний день! А серце Кетрін таке ж глибоке, як і моє. Скоріше вже можна вмістити море у звичайне відро, ніж її любов віддати йому одному! Ха! Та він для неї навряд чи дорожчий за

собаку чи коня! Він просто не здатен викликати таке почуття, як я. Як вона може любити в ньому те, чого в ньому немає?

— Кетрін та Едгар кохають одне одного так само сильно, як тільки можуть кохати двоє людей, — раптом жваво вигукнула Ізабелла. — Ніхто не має права так говорити, і я не дозволю мовчки принижувати мого брата!

— Ваш брат теж дуже вас любить, чи не так? — глузливо зауважив Гіткліфф. — Він із дивовижною легкістю кидає вас напризволяще.

— Він не знає, що я страждаю, — відповіла вона. — Я йому цього не казала.

— Отже, щось ви йому таки розповіли: ви писали йому?

— Я написала, щоб повідомити, що вийшла заміж, — ви бачили записку.

— І відтоді нічого?

— Ні.

— Молода пані, схоже, дуже занепала після того, як змінила своє становище, — зауважила я. — Очевидно, чиеїсь любові їй бракує; чиеї саме, я можу здогадатися, але, мабуть, краще промовчу.

— Я б припустив, що її власної, — сказав Гіткліфф.

— Вона перетворюється на звичайну нечепуру! Дивовижно рано їй набридло намагатися мені догодити. Важко повірити, але вже наступного дня після нашого весілля вона плакала й просилася додому. Втім, для цього дому вона більше підходить, бо не надто перебірлива, а я подбаю, щоб вона не ганьбила мене своїми поневіряннями десь поза домом.

— Що ж, сер, — відповіла я, — сподіваюся, ви врахуєте, що пані Гіткліфф звикла, щоб про неї

дбали й усе для неї робили; її виховали як єдину доньку, якій кожен готовий був прислужитися. Ви повинні дозволити їй мати покоївку, щоб та підтримувала лад довкола неї, і повинні поводитися з нею по-доброму. Що б ви не думали про пана Едгара, ви не можете сумніватися, що вона здатна на глибоку прихильність. Інакше вона не залишила б затишку, достатку й друзів свого колишнього дому, щоб добровільно оселитися з вами в такій глушині.

— Вона залишила все це, бо жила в омані, — відповів він, — бачила в мені романтичного героя й чекала необмежених поблажок від моєї лицарської відданості. Я ледве можу вважати її розумною істотою: так уперто вона вигадувала собі казковий образ мого характеру й діяла відповідно до хибних уявлень, яких трималася. Та зрештою, здається, вона починає мене пізнавати: я більше не бачу тих безглузвих усмішок і гримас, які спочатку так мене дратували, та й тієї безтямної нездатності зрозуміти, що я говорю серйозно, коли висловлюю їй свою думку про її безумство і про неї саму. Виявити, що я її не кохаю, стало для неї справжнім подвигом проникливості. Свого часу я вже думав, що жодні уроки цього її не навчать! І все ж засвоїла вона цей урок кепсько: сьогодні вранці вона повідомила мені як жахливу новину, що я таки домігся її ненависті! От уже справді подвиг Геркулеса, запевняю вас! Якщо мені це вдалося, маю за що дякувати долі. Чи можу я повірити вашим словам, Ізабелло? Ви справді мене ненавидите? Якщо я залишу вас у спокої бодай на пів дня, хіба ви знову не прийдете до мене зі своїми зітханнями та лестощами? Гадаю, перед вами їй хотілося б бачити мене сповненим ніжності: їй неприємно, коли правда виходить назовні. Але мені байдуже, хто дізнається, що це почуття було лише з

одного боку; я ніколи не брехав їй щодо цього. Вона не може звинуватити мене навіть у крихті удаваної ніжності. Перше, що вона побачила, коли я вийшов із Гнізда дрозда, — як я повісив її маленького собачку; а коли вона благала мене пощадити його, першими моїми словами було побажання, щоб я міг так само вчинити з усіма, хто їй належить, за винятком одного. Можливо, вона вирішила, що тим винятком буде вона сама. Але жодна моя жорстокість її не відштовхнула: гадаю, вона від природи нею захоплюється, аби тільки її дорогоцінна особа залишалася поза небезпекою! Ну хіба це не вершина абсурду — справжнє безглуздя, — що ця жалюгідна, рабськи покірна, недалека дівчина могла мріяти, ніби я здатен її покохати? Скажи своєму господареві, Неллі, що за все життя я не зустрічав такої жалюгідної істоти, як вона. Вона навіть ганьбить ім'я Лінтон; а часом я, просто не знаючи, що ще вигадати, припиняв свої випробування її терпіння, а вона все одно принижено повзла назад до мене! Але передай йому й інше: нехай його братнє й господарське серце буде спокійне — я суворо дотримуюся меж закону. Досі я уникав давати їй найменшу підставу вимагати розлучення; та й, зрештою, за те, що нас розлучать, вона нікому не подякує. Якби вона хотіла піти, могла б це зробити: клопоту від її присутності більше, ніж задоволення від того, щоб її мучити!

— Пане Гіткліфф, — сказала я, — це розмова божевільного. Ваша дружина, найімовірніше, переконана, що ви збожеволіли, і саме тому досі терпіла вас. Але тепер, коли ви самі кажете, що вона може піти, вона, безперечно, скористається вашим дозволом. Ви ж не настільки засліпили її, пані, щоб вона добровільно залишалася з ним?

— Будьте обережні, Неллі! — відповіла Ізабелла, і її очі люто спалахнули. За їхнім виразом не можна було сумніватися, що чоловік цілком досяг свого — вона його ненавиділа. — Не вірте жодному його слову. Він брехливий диявол! Потвора, а не людина! Мені вже казали, що я можу його залишити, і я навіть намагалася це зробити, але більше не наважуся! Тільки, Неллі, пообіцяйте, що не скажете ні слова про цю його ганебну розмову моєму братові чи Кетрін. Що б він не казав, він хоче довести Едгара до відчаю: він каже, що одружився зі мною навмисне, щоб отримати над ним владу; але цього він не дочекається — я радше помру! Я тільки сподіваюся й молюся, щоб він забув про свою диявольську обережність і вбив мене! Єдине задоволення, яке я можу собі уявити, — померти або побачити його мертвим!

— Гаразд, на цьому досить! — сказав Гіткліфф. — Якщо вас викличуть до суду, Неллі, не забудьте, що вона щойно говорила! І добре придивіться до цього обличчя: вона вже майже дійшла до того стану, який мене влаштовує. Ні, Ізабелло, тепер ви не здатні самі про себе подбати, а я, як ваш законний опікун, мушу тримати вас під своїм наглядом, хоч цей обов'язок мені й огидний. Ідіть нагору; мені треба поговорити з Неллі Дін наодинці. Не туди: нагору, кажу вам! Ось же сходи, дитино!

Він схопив її й випхав із кімнати, а потім повернувся, бурмочучи:

— Я не знаю жалю! Що дужче корчаться під ударами ті, кого я ненавиджу, то сильніше мені хочеться довести їх до краю! Це як моральне прорізування зубів: що більше болю, то сильніше я стискаю зуби.

— А ви взагалі знаєте, що означає слово «жаль»? — сказала я, поспіхом знову взявшись за капелюшок. — Ви хоч раз у житті його відчували?

— Поклади це! — перебив він, помітивши, що я збираюся піти. — Ти ще не підеш. Ану йди сюди, Неллі. Я мушу або переконати тебе, або змусити допомогти мені здійснити мій намір побачити Кетрін — і зробити це негайно. Клянуся, я не задумав їй нічого лихого. Я не хочу здійсмати галасу, не хочу дратувати чи ображати пана Лінтона. Я лише хочу почути від самої Кетрін, як вона почувается і чому захворіла, а також запитати, чи можу я чимось їй допомогти. Минулої ночі я шість годин просидів у саду Гнізда дрозда й повернувся туди сьогодні вночі. І щоночі я ходитиму туди, а вдень стежитиму за домом, доки не знайду нагоди ввійти. Якщо Едгар Лінтон зустріне мене, я не вагатимусь застосувати силу, щоб він не завадив мені залишитися там. Якщо слуги спробують мене зупинити, я відлякаю їх цими пістолями. Але хіба не краще уникнути моєї зустрічі з ними або з їхнім господарем? А ти можеш зробити це так легко. Я попереджу тебе, коли прийду, а ти впустиш мене непомітно, щойно вона залишиться сама, і наглядатимеш за мною, поки я не піду. Тоді твоє сумління буде спокійне: ти просто не даси статися лиху.

Я не хотіла відігравати таку підступну роль у домі мого господаря, а крім того, нагадала про жорстокість і егоїзм його наміру порушити спокій пані Лінтон заради власного задоволення.

— Її болісно лякає навіть найзвичайнісінька несподіванка, — сказала я. — Вона вся на нервах і, я певна, не витримає такого раптового потрясіння. Не наполягайте, сер! Інакше я буду змушена повідомити господареві про ваші наміри, а він

знайде, як захистити дім і його мешканців від подібних вторгнень!

— У такому разі я постараюся не дати тобі це зробити, жінко! — вигукнув Гіткліфф. — Ти не залишиш Буремного перевалу до завтрашнього ранку. Безглуздо казати, ніби Кетрін не витримає зустрічі зі мною. А щодо несподіванки — я цього й не хочу: ти повинна її підготувати, запитай, чи можу я прийти. Ти кажеш, що вона ніколи не згадує мого імені й що при ній про мене ніхто не говорить. А кому їй згадувати мене, якщо в домі ця тема заборонена? Вона вважає, що ви всі шпигуєте за нею на користь її чоловіка. О, не сумніваюся, серед вас вона почувається в пеклі! Про її почуття я можу здогадатися хоча б із її мовчання. Ти кажеш, що вона часто неспокійна й має тривожний вигляд. Хіба це доказ душевного спокою? Ти говориш, що її розум розхитаний. Та як, чорт забирай, могло бути інакше за такої жахливої самотності? А ця безбарвна, жалюгідна істота, яка доглядає її з *обов'язку та людяності!* З *жалю та милосердя!* Він міг би посадити дуб у квітковий горщик і чекати, що той виросте, — так само безглуздо сподіватися, що зможе повернути їй силу своїми мізерними турботами! Давай вирішимо все зараз: ти залишишся тут, а я пробиватимуся до Кетрін крізь Лінтона та його лакея? Чи ти, як і досі, будеш мені другом і зробиш те, про що я прошу? Вирішуй! Бо якщо ти й далі впиратимешся через свою вперту недоброзичливість, мені немає жодної причини залишатися тут ще хвилину!

Що ж, пане Локвуде, я сперечалася, скаржилася й раз по раз категорично відмовляла йому, мабуть, разів п'ятдесят; але зрештою він змусив мене погодитися. Я пообіцяла передати моїй пані листа від нього, а якщо вона погодиться, — повідомити

йому, коли Лінтон наступного разу не буде вдома. Тоді він міг би прийти й проникнути до будинку, як зуміє. Мене в цей час там не мало бути, як і інших слуг.

Чи правильно я вчинила, чи ні? Боюся, що неправильно, хоча так було доцільніше. Я думала, що своєю згодою запобіжу черговому вибуху, а ще сподівалася, що це може спричинити сприятливий перелом у душевній хворобі Кетрін. Потім я згадала суворий докір пана Едгара за те, що я розповідаю зайве, і намагалася позбутися всіх сумнівів щодо свого вчинку, раз у раз повторюючи собі, що ця зрада довіри, якщо її взагалі можна назвати таким жорстким словом, буде останньою. Проте дорогою додому мені було ще сумніше, ніж дорогою сюди, і я довго вагалася, перш ніж наважилася вкласти листа в руку пані Лінтон.

— А ось і Кеннет. Я зійду вниз і скажу йому, що вам значно краще. Моя розповідь — діло довге та нудне, як у нас кажуть, тож вона допоможе згаяти ще один ранок.

* * * * *

«Як же тут похмуро й тужливо! — думав я, поки добра жінка пішла зустрічати лікаря. — Звісно, це зовсім не та розвага, якої мені хотілося б. Та менше з тим! Я зроблю висновки з цих гірких розповідей пані Дін, а головне — триматимуся подалі від чарів, що ховаються в сяючих очах Кетрін Гіткліфф. Я б втрапив у добрячу халепу, якби закохався в цю дівчину, а вона виявилася б точною копією своєї матері».

РОЗДІЛ XV

Минув ще один тиждень — і я на стільки ж днів ближчий до одужання та весни! Тепер я вже почув усю історію моєї сусідки, за кілька розмов, коли економка могла викроїти час від важливіших справ. Я продовжу її розповідь її власними словами, лише трохи скоротивши. Загалом вона досить вправна оповідачка, і навряд чи я зміг би поліпшити її стиль.

* * * * *

Того вечора, — сказала вона, — того самого вечора, коли я побували на Буремному перевалі, я знала, наче бачила його на власні очі, що містер Гіткліффдесь поблизу; тому не хотіла виходити з дому, бо досі носила його листа в кишені й не бажала більше ні погроз, ні докорів. Я вирішила не віддавати листа, доки мій господар кудись не піде, бо не могла передбачити, як його отримання вплине на Кетрін. Через це лист потрапив до неї лише через три дні. Четвертий день був неділею, і я принесла його до її кімнати після того, як усі домашні вирушили до церкви. Зі мною в домі залишився один слуга, і зазвичай на час богослужіння ми замикали двері; але того дня погода була така тепла й приємна, що я повідчиняла їх навстіж. А щоб виконати свою обіцянку — адже я знала, хто має прийти, — сказала служникові, що пані дуже хочеться апельсинів, тож нехай він збігає до села й купить кілька, а заплатимо завтра. Він пішов, а я піднялася нагору.

Пані Лінтон сиділа біля відчиненого вікна у вільній білій сукні та з легкою шаллю на плечах. Її пишне довге волосся на початку хвороби трохи підрізали, і тепер воно просто спадало пасмами на шию та скроні. Її вигляд дійсно змінився, як я й казала Гіткліфу, проте у хвилини спокою ця зміна додавала їй неземної краси.

Замість дикого вогню в очах з'явилася сумна, задумлива ніжність. Вони наче перестали помічати все навколишнє і завжди дивилися кудись поза межі земного буття. Вона більше не здавалася такою виснаженою й трохи набрала ваги, однак блідість і сам вираз її обличчя болісно вражали. Для мене — та й для будь-кого іншого — цей вигляд був чіткішим за будь-які припущення лікарів: дівчина згасала на очах.

На підвіконні перед нею лежала розгорнута книжка, і ледь відчутний вітерець час від часу ворухив її сторінки. Гадаю, книжку поклав туди Лінтон: вона ніколи не намагалася розважитися читанням чи будь-яким іншим заняттям, а він проводив чимало годин, намагаючись привернути її увагу до чогось, що колись її цікавило. Вона розуміла його наміри й у кращі хвилини спокійно терпіла його спроби, лише час від часу пригнічено зітхаючи, а зрештою зупиняла його найсумнішою з усмішок і поцілунків. В інші часи вона дратівливо відверталася, ховала обличчя в долонях або навіть сердито відштовхувала його; тоді він залишав її в спокої, бо був певен, що нічого доброго з цього не вийде.

Досі дзвонили в церкві Гіммертона, а з долини долинав м'який плюскіт струмка. Це була приємна заміна ще відсутньому шелесту літнього листя, яке, коли дерева вкривалися листям, заглушувало біля Гнізда дрозда цей тихий звук. На Буремному перевалі струмок завжди було чути в тихі дні після великої відлиги або тривалих дощів. І, слухаючи його, Кетрін думала про Буремний перевал — якщо взагалі думала чи слухала; але на її обличчі був той самий розсіяний погляд, про який я вже згадувала, — погляд, що не виказував жодного усвідомлення матеріального світу.

— Ось лист для вас, пані Лінтон, — тихо сказала я, вкладаючи його в одну з її рук, що лежала на коліні.
— Ви повинні негайно його прочитати, бо на нього треба відповісти. Розпечатати?

— Так, — відповіла вона, не змінюючи напрямку погляду.

Я відкрила листа — він був дуже короткий.

— А тепер, — продовжила я, — прочитайте.

Вона відсмикнула руку й упустила листа. Я знову поклала його їй на коліна й стала чекати, коли вона захоче опустити на нього погляд; але цей рух так довго не відбувався, що зрештою я знову сказала:

— Мені прочитати його, мем? Це від пана Гіткліффа.

Вона здригнулася, і в її очах спалахнуло стривожене впізнавання; вона силкувалася зібрати докупи свої думки. Підняла листа й, здавалося, прочитала його; а дійшовши до підпису, зітхнула. Та я все одно зрозуміла, що змісту вона не збагнула, бо, коли я попросила її сказати відповідь, вона лише вказала на ім'я й подивилася на мене з сумною, запитливою цікавістю.

— Що ж, він хоче вас побачити, — сказала я, здогадавшись, що їй потрібен перекладач. — Він уже, мабуть, у саду й нетерпляче чекає, яку відповідь я йому принесу.

Поки я говорила, я помітила, як великий пес, що лежав на сонячній траві, підвів вуха, наче збирався загавкати, а потім пригладив їх і, поворушивши хвостом, показав, що наближається хтось, кого він не вважає чужим. Пані Лінтон нахилилася вперед і

затамувала подих, прислухаючись. За хвилину чийсь кроки пролунали в холі. Відчинений будинок виявився для Гіткліффа надто великою спокусою, щоб не ввійти: найімовірніше, він вирішив, що я збираюся ухилитися від своєї обіцянки, і тому поклався на власну сміливість. Кетрін із напруженою жадібністю вдивлялася в бік входу до своєї кімнати. Спершу він помилився кімнатою: вона жестом наказала мені впустити його, але він знайшов її раніше, ніж я встигла дістатися дверей, і за один-два кроки опинився біля неї та схопив її в обійми.

Він не промовив ані слова й не розтискав обіймів близько п'яти хвилин. За цей час він, мабуть, розцілював її більше, ніж за все своє життя до того: адже першою його поцілувала моя пані, і я виразно бачила, що він ледве витримує — від самого нестерпного болю — дивитися їй в обличчя! Тієї самої миті, коли він побачив її, його вразило те саме переконання, що й мене: жодної надії на остаточне одужання не було — вона неодмінно мала померти.

— О Кеті! О життя моє! Як же я це витримаю? — були перші слова, які він промовив, і в його голосі не було й спроби приховати відчай.

Тепер він так пильно вдивлявся в неї, що мені здалося: сама напруженість його погляду ось-ось змусить його очі наповнитися сльозами. Але вони падали від нелюдського страждання.

— Що тепер? — сказала Кетрін, відкинувшись назад і раптом насупившись, відповідаючи на його погляд своїм. Її настрої був наче флюгер, що безупинно повертався за вітром примх. — Ви з Едгаром розбили мені серце, Гіткліффе! І обоє приходите оплакувати свій учинок переді мною, наче це ви — ті, кого треба жаліти! Я вас не

жалітиму, ні! Ви мене вбили — і, здається, непогано на цьому пожили. Які ж ви сильні! Скільки років, по-твоєму, ти проживеш після моєї смерті?

Гіткліфф, стоячи навколішки на одному коліні, обіймав її; він спробував підвестися, але вона схопила його за волосся й не дала встати.

— Я хотіла б тримати тебе, — продовжила вона гірко, — доки ми обоє не померли! Мені було б байдуже, скільки ти страждатимеш. Мені байдуже до твоїх страждань. Чому ти не маєш страждати? Я страждаю! Ти забудеш мене? Ти будеш щасливий, коли я лежатиму в землі? Скажеш через двадцять років: «Ось могила Кетрін Ерншо? Колись давно я її кохав і був нещасний, коли її втратив; але це вже минуло. Відтоді я кохав багатьох інших: мої діти дорожчі мені, ніж вона була; і коли помиратиму, я не радітиму, що йду до неї, — мені буде шкода залишати їх!» Скажеш так, Гіткліффе?

— Не муч мене, інакше я збожеволію так само, як ти! — вигукнув він, вириваючи голову з її рук і скрегогочучи зубами.

Для стороннього спостерігача вони являли собою дивну й моторошну картину. Кетрін мала всі підстави вважати, що небо стало б для неї місцем вигнання, якби, полишаючи своє смертне тіло, вона не позбулася водночас і своєї людської сутності. На її теперішньому білому обличчі застиг дикий, мстивий вираз; безкровні губи й блискучі очі лише посилювали його, а в стиснутій руці вона досі тримала пасмо волосся, за яке щойно хапалася. Що ж до її супутника, то, підводячись однією рукою, другою він ухопив її за руку; і запасу його ніжності виявилось так мало для її стану, що, коли він відпустив її, я побачила на безбарвній шкірі чотири виразні сині відбитки пальців.

— Чи тебе вселив біс, — люто провадив він, — що ти говориш мені таке, коли сама помираєш? Ти подумала, що всі ці слова назавжди вкарбуються в мою пам'ять і мучитимуть мене ще дужче після того, як ти мене покинеш? Ти ж знаєш, що брешеш, коли кажеш, ніби я тебе вбив. І ти знаєш, Кетрін, що забути тебе я так само не здатен, як забути про власне існування! Невже твоє пекельне егоїстичне бажання мучити мене не має меж? Поки ти спочиватимеш у спокої, я корчитимусь у пекельних муках — хіба цього тобі мало?

— Я не спочиватиму в спокої, — простогнала Кетрін.

Її жорстокий напад і нерівне, шалене биття серця, яке від надмірного хвилювання було видно й чути, нагадали їй про фізичну слабкість. Вона більше нічого не казала, доки напад не минув, а тоді вже лагідніше продовжила:

— Я не бажаю тобі більших мук, ніж ті, що випали на мою долю, Гіткліффе. Я лише хочу, щоб ми ніколи не розлучалися. А якщо якесь моє слово згодом завдасть тобі болю, подумай, що під землею я відчуватиму той самий біль, і заради мене пробач мені! Іди сюди, знову стань навколішки! Ти ніколи в житті не завдав мені зла. Ні, якщо ти носитимеш у собі образу, потім це буде важче згадувати, ніж мої жорстокі слова! Ти не хочеш знову підійти? Прошу!

Гіткліфф підійшов до спинки її крісла й схилювся над нею, але не настільки, щоб вона могла побачити його обличчя, яке від хвилювання стало свинцево-сірим. Кетрін обернулася, щоб подивитися на нього, але він не дозволив їй. Раптово відвернувшись, він підійшов до каміна й став там мовчки, спиною до нас. Пані Лінтон підозріливо стежила за ним поглядом: кожен його рух пробуджував у ній нове

почуття. Після паузи й довгого погляду вона знову заговорила, звертаючись до мене з обуреним розчаруванням:

— Ось бачиш, Неллі, він навіть на мить не захотів змилостивитися, щоб урятувати мене від могили. Ось так мене кохають! Ну й нехай. Це не мій Гіткліфф. Я ще любитиму свого — і заберу його із собою: він у моїй душі. А найбільше, — задумливо додала вона, — мене все-таки гнітить ця розбита в'язниця. Я втомилася бути замкненою тут. Я так прагну вирватися у той славний світ і назавжди залишитися там: не бачити його крізь туман сліз і не тягнутися до нього крізь стіни зболеного серця, а справді бути разом із ним, бути в ньому. Неллі, ти думаєш, що краща за мене й щасливіша, бо маєш здоров'я і силу; тобі шкода мене — дуже скоро все зміниться. Тоді мені буде шкода тебе. Я буду незрівнянно вище за вас усіх, далеко поза вами. Мені тільки дивно, чому він не буде поруч зі мною!

І вона вже тихіше додала сама до себе:

— Я думала, він цього хоче. Гіткліффе, любий! Не серждся тепер. Іди до мене, Гіткліффе.

Гіткліф підійшов до крісла і схилився над нею, але так, щоб вона не бачила його обличчя; він був блідий, мов смерть. Якусь мить вони стояли нарізно, а потім, Кетрін кинулася до нього, він підхопив її, і вони зімкнулися в обіймах, з яких, як мені здалося, моя пані вже ніколи не вийде живою. Власне, на моїх очах вона наче одразу знепритомніла.

Гіткліфф кинувся на найближче крісло, а коли я поспіхом підійшла перевірити, чи вона не втратила свідомість, він люто загарчав на мене й, мов скажений пес, аж пінився від люті, ревниво

притискаючи її до себе. Я почувалася так, ніби опинилася поруч із істотою не мого роду: здавалося, він не розумів жодного мого слова. Тож я відійшла вбік і замовкла, геть не знаючи, що робити.

Невдовзі один рух Кетрін трохи мене заспокоїв: вона підняла руку, обвила нею його шию й притулилася щокою до його щоки, поки він тримав її в обіймах. А він, у відповідь, обсипаючи її нестямними пестощами, шалено заговорив:

— Тепер ти показуєш мені, якою жорстокою ти була — жорстокою і неправдивою. Чому ти зневажала мене? Чому ти зрадила власне серце, Кеті? У мене немає для тебе жодного слова розради. Ти заслужила це. Ти сама себе вбила. Так, можеш мене цілувати й плакати; можеш витискати з мене поцілунки й сльози — вони занапащать тебе, проклянуть тебе. Ти кохала мене — то яке право ти мала покинути мене? Яке право — відповідай мені! Заради жалюгідної примхи, яку ти відчула до Лінтона? Бо ні злидні, ні приниження, ні смерть, ні все, що тільки Бог чи Сатана могли б послати на нас, не розлучили б нас, а ти сама, з власної волі, це зробила. Я не розбив тобі серця — ти сама його розбила; а розбивши його, розбила й моє. І мені тільки гірше від того, що я сильний. Хіба я хочу жити? Яким буде моє життя після тебе — о Боже! А ти сама хотіла б жити, якби твоя душа лежала в могилі?

— Залиш мене. Залиш мене, — схлипувала Кетрін.
— Якщо я вчинила неправильно, я вже розплачуюся за це смертю. Досить! Ти теж мене покинув, але я не дорікатиму тобі! Я тобі пробачаю. Пробач і ти мене!

— Важко пробачити, коли дивишся в ці очі й бачиш ці виснажені руки, — відповів він. — Поцілуй мене

ще раз, тільки не давай мені бачити твої очі! Я пробачаю тобі те, що ти зробила зі мною. Я кохаю свою вбивцю — але як мені пробачити їй?

Вони замовкли. Їхні обличчя сховалися одне біля одного, а сльози омивали їхні щоки. Принаймні я так думаю: мабуть, плакали обоє, бо в таку велику мить, як ця, Гіткліфф, вочевидь, таки міг плакати.

Тим часом мені ставало дедалі тривожніше: день швидко згасав, слуга, якого я послала у справах, уже повернувся, а за сяйвом вечірнього сонця, що падало на долину, я бачила, як біля ганку церкви Гіммертона дедалі густішав натовп.

— Богослужіння закінчилося, — оголосила я. — Мій господар буде тут за пів години.

Гіткліфф тихо вилаявся й міцніше притиснув Кетрін до себе. Вона не ворухнулася.

Невдовзі я побачила гурт слуг, які прямували дорогою до кухонного крила. Містер Лінтон ішов трохи позаду. Він сам відчинив хвіртку й повільно рушив угору, мабуть, насолоджуючись чудовим пообіддям, таким лагідним, наче вже настало літо.

— Тепер він тут! — вигукнула я. — Заради Бога, хутчіше спускайтеся! На парадних сходах ви нікого не зустрінете. Швидше! А потім залишайтеся серед дерев, доки він не зайде до будинку.

— Я мушу йти, Кеті, — сказав Гіткліфф, намагаючись вивільнитися з її обіймів. — Але якщо залишуся живий, то ще побачу тебе до того, як ти заснеш. Я не відійду й на п'ять ярдів від твого вікна.

— Ти не підеш! — відповіла вона, тримаючи його так міцно, як тільки дозволяли її сили. — Не підеш, я тобі кажу!

— Хоч на одну годину, — щиро благав він.

— Ні на одну хвилину, — відповіла вона.

— Я мушу! Лінтон зараз підніметься сюди, — наполягав стривожений гість.

Він хотів підвестися й силою розтиснути її пальці. Вона вчепилася ще міцніше й задихалася; на її обличчі застиг шалений рішучий вираз.

— Ні! — скрикнула вона. — О, не йди, не йди! Ми бачимося востаннє! Едгар нам нічого не зробить. Гіткліффе, я помру! Я помру!

— Хай йому грець! Ось і він, — вигукнув Гіткліф, знову опускаючись у крісло. — Тихо, любя! Тихо, тихо, Кетрін! Я залишуся. Навіть якби він ось так застрелив мене, я помер би з благословенням на вустах.

І знову вони міцно обійняли один одного. Я почула, як мій господар піднімається сходами, — холодний піт виступив у мене на чолі. Я була нажахана.

— Невже ви збираєтеся слухати її марення? — палко сказала я. — Вона сама не розуміє, що говорить. Ви занапастите її тільки тому, що їй не вистачає розуму подбати про себе? Вставайте! Ви можете негайно вийти звідси. Це найжахливіший учинок, який ви коли-небудь скоїли. Ми всі пропали — і господар, і пані, і слуга.

Я скрикнула, почувши шум. Містер Лінтон пришвидшив крок. У розпалі мого хвилювання я щиро зраділа, побачивши, що руки Кетрін безвольно опустилися, а голова схилилася.

«Вона знепритомніла або померла, — подумала я. — Тим краще. Набагато краще, якби вона померла, ніж далі залишалася тягарем і джерелом страждань для всіх, хто її оточує».

Едгар кинувся до непроханого гостя, зблідлий від подиву й люті. Що він збирався зробити, я не знаю; однак Гіткліфф одразу припинив будь-які прояви ворожості, вклавши безживне на вигляд тіло в його руки.

— Ось, дивіться! Якщо ви не диявол — спершу допоможіть їй, а вже потім говоритимете зі мною!

Він пройшов до вітальні й сів. Містер Лінтон покликав мене, і з великими труднощами, вдавшись до різних способів, ми таки привели її до тями. Але вона була зовсім дезорієнтована: зітхала, стогнала й нікого не впізнавала. Едгар, охоплений тривогою за неї, забув про ненависного їй приятеля. Я — ні. За першої ж нагоди я підійшла до Гіткліффа й попросила його піти, запевняючи, що Кетрін стало краще, а вранці він почує від мене, як вона провела ніч.

— Я не відмовлюся вийти з дому, — відповів він, — але залишуся в саду. А ти, Неллі, дивись, щоб завтра дотримала слова. Я буду під тими модринами. Пам'ятай! Інакше я прийду сюди знову, хоч би Лінтон був удома, хоч би його не було.

Він швидко глянув крізь напіввідчинені двері спальні й, переконавшись, що мої слова, правдиві, нарешті залишив будинок, звільнивши його від своєї нещасливої присутності.

РОЗДІЛ XVI

Близько дванадцятої ночі народилася та Кетрін, яку ви бачили в «Буремному Перевалі» — недоношена семимісячна дівчинка. А за дві години мати померла. Вона так і не прийшла до тями, щоб помітити відсутність Гіткліфа чи впізнати Едгара. Про розпач Едгара навіть важко говорити — усе його подальше життя стало свідченням того, яке то було глибоке горе. На мій погляд, ще одним важким ударом для нього стало те, що він залишився без спадкоємця. Дивлячись на кволу сироту, я гірко побивалася й подумки лаяла небіжчика Лінтона за його заповіт: той свого часу відписав усе майно доньці, а не синові. Бідне дитя виявилося нікому не потрібним. У перші години життя воно могло виплакати всі сльози й померти, і ніхто б цього й не помітив. Згодом ми спокутували свою байдужість турботою, але початок її життя виявився таким же безрадісним, яким, мабуть, буде й кінець.

Наступного ранку — день видався ясным і погожим — крізь віконниці тихої кімнати пробилось м'яке сонячне світло. Воно огорнуло ніжним сяйвом ліжко та жінку, що лежала на ньому. Едгар Лінтон прихилив голову до подушки й заплющив очі. Його молоде вродливе обличчя було майже таким же блідим і нерухомим, як і в мертвої дружини поруч. Але його обличчя завмерло у виснажливому болю, а її — у цілковитому спокої. Гладеньке чоло, заплющені очі, ледь помітна усмішка на губах... Жоден ангел на небесах не міг бути прекраснішим за неї! Я й сама ще ніколи не відчувала такого благоговіння, як під час погляду на цей безтурботний образ. Я мимоволі згадала її власні слова, сказані кількома годинами раніше: «незрівнянно вище й далі за всіх вас»

Не знаю, чи це моя особливість, але я рідко буваю нещасною, коли чергую біля смертного ложа, якщо

тільки поруч зі мною не сидить хтось із тих, хто несамовито ридає або впадає у відчай. Я бачу перед собою спокій, якого не здатні порушити ні земля, ні пекло, і відчуваю впевненість у нескінченному, безтіньовому потойбічному житті — у Вічності, до якої вони увійшли, де життя безмежне у своїй тривалості, любов — у здатності співчувати, а радість — у своїй повноті. Того разу я особливо виразно відчула, скільки егоїзму може бути навіть у такій любові, як любов пана Лінтона, коли він так побивався через благословенне визволення Кетрін! Щоправда, з огляду на примхливе й нетерпляче життя, яке вона прожила, можна було б засумніватися, чи заслужила вона зрештою прихисток миру. У хвилини холодного роздуму в цьому можна було б сумніватися; але не тоді, коли стоїш перед її тілом. Воно саме свідчило про свій спокій, ніби обіцяючи такий самий спокій і тій, що колись жила в ньому.

Не знаю, чому так, але мені рідко буває важко біля померлих — хіба що поруч хтось несамовито ридає чи впадає у відчай. Натомість я бачу перед собою спокій, який уже ніщо у світі не здатне порушити, і вірю у безмарне вічне життя. У те потойбіччя, де життя безкінечне, любов не має меж, а радість — досконала. Того ранку я виразно відчула, скільки ж егоїзму може бути навіть у такій палкій любові, як у пана Лінтона, коли побачила, як він побивається через це благословенне визволення Кетрін. Щоправда, згадавши її примхливе й нестримне життя, можна було б засумніватися, чи заслужила вона на такий спочинок. Якщо міркувати холонокровно, сумніви й справді беруть; але тільки не тоді, коли стоїш над її тілом. Воно само свідчило про спокій і ніби обіцяло його тій душі, що колись у ньому жила.

— Як ви гадаєте, пане, чи справді такі люди щасливі в потойбічному світі? Я багато віддала б, аби це знати.

Я відмовився відповідати на запитання пані Дін, яке видалося мені дещо єретичним. Вона продовжила:

— Якщо простежити весь життєвий шлях Кетрін Лінтон, боюся, ми не маємо права вважати, що вона щаслива. Але залишмо її на розсуд Творця.

Господар, здавалося, спав, і невдовзі після сходу сонця я наважилася вийти з кімнати та подихати свіжим повітрям. Слуги думали, що я вийшла прогнати сон після довгого нічного чергування; насправді ж я хотіла побачити пана Гіткліффа. Якщо він усю ніч просидів серед модрин, то не міг нічого знати про те, що відбувалося в Гнізді дрозда, хіба що, можливо, почув би галоп гінця, який поскакав до Гіммертона. А якби підійшов ближче, то, напевно, здогадався б, що в домі щось негаразд, побачивши, як усюди миготять вогні, відчиняються й зачиняються зовнішні двері. Я хотіла й водночас боялася його знайти. Я розуміла, що страшно звістку треба повідомити, і прагнула якнайшвидше покінчити з цим; але як саме сказати йому — не знала.

Він був там — трохи далі, у парку. Стояв собі без капелюха, прихилившись до старого ясена. Його волосся змгло від роси, що капала з гілок, вкритих бруньками. Він простояв так дуже довго. Пара дроздів спокійно мостила гніздо за пару кроків від нього, і зважали на нього не більше, ніж на звичайний пеньок. Побачивши мене, птахи полетіли, а він підвів очі й заговорив:

— Вона померла! — сказав він. — Мені не треба було тебе чекати, щоб про це дізнатися. Прибери

хустинку — не схлипує переді мною. Будьте ви всі прокляті! Їй не потрібні твої сльози!

Я плакала більше за ним, аніж за нею: іноді нам стає шкода тих, у кого не лишилося співчуття ні до себе, ні до інших. Коли я вперше подивилася йому в обличчя, то зрозуміла, що про трагедію він уже знає. Мене навіть охопила безглузда думка, ніби його серце змирилося і він молиться: губи його ворушилися, а погляд був спрямований у землю.

— Так, вона померла! — відповіла я, стримуючи ридання й витираючи щоки. — Сподіваюся, вона пішла до небес, де кожен із нас зможе до неї приєднатися, якщо вчасно схаменеться й залишить свої гріховні шляхи, обравши добро!

— То вона вчасно схаменулася? — запитав Гіткліфф, намагаючись усміхнутися зневажливо. — Померла, як свята? Ну ж бо, розкажи мені все як було. Як вона...?

Він спробував вимовити її ім'я, але не зміг. Стиснувши губи, він мовчки боровся зі своїм внутрішнім болем і водночас, не відступаючи, люто дивився на мене, відкидаючи будь-яке співчуття. Нарешті він знову запитав:

— Як вона померла?

Попри всю свою непохитність, йому вже треба було на щось спиратися: після цього спалаху він увесь тремтів, аж до кінчиків пальців.

«Бідолаха! — подумала я. — Серце й нерви у тебе такі ж, як у всіх! Навіщо ти так прагнеш це приховати? Твоєю гордістю Бога не ошукаєш! Ти сам змушуєш Його витискати з тебе цей біль, поки ти не закричиш від безсилля».

— Тихо, як ягнятко, — відповіла я вголос. — Вона лише зітхнула й солодко потягнулася, наче дитина, яка на мить прокинулася й знову заснула. А через п'ять хвилин я відчула останній, зовсім слабкий удар її серця — і все.

— А... вона згадувала мене? — запитав він, вагаючись, ніби боявся почути подробиці, яких просто не витримає.

— Вона так і не прийшла до тями: відтоді, як ти пішов, вона вже нікого не впізнавала, — відповіла я. — Вона померла з лагідною усмішкою на обличчі, а її останні думки були про щасливі дитячі роки. Вона тихо заснула навіки — нехай же так само тихо вона прокинеться й у кращому світі!

— Нехай прокинеться в муках! — вигукнув він із жахливою люттю, тупнувши ногою й застогнавши у раптовому нападі несамовитої пристрасті. — Та вона до самого кінця брехала! Де вона? Не там — не на небесах, не зникла... де? О, ти сказала, що тобі байдуже до моїх страждань! А я молюся однією молитвою — повторюю її, доки язик не заніміє: Кетрін Ерншо, нехай ти не матимеш спокою, доки я живий! Ти сказала, що я вбив тебе — ха! Тоді переслідуй мене! Кажуть, убиті переслідують своїх убивць. Я знаю, що привиди блукали землею. Будь зі мною завжди — прийми будь-яку подобу, зведи мене з розуму! Тільки не залишай мене в цій безодні, де я не можу тебе знайти! О Боже! Цього не висловити словами! Я не можу жити без мого життя! Я не можу жити без моєї душі!

Він ударився головою об сучкуватий стовбур, а потім звів очі до неба й завив — не по-людськи, а мов дикий звір, якого ножами та списами женуть до смерті. Я помітила на корі кілька бризок крові; його рука й чоло теж були забруднені. Певно, те, що я

побачила, було лише повторенням інших подібних сцен, які відбувалися вночі. Це видовище ледве не позбавило мене співчуття — воно налякало мене; та все ж я не хотіла так просто його залишати. Але щойно він настільки опанував себе, щоб помітити, що я за ним спостерігаю, то громовим голосом наказав мені піти, і я послухалася. Я вже не могла ні заспокоїти, ні втішити його.

Похорон місіс Лінтон призначили на п'ятницю. До того часу відкрита труна, вбрана квітами й запашними травами, стояла у просторій вітальні. Лінтон не відходив від неї ні вдень, ні вночі, і тільки я знала, що він вартує біля покійної. Гіткліфф теж не мав спокою й щоніч блукав довкола садиби. Я з ним не розмовляла, але розуміла: за найменшої нагоди він спробує пробратися всередину.

Тож у вівторок увечері, коли знесилений господар нарешті приліг перепочити на пару годин, я відчинила одне з вікон, щоб дати Гіткліффу можливість востаннє попрощатися зі своїм коханням. Він не забарився — зайшов безчутно й ненадовго, не видавши себе жодним шерехом. Я б так ні про що й не здогадалася, якби не помітила, що саван біля обличчя Кетрін трохи зсунутий, а на підлозі лежить світлий локон, перев'язаний срібною ниткою. Придивившись, я збагнула, що його витягли з медальйона на шиї покійної. Гіткліфф відкрив кулон, викинув локон й поклав туди пасмо свого — чорного. Я скрутила обидва локони разом і заховала їх у медальйон.

Містера Ерншо, звісно, запросили провести сестру в останню путь, але він так і не з'явився. Тож, окрім чоловіка, ховати Кетрін прийшли тільки слуги та орендарі. Ізабеллу взагалі не кликали.

На подив місцевих, Кетрін поховали не в каплиці, під родинною плитою Лінтонів, і не біля її рідних поруч із церквою. Для неї викопали могилу на зеленому пагорбі в кутку цвинтаря. Стіна там така низька, що верес і чорниця з пустища вже давно перебралися через огорожу, а сам торф'яний ґрунт майже повністю її заглинув. Тепер поруч із нею спочиває й чоловік. Над кожною могилою стоїть простий надгробок, а в ногах — звичайні сірі камені.

РОЗДІЛ XVII

Та п'ятниця була останнім теплим днем майже на місяць. Увечері погода зіпсувалася: вітер змінився з південного на північно-східний, принісши спочатку дощ, а далі — мокрий сніг і хуртовину. Наступного ранку важко було повірити, що ще три тижні тому тут цвіло літо: примули й крокуси засипало зимовими заметами, жайворонки замовкли, а молоде листя на ранніх деревах почорніло від морозу. Ранок видався похмурим, холодним і безрадісним. Мій господар не виходив зі своєї кімнати; я ж оселилася в порожній вітальні й влаштувала там дитячу. Я сиділа біля незавішеного вікна, гойдала на колінах малюка, який жалібно скиглив, і дивилася, як за вікном падає сніг. Аж раптом двері відчинилися — і до кімнати, важко дихаючи й весело сміючись, хтось забіг! На мить обурення виявилось сильнішим за здивування. Я подумала, що це якась зі служниць, і вигукнула:

— Годі вже! Як тобі не соромно так бешкетувати? Що сказав би містер Лінтон, якби почув це?

— Пробач! — відповів знайомий голос. — Але я знаю, що Едгар у ліжку, і просто не можу стриматися.

З цими словами гостя підійшла до каміна, важко дихаючи й тримаючись за бік.

— Я бігла сюди від самого «Буремного Перевалу»! — додала вона трохи згодом. — А де-не-де ледь не летіла шкереберть. Навіть не знаю, скільки разів я падала. Ох, усе тіло болить! Не лякайся! Я все поясню, як тільки переведу подих. Тільки будь ласка, вийди й скажи, щоб приготували карету до Гіммертона, а комусь зі служниць накажи знайти в моїй шафі трохи одягу.

Непроханою гостею виявилася місіс Ізабелла Гіткліф. Насправді її вигляд зовсім не спонукав до сміху: волосся, намокле від снігу й дощу, висіло пасмами; на ній була легка сукня з короткими рукавами — підходяща для дівчинки, а не для заміжньої жінки. На голові й шиї — нічого. Тонкий шовк намок і прилип до тіла, а на ногах були лише легкі туфлі. До всього цього додайте глибоку рану під одним вухом, яка лише через холод не заливалася кров'ю, біле обличчя, подряпане й побите, та тіло, що від втоми ледве трималося на ногах, — і зрозумієте, що, коли я нарешті змогла як слід її роздивитися, мій переляк анітрохи не вщух.

— Люба панночко, — вигукнула я, — я нікуди не піду й нічого не слухатиму, доки ви не знімете весь цей одяг і не перевдягнетесь в сухе! І, звичайно ж, сьогодні ви до Гіммертона не поїдете, тож немає потреби замовляти карету.

— Ще й як поїду, — відповіла вона, — пішки чи верхи. Але я не проти пристойно вдягнутися. І... ох,

погляньте, як кров тепер стікає по шиї! Від вогню рана ще дужче пече.

Вона наполягала, щоб я спершу виконала всі її розпорядження, і лише після того дозволила до неї доторкнутися. Тільки коли кучерові вже наказали приготуватися, а служницю я відправила зібрати необхідний одяг, мені нарешті дозволили перев'язати рану й допомогти їй перевдягнутися.

— А тепер, Неллі, — сказала вона, коли я закінчила й вона влаштувалася в зручному кріслі біля каміна, тримаючи перед собою чашку чаю, — сідайте навпроти мене й приберіть кудись дитину Кетрін: мені не подобається на неї дивитися! Тільки не думайте, що мені байдуже до Кетрін через те, як безглуздо я поводитися, коли сюди прийшла. Я теж гірко плакала — так, мабуть, більше, ніж будь-хто інший має право плакати. Ми розійшлися, не примирившись, ви пам'ятаєте, і я не пробачу собі цього. Але, попри все, я не збиралася співчувати йому — цьому негідникові! Ох, подайте мені кочергу! Це на мені останнє, що досі нагадує мені про нього.

Вона стягла золоту каблучку з третього пальця й кинула її на підлогу.

— Я розтрощу її! — провадила вона, з дитячою злістю вдаряючи по ній. — А потім сплю!

Вона підняла покалічену прикрасу й кинула її у жар.

— Ось! Якщо він знову мене поверне, нехай купить іншу. Він цілком здатен прийти по мене, аби тільки дошкуляти Едгарові. Я боюся залишатися тут, бо раптом ця думка залізе йому в його божевільну голову! Та й Едгар був до мене не надто добрий, хіба ні? А я не збираюся благодіти його про допомогу;

не хочу й завдавати йому нових клопотів. Мене сама крайня потреба змусила шукати тут прихистку. Якби я не дізналася, що його немає, я б зупинилася на кухні, умила обличчя, зігрілася, попросила вас принести мені необхідне — і знову вирушила куди завгодно, аби тільки подалі від мого проклятого... від цього живого бісового страховиська! О, як він лютував! Якби він наздогнав мене...! Шкода, що Ерншо слабший за нього. Я б не тікала, доки не побачила б, як він його добряче провчив, якби тільки Гіндлі був на це здатен!

— Ну, не говоріть так швидко, місіс! — перебила я.

— Ви зіб'єте пов'язку, якою я перев'язала вам обличчя, і рана знову почне кровити. Випийте чаю, переведіть подих і перестаньте сміятися: під цим дахом сміх геть недоречний, та й у вашому стані теж!

— Безперечно, ви маєте рацію, — відповіла вона. — Послухайте тільки цю дитину! Вона без кінця ние — заберіть її кудись, щоб я не чула хоча б годину; довше я тут не залишуся.

Я подзвонила й доручила дитину служниці. А тоді запитала, що змусило її тікати з Буремного перевалу в такому стані й куди вона збирається, адже залишатися в нас вона відмовлялася.

— Я мала б і хотіла залишитися, — відповіла вона, — щоб підтримати Едгара й доглядати за дитиною — ось дві причини, — та й Гніздо дрозда — мій справжній дім. Але кажу вам: він не дозволив би мені! Невже ви думаєте, що він міг би спокійно дивитися, як я гладшаю й веселішаю? Чи міг би змиритися з думкою, що ми живемо спокійно, і не надумав би отруїти нам цей спокій? Тепер я принаймні маю певність, що він мене ненавидить настільки, що сама моя присутність у межах його

слуху чи зору серйозно його дратує. Я помічаю: щойно я з'являюся перед ним, м'язи його обличчя мимоволі спотворюються від ненависті. Частково це через те, що він знає: я маю чимало підстав ненавидіти його, а частково — через природну відразу до мене. Вона досить сильна, тож я майже певна: якби мені вдалося втекти без сліду, він не став би переслідувати мене по всій Англії. А тому я мушу забратися якомога далі. Перше бажання — щоб він убив мене — минуло. Тепер я воліла б, щоб він убив себе! Він остаточно знищив мою любов, тож тепер мені спокійно. Я ще пам'ятаю, як любила його, і можу ледь уявити, що й досі могла б його любити, якби... Ні, ні! Навіть якби він обожнював мене, його диявольська натура все одно якось дала б про себе знати. Кетрін мала страшенно збочений смак, якщо так його любила, знаючи його так добре. Потвора! Хотілося б, щоб його стерли з лиця землі — і з моєї пам'яті!

— Тихо, тихо! Він усе-таки людина, — сказала я.
— Будьте милосердніші: є й гірші чоловіки, ніж він!

— Він не людина, — заперечила вона, — і не заслуговує на моє милосердя. Я віддала йому своє серце, а він узяв його, стиснув до смерті й жбурнув назад мені. Люди відчують серцем, Неллі. А він знищив моє, тож я більше не здатна його жаліти. І не стала б, навіть якби він стогнав до самої смерті й проливав криваві сльози за Кетрін! Ні, справді, не стала б!

Тут Ізабелла заплакала, але відразу витерла сльози і знову заговорила:

— Ви питали, що зрештою змусило мене втекти? Я просто мусила це зробити, бо довела його лютю до такої межі, що вона перевершила навіть його

звичайну злобу. Повільно витягувати нерви розпеченими щипцями вимагає куди більше холонокровності, ніж просто вдарити когось по голові. Він так розлютився, що забув про свою диявольську стриманість, якою завжди хизувався, і перейшов до насильства. Мені навіть було приємно бачити, як я доводжу його до сказу; але це задоволення розбудило в мені інстинкт самозбереження, і я втекла. А якщо я колись знову потраплю до його рук — нехай мститься якнайжорстокіше.

— Учора, як ви знаєте, містер Ерншо мав бути на похороні. Він заради цього не напивався — ну, майже не напивався: не ліг божевільно п'яний о шостій вечора, щоб опівночі прокинутися ще п'янішим. Тому вранці він встав у такому відчаї, що йому було байдуже — чи йти до церкви, чи йти в танок. Натомість він просто сів біля каміна й почав глушити бренді склянка за склянкою.

— Гіткліфф — мені аж моторошно вимовляти його ім'я! — від минулої неділі й досі майже не з'являвся вдома. Чи його ангели годували, чи власна рідня під землею — поняття не маю, але за увесь тиждень він жодного разу не сів із нами за стіл. Сьогодні на світанку він тільки-но повернувся й одразу замкнувся у своїй кімнаті — наче хтось аж так мріяв про його товариство! Там він молився, мов той фанатик. Тільки божество, до якого він волав, було бездушним порохом і попелом, а згадуючи Бога, він дивним чином плував Його зі своїм батьком-дивом. Закінчивши ці свої «благословенні» молитви — які зазвичай тривали, поки він геть не втрачав голос, — він знову кудись ішов. І завжди в один бік — до «Гнізда дрозда»! Дивуюся, чому Едгар просто не викликав поліцію й не запроторив його за ґрати! Я хоч і сумувала за Кетрін, але не

могла не радіти цим дням, бо відпочила від його постійного знуцання, як на справжньому святі.

Я вже трохи оговталася, тож могла слухати вічні нотації Джозефа й не плакати, та й по дому вже не ходила, як наляканий злодій. Ви, мабуть, не повірите, що я взагалі могла плакати через якісь слова Джозефа, але він і Гортон — просто нестерпні! Я б краще сиділа з Гіндлі й слухала його моторошні теревені, ніж з оцим «малим господарем» та його вірним псом, огидним дідом!

Коли Гіткліф удома, мені часто доводиться або тікати до них на кухню, або мерзнути й голодувати в сирих, порожніх кімнатах. А коли його немає (як-от цього тижня), я просто мошуся зі столом і стільцем у кутку біля каміна й не зважаю на містера Ерншо — він до мене не чіпляється. Якщо його не чіпати, він зараз куди тихіший, ніж раніше: похмурий, пригнічений, але вже не такий лютий.

Джозеф запевняє, ніби це вже зовсім інша людина — мовляв, Господь торкнувся його серця і врятував через страждання. Я особисто жодних ознак цих «покращень» не бачу, але то вже не моя справа.

Учора ввечері я сиділа у своєму куточку й читала старі книжки майже до дванадцятої. Так моторошно було йти нагору: надворі шалено мела заметіль, а мої думки раз у раз поверталися до церковного подвір'я і свіжої могили! Я ледве наважувалася відірвати очі від сторінки, бо та сумна картина відразу займала її місце перед моїм внутрішнім зором. Гіндлі сидів навпроти, схиливши голову на руку; можливо, думав про те саме. Він уже перестав пити до стану цілковитого безглуздя і протягом двох чи трьох годин не ворухнувся й не промовив ані слова. У всьому домі не було чути нічого, крім стогону вітру, який час від часу стрясав вікна,

тихого потріскування вугілля та клацання щипців, якими я вряди-годи знімала довгий гніт зі свічки. Гортон і Джозеф, мабуть, міцно спали нагорі. Було так сумно! Я читала й зітхала, бо здавалося, ніби вся радість назавжди зникла зі світу.

Зрештою тужливу тишу порушив звук кухонного засуву: Гіткліфф повернувся зі свого чергування раніше, ніж зазвичай, мабуть, через раптову бурю. Центральні двері були замкнені, і ми почули, як він обходить будинок, щоб увійти через інші. Я підвелася з мимовільною посмішкою на вустах, що вказувала мої почуття, і це змусило мого супутника, який пильно дивився на двері, повернутися до мене.

— Я не пускатиму його п'ять хвилин, — вигукнув він. — Ви не заперечуєте?

— Ні, можете не пускати його хоч цілу ніч, — відповіла я. — Так і зробіть! Вставте ключ у замок і засуньте засуву.

Ерншо встиг це зробити ще до того, як його гість дійшов до парадного входу. Потім він присунув крісло до мого столу, нахилився й почав шукати в моїх очах таку ж ненависть, що палала в його власних. І на вигляд, і в душі він почувався справжнім убивцею, тож такого співчуття в мені він не знайшов; проте він побачив достатньо, щоб наважитися заговорити.

— Ми з вами, — мовив він, — маємо чималий борг перед тим чоловіком надворі! Якби ми не були боягузами, то об'єдналися б і віддали його. Ви така ж слабкодуха, як і ваш брат? Готові терпіти все до останнього й навіть не спробувати відплатити?

— Я вже втомилася терпіти, — відповіла я, — і була б рада помсті, яка не обернулася б проти мене самої. Але зрада й насильство — це списи з двома вістрями: вони ранять тих, хто до них вдається, сильніше, ніж їхніх ворогів.

— Зрада й насильство — справедлива відплата за зраду й насильство! — вигукнув Гіндлі. — Пані Гіткліфф, я не проситиму вас нічого робити. Просто сидіть тихо й мовчіть. А тепер скажіть: зможете? Я певен, вам буде не менше приємно, ніж мені, побачити кінець цього диявола. Він стане причиною вашої смерті, якщо ви не перехитрите його; а мене він доведе до цілковитої руїни. Хай пропаде цей пекельний лиходій! Він стукає у двері, наче вже господарює тут! Пообіцяйте мовчати, і ще до того, як проб'є цей годинник — на ньому за три хвилини перша, — ви будете вільною жінкою!

Він витягнув із-за пазухи те знаряддя, про яке я розповідала вам у своєму листі, й уже хотів пригасити свічку. Та я вихопила її в нього й схопила за руку.

— Я не мовчатиму! — сказала я. — Ви не повинні його чіпати. Нехай двері залишаються замкненими, і заспокойтеся!

— Ні! Я вже все вирішив, і, клянусь Богом, зроблю це! — вигукнув відчайдух. — Я зроблю вам добро, хоч би ви цього не хотіли, і віддам належне Гортонів! І вам не треба сушити собі голову, як мене прикрити: Кетрін більше немає. Ніхто з живих не шкодуватиме за мною і не соромитиметься мене, навіть якби я цієї миті перерізав собі горло — час уже покінчити з усім!

Я могла б з таким самим успіхом боротися з ведмедем або намагатися напоумити божевільного.

Єдине, що мені залишалося, — підбігти до вікна з ґратами й попередити жертву про долю, яка на неї чекала.

— Краще цієї ночі пошукайте собі іншого прихистку! — вигукнула я, досить тріумфальним тоном. — Містер Ерншо має намір застрелити вас, якщо ви й далі наполягатимете на спробах увійти.

— Краще відчини двері, ти... — відповів він, назвавши мене якимось вишуканим словом, якого я не хочу повторювати.

— Я не втручатимусь у цю справу, — знову відказала я. — Заходьте й дозвольте себе застрелити, якщо так хочете. Я свій обов'язок виконала.

Сказавши це, я зачинила вікно й повернулася на своє місце біля вогню: лицемірства в мені було замало, щоб удавати, ніби мене непокоїть небезпека, яка йому загрожувала. Ерншо люто лаяв мене, запевняючи, що я досі кохаю цього негідника, і обзиваючи мене всілякими словами за ту ницість духу, яку я виявила. А я в глибині душі — і совість моя ніколи мене за це не докоряла — думала, яким благом для нього було б, якби Гіткліфф позбавив його мук, і яким благом для мене стало б, якби він відправив Гіткліффа туди, де йому й належить бути! Поки я плекала ці думки, віконна рама позаду мене з гуркотом упала на підлогу від удару того самого чоловіка, а його чорне обличчя лиховісно визирнуло всередину. Ґрати стояли надто близько одна до одної, щоб крізь них могли протиснутися його плечі, і я всміхнулася, тішачись своєю уявною безпекою. Його волосся та одяг побіліли від снігу, а гострі, мов у хижака, зуби, оголені від холоду й люті, зблиснули в темряві.

— Ізабелло,пусти мене, а то пошкодуєш! — закричав вінф.

— Я не можу стати вбивцею, — відповіла я. — Містер Гіндлі стоїть на варті з ножем і зарядженим пістолетом.

— Пусти мене через кухонні двері, — сказав він.

— Гіндлі буде там раніше за мене, — відповіла я. — Яка ж це в тебе любов, якщо ти не можеш витримати завірюхи! Ми спокійно спали щоночі, поки саяв літній місяць, а зимовий холодний вітер, змусив тебе шукати прихистку! Гіткліффе, на твоєму місці я б пішла простягтися на її могилі й померла, як вірний пес. Схоже, тепер уже й жити на світі не варто, правда? Ти так виразно переконував мене, що Кетрін була всією радістю твого життя. Не можу збагнути, як ти думаєш пережити її втрату.

— Він там, так? — вигукнув мій супутник, кинувшись до пролому. — Якби я тільки міг висунути руку, то дістав би його!

Боюся, Неллі, ти вважатимеш мене справжньою лиходійкою, але ти не знаєш усього, тож не суди мене. Я ні за що не стала б допомагати чи сприяти замаху навіть на його життя. Бажати, щоб він помер, — цього я, безперечно, бажала; і тому страшенно розчарувалася, коли він кинувся на зброю Ерншо й вирвав її з його рук.

Постріл пролунав, а ніж, відскочивши назад, увійшов у зап'ясток свого власника. Гіткліфф із силою висмикнув його, розітнувши плоть уздовж усієї рани, а тоді запхав закривавлений ніж до кишені. Потім він схопив камінь, розбив ним перегородку між двома вікнами й вскочив

усередину. Його противник знепритомнів від нестерпного болю та втрати крові, що хлинула з артерії чи великої вени. Негідник почав бити його ногами й топтати, раз у раз гатячи його головою об кам'яну підлогу, а другою рукою тим часом тримав мене, не даючи покликати Джозефа. Він виявив майже надлюдне самовладання, утримавшись від того, щоб зовсім його добити; але, задихавшись від втоми, зрештою припинив і потяг непритомне, як здавалося, тіло на лаву. Там він зірвав рукав із пальта Ерншо й грубо, по-звірячому перев'язав рану, плюючись і лаючись під час цієї процедури так само завзято, як перед тим бив його ногами. Щойно я опинилася на волі, то не гаяла часу й побігла по старого слугу. Він поступово збагнув, про що я поспіхом розповідаю, і кинувся вниз, перестрибуючи через сходинки по дві за раз та важко хапаючи ротом повітря.

— Що ж тепер робити? Що ж тепер робити?

— А ось що робити, — прогрімів Гіткліфф, — ваш господар збожеволів. Якщо він протягне ще місяць, я відправлю його до божевільні. І якого біса ти замкнув мене надворі, беззубий псјуро? Не стій там і не бурмочи. Ану, я не збираюся його виходжувати. Змий це все; тільки пильнуй вогонь своєї свічки — Ерншо увесь просякнутий бренді!

— То ти хотів його вбити? — вигукнув Джозеф, піднявши від жаху руки й очі. — Таке видовище я бачу вперше в житті! Святий Боже..."

Гіткліфф штовхнув його на коліна просто посеред крові й кинув йому рушник; але замість того, щоб витерти її, Джозеф склав руки й почав молитися. Його дивна манера висловлюватися розсмішила мене. Я була в такому стані духу, що вже ніщо не

могло мене вразити: по суті, я була такою ж безсоромною, як деякі злочинці біля шибениці.

— Ах, я про тебе забув, — сказав тиран. — Ти цим і займешся. Ану, ставай на коліна. То ти змовляєшся з ним проти мене, гадюко? Ось, це якраз робота для тебе!

Він так трусонув мене, що в мене аж зуби зацокотіли, а тоді кинув поруч із Джозефом. Той спокійно закінчив свою молитву, а потім підвівся, присягаючись, що негайно вирушить до «Гнізда дрозда». Містер Лінтон був мировим суддею, і хоч би в нього померло п'ятдесят дружин, він усе одно мусив би розібратися в цій справі. Він так уперто тримався свого наміру, що Гіткліфф визнав за потрібне змусити мене розповісти все, що сталося. Він стояв наді мною, важко дихаючи від злоби, поки я неохоче відповідала на його запитання й наново переповідала події. Було дуже нелегко переконати старого, що саме Гіткліфф не був нападником, особливо з огляду на мої відповіді, які він ледве міг із мене витягнути. Однак невдовзі містер Ерншо переконав його, що ще живий; Джозеф поспішив дати йому трохи спиртного, і завдяки цій допомозі його господар незабаром знову почав рухатися й прийшов до тями. Гіткліфф, знаючи, що його супротивник не пам'ятає, як із ним поводитися, поки він був непритомний, оголосив його п'яним до нестями й сказав, що більше не зважатиме на його жахливу поведінку, але порадив йому йти спати. На мою радість, після цієї слушної поради він залишив нас, а Гіндлі простягнувся на кам'яній плиті біля вогнища. Я пішла до своєї кімнати, дивуючись, як легко мені вдалося уникнути наслідків.

ього ранку, десь за пів години до полудня, я спустилася вниз. Містер Ерншо сидів біля каміна — смертельно блідий і виснажений. Його злий геній,

майже такий самий змучений та моторошний на вигляд, стояв поруч, прихилившись до камінної полиці. Схоже, ніхто з них не збирався обідати, тож, зачекавши, поки все на столі охолоне, я почала їсти сама. Це аж ніяк не зіпсувало мені апетиту. Я навіть відчувала певну перевагу й задоволення, час від часу поглядаючи на своїх мовчазних супутників. Пообідавши, я дозволила собі незвичну сміливість — підійшла до вогню, обійшла крісло Ерншо й присіла в кутку поруч із ним.

Гіткліфф навіть не глянув у мій бік. Я ж підвела на нього очі й майже безстрашно розглядала його обличчя, наче воно було висічене з каменю. Його чоло, яке колись здавалося мені мужнім, а тепер — диявольським, похмуро насупилося; очі, мов у василіска, згасли від безсоння й, мабуть, від сліз, бо вії були вологі. На губах вже не було лютої усмішки — вони застигли у виразі невимовної скорботи. Якби це був хтось інший, я б не наважилася й очей підвести перед таким горем. Але у випадку з ним я відчувала зловтіху. І хоч добивати поверженого ворога — це низько, я не могла змарнувати нагоди завдати йому ще одного удару. Лише зараз, коли він був безсилий, я мала змогу насолодитися відплатою за всі кривди.

— Годі, панно! — перебила я її. — Можна подумати, ви ніколи в житті Біблії не розгортали. Якщо Бог карає ваших ворогів, хіба цього вам мало? Долучати до Божої кари ще й власні муки — це і дріб'язково, і самовпевнено!

— Загалом я погодилася б із тобою, Неллі, — вела вона далі. — Але які страждання, заподіяні Гіткліффу, могли б мене задовольнити, якби я сама не доклалася до них? Я воліла б, щоб він страждав *менше*, аби тільки могла сама завдати йому болю й щоб він *знав*, що це я його мучаю. О, я так багато

йому винна! Я зможу сподіватися на прощення лише за однієї умови. Якщо мені дозволять віддати йому око за око, зуб за зуб; за кожен його біль повернути такий самий біль; опустити його до мого рівня. Він першим завдав мені кривди — нехай першим і благатиме прощення. І тоді... тоді, Неллі, можливо, я виявлю до нього великодушність. Але помститися йому мені вже ніколи не вдасться, а отже, я не можу його пробачити.

Гіндлі захотів води. Я подала йому склянку й запитала, як він почувається.

— Не так погано, як мені хотілося б, — відповів він.
— Але якщо не брати до уваги руку, то кожен дюйм мого тіла болить так, наче я бився з цілим легіоном бісів!

— Авжеж, не дивно, — зауважила я. — Кетрін колись хвалилася, що стоїть між вами й тілесною кривдою. Вона мала на увазі, що певні люди не посміють завдати вам шкоди, аби не образити її. Добре, що люди насправді не встають із могил, бо минулої ночі вона могла б побачити вельми огидну сцену! У вас же груди й плечі всі в синцях і порізах?

— Не знаю, — відповів він. — Але що ти маєш на увазі? Він насмілювався бити мене, коли я вже лежав?

— Він топтав вас, копав ногами й кидав на землю,
— прошепотіла я. — А ще йому так кортіло впитися в вас зубами, бо він лише наполовину людина: та й тієї половини в ньому небагато, а решта — справжній біс.

Містер Ерншо, як і я, звів очі на обличчя нашого спільного ворога. Гіткліфф, цілком поглинутий власним болем, наче не помічав нічого довкола. Що

довше він стояв, то виразніше його риси видавали похмурі думки, які снували в нього в голові.

— О, якби тільки Бог дав мені сили задушити його в останню мить мого життя, я з радістю пішов би до пекла, — застогнав нетерплячий чоловік, силкуючись підвестися. Та відразу безсило опустився назад, переконавшись, що не здатен вступити в цю боротьбу.

— Годі й того, що він убив одного з вас, — голосно зауважила я. — У «Гнізді дрозда» всі знають: ваша сестра була б жива й досі, якби не містер Гіткліфф. Зрештою, його ненависть безпечніша від його любові. Коли я згадую, якими ми були щасливими... якою щасливою була Кетрін до його появи... мені хочеться проклясти той день.

Найімовірніше, Гіткліфф більше почув правду в моїх словах, ніж звернув увагу на те, з яким наміром я їх промовила. Я побачила, що він насторожився: з його очей покотилися сльози просто в попіл, а дихання стало уривчастим, задушливим. Я пильно подивилася йому просто в обличчя й зневажливо розсміялася. На мить до мене метнулися очі, темні, мов затуманені вікна пекла. Та біс, який зазвичай визирав із них, тепер був такий пригнічений і потоплений у горі, що я не побоялася знову насмішкувато озватися.

— Встань і забирайся з очей моїх, — сказав він, не відводячи погляду від покійної.

Я здогадалася, що він принаймні вимовив саме ці слова, хоча голос його ледве можна було розібрати.

— Перепрошую, — відповіла я. — Але я теж любила Кетрін. А її брат потребує догляду, і заради неї я його не залишу. Тепер, коли вона померла, я

бачу її в Гіндлі. У нього точнісінько такі самі очі, як у неї, якби тільки ви не намагалися їх йому виколоти й не зробили їх чорними та червоними. І її...

— Встань, нещасна дурепо, поки я не розчавив тебе на смерть! — закричав він і рушив до мене, змусивши мене теж відступити.

— Між іншим, — продовжила я, готова будь-якої миті втекти, — якби бідолашна Кетрін довірилася вам і взяла собі цей безглуздий, жалюгідний і принизливий титул місіс Гіткліфф, дуже скоро вона мала б такий самий вигляд! *Вона* не терпіла б вашої огидної поведінки мовчки. Її відразу й огида неодмінно знайшли б вихід у словах.

Між нами опинилися спинка лави та Гіндлі, тож замість того, щоб спробувати дістатися до мене, Гіткліфф схопив зі столу столовий ніж і жбурнув його мені в голову. Ніж ударив під вухом і урвав фразу, яку я саме вимовляла. Але я висмикнула його, кинулася до дверей і на прощання кинула ще одне слово, яке, сподіваюся, влучило трохи глибше, ніж його ніж.

Останнє, що я встигла побачити, — як він шалено кинувся вперед, але Ерншо перехопив його й обхопив руками. Обидва впали, зчепившись у боротьбі.

Пробігаючи через кухню, я звеліла Джозефові поспішити до господаря. У дверях я збила з ніг Гортон, який саме підвішував цілий виводок цуценят за спинки стільців. І, наче душа, що вирвалася з чистилища, я помчала, побігла, полетіла вниз крутою дорогою; потім, покинувши її звивини, навпростець рвонула через пустище, перевалювалася через пагорби й брела крізь болота.

Одне слово, я щодуху прямувала до маякового вогню «Гнізда дрозда». І я воліла б навіки оселитися в пеклі, ніж хоча б одну ніч знову провести під дахом «Буремного перевалу».

Ізабелла замовкла й сьорбнула чаю. Потім підвелася, попросила мене подати їй капелюшок і велику шаль, яку я принесла, і, не зважаючи на мої благання залишитися ще хоча б на годину, ступила на стілець, поцілувала портрети Едгара та Кетрін, так само поцілувала мене й спустилася до карети. За нею побігла Фанні, шалено скавучачи від радості, що знову знайшла свою господиню. Ізабелла поїхала й більше ніколи не повернулася в ці краї. Проте, коли все трохи вляглося, між нею та моїм господарем почалося регулярне листування. Наскільки я пам'ятаю, вона оселилася на півдні, неподалік Лондона. Там через кілька місяців після втечі в неї народився син. Його охрестили Лінтоном, і від самого початку вона писала, що це кволе, дратівливе дитя.

Якось у селі містер Гіткліфф зустрів мене й запитав, де вона живе. Я відмовилася сказати. Тоді він зауважив, що це й не важливо, але їй краще не повертатися до брата — той не схоче тримати її у себе, якщо доведеться годувати її власним коштом.

Хоч я нічого йому не сказала, він через інших слуг дізнався і про місце її проживання, і про дитину. Та все одно її не чіпав. Гадаю, за таку стриманість вона мала дякувати його відразу до неї.

Коли він бачив мене, то часто розпитував про дитину. Почувши її ім'я, він похмуро всміхнувся й зауважив:

— Вони хочуть, щоб я ненавидів і його, так?

— Не думаю, що вони хочуть, аби ви взагалі щось про нього знали, — відповіла я.

— Але я заберу його, коли захочу, — сказав він. — Можуть бути певні!

На щастя, його мати померла ще до того, як настав цей час, — приблизно через тринадцять років після смерті Кетрін, коли Лінтонові виповнилося дванадцять або трохи більше.

Наступного дня після несподіваного візиту Ізабелли я не мала нагоди поговорити з моїм господарем. Він уникав розмов і ні про що не хотів говорити. Коли мені все ж удавалося привернути його увагу, я бачила, що звістка про те, що його сестра залишила чоловіка, його тішила. Гіткліффа він ненавидів із такою силою, якої важко було сподіватися від людини з його лагідною вдачею.

Його відразом була настільки глибокою й болісною, що він уникав будь-якого місця, де міг побачити або почути про Гіткліффа. Горе, помножене на цю ненависть, перетворило його на справжнього самотника. Він залишив посаду мирового судді, перестав навіть ходити до церкви, за будь-якої нагоди оминав село й оселився в цілковитій самотності серед свого парку та маєтку. Лише зрідка вирушав сам блукати пустищем або відвідував могилу дружини — здебільшого ввечері чи рано-вранці, поки інші подорожні ще не виходили з дому.

Але він був надто добрим, щоб довіку залишатися нещасним. Він не благав душу Кетрін повернутися й переслідувати його. Час примирив його з горем, приніс йому тихий смуток. Він згадував її з любов'ю і з надією на зустріч в кращому світі.

Та на землі він знайшов розраду. Кілька днів, як я вже казала, здавалося, він майже не зважав на крихітне немовля покійної. Та ця холодність розтанула, мов сніг у квітні, і ще до того, як дитина спромоглася пробелькотіти слово чи невпевнено ступити кілька кроків, вона вже тримала в його серці скіпетр самодержця. Її назвали Кетрін, але він ніколи не називав її повним ім'ям, так само як ніколи не скорочував імені першої Кетрін: мабуть, тому, що Гіткліфф звик називати її Кеті. Для нього вона завжди була Кеті: це відрізняло її від матері й водночас поєднувало з нею. І прив'язаність до дівчинки виникла передусім через її спорідненість із матір'ю, а вже потім через те, що вона була його власною дитиною.

Я часто порівнювала його з Гіндлі Ерншо й дивувалася, чому в однакових обставинах вони повелися геть по-різному. Обоє палко кохали своїх дружин, обоє любили дітей, тож я не розуміла, чому вони обрали такі різні шляхи. Але Гіндлі, хоч і здавався розумнішим, виявився набагато слабшим. Коли його корабель почав тонути, він просто кинув штурвал. А замість того, щоб урятувати судно, уся команда піддалася паніці й безумству, остаточно позбавивши корабель шансів на порятунок.

Лінтон, навпаки, виявив справжню мужність вірної й відданої душі: він довірився Богові — і Бог утішив його. Один сподівався, інший зневірився: вони самі обрали свою долю й справедливо були приречені її нести. Але, пане Локвуде, вам навряд чи захочеться слухати мої повчання. Ви самі все це оціните не гірше за мене. Принаймні вам так здаватиметься, а це майже те саме.

Кінець Гіндлі був таким, якого й можна було очікувати. Він настав невдовзі після смерті його сестри — між ними минуло ледве шість місяців. У

«Гнізді дрозда» ми так і не отримали докладних відомостей про його стан перед смертю. Усе, що я дізналася, сталося тоді, коли я вирушила допомогти з приготуваннями до похорону. Містер Кеннет прийшов повідомити про це моєму господареві.

— Ну, Неллі, — сказав він, заїжджаючи одного ранку на подвір'я так рано, що я відразу стривожилася, передчуваючи погану новину, — тепер і нам із тобою доведеться вдягати жалобу. Як гадаєш, хто цього разу від нас утік?

— Хто? — розгублено запитала я.

— Ану вгадай! — відповів він, зіскачуючи з коня й накидаючи повід на гачок біля дверей. — І приготуй кутик фартуха: певен, він тобі знадобиться.

— Не містер Гіткліф, звісно? — вигукнула я.

— Що? Ти за ним плакала б? — запитав лікар. — Ні, Гіткліфф — міцний молодик. Сьогодні він має чудовий вигляд. Я щойно його бачив. Відтоді як розлучивсь із своєю пані, він швидко набирає вагу.

— То хто ж, містере Кеннет? — нетерпляче перепитала я.

— Гіндлі Ерншо! Твій давній приятель Гіндлі, — відповів він, — і мій непутящий товариш, хоча останнім часом він став надто диким навіть для мене. Отакої! Я ж казав, що без сліз не обійдеться. Але не сумуй! Помер він цілком у своєму стилі — п'яний, як чіп. Бідолаха! Мені теж його шкода. Не можна не сумувати за давнім товаришем, хоч він мав найгірші вади, які тільки можна собі уявити, і не раз вчинив зі мною по-свинськи. Йому, здається, ледве двадцять сім було. Хто б подумав, що ви з ним однолітки?

Зізнаюся, ця звістка вразила мене сильніше, ніж смерть місіс Лінтон. Старі спогади ворухнулися в моєму серці. Я сіла на ганку й заплакала так, ніби помер мій кровний родич, а містера Кеннета попросила покликати іншого слугу, щоб той провів його до господаря.

Я не могла перестати думати: «Чи справедливо з ним обійшлись?» Що б я не робила, ця думка не давала мені спокою. Вона так уперто не відступала, що зрештою я вирішила попросити дозволу поїхати до «Буремного перевалу» й допомогти виконати останній обов'язок перед померлим.

Містер Лінтон дуже не хотів мене відпускати, але я нагадала йому, в якому безпорадному становищі залишився небіжчик без жодної близької людини. Я сказала, що мій колишній господар і названий брат мають таке саме право на мої послуги, як і він. До того ж я нагадала, що дитина, Гортон, — небіж його дружини, і за відсутності ближчих родичів він повинен стати його опікуном. Отже, він мусить з'ясувати, що сталося зі спадком, і розібратися зі справами свого шваґра.

Хазяїн тоді був не в тому стані, щоб займатися подібними справами, але велів мені поговорити з його адвокатом і зрештою дозволив їхати. Адвокат був також повіреним Гіндлі. Я заїхала до нього в село й попросила супроводжувати мене. Він похитав головою і порадив не втручатися в справи Гіткліффа, запевняючи, що, якщо все з'ясувати, виявиться: Гортон, по правді кажучи, став жебраком.

— Його батько помер у боргах, — сказав він. — Усе майно закладене, і єдина надія для законного спадкоємця — дати йому можливість викликати хоч

якусь прихильність у серці кредитора, щоб той був схильний поставитися до нього поблажливо.

Коли я приїхала до «Буремного перевалу», то пояснила, що хочу простежити, аби все відбулося пристойно. Джозеф, який, здавалося, був достатньо засмучений, зрадив моїй присутності. Містер Гіткліфф сказав, що не бачить, навіщо я тут потрібна, але, якщо бажаю, можу залишитися й розпорядитися всім, що стосується похорону.

— Як на мене, — зауважив він, — тіло цього дурня слід було б поховати на роздоріжжі, без жодних церемоній. Учора по обіді я залишив його всього на десять хвилин, а за цей час він замкнув переді мною обидва входи до будинку й усю ніч свідомо напивався до смерті! Сьогодні вранці ми вибили двері, бо почули, як він хропе, мов кінь. А він лежить на лаві — хоч би його живцем дерли, хоч би скальп знімали, не прокинувся б. Я послав по Кеннета, і той прийшов. Але до того часу ця худобина вже перетворилася на падло: був і мертвий, і холодний, і задерев'янілий. Тож, гадаю, ви погодитесь, що здійсмати навколо нього ще більше метушні не було сенсу!

Старий слуга підтвердив його слова, але пробурмотів:

— Я б лучче, якби Гіткліфф сам по лікаря пішов! Я б за паном краще глядів, ніж той... А як я пішов, пан ще й не був мертвий, нічого такого!

Я наполягла, щоб похорон був пристойним. Містер Гіткліфф сказав, що й тут я можу робити по-своєму, тільки попросив пам'ятати: усі витрати на похорон йдуть з його кишень.

Він тримався жорстко й байдуже, не виказуючи ані радості, ані скорботи. Якщо вже щось і відбивалося на його обличчі, то це мовчазна втіха людини, яка завершила важку справу.

Щоправда, одного разу я помітила в ньому щось схоже на триумф. Це було саме тоді, коли люди виносили труну з будинку. Він мав нахабство прикидатися скорботним родичем. Перед тим як приєднатися до процесії разом із Гортоном, він підняв нещасну дитину над столом і з особливим задоволенням пробурмотів:

— Ну що, любий хлопчику, тепер ти *мій*! І побачимо, чи виросте одне дерево таким кривим, як інше, якщо його зігне той самий вітер!

Не розуміючи змісту, дитина зраділа цим словам. Хлопчик бавився з бакенбардами Гіткліфа та гладив його по щоці. Але я добре зрозуміла, до чого він хилить, і гостро відрізала:

— Хлопчик повернеться зі мною до «Гнізда дроздів», сер. У цьому світі немає нічого, що належало б вам менше, ніж він!

— Це Лінтон так вважає? — запитав він.

— Так, це його слова. Він наказав мені забрати дитину, — відповіла я.

— Що ж, — сказав цей негідник, — не будемо зараз сперечатися. Але мені заманулося виховати його самому. Тож перекажи своєму господареві: якщо він спробує забрати Гортонна, я візьму замість нього свого власного сина. Не обіцяю, що віддам Гортонна без бою, але вже точно змушу віддати мені Лінтона! Дивися, не забудь це переказати.

Цієї погрози було достатньо, щоб зв'язати нам руки. Повернувшись, я передала її зміст, і Едгар Лінтон, який спочатку поставився до справи без особливого інтересу, більше не заговорив про втручання. Не знаю, чи зміг би він чогось досягти, навіть якби дуже цього хотів.

Тепер господарем «Буремного перевалу» став колишній гість. Він міцно тримав його у своїх руках і довів адвокатові, а той, своєю чергою, довів містерові Лінтону, що Ерншо заکлав за гроші кожен клаптик землі, яким володів, щоб фінансувати свою пристрасть до азартних ігор. А заставодержателем був Гіткліфф.

Так Гортон, який тепер мав би бути першим джентльменом у всій окрузі, опинився в цілковитій залежності від заклітого ворога свого батька. Він жив у власному домі як слуга, не отримуючи навіть платні, і був цілком неспроможний захистити свої права — через самотність і через те, що навіть не знав, як несправедливо з ним обійшлися.

РОЗДІЛ XVIII

— Наступні дванадцять років, — вела далі місіс Дін, — після того похмурого періоду були найщасливішими в моєму житті. Найбільше клопоту за цей час нам завдавали хіба що дрібні хвороби нашої маленької панночки — звичайні дитячі недуги, яких не уникнути ні багатим, ні бідним. А загалом, переживши перші шість місяців, вона почала рости, мов модрина, і ще до того, як верес знову зацвів над прахом місіс Лінтон, уже зміла по-своєму ходити й говорити.

Вона була найчарівнішим створінням із усіх, кому доводилося приносити сонячне світло в цей спустошений дім. Справжня красуня: успадкувала

від Ерншо великі темні очі, а від Лінтонів — світлу шкіру, дрібні риси обличчя та золотаве кучеряве волосся. Вдача в неї була жвава, але не груба, а серце — надзвичайно чутливе й палке у своїх прихильностях. Ця здатність глибоко прив'язуватися нагадувала мені її матір, хоча сама вона зовсім на неї не була схожа. Кеті бувала лагідною та ніжною, мов голубка, мала тихий голос і замислений погляд. Вона ніколи не шаленіла від гніву і не втрачала голови від кохання — її почуття завжди були глибокими й щирими.

Проте мусимо визнати: мала вона й вади, що дещо псували її численні чесноти. Однією з них була схильність до зухвалих відповідей; іншою — вперта воля, яку неодмінно набувають розпещені діти, хоч би якою була їхня вдача — лагідною чи капризною. Якщо якийсь слуга ненароком її розсердить, вона неодмінно заявляла:

— Я все розповім татові!

А якщо він робив їй зауваження, навіть просто кидав на неї суворий погляд, можна було подумати, що сталося якесь страшне лихо. Не пригадую, щоб він коли-небудь сказав їй бодай одне різке слово. Усю її освіту він узяв на себе й перетворив навчання на розвагу. На щастя, допитливість і кмітливий розум робили її здібною ученицею: вона швидко й охоче вчилася та була гідна свого вчителя.

До тринадцяти років вона жодного разу сама не виходила за межі парку. Містер Лінтон зрідка брав її із собою на прогулянку на мильо-другу далі, але нікому іншому не довіряв її. Гіммертон для неї був лише незрозумілим словом; каплиця залишалася єдиною будівлею, до якої вона коли-небудь підходила чи заходила, окрім власного дому. Про Буремний перевал і містера Гіткліффа вона навіть

не знала: для неї їх просто не існувало. Вона жила справжньою затворницею і, здавалося, була цілком задоволена своїм життям.

Іноді, розглядаючи краєвид із вікна дитячої, вона запитувала:

— Неллі, а коли я зможу сама дійти до вершини он тих пагорбів? Цікаво, що там, по той бік. Невже море?

— Ні, міс Кеті, — відповідала я. — Там знову пагорби, такі самі, як ці.

— А які на вигляд ті золоті скелі, коли стоїш просто під ними? — якось запитала вона.

Найбільше її цікавили круті схили скель Пеністоун-Крегз, особливо коли призахідне сонце освітлювало їх і найвищі вершини, а весь навколишній краєвид уже тонув у тіні. Я пояснила їй, що це голі кам'яні брили, а в їхніх ущелинах ледве вистачає землі, щоб там могла вижити хирлява деревина.

— А чому вони ще так довго сяють, коли тут уже вечір? — допитувалася вона.

— Бо вони набагато вищі за нас, — відповіла я. — Ти не змогла б на них видертися: вони надто високі й стрімкі. Взимку мороз приходить туди раніше, ніж до нас, а якось серед літа я навіть знаходила сніг під тією чорною западиною на північно-східному схилі!

— О, то ви там бували! — радісно вигукнула вона.
— Тоді й я зможу туди піти, коли виросту. А тато там бував, Неллі?

— Тато сам вам скаже, панно, — поспішила відповісти я, — що вони не варті таких зусиль.

Болота, якими ви гуляєте з ним, набагато кращі, а парк Гнізда дрозда — найгарніше місце у світі.

— Але парк я знаю, а тих скель — ні, — тихенько пробурмотіла вона сама до себе. — І я так хотіла б оглянути все довкола з вершини тієї найвищої скелі! Колись моя маленька поні Мінні відвезе мене туди.

Коли одна зі служниць згадала про Казкову печеру, Кеті просто втратила спокій, так їй захотілося здійснити свій задум. Вона не давала містерові Лінтону спокою, і той пообіцяв, що коли вона стане старшою, вони вирушать туди разом. Але міс Кетрін вимірювала свій вік місяцями, і запитання: «Ну то я вже достатньо доросла, щоб поїхати до Пеністоун-Крегз?» — постійно було в неї на язиці. Дорога туди проходила зовсім близько від Буремного перевалу. Едгар не мав духу проїжджати повз нього, тож раз у раз відповідав:

— Ще ні, люба. Ще ні.

Я вже казала, що місіс Гіткліфф прожила після розлучення з чоловіком понад дванадцять років. Її родина мала слабе здоров'я: ні вона, ні Едгар не вирізнялися тією рум'яною міцністю, яку зазвичай можна побачити в наших краях. Я не певна, від якої саме хвороби вона померла. Гадаю, обоє вони померли від одного й того самого — від якоїсь гарячки, що починалася повільно, але була невиліковною й під кінець швидко забиравала життя.

Ізабелла написала братові, повідомляючи, що, ймовірно, її чотиримісячна хвороба добігає кінця, і благала його, якщо це можливо, приїхати до неї. Їй треба було багато чого владнати, вона хотіла попрощатися з ним і передати Лінтона під його надійну опіку. Вона сподівалася, що син зможе

залишитися в брата так само, як колись залишався в неї: сама себе вона намагалася переконати, що його батько не бажає брати на себе тягар його утримання та виховання.

Мій господар ані хвилини не вагався, виконуючи її прохання. Хоча зазвичай він неохоче залишав дім навіть через важливі справи, цього разу вирушив негайно. Перед від'їздом він доручив мені особливо пильно наглядати за Кетрін і не раз наказав, щоб вона не виходила за межі парку навіть у моєму супроводі. Він і гадки не мав, що вона наважиться піти сама.

Його не було три тижні. Першого дня чи двох моя підопічна сиділа в куточку бібліотеки, надто засмучена, щоб читати чи гратися. У такому спокійному стані вона майже не завдавала мені клопоту. Та згодом настали дні нетерплячої, дратівливої нудьги. А я була вже надто зайнята й надто стара, щоб бігати за нею, розважаючи її, тому вигадала спосіб, як вона могла б бавитися сама.

Я почала посилати її мандрувати маєтком — то пішки, то верхи на поні, — а коли вона поверталася, терпляче вислуховувала всі її справжні й вигадані пригоди.

Літо було в самому розпалі, і Кеті так полюбила ці самотні прогулянки, що часто примудрялася не з'являтися аж від сніданку до чаю. А вечорами розповідала мені свої химерні історії. Я не боялася, що вона порушить заборону й вийде за межі парку, бо ворота зазвичай були замкнені. Та й думала, що навіть якби вони стояли навстіж, вона навряд чи наважилася б вийти сама.

На жаль, я помилилася. Одного ранку, о восьмій годині, Кетрін прийшла до мене й повідомила, що

сьогодні вона — арабський купець, який вирушає зі своїм караваном через пустелю, а тому я повинна дати їй удосталь харчів для себе та своїх тварин. Конем мав бути її поні, а трьома верблюдами — великий гончак і два пойнтери.

Я зібрала чималий запас ласощів і підвісила їх у кошику з одного боку сідла. Кетрін скочила на поні, весела, мов фея, сховала обличчя від липневого сонця під ширококрисим капелюшком і легкою вуаллю та рушила геть, весело сміючись із моїх обережних настанов не мчати галопом і повернутися раніше. Але ця бешкетниця до чаю так і не з'явилася. Один мандрівник — гончак, старий пес, який любив спокійне життя, — повернувся сам. Ані Кеті, ані поні, ані двох пойнтерів ніде не було видно. Я послала людей шукати її однією стежкою, другою, а зрештою й сама вирушила навмання на пошуки. Біля межі маєтку, де навколо невеликого лісу працював наймит, я запитала його, чи не бачив він нашої юної панночки.

— Бачив її вранці, — відповів він. — Попросила мене вирізати їй ліщинову лозину, а тоді перескочила на своїй поні через он той живопліт, де він найнижчий, та й помчала, аж курява за нею.

Можете собі уявити, що я відчула, почувши це. Я відразу зрозуміла: вона, мабуть, подалася до Пеністоун-Крегз.

— Що ж із нею тепер буде? — вигукнула я, протискаючись крізь пролом, який наймит саме лагодив, і прямуючи наспростець до великої дороги.

Я йшла так швидко, як могла. Миля за милею, аж поки на повороті переді мною не відкрився краєвид на Буремний перевал. Але ніде — ні близько, ні далеко — я не побачила Кетрін.

До скель залишалося близько милі з половиною від маєтку містера Гіткліффа, а від Гнізда дрозда — чотири милі, тож я почала боятися, що не зможу туди дістатися до темряви.

«А що, як вона послизнулася, видираючись поміж скелями, і загинула або переламала собі кістки?» — думала я.

Моє занепокоєння було нестерпним. І все ж я відчула неабияке полегшення, коли, поспішаючи повз ферму, побачила Чарлі — найзлішу з пойнтерів. Він лежав під вікном, із розпухлою головою та закривавленим вухом.

Я відчинила хвіртку й побігла до дверей, щосили стукаючи, щоб мене впустили. Відчинила мені знайома жінка, яка колись жила в Гіммертоні. Після смерті містера Ерншо вона служила тут.

— Ой, — сказала вона, — ви прийшли шукати свою маленьку панночку! Не лякайтеся. Вона тут, у безпеці. І добре, що це не господар.

— То його немає вдома? — видихнула я, ледве переводячи подих після швидкої ходи й пережитого переляку.

— Ні, ні, — відповіла вона. — І він, і Джозеф пішли, та, гадаю, раніше ніж за годину не повернуться. Заходьте, перепочиньте трохи.

Я увійшла й побачила свою заблукалу овечку на каміні — вона сиділа у маленькому кріслі-гойдалці, яке колись належало її матері, коли та була дитиною. Капелюшок висів на стіні, а сама Кеті почувалася тут цілком як удома: сміялася, жваво щось розповідала й без упину засипала питаннями Гортонна, який тепер був високим, міцним

вісімнадцятирічним юнаком. Він із неабиякою цікавістю та подивом дивився на неї, розуміючи хіба децицю з неспинного потоку її слів і запитань.

— Дуже добре, панно! — вигукнула я, приховуючи радість за сердитим виразом обличчя. — Це ваша остання прогулянка верхи до повернення тата. Більше я вам і порога переступити не дозволю!

— Ой, Неллі! — весело вигукнула вона, схопившись із крісла й підбігши до мене. — Увечері матиму що розповісти! То ви мене таки знайшли. А ви коли-небудь раніше тут бували?

— Надягайте капелюшка й негайно додому, — сказала я. — Я страшенно вами засмучена, панно Кеті. Ви вчинили дуже погано! Не треба ні хмуритися, ні плакати: це не поверне мені часу, який я витратила, нишпорячи по всій окрузі в пошуках вас. А містер Лінтон же суворо наказав мені не випускати вас! І ви потайки втекли! Тепер ясно, що ви маленька хитра лисиця, і більше вам ніхто не довірятиме.

— Що я зробила? — схлипнула вона, одразу притихнувши. — Тато нічого мені не наказував. Він не сваритиме мене, Еллен. Він ніколи не сердиться, як ви!

— Ну-бо, ходімо! — повторила я. — Давайте зав'яжу стрічку. А тепер без цих капризів. Ох, як вам не соромно! Тринадцять років, а поводитесь як мала дитина!

Я вигукнула це, бо вона скинула капелюшка з голови й відступила до каміна, куди я не могла до неї дістатися.

— Не будьте такою суворою до красуні-панночки, місіс Дін, — озвалася служниця. — Ми самі попросили її залишитися. Вона хотіла їхати далі, боялася, що ви хвилюватиметеся. Гортон пропонував провести її, і я подумала, що так буде краще: дорога через пагорби дика й безлюдна.

Поки ми сперечалися, Гортон стояв, засунувши руки в кишені, надто ніяковий, щоб озватися, хоча з його вигляду було видно, що моя поява йому не до вподоби.

— І скільки я ще маю чекати? — продовжила я, не зважаючи на втручання жінки. — За десять хвилин стемніє. Де поні, панно Кеті? А де Фенікс? Якщо не поквапитеся, я піду без вас, тож вирішуйте самі.

— Поні у дворі, — відповіла вона, — а Фенікса ми замкнули там. Він покусаний — як і Чарлі. Я хотіла вам усе розповісти, але ви в поганому настрої, тож не заслужили, щоб я вам щось розказувала.

Я підняла її капелюшок і підійшла, щоб надягнути його назад. Але Кеті помітила, що господарі цього дому стали на її бік, і почала витанцьовувати по кімнаті. Коли я кинулася її ловити, вона, мов мишка, металася між меблями, забігала під них і ховалася за ними, так що моя погоня ставала просто сміховинною. Гортон і служниця засміялися, а Кеті приєдналася до них і стала ще зухвалішою, аж поки я, вкрай роздратована, не вигукнула:

— Ну, панно Кеті, якби ви знали, чий це дім, то самі раді були б звідси забратися.

— Це ж дім вашого батька, правда? — запитала вона, повертаючись до Гортоні.

— Ні, — відповів він, опутивши очі й сором'язливо почервонівши.

Він не витримував її прямого погляду, хоча очі в них були майже однакові.

— А чий же тоді — вашого господаря? — запитала вона.

Він почервонів ще дужче, але тепер уже від зовсім іншого почуття, пробурмотів лайку й відвернувся.

— А хто його господар? — продовжила ця настирлива дівчинка, звертаючись до мене. — Він казав: «наш дім» і «наші люди». Я думала, він син господаря. І він жодного разу не назвав мене панною чи міс. А мав би, правда ж, якби був слугою?

Від цих дитячих слів обличчя Гортон потемніло, мов грозова хмара. Я мовчки легенько струснула свою допитливу вихованку й зрештою таки вдягнула її для від'їзду.

— А тепер дай мені мого коня, — сказала вона, звертаючись до свого невідомого родича так, мов до одного зі стайнярів у Гнізді дрозда. — І можеш поїхати зі мною. Я хочу подивитися, де в болоті з'являється мисливець на гоблінів, і послухати про «мавок», як ти їх називаєш. Але поквася! Чого ти став? Я кажу: приведи мого коня.

— Скоріше побачу тебе в пеклі, ніж стану твоїм слугою! — прогарчав юнак.

— Побачите мене де? — здивовано перепитала Кетрін.

— У пеклі, ти мала відьмо! — відрубав він.

— От бачите, міс Кеті! Ви самі бачите, в яке товариство потрапили, — втрутилася я. — Оце так слова для юної леді! Прошу вас, не починайте з ним сперечатися. Ходімо краще самі пошукаємо Мінні та поїдемо.

— Але, Неллі, — вигукнула вона, не зводячи з Гортон сповненого подиву погляду, — як він сміє так зі мною розмовляти? Хіба його не треба змусити робити те, що я прошу? Ти, негіднику, я розповім татові, що ти сказав!

Гортон, здавалося, зовсім не зважав на цю погрозу, і від обурення в очах Кеті заблищали сльози.

— Ви, приведіть поні! — наказала вона служниці, — І зараз же випустіть мого собаку!

— Тихше, панно, — відповіла та. — Від чемності ви нічого не втратите. Хоч містер Гортон і не син господаря, але він ваш кузен. А мене наймали не для того, щоб я вам служила.

— *Він* мій кузен?! — вигукнула Кеті з презирливим сміхом.

— Атож, — підтвердила служниця.

— Ох, Еллен! Не дозволяйте їм таке казати, — з великим розпачем попросила вона. — Тато поїхав до Лондона по мого кузена. Мій кузен — син джентльмена. А цей мій... — Вона не договорила й розплакалася, сама лише думка про спорідненість із таким грубіяном була для неї нестерпною.

— Тихше, тихше, — прошепотіла я. — У людини може бути багато кузенів, панно Кеті, і всяких різних, і від цього вона не стає гіршою. Просто

зовсім не обов'язково водитися з ними, якщо вони неприємні та негідні.

— Він не... він не мій кузен, Еллен! — продовжувала вона, знову занурюючись у скорботні роздуми, а потім кинулася в мої обійми, шукаючи захисту від самої думки про таку спорідненість.

Я була вкрай невдоволена і нею, і служницею за їхні взаємні одкровення. Я не мала сумніву, що звістка про поїздку містера Лінтона дійде до містера Гіткліффа. Так само я була майже певна, що першою справою Кетрін після повернення батька стане спроба з'ясувати, що він мав на увазі, коли говорив про її невиховану рідню.

Гортон, оговтавшись від образи через те, що його прийняли за слугу, схоже, перейнявся її горем. Він привів поні до дверей, а потім, бажаючи задобрити Кеті, витяг із будки кумедне клишоноге цуценя тер'єра, простягнув їй у руки й попросив тихо: мовляв, він нічого поганого не хотів. Вона на мить урвала свої нарікання, подивилася на нього, а тоді знову розплакалася.

Мені ледве вдавалося стримати посмішку, бачачи, як сильно вона його цурається. А Гортон же був міцним, гарно збудованим хлопцем — здоровим, дужим і з приємним обличчям. Звісно, вдягався він абияк — як і належить людині, що щодня працює на фермі, а у вільний час вештається болотами з рушницею на кролів чи іншу дичину. І все ж у його рисах я помічала потенціал до куди краших речей, ніж ті, на які був здатен його батько.

Добрі риси його характеру були заглушені у бур'яні. Та все-таки земля була родючою: якби обставини склалися краще, вона могла б дати багатий урожай.

Гадаю, містер Гіткліфф не кривдив Гортону фізично. На щастя для хлопця, його сміливий характер просто не давав приводу для цього: у ньому не було тієї боягузливої беззахисності, яка, на думку Гіткліффа, робила знущання особливо солодкими для кривдника. Усю свою люту ненависть містер Гіткліфф спрямував на те, щоб зробити з Гортону справжнього дикуна.

Хлопця ніколи не вчили ні читати, ні писати; його не сварили за жодну погану звичку — аби тільки вона не заважала самому господарю. Його й пальцем не направили до чогось доброго та ні словом не застерегли від поганого.

Судячи з того, що я чула, Джозеф теж добряче приклався до того, щоб хлопчина скотився. Через свою сліпу любов він змалечку панькався з Гортоном і в усьому йому потурав, бо той був спадкоємцем давнього роду. Колись Джозеф звинувачував маленьку Кетрін та Гіткліффа в тому, що вони доводять господаря до сказу своїми підлими витівками, змушуючи його шукати розради в пляшці. Тепер же в усіх гріхах Гортону він звинувачував лише того, хто відібрав у хлопця його майно. Якщо хлопець лаявся, Джозеф його не зупиняв, як би той не поводився. Здавалося, йому навіть подобалося дивитися, як Гортон котиться на саме дно. Він визнавав, що хлопець пропащий, що його душа приречена на вічну погибель, але тут-таки нагадував собі: за це Гіткліфф ще відповідатиме. Кров Гортону буде на його руках — і в цій думці Джозеф знаходив величезну втіху.

Він вбив хлопцеві в голову гордість за своє ім'я та рід. Якби тільки насмілився, він неодмінно нацькував би Гортону на нинішнього господаря «Буремного Перевалу». Але Джозеф так сильно

боявся Гіткліффа, що вихлюпував свою ненависть лише в потайних прокльонах.

Я не стверджую, що добре знала, як у ті часи жили в Буремному перевалі. Розповідаю лише те, що чула від інших. Селяни казали, що містер Гіткліфф — людина жорстока й безжальна до своїх орендарів. Але всередині будинок під жіночим наглядом знову набув свого колишнього затишку, і бурхливих сцен, звичних за часів Гіндлі, тепер за його стінами не відбувалося.

Господар був надто похмурим, щоб шукати товариства будь-кого — доброго чи лихого. Таким він залишається й досі.

Втім, я щось надто відхилилася від своєї розповіді. Міс Кеті відмовилась від дарунку у вигляді цуценяти й зажадала повернути їй власних собак — Чарлі та Фенікса. Вони прийшли, накульгуючи й похнюпивши голови, і ми вирушили додому, похмурі та невдоволені.

Я так і не змогла витягнути з моєї малої панночки, як саме вона провела той день. Єдине, що я зрозуміла, — її справжньою метою, як я й припускала, були Пеністоун-Крегз. До ферми вона дісталася без пригод. З воріт тоді вийшов Гортон у супроводі кількох собак, які кинулися на її почет. Між тваринами зав'язалася запекла бійка, перш ніж господарі встигли їх розтягнути. Так вони й познайомилися.

Кетрін розповіла Гортонові, хто вона і куди прямує, та попросила показати їй дорогу. Зрештою вона вмовила його піти разом із нею. Він відкрив їй таємниці Казкової печери та ще двадцяти інших дивовижних місцин.

Але я була в немилості, тому мене не удостоїли розповіддю про все цікаве, що вона там побачила. Та я зрозуміла, що її провідник спочатку дуже їй сподобався, аж поки вона не зачепила його за живе, назвавши слугою. А служниця Гіткліффа, своєю чергою, образила Кеті, назвавши Гортонна її кузенком. Потім у її серці застрягли його грубі слова. Адже в Гнізді дрозда всі звикли називати її «люба», «дорога», «королева», «янгол». І тут якийсь незнайомець так безсоромно її образив! Вона ніяк не могла цього збагнути, і мені неабияких зусиль коштувало домогтися від неї обіцянки, що вона не розповість батькові про цю образу.

Я пояснила їй, як він не терпить усіх мешканців Буремного перевалу і як засмутиться, дізнавшись, що вона там побувала. Але найбільше я наголошувала на іншому: якщо вона розповість про те, що я не виконала його наказів, він, можливо, так розсердиться, що мені доведеться піти від них. А Кеті не могла змиритися з такою перспективою. Вона дала мені слово — і заради мене дотримала його. Зрештою, вона була милою маленькою дівчинкою.

РОЗДІЛ XIX

Лист із чорною рамкою сповістив про день повернення мого господаря. Ізабелла померла. Він писав, щоб я підготувала жалобний одяг для його доньки, а також приготувала кімнату та все необхідне для його юного племінника. Кетрін не тямала себе від радості при самій думці про зустріч із батьком і була переконана, що її «справжній» двоюрідний брат має безліч чеснот. Настав вечір їхнього приїзду. Вона з самого ранку крутилася поруч зі своїми дрібними клопотами, а тепер, одягнувши нову чорну сукню (бідолаха — смерть

тітки не дуже її засмутила), так допікала мені, що я врешті мусила піти з нею через парк назустріч кареті.

— Лінтон Гіткліф молодший за мене лише на пів року! — без зупину щебетала вона, поки ми неквапливо йшли м'якою, вкритою мохом травною під затінком дерев. — Як чудово, що ми будемо гратися разом! Тітка Ізабелла надіслала татові гарне пасмо його волосся. Воно світліше за моє — таке русяве, майже біляве, і дуже шовковисте. Я дбайливо бережу його в маленькій скляній коробочці й часто думала, як було б класно побачити його самого! О, я така щаслива! І тато, любий, любий тато! Неллі, побігли! Ну ж бо, побігли швидше!

Вона то вибігала вперед, то поверталася назад, то знову бігла — і робила це стільки разів, поки я своєю статечною ходою нарешті дісталася брами. Там дівчина сіла на траву й спробувала терпляче зачекати, але де там — вона й хвилини не могла всидіти на місці!

— Як довго вони їдуть! — бідкалася вона. — О, я бачу куряву на дорозі — це вони! Ні, здалося... Коли ж вони вже будуть? Неллі, а може, хоч трохи вийдемо їм назустріч? Ну хоч на пів милі! Будь ласка, хоча б до тих берізок на повороті!

Я рішуче відмовила. Нарешті її очікування скінчилося: на дорозі показалася карета. Міс Кеті скрикнула й простягла руки, щойно побачила у вікні обличчя батька. Він вийшов назустріч, майже такий само нетерплячий, як і вона; і минув чималий час, перш ніж вони згадали, що у світі є хтось, крім них самих. Поки вони обмінювалися пестощами, я зазирнула всередину карети, щоб побачити Лінтона. Він спав у кутку, загорнутий у теплий плащ із

хутряною підкладкою, наче надворі була зима. Блідий, тендітний, зніжений хлопчик — його можна було б прийняти за молодшого брата мого господаря, настільки сильно він був на нього схожий. Та в його обличчі була якась хвороблива дратівливість, якої ніколи не мав Едгар Лінтон. Той помітив, що я дивлюся, і, потиснувши мені руку, порадив зачинити дверцята й не турбувати хлопця, бо дорога його втомила. Кеті хотіла бодай одним оком поглянути на кузена, але батько покликав її, і вони разом рушили алеєю до будинку, а я поспішила вперед, щоб попередити слуг.

— А тепер, люба, — звернувся містер Лінтон до доньки, коли вони зупинилися біля парадних сходів, — твій кузен не такий міцний і веселий, як ти, а його мати померла зовсім недавно. Тож не чекай, що він одразу стане гратися з тобою й бігати. І не надто допікай йому розмовами: дай йому спокій хоч цього вечора, гаразд?

— Так, так, тату, — відповіла Кетрін, — але я дуже хочу його побачити. А він жодного разу навіть не визирнув із карети.

Карета зупинилася. Дядько розбудив хлопця й виніс його на землю.

— Це твоя кузина Кеті, Лінтоне, — сказав він, уклавши їхні долоньки одна в одну. — Вона вже до тебе прихилилася, тож не засмучуй її сьогодні своїми сльозами. Ну ж бо, розвеселися трохи. Дорога позаду, тепер можеш відпочивати й бавитися, як тільки захочеш.

— Тоді відпустіть мене спати, — відповів хлопчик, відхиляючись від Кетрін, і почав кулачками витирати сльози, що знову навернулися на очі.

— Ну ж бо, будь слухняним хлопчиком, — шепнула я, ведучи його до хати. — А то й вона розплачеться — бачиш, як вона тобі співчуває?

Не знаю, чи їй справді було його шкода, але дівчинка скривилася так само сумно, як і він, і пригорнулася до батька. Усі троє зайшли до будинку й піднялися в бібліотеку, де вже все було готово до чаю. Я зняла з Лінтона шапку та пальто й посадила його за стіл. Та не встиг він сісти, як знову зайшовся плачем. Господар запитав, що трапилося.

— Я не можу сидіти на стільці, — схлипнув хлопчик.

— Тоді йди на диван, а Неллі принесе тобі чаю, — терпляче відповів його дядько.

Мені було цілком зрозуміло, що під час дороги його неабияк випробував цей вередливий, хворобливий підопічний. Лінтон поволі поплентався до дивана й ліг. Кеті принесла до нього ослінчик і свою чашку. Спочатку вона мовчки сиділа поруч, але довго так тривати не могло: вона вирішила всіляко пестити свого маленького кузена. Кеті почала гладити його кучері, цілувати в щоку й частувати чаєм із власного блюдця, наче немовля. Йому це сподобалося, бо йому й самому було не набагато краще: він витер очі, і на його обличчі з'явилася подоба усмішки.

— О, йому тут буде чудово, — сказав мені господар, трохи поспостерігавши за ними. — Чудово Неллі ... якщо нам тільки вдасться його вберегти. Товариство дитини його віку незабаром додасть йому бадьорості, а якщо він сам прагнутиме стати сильнішим, то й сили до нього прибудуть.

— Еге ж, якщо тільки нам пощастить його вберегти! — подумала я сама до себе, і мене охопили тяжкі сумніви: надії на це було вкрай мало. А потім я подумала: як же цей слабосилий хлопчина житиме на Буремному перевалі? Якими товаришами та наставниками будуть для нього його батько й Гортон? Наші сумніви невдовзі розвіялися — навіть раніше, ніж я очікувала.

Щойно ми закінчили пити чай, я відвела дітей нагору й дочекалася, поки Лінтон засне, — він не дозволяв мені вийти, доки не заснув, — а тоді спустилася вниз. Я стояла біля столу в передпокої й запалювала свічку для спальні пана Едгара, коли служниця вийшла з кухні й повідомила, що біля дверей стоїть слуга пана Гіткліффа Джозеф і хоче поговорити з господарем.

— Спершу я запитаю, чого йому треба, — сказала я, неабияк стривожившись. — Не дуже слухна година, щоб турбувати людей, та ще й одразу після їхнього повернення з далекої дороги. Не думаю, що господар зможе його прийняти.

Джозеф саме в цей час пройшов через кухню й тепер постав переді мною в передпокої. Він був убраний у свій недільний одяг, а на обличчі мав найпобожніший і найкисліший вираз, на який тільки був здатен. Тримав капелюха в одній руці, а ціпка в другій, він заходився витирати черевики об килимок.

— Добрий вечір, Джозефе, — холодно привіталася я. — Яка справа привела вас сюди сьогодні ввечері?

— Мені з паном Лінтоном треба побалакати, — відповів він, зневажливо відмахнувшись від мене.

— Містер Лінтон уже збирається спати. Якщо у вас немає чогось конче важливого, він, безперечно, не стане вас зараз вислуховувати, — провадила я. — Краще сядьте там і передайте своє повідомлення мені.

— А котра з цих кімнат його? — запитав чоловік, оглядаючи ряд зачинених дверей.

Я зрозуміла, що він твердо вирішив не мати зі мною жодної справи, тож, украй неохоче, піднялася до бібліотеки й повідомила про цього несвоєчасного відвідувача, порадивши відкласти розмову до наступного дня. Та містер Лінтон не встиг навіть доручити мені випроводити його, бо Джозеф ішов за мною буквально по п'ятах. Він увірвався до кімнати, став по той бік столу, поклавши обидва кулаки на набалдашник цівка, і войовничим голосом, наче задалегідь чекаючи опору, заявив:

— Гіткліфф послав мене забрати свого хлопця, і я без нього назад не вернуся.

Едгар Лінтон хвилину мовчав; його обличчя спохмурніло від глибокого смутку. Він і сам пожалів би дитину, але, згадавши надії та страхи Ізабелли, її тривожні побажання щодо сина й прохання опікуватися ним, гірко засмутився від самої думки, що доведеться його віддати, і гарячково шукав у думках спосіб цього уникнути. Та жодного виходу не було: найменший вияв бажання залишити хлопчика в себе лише зробив би Гіткліффа ще вимогливішим. Нічого іншого не залишалося, як віддати його. Проте будити Лінтона посеред ночі він не збирався.

— Передайте містеру Гіткліффу, — спокійно відповів він, — що його син завтра вирушить на Буремний перевал. Він уже в ліжку й надто

втомлений, щоб зараз їхати так далеко. Можете також сказати, що мати Лінтона хотіла, аби він залишався під моєю опікою, а його здоров'я наразі дуже слабе.

— Та де там! — вигукнув Джозеф, стукнувши ціпком об підлогу із владним виглядом. — Все це порожні балачки! Гіткліфу плювати і на матір, і на вас, а хлопця він забрати наказав — і я його заберу. Ось так!

— Сьогодні вночі ви його не заберете! — рішуче відповів Лінтон. — Негайно спускайтеся вниз і повторіть своєму господареві те, що я вам сказав. Неллі, проведіть його. Ідіть!

Він допоміг обуреному старому підвестися, підхопивши його під руку, випровадив із кімнати й зачинив за ним двері.

— Ну, гаразд! — крикнув Джозеф, поволі віддаляючись. — Завтра він сам до вас прийде, тоді виганяйте його, як посмієте!

РОЗДІЛ XX

Щоб не допустити здійснення цієї погрози, містер Лінтон доручив мені рано-вранці відвезти хлопчика додому на поні Кетрін.

— Оскільки відтепер ми вже не матимемо жодного впливу на його долю — ні доброго, ні лихого, — ти не повинна розповідати моїй доньці, куди він поїхав, — сказав він. — Надалі вона не може з ним спілкуватися, тож краще, щоб вона не знала, що він поблизу. Інакше вона не матиме спокою, хвилюватиметься й захоче поїхати на Буремний перевал. Просто скажи їй, що його батько раптово за ним приїхав і він був змушений нас залишити.

О п'ятій ранку Лінтон дуже не хотів, щоб його будили, і неабияк здивувався, коли почув, що йому треба готуватися до нової подорожі. Але я спробувала пом'якшити цю звістку, сказавши, що він поїде пожити до свого батька, пана Гіткліффа, який так хоче його побачити, що не бажає відкладати цю радість до того часу, коли хлопчик цілком оговтається після недавньої дороги.

— Мій батько! — вигукнув він, зовсім розгублений.
— Мама ніколи не казала мені, що в мене є батько. Де він живе? Я краще залишуся в дядька.

— Він живе неподалік від Гнізда дрозда, — відповіла я. — Он за тими пагорбами. Не так далеко, щоб, коли ти зміцнієш, не можна було прийти сюди пішки. І ти маєш радіти, що їдеш додому й побачиш його. Постарайся полюбити його так само, як любив свою матір, — тоді й він тебе любитиме.

— Але чому я раніше нічого про нього не чув? — запитав Лінтон. — Чому мама і він не жили разом, як інші люди?

— У нього були справи, через які він мусив залишатися на півночі, — відповіла я, — а здоров'я твоєї матері вимагало, щоб вона жила на півдні.

— А чому мама ніколи не говорила мені про нього?
— не вгамовувався хлопчик. — Вона часто розповідала про дядька, і я давно навчився його любити. А як мені любити тата? Я ж його не знаю.

— О, усі діти люблять своїх батьків, — сказала я.
— Мабуть, твоя мати думала, що, якби часто згадувала про нього, тобі захотілося б бути з ним. Ну ж бо, поквапмося. Ранкова прогулянка верхи в

такий чудовий день набагато приємніша, ніж зайва година сну.

- А вона поїде з нами? — наполегливо запитав він.
- Та маленька дівчинка, яку я бачив учора?
- Ні, тепер не поїде, — відповіла я.
- А дядько?
- Ні, я буду твоєю супутницею.

Лінтон знову відкинувся на подушку й замислився.

- Без дядька я не поїду, — зрештою вигукнув він.
- Я не знаю, куди ви хочете мене відвезти.

Я спробувала переконати його, що негоже так неохоче зустрічати власного батька, але він уперто не хотів навіть починати вдягатися. Довелося покликати на допомогу мого господаря, щоб удвох умовити його встати з ліжка.

Бідолашного хлопця зрештою вдалося вивести з дому, запевнивши, що він ненадовго залишить нас; що містер Едгар і Кеті приїдуть його навідати, та й іншими, такими ж безпідставними обіцянками, які я вигадувала й час від часу повторювала протягом усієї дороги.

Чисте повітря, напоєне запахом вересу, яскраве сонце й лагідний біг Мінні поступово розвіяли його похмурість. Невдовзі він уже з більшим зацікавленням і пожвавленням розпитував про свій новий дім та його мешканців.

— А Буремний перевал таке саме приємне місце, як Гніздо дрозда? — запитав він, обернувшись востаннє поглянути на долину, над якою здіймався легкий туман і, розсіюючись, утворював на тлі блакитного неба пухнасту хмару.

— Там не так багато дерев, — відповіла я, — і будинок не такий великий, зате звідти чудово видно всю околицю. А повітря для тебе буде кориснішим — свіже й сухіше. Спочатку, мабуть, будинок видасться тобі старим і похмурым, хоча це цілком пристойна оселя — друга за добротністю в усій окрузі. Затє на пустищах ти зможеш досхочу гуляти. Гортон Ерншо — тобто інший кузен панни Кеті, а отже, певною мірою і твій — покаже тобі найгарніші місця. У гарну погоду зможеш узяти із собою книжку, влаштуватися в якійсь зеленій улоговині й зробити її своїм кабінетом. А часом твій дядько може приєднатися до тебе на прогулянці: він часто ходить пагорбами.

— А який мій батько? — запитав він. — Він такий самий молодий і вродливий, як дядько?

— Такий само молодий, — відповіла я, — але в нього чорне волосся й чорні очі, а вигляд суворіший. Та й загалом він вищий і кремезніший. Спочатку він, можливо, не здаватиметься тобі таким лагідним і добрим, бо не в його характері бути таким. Але ти, запам'ятай, будь із ним щирим і привітним, і тоді, природно, він любитиме тебе більше, ніж будь-який дядько, адже ти його рідний син.

— Чорне волосся й чорні очі! — замислено повторив Лінтон. — Не можу його уявити. Отже, я на нього не схожий, правда?

— Не дуже, — відповіла я. Та подумки додала: «Зовсім не схожий», — з жалем розглядаючи бліде обличчя й худорляву постать мого супутника, його великі, мляві очі — очі матері, хоча, якщо тільки хвороблива вразливість не спалахувала в них на мить, у них не було й сліду її живого, іскристого духу.

— Як дивно, що він жодного разу не приїхав побачити ні маму, ні мене! — пробурмотів він. — А він коли-небудь мене бачив? Якщо й бачив, то я, мабуть, був немовлям. Я нічого про нього не пам'ятаю!

— Послухай, пане Лінтоне, — сказала я, — триста миль — це дуже велика відстань, а десять років для дорослої людини минають зовсім не так, як для тебе. Мабуть, містер Гіткліфф усе збирався приїхати наступного літа, та щоразу не знаходив слушної нагоди, а тепер уже запізно. Не розпитуй його про це: лише засмутиш його, а користі з того не буде.

Решту дороги хлопчик був цілком занурений у власні думки, аж поки ми не зупинилися біля хвіртки саду при будинку.

Я стежила за його обличчям, намагаючись зрозуміти, яке враження справив на нього новий дім. Він із серйозною увагою роздивлявся різьблений фасад, низькі віконця, розлогі кущі агрусу та покручені ялини, а потім похитав головою: його потаємні почуття цілком не схвалювали вигляду нового житла. Проте хлопчик мав достатньо здорового глузду, щоб не скаржитися одразу: можливо, всередині на нього чекало щось краще.

Ще до того, як він зліз із коня, я підійшла й відчинила двері. Була половина на сьому; родина щойно поснідала, служниця прибирала зі столу й витирала його. Джозеф стояв біля крісла свого господаря й розповідав якусь історію про кульгавого коня, а Гортон збирався йти на сінокіс.

— Добридень, Неллі! — вигукнув містер Гіткліфф, побачивши мене. — Я вже боявся, що доведеться

самому спускатися по свою власність. Привезла її? Ну, подивімося, що з неї можна зробити.

Він підвівся й широким кроком попрямував до дверей. Гортон і Джозеф рушили слідом, витріщаючись із цікавості.

Бідолашний Лінтон Гіткліф перелякано ковзнув поглядом по обличчях трьох чоловіків.

— От тобі й маєш, господарю! — поважно мовив Джозеф, уважно роздивившись хлопця. — Та вас же обдурили: це не хлопець, а якесь дівчисько!

Гіткліф так важко втупився в сина, що той аж затремтів від переляку. А тоді господар зневажливо засміявся.

— Боже! Ну й красень! Яка миленька, чарівна істота! — вигукнув він. — Невже його, Неллі, годували равликами та кислим молоком? О, хай мене грім поб'є! Це ще гірше, ніж я очікував, а Господь знає, що я й без того не покладав на нього великих надій!

Я наказала тремтливому, розгубленому хлопчикові злізти з коня й зайти до будинку. Він не до кінця зрозумів, що саме мав на увазі його батько і чи взагалі говорив той про нього. Ба більше, Лінтон іще не був певен, що цей похмурий, насмішкуватий незнайомець — його батько. Але він дедалі сильніше горнувся до мене від страху. Коли містер Гіткліф сів і покликав його: «Іди сюди», — хлопчик сховав обличчя в мене на плечі й заплакав.

— Тихо, тихо! — мовив Гіткліф, простягаючи руку. Він грубо притягнув хлопчика до себе, поставивши між колінами, а потім підняв йому підборіддя. — Годі цих дурниць! Ми тебе не

скривдимо, Лінтоне. Так тебе звати? Ти геть увесь у матір! А де ж моя частка в тобі, ти, кволе курчатко?

Він зняв із хлопчика шапку, відкинув назад його густі світло-русяві кучері, обмацав тонкі руки й маленькі пальці. Під час цього огляду Лінтон перестав плакати й підняв великі блакитні очі, розглядаючи того, хто його розглядав.

— Ти мене знаєш? — запитав Гіткліфф, переконавшись, що всі кінцівки хлопчика однаково кволі й слабкі.

— Ні, — відповів Лінтон, дивлячись на нього порожнім, переляканим поглядом.

— Напевно, ти хоч чув про мене?

— Ні, — знову відповів він.

— Ні! Який сором твоїй матері, що вона жодного разу не пробудила в тобі синівської любові до мене! Отже, ти мій син, і я тобі це кажу. Твоя мати була нікчемною жінкою, якщо залишила тебе в невіданні про те, який у тебе батько. А тепер не здригайся і не червоній! Хоч я й радий бачити, що в тобі все-таки не тече біла кров. Будь хорошим хлопцем — і я про тебе подбаю.

— Неллі, якщо ти втомилася, можеш сісти. Якщо ні — повертайся додому. Гадаю, ти розповіси тому нікчемі в Гнізді дрозда все, що тут почула й побачила. Поки ти стирчатимеш тут, ця справа не буде владнана.

— Що ж, — відповіла я, — сподіваюся, ви будете добрі до хлопчика, пане Гіткліффе, інакше він недовго у вас затримається. Адже це єдина ваша рідна людина в усьому світі, яку ви коли-небудь матимете. Пам'ятайте про це.

— Я буду до нього *дуже* добрий, можеш не боятися,
— сказав він зі сміхом. — Тільки більше ніхто не повинен бути до нього добрим. Я не хочу ділити його прихильність із кимось іншим. А для початку моєї доброти, Джозефе, принеси хлопцеві сніданок. Гортоне, ти, клятий телепню, іди працювати.

— Так, Неллі, — додав він, коли вони вийшли, — мій син у майбутньому стане власником вашого маєтку, і я не хотів би, щоб він помер, доки не переконаюся, що саме я успадкую його. До того ж він *мій*, і я хочу насолодитися тріумфом, побачивши, як моя дитина господарюватиме на їхніх землях, а їхні діти гнутимуть на нього спину за плату на землі своїх батьків. Лише ця думка змушує мене терпіти цього виродка. Самого його я зневажаю, а за ті спогади, які він пробуджує в мені, ненавиджу! Але цього досить. У мене він буде в безпеці й за ним доглядатимуть так само ретельно, як твій господар доглядає за своїм сином. Я приготував для нього нагорі кімнату, гарно її облаштував. Найняв учителя, який тричі на тиждень приїжджатиме здалеку, за двадцять миль, щоб навчати його всього, чого він забажає. Я наказав Гортоніві слухатися його. Одне слово, я все влаштував так, щоб зберегти в ньому його вишуканість і панські манери, щоб він залишався вищим за своїх товаришів.

Щоправда, мені шкода, що він так мало вартий усіх цих зусиль. Якби я чогось бажав у цьому світі, то лише знайти в ньому гідний предмет для гордості. А натомість отримав цього блідолицього, плаксивого нікчему!

Поки він говорив, Джозеф повернувся з мискою молочної каші й поставив її перед Лінтоном. Хлопчик із відразою поворушив ложкою просту страву й заявив, що їсти її не буде.

Я бачила, що старий слуга поділяє презирство свого господаря до хлопчика. Щоправда, він мусив приховувати свої почуття, бо Гіткліфф недвозначно вимагав, щоб його підлеглі ставилися до сина з повагою.

— *Не можеш їсти?* — перепитав він, заглядаючи Лінтонові в обличчя й стишуючи голос до шепоту, щоб господар не почув. — А містер Гортон, коли був малим, нічого іншого й не їв. І якщо для нього це було досить добре, то, гадаю, й для тебе згодиться!

— *Я не буду цього їсти!* — різко відповів Лінтон. — Заберіть!

Джозеф обурено схопив миску, відніс її до нас і поставив перед Гіткліффом.

— Чи, бува, їжа якась не така? — запитав він, сунувши тацю просто під ніс господареві.

— А що з нею може бути не так? — відповів той.

— Та ось, цей ніжний панич каже, що не може її їсти. Але, гадаю, воно й правильно! Його мати була така сама. Ми всі були для неї надто брудні, аби на хліб для неї пшеницю сіяти.

— Не згадуй мені про його матір, — сердито сказав господар. — Дай йому щось, що він може їсти, і все. Що він зазвичай їсть, Неллі?

Я запропонувала тепле молоко або чай, і економці наказали приготувати щось із цього. «Що ж, — подумала я, — егоїзм його батька, можливо, навіть піде йому на користь. Гіткліфф бачить, наскільки хлопчик кволий, і розуміє, що з ним треба поводитися хоча б терпимо. Я заспокою пана

Едгара, розповівши йому, як змінилося ставлення Гіткліфа».

Не маючи більше жодної причини залишатися, я тихенько вийшла, поки Лінтон боязко відбивав спроби привітного вівчарського пса наблизитися до нього. Але хлопчик був надто насторожений, щоб його можна було обдурити. Коли я вже зачиняла двері, то почула крик і відчайдушне повторення:

— Не залишайте мене! Я не залишуся тут! Я не залишуся тут!

Тоді засув підняли й знову опустили: йому не дозволили вийти.

Я сіла на Мінні й пустила її риссю. Так закінчилося моє коротке опікунство.

РОЗДІЛ XXI

Того дня нам із маленькою Кеті довелося нелегко: вона прокинулася в чудовому настрої, нетерпляче прагнучи зустрітися з кузеном, а коли дізналася про його від'їзд, так палко плакала, що самому Едгарові довелося її втішати, запевняючи, що Лінтон скоро повернеться. Щоправда, він додав: «Якщо я зможу його забрати», — а на це надії не було жодної. Та обіцянка мало її заспокоїла. Зате час подіяв краще: хоча Кеті ще час від часу питала батька, коли повернеться Лінтон, до того часу, як вона знову його побачила, його риси настільки стерлися з її пам'яті, що вона не впізнала його.

Коли під час своїх ділових поїздок до Гіммертона я випадково зустрічала економку з «Буремного перевалу», то завжди питала, як там молодий

господар. Адже він жив майже так само усамітнено, як сама Кетрін, і його ніколи не було видно. З її слів я дізналася, що здоров'я його й далі залишалося слабким, а жити з ним було неабиякою морокою. Вона казала, що містер Гіткліфф, схоже, дедалі більше його не терпить, хоч і намагається цього не показувати. Він не виносив навіть звуку його голосу й не міг більше кількох хвилин перебувати з ним в одній кімнаті. Розмовляли вони рідко. Лінтон учив уроки, а вечори проводив у маленькій кімнаті, яку називали вітальнею; або ж цілими днями лежав у ліжку, бо раз у раз застуджувався, кашляв, скаржився на всілякі болі та нездужання.

— Зроду не бачила такого боягуза, який би так трусився над своїм здоров'ям! — додала жінка. — Варто мені ввечері трохи довше потримати вікно відчиненим — усе, йому вже зле! Ковток нічного повітря для нього — смерті подібно! Влітку, у найбільшу спеку, йому неодмінно подавай розпалений камін. А від люльки Джозефа він, бачте, дуріє! Йому подавай лише солодощі, ласощі та молоко без кінця-краю — а те, що взимку ми всі недоїдаємо, його взагалі не хвилює! Сидить біля вогню в кріслі, загорнутий у хутро, а поруч на плиті гріється якийсь розмочений хліб чи інша рідка бурда, яку він потроху сьорбає. А коли Гортон з жалю приходить його розважити — бо Гортон не злий, хоч і грубий, — вони щоразу сваряться: один лається, а інший рюмсає. Гадаю, господар був би й не проти, якби Ерншо відгамселив його до напівсмерті — якби тільки це був не його власний син. А ще я певна: він із радістю виставив би його за двері, якби бачив, як той над собою труситься. Але господар у це не втручається: до вітальні він не ходить, а якщо Лінтон починає вередувати у нього на очах, той одразу жене його до себе в кімнату.

Із цієї розповіді я зрозуміла, що цілковита відсутність співчуття, мабуть, зробила молодого Гіткліффа егоїстичним і неприємним, якщо він не був таким від природи. Тож і мій інтерес до нього згас, хоча мені все одно було шкода його долі й хотілося, щоб його залишили жити з нами. Містер Едгар заохочував мене дізнаватися про нього якомога більше. Здається, він багато про нього думав і навіть готовий був ризикнути, аби його побачити. Якось він попросив мене запитати економку, чи буває Лінтон у селі. Вона відповіла, що лише двічі приїздив верхи разом із батьком; і обидва рази після цього вдавав, ніби зовсім знесилений, і по три-чотири дні не виходив із кімнати. Наскільки я пам'ятаю, та економка пішла звідти через два роки після його приїзду. На її місце прийшла інша, якої я не знала. Вона й досі там живе.

Час плинув, і в «Гнізді дрозда» життя йшло так само спокійно й приємно, аж поки панні Кеті не виповнилося шістнадцять. У день її народження ми ніколи не виявляли особливої радості, бо це був також день смерті моєї покійної пані. Її батько незмінно проводив цей день на самоті в бібліотеці, а надвечір вирушав пішки до самого Гіммертона, на сільський цвинтар, де часто залишався далеко за північ. Тож Кетрін мусила сама вигадувати собі розваги. Того двадцятого березня стояв чудовий весняний день, і, коли батько усамітнився, моя молода панночка спустилася вниз, уже вдягнена для прогулянки, й сказала, що хоче пройтися зі мною краєм пустища. Містер Лінтон дозволив нам, тільки сказав, щоб ми повернулися не пізніше як за годину.

— То ходімо швидше, Еллен! — вигукнула вона. — Я знаю, куди хочу піти, туди, де оселилася ціла

зграя диких птахів. Хочу подивитися, чи вони вже звили гнізда.

— Це, мабуть, далеченько, — відповіла я. — На самому краю пустища вони не гніздяться.

— Ні, зовсім недалеко, — сказала вона. — Ми з татом уже підходили майже туди.

Я вдягла капелюшок і вийшла за нею, більше не думаючи про це. Вона то мчала вперед, то поверталася до мене, а потім знову злітала з місця, мов молодий хорт. Спочатку я залюбки слухала жайворонків, що співали звідусіль, насолоджувалася лагідним теплим сонцем і милувалася своєю улюбленицею, своєю радістю: її золотисті кучері вільно розліталися за спиною, щоки сяяли чистим, ніжним рум'янцем, наче дика троянда, а очі світилися безхмарною радістю. Тоді вона була щасливою дитиною, справжнім янголом. Шкода тільки, що їй не судилося задовольнятися тим, що мала.

— Ну то де ж ваші дикі птахи, панно Кеті? — запитала я. — Ми вже мали б до них дійти: огорожа парку «Гнізда дрозда» залишилася далеко позаду.

— О, ще трохи, Неллі, зовсім трохи, — щоразу відповідала вона. — Підніміться на той пагорбок, перейдіть через той схил, і, поки ви дістанетеся другого боку, я вже сполохаю птахів.

Але пагорбків і схилів, які треба було долати, виявилося так багато, що зрештою я втомилася й сказала їй, що нам час зупинитися та повертатися. Вона далеко мене випередила, тож я гукнула її. Вона або не почула, або не звернула уваги, бо продовжувала бігти вперед, і мені нічого не залишалося, як іти за нею. Нарешті вона зникла в

уловині. І перш ніж я знову її побачила, вона встигла опинитися на дві милі ближче до «Буремного перевалу», ніж до нашого дому. Там я побачила двох людей, які її затримали, і одного з них одразу впізнала — це, без сумніву, був сам містер Гіткліфф.

Кеті спіймали на тому, що вона крада або, принаймні, розшукувала гнізда глухарів. Пустинце належало Гіткліффові, і він саме сварив її за браконьєрство.

— Я нічого не взяла й нічого не знайшла, — сказала вона, коли я, захакавшись, підійшла до них, і простягла руки, ніби хотіла цим підтвердити свої слова. — Я й не збиралася нічого брати. Просто тато сказав, що тут їх безліч, а мені хотілося побачити яйця.

Гіткліфф глянув на мене зі зловтішною усмішкою, даючи зрозуміти, що знає, з ким має справу, а отже, й не приховує своєї неприязні до цієї родини, і запитав, хто це такий — «тато».

— Містер Лінтон із «Гнізда дрозда», — відповіла вона. — Я думала, ви мене не знаєте, інакше не говорили б зі мною так.

— То ви вважаєте, що вашого тата тут дуже шанують і поважають? — саркастично запитав він.

— А ви хто? — поцікавилася Кетрін, допитливо розглядаючи співрозмовника. — Цього чоловіка я вже бачила. Він ваш син?

Вона вказала на Гортону. За два роки він хіба що став ще кремезнішим і дужчим; таким самим незграбним і грубим, як і раніше.

— Панно Кеті, — втрутилася я, — ми вже майже три години гуляємо замість однієї. Нам справді час повертатися.

— Ні, цей чоловік не мій син, — відповів Гіткліфф, відтісняючи мене вбік. — Але син у мене є, і ви теж його вже бачили. А хоч ваша няня поспішає, думаю, вам обом не завадить трохи перепочити. Просто обійдіть он той виступ пустища й заходьте до мене. Так ви навіть швидше повернетесь додому, бо трохи відпочинете. А зустрінуть вас гостинно.

Я прошепотіла Кетрін, що їй у жодному разі не можна погоджуватися на цю пропозицію: про це не могло бути й мови.

— Чому? — голосно запитала вона. — Я втомилася бігати, та й трава вже в росі. Я не можу тут сидіти. Ходімо, Неллі. До того ж він каже, що я вже бачила його сина. Гадаю, він помиляється, але я здогадуюся, де той живе: на фермі, яку я бачила, коли поверталася від скель Пеністона. Хіба ні?

— Саме так. Ходімо, Неллі, не базікай — їй буде цікаво зазирнути до нас. Гортоне, іди вперед із дівчиною. А ти, Неллі, підеш зі мною.

— Ні, вона до вас не піде! — вигукнула я, намагаючись вивільнити руку, яку він схопив. Та Кеті вже майже добігла до сходинок перед дверима, на повній швидкості обігнувши пагорб. Її призначений супутник навіть не спробував її провести: він звернув убік дороги й зник.

— Пане Гіткліффе, це неправильно, — не вгавала я. — Ви ж знаєте, що не бажаєте їй добра. До того ж там вона побачить Лінтон, а щойно ми повернемося, усе стане відомо. І звинуватять у всьому мене.

— Я й хочу, щоб вона побачила Лінтона, — відповів він. — Останні кілька днів він виглядає краще. Не так часто буває в стані, щоб його можна було показувати людям. А дівчину ми швидко переконаємо нікому не розповідати про цей візит. То яка тут шкода?

— Шкода в тому, що її батько зненавидить мене, якщо дізнається, що я дозволила їй увійти до вашого дому. І я переконана, що, заохочуючи її прийти сюди, ви задумали щось недобре, — відповіла я.

— Мої наміри цілком чесні. Я розповім вам, чого саме хочу, — сказав він. — Щоб двоє кузенів закохалися одне в одного й одружилися. Я чиню великодушно щодо вашого господаря: його юна донька не має жодних статків. А якщо вона піде назустріч моєму бажанню, то одразу буде забезпечена — стане разом із Лінтоном спадкоємицею.

— Якби Лінтон помер, — відповіла я, — а його життя й справді дуже непевне, Кетрін стала б спадкоємицею.

— Ні, не стала б, — сказав він. — У заповіті немає жодного пункту, який гарантував би їй це право. Його майно перейшло б до мене. Але, щоб уникнути суперечок, я хочу, щоб вони одружилися, і твердо вирішив цього домогтися.

— А я твердо вирішила, що більше ніколи не підійду з нею до вашого дому, — відповіла я, коли ми дійшли до воріт, де міс Кеті вже чекала на нас.

Гіткліфф наказав мені мовчати й, випередивши нас, рушив стежкою до будинку, щоб відчинити двері. Моя молода панночка кілька разів поглянула на

нього, наче ніяк не могла вирішити, що про нього думати. Та коли він зустрівся з нею поглядом, то усміхнувся й заговорив м'якшим голосом. Я була досить нерозважлива, щоб подумати: можливо, пам'ять про її матір не дозволить йому заподіяти їй зло.

Лінтон стояв біля каміна. Він щойно повернувся з прогулянки полями, бо на голові в нього був капелюх, і він гукав Джозефа, щоб той приніс сухе взуття. Він виріс і став доволі високим, хоча до шістнадцяти йому ще бракувало кількох місяців. Риси обличчя залишалися приємними, а очі й колір обличчя здавалися жвавішими, ніж я їх пам'ятала, хоча ця свіжість була лише тимчасовою — її подарували йому здорове повітря та ласкаве сонце.

— А тепер хто це? — запитав містер Гіткліфф, повертаючись до Кеті. — Можете сказати?

— Ваш син? — невпевнено відповіла вона, спершу роздивившись одного, а потім другого.

— Так, так, — відповів він. — Але невже це єдиний раз, коли ви його бачили? Пригадайте! Ах, у вас коротка пам'ять. Лінтоне, хіба ти не пам'ятаєш свою кузину? Ту, яку ти так часто дошкуляв нам своїми проханнями побачити?

— Що, Лінтон?! — вигукнула Кеті, почувши це ім'я й спалахнувши від радісного подиву. — Це той маленький Лінтон? Він став вищим за мене! Це ти Лінтон?

Юнак ступив уперед і підтвердив, що він і справді Лінтон. Вона палко його поцілувала, і обоє з подивом дивилися, як час змінив їхню зовнішність.

Кетрін уже досягла свого повного зросту. Вона була водночас і пишна, і струнка, гнучка, мов сталь, а вся її постать світилася здоров'ям та життєрадісністю. Лінтон, навпаки, рухався мляво й виглядав украй тендітним. Проте в його манерах була певна витонченість, яка пом'якшувала ці вади й робила його зовнішність приємною.

Обмінявшись із ним ще безліччю теплих знаків прихильності, його кузина підійшла до пана Гіткліффа. Він затримався біля дверей, переводячи увагу з того, що було в будинку, на те, що залишалося надворі: удавав, ніби спостерігає за тим, що відбувається на вулиці, хоча насправді стежив лише за тим, що було всередині.

— То ви, виходить, мій дядько! — вигукнула вона, підводячись навшпиньки, щоб поцілувати його. — А мені здалося, що ви мені сподобалися, хоч спочатку були таким сердитим. Чому ви не приходите до «Гнізда дрозда» разом із Лінтоном? Ми стільки років живемо зовсім поруч і майже ніколи вас не бачимо. Чому так?

— До твого народження я бував там раз чи два — навіть більше, ніж треба, — відповів він. — А тепер... хай йому грець! Якщо в тебе залишилися поцілунки, віддай їх Лінтонові. Мені вони ні до чого.

— Нечемна Неллі! — вигукнула Кетрін, кинувшись тепер до мене зі своїми щедрими пестощами. — Зла Неллі! Хотіла не пустити мене сюди! Але відтепер я приходитиму сюди щоранку. Можна, дядьку? А іноді я приводитиму й тата. Ви ж будете раді нас бачити?

— Звичайно, — відповів дядько, ледве стримуючи гримасу, бо насправді йому було глибоко огидно бачити обох своїх майбутніх гостей.

— Але стривайте, — продовжив він, повертаючись до молодій панночки. — Тепер, коли я про це подумав, краще вам одразу сказати. Містер Лінтон має упередження проти мене. Колись ми посварилися — і сварилися з такою нехристиянською люттю, що й згадувати соромно. Якщо ви скажете йому, що приходите сюди, він узагалі заборонить вам навідуватися. Тож не згадуйте про наші зустрічі, якщо тільки не хочете більше ніколи бачити свого кузена. Приходити можете, якщо бажаєте, але нікому про це не кажіть.

— А через що ви посварилися? — запитала Кетрін, помітно засмучена.

— Він вважав мене надто бідним, щоб одружитися з його сестрою, — відповів Гіткліфф, — і його дуже засмутило, що я таки домігся її руки. Його гордість була уражена, і він ніколи мені цього не пробачить.

— Це несправедливо! — сказала молода панночка. — Колись я йому так і скажу. Але ми з Лінтоном не маємо жодного стосунку до вашої сварки. Тоді я не приходитиму сюди. Нехай він приходить до «Гнізда дрозда».

— Для мене це буде надто далеко, — пробурмотів її кузен. — Чотири милі пішки мене вб'ють. Ні, панно Кетрін, приходьте сюди час від часу: не щоранку, а раз чи двічі на тиждень.

Батько кинув на сина погляд, сповнений гіркої зневаги.

— Боюся, Неллі, що всі мої старання даремні, — тихо мовив він мені. — Міс Кетрін, як її називає цей бовдур, скоро зрозуміє, що він із себе являє, і прожене його під три черти. От якби це був оартон!.. Знаєте, я по двадцять разів на день ладен

віддати все на світі, аби Гортон став моїм сином — таким, яким він є, попри всю його занедбаність. Я б полюбив цього хлопця, якби він був чийось іншим. Але, мабуть, її кохання йому не світить. Я протиставлю Гортону цьому жалюгідному заморишу, якщо той не візьметься за голову. Мабуть, він і до вісімнадцяти ледь дотягне. Ох, хай йому грець, цьому хирляку! Він так заклопотаний тим, щоб просушити ноги, що навіть очі на неї не підведе. Лінтоне!

— Так, батьку, — відповів хлопець.

— Невже тобі нема чого показати кузині? Хоча б кролика чи гніздо тхора? Проведи її в сад, перш ніж перевзуватися, а потім заведи до стайні, покажи свого коня.

— А хіба ти не хочеш посидіти тут? — запитав Лінтон, звертаючись до Кеті таким тоном, у якому виразно чулося небажання знову кудись іти.

— Не знаю, — відповіла вона, з тугою поглянувши на двері й явно прагнучи розім'ятися.

Він так і залишився сидіти, ще ближче присунувшись до вогню. Гіткліфф підвівся й пішов на кухню, а звідти — у двір, гукаючи Гортону. Гортон відгукнувся, і невдовзі вони обоє повернулися до будинку. Юнак щойно вмився: це було видно з рум'янцю на його щоках і мокрого волосся.

— О, я краще запитаю вас, дядьку, — вигукнула міс Кеті, згадавши слова економки. — Це ж не мій кузен, правда?

— Чому ж, — відповів Гіткліф, — він небіж вашої матінки. Хіба він тобі не подобається?

Кетрін дивно скривилася.

— Хіба він не гарний хлопець? — продовжив він.

Ця невихована мала стала навшпиньки й прошепотіла щось Гіткліффові на вухо. Він розсміявся, а Гортон спохмурнів. Я помітила, що він дуже болісно сприймає будь-яку зневагу й, очевидно, сам лише смутно усвідомлює свою неповноцінність. Та його господар, а заразом і опікун, одразу прогнав похмуру гримасу з його обличчя, вигукнувши:

— Ти станеш улюбленцем у нашій компанії, Гортоне! Вона каже, що ти... Як там було? Ну, щось дуже приємне. Ану! Проведи її по фермі. І поведься як справжній джентльмен, чуєш? Не лихослов, не витріщайся на молоду панночку, коли вона на тебе не дивиться, а коли дивиться — будь готовий сховати від неї очі. Коли говоритимеш, вимовляй слова повільно й не тримай рук у кишенях. Іди та розважай її якнайкраще.

Він спостерігав за парою, яка проходила повз вікно. Ерншо зовсім відвернувся від своєї супутниці. Він наче по-новому, очима чужинця й художника, розглядав добре знайомий краєвид. Кетрін нишком глянула на нього, і в її погляді не було особливого захоплення. Потім вона зосередилася на пошуках чогось цікавого для себе й весело рушила далі, тихенько наспівуючи мелодію, щоб заповнити мовчанку.

— Я відібрав у нього дар мови, — зауважив Гіткліф. — Увесь час він не наважиться вимовити й слова! Неллі, ти пам'ятаєш мене в його віці? Та ні, навіть на кілька років молодшим. Хіба я колись виглядав таким недоладним, таким «безголовим», як каже Джозеф?

— Гіршим, — відповіла я, — бо до всього ти ще й був похмурішим.

— А мені це дарує справжню насолоду, — продовжив він, міркуючи вголос. — Він виправдав усі мої сподівання. Якби він був дурнем від народження, це й наполовину не тішило б мене так. Але ж він не дурень! Я чудово розумію кожне його почуття, бо сам через усе це пройшов і знаю, що він зараз переживає. І це ж тільки початок того, що на нього чекає. Проте виборсатися з цієї прірви дикунства й невігластва він уже не зможе. Я загнав його ще глибше, ніж той мерзотник-батько колись загнав мене. І навіть ще нижче, бо Гортон пишається своєю скотською поведінкою. Я навчив його зневажати все людське й вважати це слабкістю та дурістю. Як думаєш, Гіндлі пишався б сином, якби побачив його зараз? Мабуть, так само, як я пишаюся своїм. Єдина різниця: один з них — це золото, яким вимостили дорогу, а інший — дешеве олово, яке відполірували, щоб видати за срібний посуд. У моєму хлопцеві немає нічого цінного, але моя заслуга в тому, що я витиснув з цього мотлоху максимум. А от у його сина був величезний потенціал, який не просто змарнували, а перетворили на щось огидне. Мені немає про що шкодувати. А от йому було б про що, якби він усе розумів. І найсолодше в цьому — те, що Гортон мене, бісове дитя, любить! Мусиш визнати, тут я перевершив Гіндлі. Якби той небіжчик встав із могили й почав дорікати мені за сина, я б із задоволенням подивився, як хлопчисько кинувся б на власника цієї могили — обурений тим, що той сміє паплюжити його єдиного друга на світі!

Гіткліфф тихо, по-диявольськи розсміявся від цієї думки. Я нічого не відповіла, бо бачила, що він і не чекає відповіді.

Тим часом наш юний супутник, який сидів надто далеко від нас, щоб чути розмову, почав виявляти ознаки неспокою. Мабуть, він уже шкодував, що через страх трохи втомитися відмовив собі в задоволенні побути з Кетрін. Його батько помітив, як він раз у раз кидає погляди у бік вікна й нерішуче простягає руку до капелюха.

— Ану вставай, ледацюго! — вигукнув він удавано бадьоро. — Іди за ними! Вони саме біля повороту, коло вуликів.

Лінтон зібрав сили й підвівся від каміна. Віконна рама була відчинена, і, коли він вийшов надвір, я почула, як Кеті запитує свого неговірного супутника, що означає напис над дверима.

Гортон підвів голову й почухав потилицю, мов справжній незграба.

— Якийсь клятий напис, — відповів він. — Читати не вмію.

— Не вмієш читати? — вигукнула Кетрін. — А я вмію. Там англійською написано. Але я хочу знати, навіщо його там написали.

Лінтон захихотів — уперше за весь час він виявив бодай якісь ознаки веселощів.

— Він навіть літер не знає, — сказав він кузині. — Можеш повірити, що бувають такі незрівнянні тупаки?

— А з ним усе гаразд? — серйозно запитала міс Кеті. — Чи він несповна розуму? Я вже двічі його про щось питала, і щоразу він дивився так безглуздо, що, здається, зовсім мене не розуміє. Та й я, якщо чесно, ледве його розумію!

Лінтон знову засміявся й насмішкувато глянув на Гортон, який тієї миті, схоже, й справді не зовсім розумів, про що йдеться.

— Та нічого з ним не сталося, просто ледачий. Правда ж, Ерншо? — сказав він. — Моя кухня вважає тебе дурником. Ось тобі й наслідок зневаги до «книжкової науки», як ти це називаєш. Кетрін, ти чуєш, як він жахливо вимовляє слова по-йоркширськи?

— А на біса здалася та письменність? — буркнув Гортон, куди охочіше відповідаючи своєму щоденному співрозмовникові.

Він уже хотів додати щось іще, але двоє молодих людей вибухнули гучним сміхом: моя легковажна панночка була в захваті від того, що дивна Гортонів мови може стати для неї розвагою.

— А на що тобі згадувати дідька? — захихотів Лінтон. — Тато наказував тобі не лихословити, а ти й рота не роззявиш без лайки. Спробуй поводитися як джентльмен, ну ж бо!

— Якби ти була не дівкою, а хлопцем, я б тебе зараз повалив, їй-бо, жалюгідна тріска! — огризнувся розлючений грубіян і відступив, увесь паленіючи від люті та приниження. Він розумів, що його образили, але не знав, як відповісти на образу.

Містер Гіткліфф, який, як і я, чув усю розмову, усміхнувся, коли Гортон відійшов. Та одразу після цього кинув на легковажну парочку дивний погляд, сповнений огиди. Вони так і залишилися балакати біля дверей: хлопець пожвавився, обговорюючи Гортон, його вади та недоліки й розповідаючи всілякі історії про його витівки; а дівчина залюбки

слухала його зухвалі й уїдливі слова, не замислюючись, скільки злості в них було.

Я почала скоріше недолюблювати Лінтона, ніж співчувати йому, і вже чудово розуміла, чому батько так зневажав його.

Ми пробули там майже весь день — забрати панночку Кеті раніше мені так і не вдалося. На щастя, мій господар не виходив зі своєї кімнати й навіть не здогадувався, як довго нас не було. Дорогою додому я спробувала пояснити дівчині, що за люди ті, від кого ми щойно пішли, але вона вирішила, що я упереджено ставлюся до них.

— Ага! — вигукнула вона. — Ти на боці тата, Неллі! Я це знаю. А інакше ти не обманювала б мене стільки років, змушуючи думати, ніби Лінтон живе десь дуже далеко. Я страшенно сердита, але така рада, що навіть не можу як слід розсердитись! Але ти мусиш мовчати про мого дядька. Пам'ятай, він *мій* дядько. А тата я насварю за те, що він із ним посварився.

Так вона й щебетала всю дорогу, поки я врешті не облишила спроб переконати її, що вона помиляється.

Того вечора вона не згадувала про наш візит, бо не бачила пана Лінтона. Наступного дня все з'ясувалося, на мій превеликий жаль. Втім, я навіть відчула полегшення: повчати й застерігати її мав батько, а не я. Тільки от він був надто м'яким і не рішучим, коли треба було чітко пояснити, чому їй слід триматися подалі від мешканців «Буремного Перевалу». А Кетрін не звикла коритися заборонам, якщо їй не навести залізних аргументів.

— Тату! — вигукнула вона одразу після ранкового привітання. — Вгадай, кого я вчора зустріла на пустищі! Ой, тату, чого це ти здригнувся? Тобі недобре? Я бачила його... Послухай-но, і дізнаєшся, як я розкусила вас із Еллен! Ви ж змовилися, а вона ще й удавала, ніби співчуває мені, поки я без кінця чекала на повернення Лінтона й щоразу розчаровувалася!

Вона докладно розповіла про свою прогулянку та все, що з неї вийшло. Мій господар не раз дорікливо глянув на мене, але мовчав, доки вона не закінчила. Тоді він притягнув її до себе й запитав, чи розуміє вона, навіщо він приховував від неї, що Лінтон живе так близько. Невже вона справді думає, що він хотів позбавити її невинної радості?

— Тому що ти не любиш містера Гіткліффа, — відповіла вона.

— То ти думаєш, Кеті, що власні почуття для мене важливіші за твої? — запитав він. — Ні. Не тому, що я не люблю пана Гіткліффа, а тому, що містер Гіткліфф не любить мене. Це вкрай підступна людина, яка отримує задоволення, завдаючи шкоди й руйнуючи життя тих, кого ненавидить, якщо вони бодай трохи дають йому для цього нагоду. Я знав, що ти не зможеш підтримувати знайомство з кузеном, не стикаючись із ним. І я знав, що через свою ненависть до мене він зненавидить і тебе. Тож заради тебе, і тільки заради тебе, я подбав, щоб ти більше не бачилася з Лінтоном. Я збирався пояснити тобі все це, коли ти підростеш, і шкодую, що так довго відкладав розмову.

— Але містер Гіткліфф був дуже привітний, тату, — заперечила Кетрін, зовсім не переконана його словами. — І він зовсім не заперечував, щоб ми бачилися. Він сказав, що я можу приходити до

нього, коли захочу. Тільки не повинна тобі про це говорити, бо ви посварилися, а ти не пробачиш йому того, що він одружився з тіткою Ізабеллою. І ти справді не пробачиш. *Винен лише ти.* Він принаймні хоче, щоб *ми* були друзями — Лінтон і я, — а ти не хочеш.

Побачивши, що вона не повірить його словам про лиху вдачу її дядька по шлюбу, мій господар поспіхом розповів їй, як Гіткліфф поведився з Ізабеллою і яким чином «Буремний перевал» опинився в його руках. Він не міг довго говорити на цю тему: хоча майже ніколи про це не згадував, у його серці й досі жила та сама ненависть і відраза до давнього ворога, що охопили його ще після смерті пані Лінтон.

«Вона могла б і досі жити, якби не він!» — це була його постійна гірка думка. У його очах Гіткліфф був убивцею.

Молодша Кеті знала про зло лише з власних дрібних капризів, спалахів гніву чи помилок. Вона діяла зопалу й зазвичай сама ж усе виправляла того самого дня. Вона була просто шокована, що людина може роками носити в собі таку темну ненависть. Вона щиро не розуміла, як можна свідомо й крок за кроком планувати помсту і при цьому зовсім не відчувати провини.

Здавалося, ця нова картина людської натури — раніше зовсім відсутня в її знаннях і уявленнях — глибоко її вразила й налякала. Тож містер Едгар вирішив, що продовжувати цю розмову немає потреби. Він лише додав:

— Колись, люба, ти зрозумієш, чому я хочу, щоб ти уникала його дому та родини. А тепер повертайся до

своїх звичних занять і розваг і більше про них не думай.

Кетрін поцілувала батька й, як завжди, на кілька годин спокійно сіла за уроки. Потім разом із ним вийшла прогулятися маєтком, і весь день минув як завжди. Та ввечері, коли вона пішла до своєї кімнати, а я прийшла допомогти їй роздягнутися, то побачила її на колінах біля ліжка — вона плакала.

— Ой, не вигадуй, дурненька! — вигукнула я. — Якби в тебе були справжні причини для смутку, тобі було б соромно проливати сльози через таку дрібну неприємність. Ти ніколи не знала й тіні справжнього горя, панно Кетрін. Уяви хоча б на хвилину, що ми з господарем померли, а ти залишилася сама на світі. Що б ти тоді відчувала? Порівняй теперішню прикрість із таким нещастям і будь вдячна за тих друзів, яких маєш, замість того щоб бажати собі ще чогось.

— Я плачу не за себе, Еллен, — відповіла вона. — Я плачу за нього. Він сподівався побачити мене завтра, а тепер так розчарується. Він чекатиме на мене, а я не прийду!

— Дурниці! — сказала я. — Ти справді думаєш, що він думав про тебе так само багато, як ти про нього? Хіба в нього немає Гортоні? Один із сотні хіба став би плакати, втративши родича, якого бачив лише двічі, по дві години? Лінтон сам здогадається, у чому річ, і більше не стане через тебе переживати.

— Але хіба я не можу написати йому записку й пояснити, чому не прийду? — запитала вона, підводячись. — І просто передати йому книжки, які я обіцяла позичити? Його книжки не такі гарні, як мої, а він страшенно хотів їх почитати, коли я розповіла, які вони цікаві. Можна, Еллен?

— Ні, звісно, ні! — рішуче відповіла я. — Тоді він напише тобі, і цьому не буде кінця. Ні, панно Кетрін, із цим знайомством треба повністю покінчити. Так хоче тато, і я простежу, щоб так і було.

— Але хіба одна маленька записка... — знову почала вона, склавши руки й благально глянувши на мене.

— Мовчи! — урвала я. — Не починаймо з твоїх «маленьких записок». Лягай у ліжко.

Вона кинула на мене дуже неслухняний погляд — такий зухвалий, що спочатку я навіть не поцілувала її на добраніч. Я вклала її, накрила ковдрою й сердито зачинила двері. Але дорогою передумала, тихенько повернулася — і що ж я побачила? Панночка стояла біля столу, а перед нею лежав чистий аркуш паперу, і в руці вона тримала олівець. Побачивши мене, вона винувато сховала його.

— Ніхто не доставить тобі цього листа, Кетрін, якщо ти його напишеш, — сказала я. — А зараз я загашу твою свічку.

Я накрила полум'я гасником — і тієї ж миті вона вдарила мене по руці, вигукнувши роздратовано:

— От противна!

Я знову вийшла, а вона засунула засув на дверях, перебуваючи в одному зі своїх найгірших, найбільш вередливих настроїв.

Лист було дописано й передано адресатові через молочника, який приходив із села. Але про це я дізналася лише згодом.

Минали тижні, і Кеті заспокоїлася. Проте вона завели звичку ховатися по кутках. Часто, коли я раптово підходила до неї за читанням, вона здригалася й нахилялася нижче, явно намагаючись щось сховати. Я не раз помічала краї окремих аркушів, що визирали з-поміж сторінок.

Крім того, вона внадилася спускатися вниз із самого ранку й довго вештатися на кухні, ніби чекаючи на якусь посылку чи листа. А в бібліотечній шафі вона мала власну шухляду, біля якої могла поратися годинами, а йдучи — обов'язково забирала ключ із собою.

Якось, коли вона щось перебирала в цій шухляді, я помітила, що замість іграшок і дрібничок там тепер лежить купа складених папірців. Згораючи від цікавості та підозр, я вирішила нишком роздивитися ті «скарби». Увечері, коли вони з господарем пішли нагору, я легко підбрала ключ із хатньої зв'язки, відімкнула шухляду, висипала все у фартух і забрала до себе в кімнату, щоб роздивитися без поспіху.

Хоч я й здогадувалася, що там знайду, усе одно здивувалася, побачивши цілу купу листів — схоже, вони приходили майже щодня. Це були відповіді Лінтоні Гіткліффа на її послання. Найперші були короткими й сором'язливими, але згодом переросли в довгі освідчення — безглузді, як і належить листам, написаним у такому віці. Щоправда, подекуди траплялися фрази, які, як на мене, хлопчик явно десь списав або підгледів. Деякі листи взагалі здавалися дивною сумішшю щирих почуттів і нудного пафосу: починалися вони з палких зізнань, а закінчувалися пишномовними фразами, якими школярі зазвичай описують якусь вигадану дівчину. Не знаю, чи подобалося це Кеті, але як на мене — суцільна дурниця. Перегорнувши кільканадцять

аркушів, я вирішила, що з мене досить, і, увібгавши їх у вузлик, зроблений із носовика, сховала подалі, а спорожнілу шухляду замкнула.

За своєю звичкою моя молода панночка рано спустилася вниз і зайшла на кухню. Я бачила, як вона підійшла до дверей, коли прийшов якийсь маленький хлопчик. Поки доярка наповнювала його бідон, Кеті щось запхала йому в кишеню куртки й щось звідти витягла. Я обійшла будинок через сад і стала чекати посланця. Він завзято захищав те, що йому довірили, і ми вдвох розхлюпали молоко, але мені таки вдалося вихопити листа. Пригрозивши хлопцеві серйозними неприємностями, якщо він негайно не забереться додому, я залишилася під стіною й прочитала ніжне послання панни Кеті.

Йі лист був простішим і красномовнішим за листи кузена: дуже милим і дуже дурненьким. Я похитала головою й задумливо повернулася до будинку.

День був дощовий, тож вона не могла розважатися, блукаючи парком. Після ранкових уроків вона шукати розради у своїй скарбниці. Йі батько сидів за столом і читав, а я навмисне знайшла собі роботу — заходилася розпускати бахрому на віконній завісі, водночас пильно стежачи за Кеті.

Жодна пташка, повернувшись до зруйнованого гнізда й виявивши загибель своїх пташенят, не билася б у такому розпачі, як вона. Всього лише одне вигукнуте «Ой!» — і щаслива посмішка на її обличчі вмить змінилася нестерпним болем.

Містер Лінтон підвів голову.

— Що сталося, люба? Ти забилася? — запитав він.

Його тон і погляд одразу переконали її, що саме він не знайшов її таємного скарбу.

— Ні, тату! — видихнула вона. — Еллен! Еллен! Ходімо нагору — мені погано!

Я підкорилась і пішла за нею.

— Ой, Неллі! Це ти їх взяла, — одразу заговорила вона, щойно ми залишилися наодинці й зачинилися в кімнаті. Вона впала навколішки. — Ой, віддай їх мені, і я більше, ніколи більше так не робитиму! Не кажи татові. Ти ж не сказала татові, Неллі? Скажи, що не сказала! Я була дуже неслухняна, але більше так не буду!

Я суворо, з удаваною непохитністю наказала їй підвестися.

— Отже, панно Кетрін, ви, здається, вже добряче просунулися в цій справі! — вигукнула я. — І справді маєте чого соромитися! Оце ж бо чудова купа нісенітниць для занять у вільний час! Та її, мабуть, і друкувати можна! І що, по-вашому, подумає господар, коли я покажу йому це? Я ще не показала, але не думайте, що я зберігатиму ваші безглузді таємниці. Ганьба! І, певно, саме ви першою почали писати всі ці дурниці: йому таке навіть на думку не спало б, я певна.

— Ні! Це не я! — ридала Кеті, ніби серце її от-от розірветься. — Я й не думала його кохати, поки...

— *Кохати!* — вигукнула я, якомога зневажливіше вимовляючи це слово. — *Кохати!* Чого тільки не почуєш! Я з таким самим успіхом могла б говорити про кохання до мірошника, який раз на рік приїздить купувати наше зерно. Оце вже справжнє кохання! Та ви ледве чотири години в житті бачили

Лінтона! А тепер погляньте на цю дитячу писанину. Я понесу її до бібліотеки, і подивимося, що скаже ваш батько про таке *кохання*.

Вона кинулася до своїх дорогоцінних листів, але я підняла їх високо над головою. Тоді вона почала ще відчайдушніше благати мене спалити їх — зробити що завгодно, тільки не показувати батькові. А оскільки мені насправді хотілося радше сміятися, ніж сваритися, бо я вважала все це звичайною дівочою пихатістю, то зрештою трохи зм'якшилася й запитала:

— Якщо я погоджуся їх спалити, ти пообіцяєш більше не надсилати й не отримувати жодних листів, книжок — бо я бачу, що ти надсилала йому книжки, — ні пасом волосся, перснів чи іграшок?

— Ми не надсилаємо іграшок! — вигукнула Кетрін, і гордість перемогла її сором.

— Ну то відтепер взагалі нічого, моя леді? — запитала я. — Якщо ви не даєте слова, я іду.

— Обіцяю, Неллі! — вигукнула вона, хапаючись за мою сукню. — Ой, кинь їх у вогонь, будь ласка, кинь!

Та коли я почала кочергою розсувати жар, Кеті вже не змогла витримати болю від самої думки про це. Вона гаряче попросила залишити їй хоча б один-два листи.

— Один чи два, Неллі, щоб зберегти їх заради Лінтона!

Я розв'язала хустину й почала скидати листи у вогонь, тримаючи їх за один край. Полум'я одразу звилось вгору димарем.

— Я залишу собі один, жорстока ти жінко! — заверещала вона, просунула руку у вогонь та обпікаючи пальці, вихопила кілька обгорілих аркушів.

— Гаразд. А я залишу собі кілька, щоб показати татові! — відповіла я, ховаючи решту вцілілі листи у вузлик і знову рушаючи до дверей.

Вона кинула свої обпалені клаптики у вогонь і жестом попросила мене завершити спалення. Я зробила це, розворушила попіл і засипала його вугілля. А вона мовчки, з відчуттям глибокої кривди, пішла до своєї кімнати.

Я спустилася вниз і сказала господареві, що молодій панночці вже майже минула слабкість, але, на мою думку, їй краще трохи полежати. Вона не стала обідати, проте до чаю спустилася знову — бліда, з почервонілими від сліз очима й напрочуд покірна на вигляд.

Наступного ранку я відповіла на лист короткою запискою: «Пана Гіткліффа просять більше не надсилати записок панні Лінтон, оскільки вона їх не отримуватиме».

Відтоді хлопчик приходив із порожніми кишенями.

РОЗДІЛ XXII

Літо добігало кінця, настала рання осінь. Уже минув Михайлів день, але того року жнива затягнулися, і кілька наших полів іще не були зжаті. Містер Лінтон із донькою часто виходили до женців; коли зносили останні снопи, вони залишалися там до сутінків. Якось увечері погода видалася холодною та сирою, і мій господар застудився. Застуда вперто вразила легені, тож усю

зиму, майже безперервно, він мусив залишатися в домі.

Бідолашна Кеті, розчарована своєю маленькою любовною пригодою, після того, як усе скінчилося, стала помітно сумнішою й мовчазнішою. Батько наполягав, щоб вона менше читала й більше гуляла. Але він не міг ходити на прогулянки із нею, і я вважала своїм обов'язком супроводжувати її. Щоправда, заміна з мене була не надто добра: серед безлічі щоденних справ я могла приділити їй лише дві-три години, а моє товариство, очевидно, було для неї далеко не таким бажаним, як батькове.

Якось пообіді в жовтні чи на початку листопада, коли вологе пожухле листя шелестіло на дерні та стежках, а холодне синє небо наполовину затягли хмари, віщуючи рясний дощ. Я попросила мою юну панночку відмовитися від прогулянки, бо була певна, що ось-ось почнеться злива. Вона відмовилася, і я, хоч і неохоче, накинула плащ, узяла парасоль та пішла з нею гуляти до кінця парку. Це була некваплива, звична прогулянка, яку вона зазвичай обирала, коли була пригнічена. А пригніченою Кеті ставала щоразу, коли пану Едгарові було гірше, ніж зазвичай. Він сам ніколи не зізнавався, але за його ще більшою мовчазністю та сумним виразом обличчя це помічали і вона, і я. Вона сумно йшла вперед. Тепер уже не бігла й не підстрибувала, хоча холодний вітер цілком міг би спонукати її побігати. А час від часу краєчком ока я помічала, як вона підносить руку й витирає щось зі щок.

Я озиралася, шукаючи спосіб відвернути її думки. З одного боку дороги здіймався високий нерівний схил, де ліщина та низькорослі дуби, чиє коріння наполовину оголилося, трималися за землю абияк. Грунт був надто пухким для цих дерев, і сильні

вітри деякі з них нагнули майже до землі. Влітку панночка Кетрін любила лазити по їхніх стовбурах і сидіти на гілках, гойдаючись за двадцять футів над землею. Я, захоплюючись її спритністю та безтурботною дитячою вдачею, вважала за потрібне щоразу сварити її, коли заставляла на такій висоті, але робила це так, щоб вона розуміла: спускатися їй зовсім не обов'язково. Вона могла годинами лежати у своєму гніздечку, яке легко гойдав вітер, і просто мугикати собі під ніс старі пісні, яких я навчила її ще маленькою. Або ж спостерігати за птахами, що жили поруч і вчили своїх пташенят літати. Часом вона просто лежала із заплющеними очима, наполовину дрімаючи, наполовину мріючи — і була невимовно щаслива.

— Подивіться, міс! — вигукнула я, вказуючи на виїмку під корінням похиленого дерева. — А зима ще не дійшла сюди! Онде цвіте маленька квітка — останній дзвіночок із того бузкового килима, що вкривав увесь схил у липні. Може, ви зірвете її для тата?

Кеті довго дивилася на самотню квітку, що тремтіла у своєму земляному схованці, а тоді відповіла:

— Ні, я не буду її чіпати. Але вона така сумна, правда, Неллі?

— Авжеж, — відповіла я. — Майже така сама виснажена й безсила, як і ти. У тебе щоби зовсім збідли. Давай візьмемося за руки й побіжимо. Ти така засмучена, що, мабуть, я навіть зможу за тобою встигнути.

— Ні, — повторила вона й продовжила повільно йти, час від часу зупиняючись, щоб замислено роздивитися шматочок моху, пучок вибіленої трави чи гриб, що розкинув свою яскраво-помаранчеву

шапінку серед куп коричневого листя. А раз у раз вона підносила руку до відвернутого від мене обличчя.

— Кетрін, чому ти плачеш, люба? — запитала я, підійшовши й поклавши руку їй на плече. — Не треба плакати через те, що тато застудився. Подякуй Богові, що це не щось гірше.

Тепер вона вже не стримувала сліз. Ридання перехоплювали їй подих.

— О, це неодмінно буде щось гірше, — сказала вона. — А що я робитиму, коли тато й ти покинете мене, і я залишуся сама? Я не можу забути твої слова, Неллі. Вони постійно звучать у мене у вухах. Як зміниться життя, яким безрадісним стане світ, коли тата й тебе не буде.

— Ніхто не знає, чи не помреш ти раніше за нас, — відповіла я. — Не годиться заздалегідь чекати лиха. Сподіватимемося, що до того часу, коли хтось із нас піде з цього світу, минуть іще довгі-довгі роки. Господар молодий, я здорова й сильна, мені ледве сорок п'ять. Моя мати прожила до вісімдесяти й до останнього залишалася бадьорою жінкою. А якщо містер Лінтон доживе до шістдесяти, то це ще більше років, ніж ти встигла прожити, панночко. Хіба не безглуздо оплакувати біду за двадцять років до того, як вона може статися?

— Але тітка Ізабелла була молодша за тата, — зауважила вона, несміливо підводячи на мене очі, ніби сподівалася почути ще якусь втіху.

— У тітки Ізабелли не було нас із тобою, щоб ми про неї дбали, — відповіла я. — Вона не була такою щасливою, як господар. Їй не було заради кого жити. А тобі треба лише добре доглядати батька й

підбадьорювати його, показуючи, що ти сама весела; не давай йому приводів для тривоги через будь-що. Запам'ятай це, Кеті! Не приховуватиму: ти можеш убити його, якщо поводитимешся легковажно й безрозсудно, плекатимеш безглузде, вигадане кохання до сина людини, яка була б рада побачити його в могилі, та ще й дозволиш батькові дізнатися, що ти мучишся через розлуку, яку він вважав за потрібне влаштувати.

— Мене ніщо у світі не турбує, крім татової хвороби, — відповіла моя супутниця. — У порівнянні з татом мені байдуже до всього. І я ніколи — ніколи, о, ніколи, доки буду при здоровому глузді, — не зроблю нічого й не скажу жодного слова, яке могло б його засмутити. Я люблю його більше за себе, Неллі. І знаю це напевно ось чому: щовечора я молюся про те, щоб пережити його. Я краще буду страждати сама, ніж бачити нещасним його. Хіба це не доводить, що я люблю його більше, ніж себе?

— Гарні слова, — відповіла я. — Але це ще треба довести вчинками. А коли він одужає, пам'ятай: не забувай обіцянок, які даєш у хвилину страху.

Поки ми розмовляли, ми підійшли до воріт, що виходили на дорогу. Моя юна панночка знову повеселішала, наче виглянуло сонце, видерлася на мур і сіла на самому верху, простягнувшись за плодами шипшини, які багряніли на верхніх гілках кущів дикої троянди, що нависали над дорогою. Нижні ягоди вже всі зникли, а до верхніх, крім Кеті з її теперішньої висоти, дістатися могли хіба що птахи.

Коли вона потягнулася по ягоди, з неї впав капелюшок. Ворота були замкнені, тож вона вирішила спуститися й забрати його. Я наказала їй

бути обережною, щоб не впасти, і вона спритно зникла з очей. Та повернутися виявилось зовсім не так просто: каміння було гладеньке й акуратно скріплене розчином, а кущі троянди та розрослі ожини не давали жодної опори, щоб знову видертися нагору.

Я, мов дурна, не згадала про це, аж поки не почула її сміх і вигук:

— Неллі! Доведеться принести ключ, а то мені самій треба буде бігти до будиночка воротаря. З цього боку я на мур не вилізу!

— Залишайся там, де ти є, — відповіла я. — У мене в кишені в'язка ключів. Може, якийсь і підійде. Якщо ні — піду по допомогу.

Кеті тим часом розважалася, танцюючи туди-сюди перед воротами, а я один за одним приміряла великі ключі. Останній також не підійшов. Я ще раз попросила її залишатися на місці й уже хотіла щодуху бігти додому, коли мене зупинив звук, що наближався.

То був кінський тупіт. Танок Кеті теж урвався.

— Хто це? — прошепотіла я.

— Неллі, якби ж ти могла відчинити ворота, — тривожно прошепотіла у відповідь моя супутниця.

— О, панночко Лінтон! — вигукнув глибокий голос вершника. — Радий вас зустріти. Не поспішайте заходити. Я хочу поставити вам кілька запитань і почути відповідь.

— Я не розмовлятиму з вами, пане Гіткліффе, — відповіла Кетрін. — Тато каже, що ви лиха людина і ненавидите і його, і мене. Неллі теж так каже.

— Це тут ні до чого, — сказав Гіткліфф. — Свого сина я, здається, не ненавиджу. Саме про нього я й хочу з вами поговорити. Так, вам є чого соромитися. Два чи три місяці тому ви ж писали Лінтонові? Гралися в любов, так? За це вас обох слід було добре відшмагати! Особливо тебе, старшу, бо, як виявилось, ти менш чутлива. У мене є твої листи, і якщо ти почнеш зухвалити, я надішлю їх твоєму батькові.

Гадаю, ця забавка вам набридла, і ви припинили писати, чи не так? Але разом із цим ви кинули Лінтона в справжню прірву відчаю. Він сприймав усе серйозно: він справді закохався. Правду кажу, він помирає за тобою, розбиває собі серце через твою байдужість. І це не образний вислів — він насправді згасає. Уже шість тижнів Гортон не перестає насміхатися з нього, а я вживав значно суворіших заходів і намагався вибити з нього цю дурість страхом. Та йому щодня стає гірше. Якщо ти не повернешся до нього, до літа він буде в могилі!

— Як ви можете так безсоромно брехати бідній дитині? — вигукнула я з-за воріт. — Їдьте собі далі! Як вам не соромно вигадувати такі жалюгідні побрехеньки? Панночко Кеті, я виб'ю замок каменем. Не вірте цій мерзенній нісенітниці. Ви й самі розумієте: неможливо, щоб людина померла від кохання до того, кого вона майже не знає.

— Не знав, що нас підслуховують, — пробурмотів викритий лиходій. — Шановна місіс Дін, ви мені подобається, але не подобається ваша дволикість, — додав він уже вголос. — Як же ви самі можете

так безсоромно брехати, стверджуючи, ніби я ненавиджу «бідну дитину»? І вигадувати страшилки, щоб віднадити її від мого порога? Кетрін Лінтон — навіть саме це ім'я зігріває мені серце, — моя красуне, мене весь цей тиждень не буде вдома. Сходи й перевір, чи кажу я правду. Сходи, люба! Тільки уяви на моєму місці свого батька, а на своєму — Лінтона. Тоді подумай, як би ти оцінила свого безтурботного коханого, якби він відмовився зробити бодай крок, щоб тебе втішити, коли твій батько сам благов би його про це. Не припускайся тієї самої помилки через власну нерозважливість. Клянуся своєю душею: він іде в могилу, і ніхто, крім тебе, не може його врятувати!

Замок піддався, і я вийшла назовні.

— Присягаюся, Лінтон помирає, — повторив Гіткліфф, пильно дивлячись на мене. — Горе та розчарування лише прискорюють його смерть. Неллі, якщо ти не дозволиш їй піти, можеш сама провести її туди. Але я не повернуся раніше цього самого дня наступного тижня. І думаю, твій господар навряд чи заперечуватиме, якщо вона навідає свого кузена.

— Заходь, — сказала я, взявши Кеті за руку й майже силоміць потягнувши назад за ворота, бо вона не поспішала, стурбовано вдивляючись в обличчя співбесідника, надто суворе, щоб видати його брехливість.

Він підвів коня ближче й, нахилившись до нас, зауважив:

— Міс Кетрін, зізнаюся вам, що я не дуже поблажливий до Лінтона, а Гортон і Джозеф — тим більше. Не приховуватиму: він живе серед людей, які з ним надто суворі. Йому бракує доброти не

менше, ніж кохання. А добре слово від вас було б для нього найкращими ліками. Не зважайте на жорстокі перестороги місіс Дін. Будьте великодушною і придумайте, як побачитися з ним. Він думає про вас день і ніч і ніяк не може повірити, що ви його не ненавидите, адже ви ні листа йому не пишете, ні не навідуєтеся.

Я зачинила ворота, підперла послаблений замок каменем, щоб він тримався, а тоді розкрила парасоллю й сховала під нею свою підопічну. Дощ уже хлинув крізь гілки дерев, нагадуючи, що баритися не слід.

Ми поспішили додому, тож не мали часу обговорювати зустріч із Гіткліффом. Але я відразу зрозуміла, що тепер на серці Кетрін лежить подвійна темрява. Її обличчя було таким сумним, що я ледве його впізнавала. Вона, очевидно, сприйняла кожне почуте слово за чисту правду.

Господар пішов відпочивати ще до нашого повернення. Кеті тихенько зайшла до його кімнати, щоб дізнатися, як він почувається. Він уже заснув. Вона повернулася й попросила мене посидіти з нею в бібліотеці. Ми разом випили чаю, а потім вона лягла на килим і попросила мене не розмовляти, бо втомилася. Я взяла книжку й удавала, що читаю.

Щойно Кеті вирішила, що я цілком захопилася читанням, то знову почала тихенько плакати. Схоже, тепер це стало їй улюбленою розвагою. Я дозволила їй трохи виплакатися, а потім почала її переконувати, глузуючи з усіх тверджень пана Гіткліффа про його сина, наче була певна, що вона зі мною погодиться. На жаль, мені не вистачило вміння звести нанівець враження, яке справили на неї його слова. Саме цього він і прагнув.

— Можливо, ти маєш рацію, Неллі, — відповіла вона. — Але я не матиму спокою, доки не дізнаюся правди. І я повинна сказати Лінтонові, що не з власної вини перестала йому писати, та переконати його, що я не передумала.

Яка користь була від мого гніву й заперечень, якщо вона так безглуздо повірила всьому почутому? Тієї ночі ми розійшлися, сердиті одна на одну. Але вже наступного дня я опинилася на дорозі до Буремного перевалу, їдучи поруч із поні моєї свавільної юної панночки. Я не могла спокійно дивитися на її страждання, на її бліде, пригнічене обличчя та важкі від смутку очі. Тому я поступилася, хоч і зберігала слабку надію, що сам Лінтон, зустрівши нас, доведе, наскільки мало правди було в розповіді його батька.

РОЗДІЛ XXIII

Після дощової ночі настав туманний, вогкий ранок — наполовину морозний, наполовину з мрякою. Дорогу нам раз у раз перетинали тимчасові струмки, що дзюрчали зі схилів пагорбів. У мене геть промокли ноги, я була роздратована й пригнічена — саме в такому настрої помічаєш будь-яку прикрість. Ми зайшли до будинку через кухню, щоб перевірити, чи справді містера Гіткліфа немає вдома, бо його власним словам я не надто вірила.

Джозеф сидів біля вогню, почувуючись, здавалося, як у раю. На столі поруч із ним стояла велика кружка елю, а довкола були розкладені чималі шматки підсмажених вівсяних коржів. У роті він тримав коротку чорну люльку. Кетрін підбігла до каміна погрітися. Я запитала, чи господар удома. Відповіді довелося чекати так довго, що я вирішила, ніби старий оглух, і повторила запитання голосніше.

— Ні-ні! — загарчав він, а швидше навіть пронизливо верескнув. — Ні! Вертайся туди, звідки прийшла!

— Джозефе! — одночасно зі мною гукнув із сусідньої кімнати роздратований голос. — Скільки можна тебе кликати? Там у каміні майже все згасло! Джозефе, ану йди сюди негайно!

Але той лише завзято затягувався люлькою й вперто дивився у вогонь, всіляко показуючи, що й не збирається йти. Покоївки і Гортоні ніде не було видно: перша, мабуть, пішла у справах, а він десь працював. Упізнавши голос Лінтона, ми зайшли до кімнати.

— Ох, бодай би ти здох на горищі з голоду! — вигукнув хлопець, думаючи, що це нарешті прийшов ледачий прислужник.

Та, помітивши свою помилку, замовк. Кеті кинулася до нього.

— Це ви, міс Лінтон? — запитав він, підводячи голову з підлокітника великого крісла, в якому напівлежав. — Ні, не цілуйте мене, а то я почну задихатись. Боже мій! Тато казав, що ви прийдете, — продовжив він, трохи оговтавшись від обіймів Кетрін. Вона стояла поруч, винувато опустивши очі. — Чи не могли б ви зачинити двері? Ви залишили їх відчиненими. А ці... ці *огидні* люди не хочуть принести вугілля до вогню. Тут так холодно!

Я поворушила жар і сама принесла відро вугілля. Хворий поскаржився, що я обсипала його попелом, але в нього був надокучливий кашель, обличчя пашіло від гарячки, і він виглядав зовсім хворим, тож я не стала дорікати йому за таку примхливість.

— Ну, Лінтоне, — тихо промовила Кетрін, коли його насуплене чоло трохи розгладилося, — ти радий мене бачити? Чи можу я тобі чимось допомогти?

— Чому ти не прийшла раніше? — запитав він. — Треба було прийти, а не писати. Мені страшенно важко було писати тобі такі довгі листи. Я набагато більше хотів поговорити з тобою. А тепер я не можу терпіти ні розмов, ні взагалі нічого. Цікаво, де Зіл्ला! Чи не могли б ви... — він глянув на мене, — зайти на кухню й подивитися?

За свою попередню послугу я навіть не почула подяки, а бігати туди-сюди за його наказами мені не хотілося, тому я відповіла:

— Там нікого немає, крім Джозефа.

— Я хочу пити! — вередливо вигукнув він, відвертаючись. — Відтоді як тато поїхав, Зіллла постійно швендяє до Гіммертона. Жах якийсь! А мене прогнали сюди — вони просто більше не бажають бачити мене нагорі.

— Ваш батько піклується про вас, містере Гіткліффе? — запитала я, помітивши, що Кетрін трохи стримала свій дружній запал.

— Піклується? Принаймні змушує їх трохи краще за мною доглядати, — вигукнув він. — Негідники! Ви знаєте, міс Лінтон, цей грубіян Гортон сміється з мене! Я його ненавиджу! Та взагалі я їх усіх ненавиджу: огидні люди.

Кеті почала шукати воду. Вона знайшла в шафці глечик, налила склянку й принесла її. Він наказав їй додати ложку вина з пляшки, що стояла на столі.

Випивши трохи, хлопець наче заспокоївся й сказав, що вона дуже добра.

— А ти радий мене бачити? — повторила вона своє перше запитання, задоволена, що на його обличчі ледь-ледь з'явилася усмішка.

— Так, радий. Приємно нарешті почути такий голос, як твій! — відповів він. — Але я сердився, бо ти не приходила. А тато присягався, що це через мене: називав мене жалюгідною, безпорадною, нікчемною істотою і казав, що ти мене зневажаєш. Ще він сказав, що якби опинився на моєму місці, то вже давно був би господарем «Гнізда дрозда». Але ти ж мене не зневажаєш, правда...?

— Я хочу, щоб ти називав мене Кетрін або Кеті, — перебила його дівчина. — Зневажаю тебе? Ні! Після тата й Еллен я люблю тебе більше за всіх на світі. Але містера Гіткліффа я не люблю, і не наважуюся приходити, коли він повернеться. Він надовго поїхав?

— Ні, ненадовго, — відповів Лінтон. — Але відколи почався мисливський сезон, він часто ходить на пустище, тож ти могла б проводити зі мною годину чи дві, поки його немає. Скажи, що приходитимеш. Думаю, з тобою я не був би таким вередливим. Ти не дратувала б мене й завжди була б готова мені допомогти, правда?

— Так, — сказала Кетрін, погладжуючи його довге м'яке волосся. — Якби тільки тато дозволив, я б проводила з тобою половину свого часу. Бідолашний Лінтоне! Шкода, що ти не мій брат.

— Тоді ти любила б мене так само, як свого батька? — запитав він, уже веселіше. — Але тато каже, що якби ти була моєю дружиною, то любила б мене

більше за нього й за весь світ. Тож я волів би, щоб ти стала моєю дружиною.

— Ні, я ніколи не любитиму нікого більше за тата, — серйозно відповіла вона. — А люди іноді ненавидять своїх дружин, але не братів і сестер. Якби ти був моїм братом, ти жив би з нами, і тато любив би тебе так само, як мене.

Лінтон запевняв, що чоловіки взагалі ніколи не ненавидять своїх дружин. Але Кеті стояла на своєму і з зовсім не дитячою розумністю навела як приклад те, як його власний батько ненавидів її тітку. Я намагалася затулити її рота, але даремно — вона випалила все, що знала. Малий Гіткліфф страшенно розлютився й заявив, що це все брехня.

— Мені це сказав тато, а мій тато ніколи не бреше! — з зухвалістю відрізала вона.

— *Мій* тато зневажає твого! — вигукнув Лінтон. — Він називає його підступним дурнем.

— Твій батько — лихий чоловік, — відказала Кетрін, — а ти дуже погано робиш, що наважуєшся повторювати його слова. Він і справді має бути лихим, якщо змусив тітку Ізабеллу піти від нього так, як вона це зробила.

— Вона від нього не пішла, — сказав хлопець. — Не слід сперечатися зі мною!

— Покинула! — вигукнула Кеті.

— А я тобі дещо скажу! — відповів Лінтон. — Твоя мати ненавиділа твого батька. От і все.

— О! — вигукнула Кетрін, надто розлючена, щоб щось відповісти.

— А мого вона любила, — додав він.

— Ти малий брехун! Тепер я тебе ненавиджу! — задихаючись від гніву, вигукнула вона, і її обличчя почервоніло від люті.

— Любила! Любила! — протяжно повторював Лінтон, втискаючись у куток крісла й відкидаючи голову, насолоджуючись хвилюванням своєї суперниці, яка стояла позаду нього.

— Годі, містере Гіткліфф! — сказала я. — Це, мабуть, теж вигадка вашого батька.

— Ні! Замовкніть! — відповів він. — Вона любила його, Кетрін! Любила, любила!

Кеті, втративши над собою контроль, щосили штовхнула крісло, і він ударився об один із підлокітників. Одразу ж його схопив напад задущливого кашлю, який невдовзі поклав край його тріумфу. Напад тривав так довго, що навіть мене охопив страх. Що ж до його кухини, то вона гірко плакала, нажахана тим, що накоїла, хоча не вимовила ані слова. Я тримала його, доки напад не минув. Потім він відштовхнув мене й мовчки схилив голову. Кетрін теж стримала свої ридання, сіла навпроти й похмуро втупилася у вогонь.

— Як ви почуваетесь тепер, містере Гіткліфф? — запитала я, почекавши хвилин десять.

— Хотів би я, щоб *вона* почувалася так само, як я, — відповів він. — Підступна, жорстока дівчина! Гортон ніколи мене не чіпає, за все життя пальцем мене не торкнув. А сьогодні мені вже було краще, і ось... — і він захлинувся слізьми.

— Я тебе не била! — пробурмотіла Кеті, кусаючи губу, щоб стримати новий напад емоцій.

Він зітхав і стогнав, наче зазнавав страшних мук, і не припиняв цього чверть години. Здавалося, він навмисно хотів дошкулити кузині, бо щоразу, почувши, як вона приглушено схлипує, він додавав до свого голосу ще більше болю й жалю.

— Мені шкода, що я завдала тобі болю, Лінтоне, — нарешті сказала вона, більше не в змозі це терпіти. — Але від такого легкого поштовху я навіть не відчула б болю, і гадки не мала, що ти можеш так постраждати. Ти ж не такий уже кволий, Лінтоне? Не дай мені піти додому з думкою, що я тобі нашкодила. Відповідай! Поговори зі мною.

— Я не можу з тобою говорити, — пробурмотів він. — Ти так мене покалічила, що я всю ніч не спатиму й задихатимусь від цього кашлю. Якби ти сама так мучилася, то знала б, що це таке. А *ти* спокійно спатимеш, поки я страждатиму в муках, і поруч не буде нікого. Цікаво, чи сподобалося б тобі проводити такі страшні ночі? — І він почав голосно ридати, безмежно жаліючи самого себе.

— Якщо ви й без того звикли проводити ночі в стражданнях, — сказала я, — міс Лінтон аж ніяк не завадить вашому спокою. Вам було б так само, навіть якби вона ніколи не приходила. Утім, вона більше вас не турбуватиме. Можливо, коли ми підемо, ви заспокоїться.

— Мені піти? — сумно запитала Кетрін, схилившись над ним. — Ти хочеш, щоб я пішла, Лінтоне?

— Ти вже нічого не зміниш, — дратівливо відповів він, відсахнувшись від неї. — Хіба що зробиш ще гірше, довівши мене своїми докорами до гарячки.

— То я мушу піти? — знову запитала вона.

— Залиш мене хоча б у спокої, — сказав він. — Я не можу терпіти твоїх розмов.

Вона ще довго не хотіла йти й опиралася моїм умовлянням залишити його, але він не підводив голови й не промовив більше ні слова. Нарешті вона рушила до дверей, а я пішла за нею. Та нас повернув крик. Лінтон зісковзнув зі свого місця на кам'яні плити перед вогнищем і лежав, корчачись там просто через примху розпещеної дитини, яка звикла домагатися свого й ладна завдати стільки клопоту та прикросців, скільки тільки може.

За його поведінкою я одразу зрозуміла, з ким маю справу, і збагнула, що потурати йому — марна річ. Але моя супутниця цього не зрозуміла: вона перелякано підбігла назад, стала навколішки, плакала, заспокоювала його й благала, аж поки він не втих через брак повітря, а зовсім не через докори сумління за те, що завдав їй стільки страждань.

— Я покладу його на лаву, — сказала я, — і нехай качається там, скільки хоче. Ми не можемо залишатися тут і стежити за ним. Сподіваюся, ви, міс Кеті, тепер зрозуміли, що ви не та людина, яка може йому допомогти, і що його стан не спричинений прихильністю до вас. Ну ось, він уже там! Ходімо. Щойно він зрозуміє, що поруч немає нікого, хто звертатиме увагу на його витівки, йому самому набридне й він спокійно лежатиме.

Вона підклала йому під голову подушку й запропонувала води. Він відмовився пити й

неспокійно крутився на подушці, наче під головою в нього лежав камінь або шматок дерева. Кетрін спробувала влаштувати її зручніше.

— Не можу так лежати, — сказав він. — Вона надто низька.

Кетрін принесла ще одну подушку й поклала зверху.

— Тепер надто високо, — пробурмотів цей нестерпний хлопець.

— То як же її покласти? — у відчаї запитала вона.

Він пригорнувся до неї, коли вона напівстояла навколівки біля лави, і влаштувався, спершись головою на її плече.

— Ні, так не годиться, — сказала я. — Вам доведеться задовольнитися подушкою, містере Гіткліфф. Міс уже й так витратила на вас надто багато часу. Ми не можемо залишатися тут ані п'яти хвилин довше.

— Ні, ні, можемо! — заперечила Кеті. — Тепер він добрий і спокійний. Він уже починає розуміти, що сьогодні вночі я страждатиму набагато більше за нього, якщо повірю, що після мого візиту йому стало гірше. А тоді я більше не наважуся приходити. Скажи правду, Лінтоне, бо я не повинна сюди приходити, якщо справді завдала тобі болю.

— Ти мусиш приходити, щоб мене вилікувати, — відповів він. — Ти повинна приходити, бо саме ти завдала мені болю. Ти ж знаєш! Коли ти прийшла, мені було не так погано, як тепер, хіба ні?

— Але ти сам себе виснажив цими сльозами й психами, не я в цьому винна, — мовила кузина. —

Та менше з тим, тепер ми друзі. А я тобі взагалі потрібна? Ти справді хочеш іноді мене бачити?

— Я ж сказав, що хочу! — роздратовано відповів він. — Сідай на лаву й дай мені покласти голову тобі на коліна. Мама колись годинами так зі мною сиділа. Сиди тихо й не балакай. Але якщо вмієш — заспівай або розкажи якусь довгу й цікаву баладу з тих, що обіцяла навчити. Або якусь історію. Хоча краще баладу. Починай.

Кетрін заспівала найдовшу баладу, яку тільки пам'ятала. Обом це страшенно сподобалося. Лінтон просив ще й ще, не зважаючи на мої протести. Так вони й просиділи аж до дванадцятої години, поки з подвір'я не донісся голос Гортон, який прийшов пообідати.

— А завтра, Кетрін? Ти прийдеш завтра? — запитав молодий Гіткліфф, тримаючи її за сукню, коли вона неохоче підвелася.

— Ні, — відповіла я. — І післязавтра також.

Однак сама Кетрін, очевидно, відповіла йому інакше, бо його чоло розгладилося, коли вона нахилилася й щось прошепотіла йому на вухо.

— Ви не прийдете завтра, пам'ятайте, міс! — почала я, щойно ми вийшли з будинку. — Ви ж не думаєте справді це зробити?

Вона усміхнулася.

— О, я добре про це подбаю, — продовжила я. — Я полагоджу той замок, і більше ніяк вам не вдасться втекти.

— Я можу перелізти через стіну, — засміялася вона. — «Гніздо дрозда» — не в'язниця, Неллі, а ти не мій тюремник. До того ж мені вже майже сімнадцять: я доросла жінка. І я впевнена, що Лінтон швидко одужав би, якби я доглядала за ним. Я старша за нього, знаєш, і мудріша. Я ж менш дитяча, правда? А він скоро робитиме те, що я йому скажу, якщо трохи його приголубити. Він такий милий, коли поводитьсь добре. Якби він був моїм, я б так його пестила! Ми ніколи не сварилися б, правда, коли б звикли одне до одного? Тобі ж він подобається, Неллі?

— Подобається?! — вигукнула я. — Найсварливіший, найкволіший сухоребрик, який тільки дотягнув до підліткового віку. На щастя, як і припускав містер Гіткліфф, до двадцяти він не доживе. Та я й сумніваюся, що він доживе до весни. І коли його не стане, для родини це буде невелика втрата. Добре ще, що його батько забрав його до себе. Чим краще до нього ставилися б, тим нуднішим і егоїстичнішим він ставав би. Я рада, що у вас, міс Кетрін, немає жодної надії отримати його за чоловіка.

Почувши це, моя супутниця посерйознішала. Моя байдужість до його смерті зачепила її за живе.

— Він молодший за мене, — після тривалої мовчанки, заглибившись у роздуми, відповіла вона, — тож має прожити довше. Він житиме — мусить прожити стільки ж, скільки й я. Тепер він такий самий міцний, як і тоді, коли вперше приїхав на північ. Я в цьому впевнена. Він просто застудився, як і тато. Ти кажеш, що тато одужає. Чому ж він не може?

— Ну, гаразд, — вигукнула я. — Зрештою, нам нема чого про це турбуватися. Але слухайте, міс, — і

пам'ятайте: я дотримаю свого слова. Якщо ви ще раз спробуєте піти до «Буремного перевалу», зі мною чи без мене, я розповім містерові Лінтону. А якщо він не дозволить, ваше спілкування з кузеном більше не відновиться.

— Воно вже відновилося, — невдоволено пробурмотіла Кеті.

— Тоді воно не повинно тривати, — сказала я.

— Побачимо, — відповіла вона й помчала вперед галопом, залишивши мене плентатися позаду.

Ми обидві повернулися додому ще до обіду. Мій господар вирішив, що ми гуляли парком, тож нічого не розпитував про нашу відсутність. Щойно я зайшла, то поспішила перевзутися й змінити мокрі панчохи. Але довге сидіння на «Буремному перевалі» вже далось взнаки. Наступного ранку я злягла й протягом трьох тижнів не могла виконувати свої обов'язки. Такого лиха зі мною не траплялося раніше й, дякувати Богові, не траплялося відтоді.

Моя маленька леді поводитися як справжній янгол: приходила доглядати мене й розважати в моїй самотності. Через вимушене усамітнення я дуже занепала духом. Для людини діяльної й непосидючої це важке випробування. Та мало хто мав менше причин скаржитися, ніж я.

Щойно Кетрін виходила з кімнати містера Лінтона, вона одразу приходила до мого ліжка. Її день був поділений між нами: жодна розвага не могла забрати в неї бодай хвилини. Вона нехтувала їжею, навчанням і забавами й була найтурботливішою доглядальницею, яку тільки можна уявити. Вона,

мабуть, мала добре серце, якщо так любила свого батька й водночас віддавала стільки турботи мені.

Я сказала, що її дні були поділені між нами, але господар рано лягав спати, а після шостої мені зазвичай уже нічого не було потрібно. Тож вечір належав їй. Бідолашна! Я ніколи не замислювалася, чим вона займалася після чаю. І хоча часто, коли вона заглядала до мене побажати доброї ночі, я помічала, що її щоки ставали рум'янішими, а тонкі пальці рожевіли, замість того щоб припустити, що цей колір з'являється від холодної верхової прогулянки пустищем, я списувала все на гарячий вогонь у бібліотеці.

РОЗДІЛ XXIV

Через три тижні я вже змогла вийти зі своєї кімнати й пересуватися будинком. Того першого вечора, коли я вперше змогла посидіти, я попросила Кетрін почитати мені, бо очі в мене ще були слабкі. Ми сиділи в бібліотеці, а господар уже пішов спати. Вона погодилася, як мені здалося, не дуже охоче; і, припустивши, що мої книжки їй не до душі, я попросила її самій вибрати, що читатиме. Вона взяла одну зі своїх улюблених книжок і близько години читала досить старанно, а тоді почала раз у раз запитувати:

— Еллен, ти не втомилася? Може, тобі краще вже прилягти? Ти занедужаєш, якщо так довго не спатимеш, Еллен.

— Ні, ні, люба, я не втомилася, — щоразу відповідала я.

Побачивши, що я не збираюся поступатися, вона вдалася до іншого способу показати, як їй не до

вподоби це заняття. Вона почала позіхати, потягуватися, а тоді сказала:

— Еллен, я втомилася.

— Тоді годі читати й поговорімо, — відповіла я.

Це виявилось ще гірше: вона почала невдоволено бурчати, зітхати й раз у раз поглядати на годинник, аж поки не пробило восьму. Нарешті вона пішла до своєї кімнати, зовсім зморена сонливістю — принаймні про це свідчили її сердитий, стомлений вигляд і те, як невпинно вона терла очі. Наступного вечора вона здавалася ще нетерплячішою, а третього вечора взагалі поскаржилася на головний біль і залишила мене саму.

Її поведінка здалася мені дивною. Просидівши на самоті досить довго, я вирішила піти довідатися, чи їй не стало краще, і запропонувати їй прилягти на дивані, а не сидіти нагорі в темряві. Але нагорі Кетрін не було, як не було її й унизу. Слуги запевнили, що не бачили її. Я прислухалася біля дверей пана Едгара — там панувала цілковита тиша. Я повернулася до її кімнати, загасила свічку й сіла біля вікна.

Місяць світив яскраво; землю вкривав легкий сніг, і я подумала, що, можливо, їй заманулося прогулятися садом, щоб освіжитися. Я справді помітила постать, що кралася вздовж внутрішньої огорожі парку, але то була не моя молода господиня. Коли постать вийшла на світло, я впізнала одного з конюхів. Він досить довго стояв, вдивляючись у дорогу, що пролягала через маєток, а тоді раптом швидко рушив уперед, наче щось помітив. Незабаром він повернувся, ведучи за собою поні панночки. А ось і вона сама — щойно злізла з поні й ішла поруч.

Чоловік потайки повів коня через траву до стайні. Кеті ввійшла через вікно вітальні й безшумно прокралася до місця, де я на неї чекала. Вона обережно причинила двері, зняла засніжені черевики, розв'язала капелюшок і, не підозрюючи, що я за нею стежу, вже збиралася зняти накидку, коли я раптом підвелася й стала перед нею.

Від несподіванки вона на мить закам'яніла: видавши нерозбірливий вигук, завмерла на місці.

— Люба моя Кетрін, — почала я, надто добре пам'ятаючи її недавню доброту до мене, щоб одразу сварити її, — де ви їздили в такий час? І навіщо ви намагаєтеся мене обдурити, вигадуючи небилиці? Де ви були? Кажіть!

— Унизу парку, — затинаючись, відповіла вона. — Я нічого не вигадувала.

— І більше ніде? — допитувалася я.

— Ні, — пробурмотіла вона.

— О, Кетрін! — сумно вигукнула я. — Ви ж знаєте, що вчинили недобре, інакше не стали б казати мені неправду. Мені від цього справді боляче. Я воліла б три місяці хворіти, ніж почути, як ви свідомо вигадуєте брехню.

Вона кинулася до мене, вибухнула сльозами й обхопила мене руками за шию.

— Ну, Еллен, я так боюся, що ти розсердишся, — сказала вона. — Пообіцяй, що не сердитимешся, і тоді я розкажу тобі всю правду. Я ненавиджу щось від тебе приховувати.

Ми сіли на підвіконня. Я запевнила її, що не сваритиму, хоч би якою була її таємниця, хоча, звісно, уже здогадувалася, у чому річ. Тоді вона почала:

— Я була в «Буремному перевалі», Еллен, і відтоді, як ти захворіла, не пропустила жодного дня — хіба що тричі до того, як ти вийшла зі своєї кімнати, і двічі після цього. Я давала Майклу книжки та картинки, щоб він щовечора займав Мінні й потім відводив її назад до стайні. Ти тільки не сварись і на нього, добре? Я приїжджала до «Буремного перевалу» о пів на сьому й зазвичай залишалася до пів на дев'яту, а потім галопом поверталася додому. Я їздила туди не заради розваги: майже весь час мені було там тяжко. Лише зрідка я почувалася щасливою — може, раз на тиждень.

Спочатку я думала, що мені доведеться добряче тебе переконувати, аби ти дозволила мені дотримати слова, даного Лінтонові: адже я пообіцяла знову навідатися наступного дня, коли ми від нього поїхали. Але наступного дня ти залишилася нагорі, і я уникнула цієї неприємності.

Коли Майкл по обіді знову замкнув замок на паркових воротах, я заволоділа ключем і розповіла йому, що мій кузен хоче, щоб я його провідувала, бо він хворий і не може приїхати до «Гнізда дрозда», а тато заперечуватиме проти моїх відвідин. Потім я домовилася з ним щодо поні. Він любить читати й думає невдовзі залишити службу, щоб одружитися. Тож він запропонував: якщо я даватиму йому книжки з бібліотеки, він робитиме те, що я попрошу. Але я воліла давати йому власні книжки, і це влаштувало його ще більше.

Під час мого другого візиту Лінтон був у чудовому настрої. Зілла — це їхня економка — приборала для

нас чисту кімнату, розпалила добрий вогонь і сказала, що, оскільки Джозеф пішов на молитовні збори, а Гортон Ерншо подався кудись із собаками — як я згодом почула, грабувати наші ліси, полюючи на фазанів, — ми можемо робити що завгодно.

Вона принесла мені гарячого вина та імбирних пряників і була напрочуд люб'язною. Лінтон сидів у кріслі, а я — у маленькому кріслі-гойдалці біля вогнища, і ми так весело сміялися та розмовляли, нам було про що говорити! Ми планували, куди поїдемо й що робитимемо влітку. Не буду повторювати всього цього, бо ти назвала б наші розмови дурними.

Щоправда, одного разу ми ледь не посварилися. Він сказав, що найприємніше проводити спекотний липневий день — від ранку до вечора лежати на вересовому схилі посеред пустища, де над квітами сонно гудуть бджоли, високо вгорі співають жайворонки, а блакитне небо й яскраве сонце безперешкодно сяють цілий день. Це було його найвищим уявленням про небесне блаженство.

А моє — гойдатися на гілці зеленого дерева, коли дме західний вітер, а над головою стрімко плывуть яскраві білі хмари; і щоб не лише жайворонки, а й дрозди, щиглики та зозулі з усіх боків сипали свою музику; щоб удаліні виднілися пустища, розділені прохолодними темними улоговинами; а зовсім поруч великі хвилі високої трави перекочувалися під подихом вітру; щоб навколо були ліси, дзвінка вода, і весь світ прокинувся — дикий, сповнений радості.

Він хотів, щоб усе навколо завмерло в екстазі спокою, а я хотіла, щоб усе сяяло й танцювало у величному святкуванні. Я сказала, що його небо

було б лише наполовину живим, а він відповів, що моє було б п'яним. Я сказала, що заснула б у його небі, а він — що в моєму не зміг би дихати, і почав ставати дедалі дратівливішим.

Зрештою ми домовилися випробувати обидва варіанти, щойно настане відповідна погода. А тоді поцілували одне одного й знову помирилися.

Просидівши десь із годину, я роздивилася довкола — кімната була величезна, із гладенькою підлогою без жодного килима. Я подумала: якби ми відсунули стіл, тут було б так класно погратися! Я попросила Лінтона покликати Зіллу, щоб вона допомогла нам і ми пограли в піжмурки — хай би вона нас шукала. Пам'ятаєш, Еллен, ти колись теж так робила?

Але він відмовився — сказав, що це геть нецікаво. Проте погодився кидати зі мною м'яча. У шафі серед купи старих іграшок — дзиг, обручів, ракеток і воланів — ми знайшли два м'ячі. На одному була буква «К», на іншому — «Г». Я хотіла взяти себе «К», бо це перша літера мого імені, Кетрін, а «Г» означала Гіткліф. Але з «Г» висипалася вся тирса, і Лінтон через це розкапризувався.

Я постійно його перемагала, і він знову розсердився, почав кашляти та повернувся у своє крісло. Проте того вечора він швидко знову повеселішав: його зачарували дві чи три гарні пісні — *твої* пісні, Еллен. А коли мені вже треба було йти, він просив і благав мене прийти наступного вечора, і я пообіцяла.

Ми з Мінні полетіли додому, мов на крилах, а я до самого ранку мріяла про «Буремний перевал» і свого милого, дорогого кузена.

— Наступного дня мені було сумно: частково через те, що тобі було погано, а частково тому, що мені хотілося, аби батько знав про мої поїздки й схвалював їх. Але після чаю місяць світив так ясно, що, коли я їхала, смуток поступово розвіявся.

«Сьогодні ввечері я знову буду щаслива», — подумала я. — «А що тішить мене ще більше, то це те, що й мій любий Лінтон буде щасливий».

Я під'їхала до їхнього саду й уже звертала за будинок, коли той Ерншо зустрів мене, схопив за повід і наказав зайти через парадний вхід. Він поплескав Мінні по шиї, сказав, що вона гарненька кобилка, і виглядало так, наче хотів, щоб я заговорила з ним.

Я лише звеліла залишити мого коня в спокої, а то вона може його хвищнути. Він відповів своєю хлопською говіркою:

— Та й не дуже б вона мене скалічила, якби й копнула. - І, усміхаючись, оглянув її ноги.

Я вже була ладна змусити Мінні перевірити це на практиці. Однак він відійшов, щоб відчинити двері, а коли підняв засув, глянув на напис над входом і сказав із безглуздою сумішшю незграбності та гордості:

— Панно Кетрін! Тепер я вже можу це прочитати.

— Неймовірно! — вигукнула я. — Ну ж бо, дозвольте почути! Ви, справді порозумнішали!

Він повільно, по складах, прочитав своє ім'я:

— Гортон Ерншо.

— А число? — підбадьорливо запитала я, побачивши, що він на них зупинився.

— Їх я ще не вмію читати, — відповів він.

— Ох, який же ви телепень! — сказала я, щиро розсміявшись із його невдачі.

Дурень витріщився на мене, і на його губах зависла посмішка, тоді як очі дедалі похмурішали. Він, здається, не знав, чи можна йому сміятися разом зі мною: чи це дружня фамільярність, чи те, чим воно насправді було, — зневага. Я розвіяла його сумніви, раптом посерйознішавши й наказавши йому відійти, бо я приїхала провідати Лінтона, а не його. Він почервонів — у місячному світлі я це добре побачила, — опустил руку із засуви й похнюплено відійшов, мов уособлення приниженої пихи. Гадаю, він вважав себе таким самим освіченим, як Лінтон, бо навчився читати власне ім'я, і страшенно засмутився, що я не думаю так само.

— Зупинися, панно Кетрін! — перебила я її. — Я не сваритиму тебе, але мені зовсім не подобається, як ти тоді повелася. Якби ти пам'ятала, що Гортон тобі такий самий кузен, як і панич Гіткліфф, ти зрозуміла б, наскільки негідно було так із ним поводитися. Принаймні його прагнення стати таким же освіченим, як Лінтон, заслуговувало на похвалу. І, мабуть, він учився не просто для того, щоб похизуватися. Без сумніву, ти вже колись змусила його соромитися власного невігластва, тож він хотів виправити це й догодити тобі.

Глузувати з його недосконалої спроби було вкрай невиховано. Якби *ти* виросла в таких самих обставинах, хіба ти була б менш грубою? У дитинстві він був таким самим жвавим і кмітливим, як ти, а тепер мені боляче бачити, що з нього сміються, бо цей нікчемний Гіткліфф так несправедливо з ним обійшовся.

— Ну, Неллі, ти ж не плакатимеш через це, правда?
— здивовано вигукнула вона, вражена моєю серйозністю. — Але почекай — ти ще почуєш, чи вчив він абетку, щоб мені догодити, і чи варто було взагалі бути люб'язною з цим дикуном.

Я ввійшла. Лінтон лежав на лаві й наполовину підвівся, щоб мене привітати.

— Сьогодні ввечері я нездужаю, любя Кетрін, — сказав він. — Тож цього разу говоритимеш ти, а я слухатиму. Іди сюди, сідай біля мене. Я був певен, що ти дотримаєш слова, і перед тим, як ти підеш, я змушу тебе пообіцяти ще раз прийти.

Тепер я розуміла, що не повинна його дратувати, бо він хворий. Я говорила тихо, нічого не розпитувала й усіляко намагалася його не дратувати. Я принесла йому кілька своїх найулюбленіших книжок. Він попросив мене трохи почитати одну з них, і я вже збиралася виконати його прохання, коли Ерншо рвучко розчинив двері — видно, за цей час він устиг добряче розпалитися.

Він просто підійшов до нас, схопив Лінтона за руку й стягнув його з лави.

— Забирайся до своєї кімнати! — сказав він задихаючись від люті; обличчя його розпухло й перекошилося від гніву. — Якщо вона прийшла до тебе, веди її туди. Не думай, що я дозволю тобі мене звідси випхати. Геть звідси обоє!

Він вилаяв нас і не дав Лінтонові навіть відповісти, випхав його до кухні. А сам стиснув кулак, коли я проходила повз, наче ледве стримувався, щоб не вдарити мене. На мить мені стало страшно, і я випустила одну з книжок. Він буцнув її в мій бік, а потім грюкнув дверима.

Біля вогнища я почула злостивий, хрипкий сміх і, обернувшись, побачила того осоружного Джозефа. Він потирав свої кістляві руки й увесь тремтів.

— Я так і знав, що він вас провчить! От молодець! Справжній хлопець! У ньому ще є правильний дух! Він знає — еге ж, знає так само добре, як і я, хто тут має бути господарем! Хе-хе-хе! От він вас і витуриє як слід! Хе-хе-хе!

— Куди нам тепер іти? — запитала я свого кузена, не звертаючи уваги на глузування старого негідника.

Лінтон був блідий і тремтів. Ні, Еллен, тоді він зовсім не був гарний! Він мав страшний вигляд: худе обличчя й великі очі спотворив вираз безтямної, безпорадної люті. Він схопився за дверну ручку й затрусив двері, але вони були замкнені зсередини.

— Якщо ти мене не впустиш, я тебе вб'ю! Якщо ти мене не впустиш, я тебе вб'ю! — радше закричав, ніж сказав він. — Диявол! Диявол! Я тебе вб'ю! Я тебе вб'ю!

Джозеф знову гідко закумав:

— Оце так батечко! — вигукнув він. — Оце так батечко! У кожного з нас щось від обох боків є. Не бійся, Гортоне, хлопче, — не бійся, він до тебе не добереться!

Я взяла Лінтона за руки й спробувала відтягнути його від дверей, але він так жажливо закричав, що я не наважилася продовжувати. Зрештою його крики заглушив страшний напад кашлю: з рота хлинула кров, і він упав на підлогу. Я вибігла у двір, охоплена жахом, і щосили покликала Зіллу. Вона

невдовзі мене почула: доїла корів у хліві за клуню, тож кинула свою роботу й прибігла, питаючи, що сталося і чим вона може допомогти. У мене не вистачало духу пояснювати. Я потягла її за собою всередину й почала шукати очима Лінтона. Ерншо вийшов подивитися, якої шкоди наробив, і саме тоді вів бідолашного Лінтона нагору.

Ми із Зіллою рушили за ним сходами, але нагорі він перегородив мені дорогу й сказав, що я не повинна входити: мені треба повертатися додому. Я вигукнула, що він убив Лінтона, і що я *все одно* зайду.

Джозеф замкнув двері й заявив, що я «нічого такого не робитиму», а потім запитав, чи я «збираюся збожеволіти так само, як родич». Я стояла й плакала, аж поки не повернулася Зілла. Вона запевнила мене, що згодом йому стане краще, але він не витримає цього крику й галасу. Тоді вона майже силоміць змусила мене піти.

— Еллен, я була ладна рвати на собі волосся! Я так ридала й плакала, що мало не осліпла від сліз; а той негідник, якого ти так жалієш, стояв навпроти, час від часу дозволяючи собі казати мені: «Цить!» — і заперечуючи, що це він винен. А зрештою, злякавшись моїх погроз, що я розповім усе татові, а його посадять до в'язниці й повісять, він і сам розревівся та поспішив геть, щоб приховати свою боягузливу розгубленість.

Та я ще не позбулася його. Коли мене нарешті змусили піти й я від'їхала від маєтку приблизно на сотню ярдів, він раптом вийшов із тіні край дороги, зупинив Мінні й схопив мене.

— Панно Кетрін, мені дуже шкода, — почав він, — але це вже трохи занадто...

Я хльоснула його батоном, бо подумала, що він, мабуть, хоче мене вбити. Він відпустив мене, grimнувши одним зі своїх жахливих прокльонів, а я помчала додому, майже втративши розум від переляку.

Того вечора я навіть не побажала тобі доброї ночі, а наступного дня не поїхала до «Буремного перевалу». Я дуже хотіла туди поїхати, але була надзвичайно схвильована й то боялася почути, що Лінтон помер, то здригалася від самої думки про зустріч із Гортоном.

На третій день я набралася сміливості. Принаймні довше терпіти цю невідомість я вже не могла, тож знову потайки вирушила туди. Я поїхала о п'ятій годині й пішла пішки, сподіваючись непомітно прокрастися до будинку, а звідти — до кімнати Лінтона. Однак собаки повідомили про моє наближення.

Зілла зустріла мене й, сказавши, що «хлопець добре одужує», провела до маленької охайної кімнати з килимом, де, на мою невимовну радість, я побачила Лінтона, що лежав на маленькій канапі й читав одну з моїх книжок.

Але цілу годину він не хотів ані говорити зі мною, ані дивитися на мене, Еллен: у нього такий нещасливий характер. А коли нарешті заговорив, то, на мій цілковитий подив, почав брехати, ніби саме я спричинила весь той галас, а Гортон тут ні до чого!

Я не змогла відповісти йому інакше, як у пориві обурення підвелася та вийшла з кімнати. Він послав услід слабке:

— Кетрін!

Він, мабуть, не сподівався, що я справді піду, почувши це. Але я не обернулася. Наступного дня я вдруге залишилася вдома й майже вирішила більше його не провідувати.

Та лягати спати й прокидатися, нічого не знаючи про нього, було так нестерпно, що моя рішучість розтанула, перш ніж я встигла як слід її утвердити. Колись мені здавалося неправильним поїхати до нього хоч раз, а тепер неправильним видавалося вже не їхати. Майкл прийшов запитати, чи сідлати Мінні. Я сказала: «Так», — і, коли вона несла мене через пагорби, переконувала себе, що виконую свій обов'язок. Щоб дістатися до двору, мені довелося проїхати повз парадні вікна, тож приховати свою присутність не було сенсу.

— Молодий пан у будинку, — сказала Зілла, побачивши, що я прямую до вітальні.

Я ввійшла. Там був і Ерншо, але він одразу вийшов із кімнати. Лінтон сидів у великому кріслі й напівдрімав. Я підійшла до вогню й серйозним тоном, частково навіть маючи намір виконати сказане, почала:

— Якщо ти мене не любиш, Лінтоне, і думаєш, що я навмисно приходжу, щоб завдати тобі болю, та щоразу приписуєш мені такі наміри, тоді це наша остання зустріч. Попрощаймося. І скажи містерові Гіткліффу, що більше не хочеш мене бачити й що йому не слід вигадувати з цього приводу нових небилиць.

— Сядь і зніми капелюшка, Кетрін, — відповів він.
— Ти набагато щасливіша за мене, тож і мала б бути добрішою. Тато постійно говорить про мої вади й так часто показує, як він мене зневажає, що цілком природно, що я починаю сумніватися в собі.

Я й сам не знаю, чи не такий я нікчемний, яким він мене часто називає. А тоді мене охоплює така злість і гіркота, що я ненавиджу всіх! Я справді нікчемний, у мене майже завжди кепський характер і кепська вдача. І якщо хочеш, ти *можеш* попроситися — позбутися прикрої людини. Тільки, Кетрін, будь до мене справедливою: повір, якби я міг бути таким самим лагідним, добрим і порядним, як ти, я був би таким. Я прагнув би цього не менше, ніж прагну бути щасливим і здоровим. І повір, твоя доброта змусила мене полюбити тебе сильніше, ніж я, можливо, заслуговую на твою любов. І хоч я не міг і не можу приховати від тебе свою справжню натуру, я шкодую про це й каюся; і шкодуватиму та каятимуся, доки не помру!

Я відчула, що він говорить правду, і зрозуміла, що мушу його пробачити. І навіть якби наступної миті ми знову посварилися, я все одно мусила б пробачити його.

Ми помирилися, але весь час, поки я там залишалася, обоє плакали — і не лише від смутку. Хоча, звісно, мені було боляче бачити, якою викривленою була в Лінтона вдача. Він ніколи не дасть своїм друзям спокою, та й сам ніколи не матиме спокою! Відтоді я завжди ходила до його маленької вітальні, бо наступного дня повернувся його батько.

Гадаю, рази зо три ми були веселі й сповнені надій, як того першого вечора. Решта моїх відвідин минала похмуро й тривожно: то через його егоїзм і злостивість, то через його страждання. Але перше я навчилася терпіти майже з такою самою малою образою, як і друге.

Містер Гіткліфф навмисно уникає мене: я майже зовсім його не бачу. Щоправда, минулої неділі я

прийшла раніше, ніж зазвичай, і почула, як він жорстоко дорікав бідолашному Лінтонові за його поведінку напередодні ввечері. Не знаю, звідки він про це довідався, хіба що підслуховував. Лінтон, безперечно, поводився так, що міг викликати роздратування. Однак це стосувалося лише мене, і я перервала повчання містера Гіткліффа, увійшовши й сказавши йому про це.

Він розсміявся й пішов, сказавши, що радий, що я саме так дивлюся на цю справу. Відтоді я кажу Лінтонові, що свої грікі слова він мусить говорити пошепки.

— Ну, Еллен, тепер ти все почула. Мені не можна заборонити їздити до «Буремного перевалу», хіба що завдавши страждань двом людям. А якщо ти просто не скажеш татові, мої відвідини не повинні порушити нічиєї тиші й спокою. Ти ж не скажеш, правда? Це було б дуже безсердечно з твого боку.

— Я вирішу це питання до завтра, панно Кетрін, — відповіла я. — Тут треба все добре обміркувати. А тепер я залишу вас відпочити й піду поміркую над цим.

Я обмірковувала це вголос у присутності свого господаря: просто з її кімнати пішла до нього й розповіла всю історію, за винятком її розмов із кузенком і всього, що стосувалося Гортонна. Містер Лінтон був стривожений і засмучений значно більше, ніж хотів мені показати.

Вранці Кетрін дізналася, що я зрадила її довіру, а також довідалася, що її таємні відвідини мають припинитися. Даремно вона плакала, благала, обурювалася й опиралася забороні, благаючи батька змилюватися над Лінтоном. Єдине, що він зміг їй запропонувати на втіху, — обіцянку

написати Лінтонові й дозволити йому приїздити до «Гнізда дрозда», коли той захоче; однак пояснив, що Лінтонові більше не слід сподіватися бачити Кетрін у «Буремному перевалі». Можливо, якби він знав про вдачу свого небожа та про стан його здоров'я, то вирішив би відмовити й у цій малій розраді.

РОЗДІЛ XXV

— Усе це сталося минулої зими, пане, — сказала пані Дін, — ледве більше року тому. Минулої зими я й гадки не мала, що за дванадцять місяців розповідатиму про все це чужій для нашої родини людині! Хоча хто знає, скільки ще ви будете для нас чужим? Ви надто молоді, щоб назавжди змиритися з життям на самоті; до того ж мені чомусь здається, що ніхто не зміг би побачити Кетрін Лінтон і не закохатися в неї. Ви усміхаєтеся, але чому ви так пожвавлюєтеся й так уважно слухаєте, коли я говорю про неї? І чому ви попросили мене повісити її портрет над вашим каміном? І чому?..

— Годі, моя добра приятелько! — вигукнув я. — Цілком можливо, що я міг би її покохати; але чи покохала б вона мене? Я надто в цьому сумніваюся, щоб ризикувати своїм спокоєм і наражатися на таку спокусу. Та й мій дім не тут. Я належу до метушливого світу, і мушу повернутися в його обійми. Розповідайте далі. Чи слухалася Кетрін наказів батька?

— Слухалася, — продовжила економка. — Любов до нього й далі залишалася найсильнішим почуттям у її серці, а він говорив без гніву. Говорив із глибокою ніжністю людини, яка ось-ось залишить своє дитя серед небезпек і ворогів. Він розумів, що єдине, чим він зможе допомогти доньці й захистити

її надалі — це ті поради, які залишаться в її пам'яті. За кілька днів він мовив до мене:

— Хотів би я, щоб мій небіж написав, Еллен, або завітав до нас. Скажи мені щиро, що ти про нього думаєш: він змінився на краще чи є надія, що, ставши дорослим, він виправиться?

— Він дуже слабкий, пане, — відповіла я, — і навряд чи доживе до зрілого віку. Але одне можу сказати напевно: на свого батька він не схожий. І якби міс Кетрін мала нещастя вийти за нього заміж, він не зміг би чинити їй опір, хіба що вона була б до нього надто поблажливою й нерозважливою. Та, пане, у вас іще буде вдосталь часу, щоб познайомитися з ним і вирішити, чи підходить він їй: до його повноліття ще понад чотири роки.

Едгар зітхнув, підійшов до вікна й поглянув у бік церкви в Гіммертоні. Надворі був туманний день, лютневе сонце ледве пробивалося крізь імлу, і ми тільки й могли розрізнити два ялинові дерева на церковному подвір'ї та рідко розкидані надгробки.

— Я часто молився, — промовив він, ніби сам до себе, — щоб наблизилося те, що неминуче має прийти. А тепер боюся його, мені страшно. Я думав, що спогад про ту годину, коли я спускався цією долиною нареченим, буде менш солодким, ніж очікування того дня, коли мене, зовсім скоро — за кілька місяців, а можливо, й тижнів, — принесуть сюди нагору й покладуть у цій самотній улоговині! Еллен, я був дуже щасливий зі своєю маленькою Кеті: зимовими ночами й літніми днями вона була живою надією поруч зі мною. Але не менш щасливим я бував, коли сам-один сидів серед тих могил під старою церквою, лежав довгими червневими вечорами на зеленому пагорбі над могилою її матері й бажав — прагнув усією душею

— того часу, коли зможу лягти під нею. Що я можу зробити для Кеті? Як я маю залишити її? Мені було б байдуже, що Лінтон — син Гіткліффа, і що він забере її в мене, якби міг утішити її після моєї втрати. Мені було б байдуже, якби Гіткліфф досяг свого й тріумфував, позбавивши мене мого останнього щастя! Але якщо Лінтон виявиться негідним — лише безвільним знаряддям у руках свого батька, — я не можу віддати її йому! І хоч як важко ламати її життєрадісний дух, я мушу, поки живу, гасити її веселощі, а коли помру — залишити її самотньою. Люба моя дитина! Я волів би віддати її Богові й покласти її в землю раніше за себе.

— А ви покладіться на волю Господа, пане, — відповіла я, — а якщо ми втратимо вас — хай Бог цього не допустить, — то, під Його опікою, я до останнього залишатимусь її другом і порадицею. Міс Кетрін — добра дівчина. Я не боюся, що вона свідомо зійде з правильного шляху; а люди, які виконують свій обов'язок, зрештою завжди отримують винагороду.

Прийшла весна, але мій хазяїн так і не набрався сил, хоч і знову почав виходити на прогулянки маєтком разом із донькою. Вона була ще недосвідчена, тому вважала це першою ознакою одужання. До того ж його щоки часто пашіли рум'янцем, а очі блищали, тож дівчина була впевнена: батько ось-ось одужає. На її сімнадцятий день народження він так і не пішов на цвинтар — надворі дощило, і я зауважила:

— Ви ж не підете сьогодні, пане?

— Ні, — відповів він. — Цього року я трохи зачекаю.

Він знову написав Лінтону, висловивши своє бажання побачитися з ним; і якби стан хворого

дозволяв йому подорожувати, я не сумніваюся, що батько дозволив би йому приїхати. Але тепер, отримавши відповідні настанови, Лінтон надіслав відповідь, у якій повідомив, що містер Гіткліфф заперечує проти його візиту до Гнізда дрозда. Водночас його дуже потішила добра пам'ять дядька, і він сподівався час від часу зустрічати його під час прогулянок та особисто попросити, щоб їх з кузиною не розлучали так надовго.

Ця частина його листа була проста й, імовірно, написана від самого себе. Гіткліфф уже знав, що тепер Лінтон може красномовно просити про товариство Кетрін.

«Я не прошу дозволити їй приходити сюди, — писав він, — але хіба я ніколи не зможу її побачити лише тому, що батько забороняє мені приходити до неї, а ви забороняєте їй приходити до мене? Іноді ви могли б виїжджати з нею верхи в бік Буремного перевалу, а ми могли б обмінятися кількома словами у вашій присутності! Ми нічого не зробили, щоб заслужити такого розлучення, а ви на мене не сердитесь: ви самі визнаєте, що не маєте причин мене не любити. Любий дядечку! Напишіть мені завтра кілька добрих слів і дозвольте приєднатися до вас там, де вам буде загодно, тільки не в Гнізді дрозда. Я переконаний, що одна зустріч переконала б вас: характер мого батька — не мій характер. Він сам стверджує, що я більше ваш небіж, ніж його син. І хоча в мене є вади, через які я негідний Кетрін, вона мені їх пробачила, тож і ви заради неї могли б їх пробачити. Ви питаєте про моє здоров'я — воно поліпшилося. Але поки я позбавлений будь-якої надії й приречений на самотність або на товариство людей, які ніколи мене не любили й ніколи не полюблять, як я можу бути веселим і здоровим?»

Едгар, хоч і співчував хлопцеві, не міг погодитися на його прохання, бо не міг супроводжувати Кетрін. Він сказав, що, можливо, влітку вони зможуть зустрітися. А поки що просив Лінтона час від часу писати й обіцяв давати йому в листах усі можливі поради та розраду, добре розуміючи, у якому скрутному становищі той перебуває у своїй родині. Лінтон погодився; і якби його не стримували, то, мабуть, усе зіпсував би, наповнивши свої листи скаргами та наріканнями. Але батько пильно стежив за ним і, звісно, вимагав показувати кожен рядок, який надсилав мій господар. Тож замість того, щоб писати про свої особисті страждання й біди, які постійно не виходили йому з голови, він без упину говорив про жорстоку необхідність бути розлученим із другом і коханою; а наприкінці делікатно натякав, що містер Лінтон невдовзі мусить дозволити їм зустрітися, інакше він почне боятися, що той навмисне дурить його порожніми обіцянками.

Кеті була його союзницею, і зрештою вони вдвох переконали мого господаря погодитися, щоб раз на тиждень вони могли разом їздити верхи або гуляти під моїм наглядом — на пустищах, найближчих до Гнізда дрозда. Адже червень застав його все ще слабким.

Хоча він щороку відкладав частину свого доходу на посаг своєї молодой панни, він природно прагнув, щоб вона могла залишити за собою — або принаймні невдовзі повернутися до — дому своїх предків. І він вважав, що єдиною можливістю для неї зробити це був шлюб із його спадкоємцем. Він навіть не здогадувався, що той занепадає майже так само швидко, як і він сам; та, гадаю, цього не знав ніхто. На Буремний перевал не приїздив жоден

лікар, і ніхто не бачив пана Гіткліффа-молодшого, щоб розповісти нам про його стан.

Що ж до мене, то я почала думати, що мої передчуття були хибними і що він насправді одужує: адже він заговорив про верхові прогулянки та піші походи по пустищах і так завзято взявся до цієї справи. Я не могла уявити собі батька, який ставився б до смертельно хворої дитини так тиранічно й жорстоко, як згодом дізналася, ставився до нього Гіткліфф, змушуючи його виявляти цю позірну завзятість. Що ближчою ставала загроза смерті, яка могла зруйнувати його безсердечні плани, то дужче він посилював свої зусилля.

РОЗДІЛ XXVI

Минула уже більша частина літа, коли Едгар — хоч і неохоче — нарешті поступився нашим проханням, і ми з Кетрін вирушили верхи назустріч її кузену. День був задушливий: сонця не було видно, але й дощу не очікувалося — все небо затягнуло сивою хмарою. Камінь на перехресті доріг ми обрали місцем зустрічі. Але коли ми туди дісталися, малий пастушок, якого послали нас зустріти, сказав:

— Містер Лінтон уже по цей бік Буремного перевалу. Каже, буде дуже вдячний, якби ви проїхали ще трохи далі.

— Отже, містер Лінтон забув першу умову свого дядька, — зауважила я. — Хазяїн велів нам не виходити за межі земель Гнізда дрозда, а ми вже підійшли до їхньої межі.

— Що ж, коли доїдемо до нього, розвернемо коней,
— відповіла моя юна пані, — і разом поїдемо у бік Грейнджу.

Проте, коли ми дісталися до нього — а це було менш ніж за чверть милі від його власного дому, — виявилось, що коня в нього немає. Нам довелося злізти з коней і залишити їх пастися. Лінтон лежав на вересовому пустиці, чекаючи на нас, і підвівся лише тоді, коли ми підійшли на кілька кроків. Потім він рушив нам назустріч так безсило й мав такий блідий вигляд, що я відразу вигукнула:

— Пане Гіткліфф, ви зовсім не в тому стані, щоб сьогодні гуляти! Який же ви маєте хворобливий вигляд!

Кетрін подивилася на нього зі смутком і подивом. Радісний вигук, що вже був готовий зірватися з її вуст, змінився тривожним, а замість привітання з їхньою довгоочікуваною зустріччю вона занепокоєно запитала, чи не стало йому гірше, ніж зазвичай.

— Ні... краще... краще! — важко дихаючи, відповів він, тремтячи й не випускаючи її руки, наче потребував її підтримки. Його великі блакитні очі боязко ковзали по її обличчю; запалість довкола них надавала колишньому млявому погляду виснаженого, хворобливого вигляду.

— Але вам таки стало гірше, — наполягала його кузина. — Гірше, ніж тоді, коли я бачила вас востаннє. Ви схудли, і...

— Я втомився, — поспішно перебив він. — Надто спекотно для прогулянки. Сядьмо тут і відпочиньмо. А вранці я часто почуваюся недобре — тато каже, що це тому, що я так швидко расту.

Кеті залишилася не надто задоволена його відповіддю, але сіла, і він приліг поруч.

— Оце вже трохи схоже на твій рай, — сказала вона, силкуючись говорити весело. — Пам'ятаєш, ми домовилися провести по два дні в тих місцях і так, як кожному з нас найбільше подобалося? Це майже твій варіант, тільки сьогодні хмари. Але вони такі м'які, такі ніжні! Навіть краще, ніж сонце. Наступного тижня, якщо ти зможеш, ми поїдемо верхи до парку Гнізда дрозда й спробуємо влаштувати все по-моєму.

Здавалося, Лінтон не пам'ятав, про що вона говорила, і йому було надзвичайно важко підтримувати будь-яку розмову. Його байдужість до тем, які вона порушувала, і нездатність хоч якось розважити її були такими очевидними, що Кетрін не могла приховати свого розчарування. У всій його постаті й поведінці сталася якась неловима зміна. Капризність, яку раніше можна було пестощами перетворити на прихильність, поступилася млявій байдужості. У ньому поменшало дитячої дратівливості, коли дитина навмисно вередує й дошкуляє, аби її заспокоїли, зате побільшало похмурої зосередженості на собі, властивої людині, яка давно й тяжко хворіє, відштовхує будь-яке співчуття і готова сприйняти веселий настрій інших як образ.

Кетрін, так само як і я, зрозуміла, що він сприймає наше товариство радше як покарання, ніж як розвагу, і тому невдовзі без вагань запропонувала поїхати. Та ця пропозиція несподівано вивела Лінтона з його заціпеніння й викликала в ньому дивне збудження. Він перелякано поглянув у бік Буремного перевалу й почав благати її залишитися хоча б іще на пів години.

— Але мені здається, — сказала Кеті, — що вдома тобі було б затишніше, ніж тут. Та й сьогодні я, бачу, не можу тебе розважити своїми історіями,

піснями та балачками. За ці шість місяців ти став набагато мудрішим за мене й тепер уже не дуже цікавишся моїми забавами. А якби я все-таки могла тебе розважити, то охоче залишилася б.

— Залишся просто відпочити, — відповів він. — І, Кетрін, не думай і не кажи, що я *дуже* хворий. Це через важку, задушливу погоду мені так нудно, та й перед твоїм приходом я для себе багато ходив. Скажи дядькові, що я почуваюся більш-менш добре, гаразд?

— Я скажу йому, що *ти* так сказав, Лінтоне. Але сама не можу стверджувати, що ти здоровий, — зауважила моя юна пані, дивуючись, як уперто він запевняє її в тому, що очевидно було неправдою.

— І приходь сюди знову наступного четверга, — продовжив він, уникаючи її спантеличеного погляду. — І подякуй йому від мене за те, що дозволив тобі прийти. Передай мою щирю подяку, Кетрін. І... і якщо ти *зустрінешся* з моїм батьком і він запитає тебе про мене, не дай йому подумати, що я був надто мовчазний і нудний. І не дивися так сумно й похмуро, як зараз, — він розсердиться.

— Мені байдуже, чи він сердитиметься, — вигукнула Кеті, гадаючи, що його гнів буде спрямований на неї.

— А мені не байдуже, — сказав її кузен, здригнувшись. — *Не* дратуй його проти мене, Кетрін, бо він дуже жорстокий.

— Він суворий до вас, пане Гіткліфф? — запитала я. — Йому набридло потурати вам, і він перейшов від пасивної неприязні до відкритої ненависті?

Лінтон подивився на мене, але не відповів. Ще хвилини десять Кетрін сиділа поруч із ним, а його голова сонно схилилася на груди. Він не промовив нічого, крім тихих стогонів від втоми чи болю. Тоді Кеті почала шукати чорниці й ділитися зі мною плодами своїх пошуків. Йому вона їх не пропонувала, бо бачила, що зайва увага лише втомить і дратуватиме його.

— Уже минуло пів години, Еллен? — нарешті прошепотіла вона мені на вухо. — Не розумію, навіщо нам тут залишатися. Він спить, а тато, мабуть, уже чекає, коли ми повернемося.

— Що ж, ми не можемо залишити його спати самого, — відповіла я. — Почекай, поки прокинеться, і будь терпляча. Ти так поспішала вирушити в дорогу, а твоє бажання побачити бідолоашного Лінтона швидко випарувалося!

— Навіщо *він* хотів мене бачити? — відповіла Кетрін. — Раніше, навіть коли був у найгіршому настрої, він подобався мені більше, ніж тепер, у цьому своєму дивному стані. Схоже, ніби ця зустріч для нього — обов'язок, який він мусить виконати, боячись, що батько його насварить. Але я навряд чи приїжджатиму сюди заради того, щоб потішити пана Гіткліффа, хоч би з якої причини він змушував Лінтона терпіти це покарання. І хоча я рада, що йому стало краще зі здоров'ям, мені шкода, що він став набагато менш приємним і набагато менше прихильним до мене.

— Отже, ти вважаєш, що *йому справді* стало краще? — запитала я.

— Так, — відповіла вона, — бо ти ж знаєш, як він завжди перебільшував свої страждання. Він не

настільки здоровий, як велів мені сказати татові, але, найімовірніше, йому все-таки краще.

— Тут я з вами не згодна, панно Кеті, — зауважила я. — На мою думку, йому стало значно гірше.

Тут Лінтон раптом прокинувся від свого дрімотного сну, наляканий і розгублений, і запитав, чи не кликав його хтось на ім'я.

— Ні, — сказала Кетрін, — хіба що уві сні. Не розумію, як ти можеш дрімати просто неба серед білого дня.

— Мені здалося, що я почув батька, — задихано промовив він, поглянувши на похмурий виступ скелі над нами. — Ти впевнена, що ніхто не говорив?

— Цілком упевнена, — відповіла його кузина. — Тут лише ми з Еллен сперечалися про твоє здоров'я. Скажи, Лінтоне, ти справді зміцнів, відтоді як ми бачилися взимку? Якщо так, то я певна в одному: твоє почуття до мене не стало сильнішим. Скажи... так це чи ні?

Сльози хлинули з очей Лінтона, коли він відповів:

— Так, так, мені краще!

І, все ще перебуваючи під владою уявного голосу, він раз у раз поглядав угору й довкола, намагаючись розшукати того, кому він належав.

Кеті підвелася.

— На сьогодні нам час прощатися, — сказала вона. — І я не приховуватиму, що ця зустріч дуже мене розчарувала, хоча скажу про це лише тобі. Не тому, що я боюся пана Гіткліфа.

— Тихо, — прошепотів Лінтон. — Заради Бога, тихо! Він іде.

Він вчепився в руку Кетрін, намагаючись затримати її, але після цих слів вона швидко вивільнила руку й свиснула до Мінні, яка слухняно підбігла до неї, мов собака.

— Я буду тут наступного четверга! — крикнула вона, скочивши в сідло. — Прощавай. Швидше, Еллен!

Так ми й залишили його, майже непритомного від нашого від'їзду, настільки він був поглинутий очікуванням приходу батька.

Перш ніж ми дісталися додому, невдоволення Кетрін змінилося збентеженим почуттям жалю й тривоги, до якого домішувалося невиразне, неспокійне сум'яття щодо справжнього становища Лінтона — і його здоров'я, і того, як із ним поводяться. Я теж поділяла ці побоювання, хоча радила Кеті поки що багато про це не говорити: після другої поїздки ми зможемо краще розібратися в усьому.

Мій господар попросив розповісти, як минула наша поїздка. Подяку від його небожа я передала дослівно, а про решту міс Кеті розповіла обережно й не вдаючись у подробиці. Я теж мало чим могла задовольнити його розпитування, бо й сама ледве розуміла, що саме варто приховати, а що — розповісти.

РОЗДІЛ XXVII

Сім днів промайнули один за одним, і кожен із них приносив нові, дедалі швидші зміни у стані Едгара Лінтона. Те, що ще кілька місяців тому руйнувало

його здоров'я, тепер відбувалося вже протягом годин. Ми з Кетрін і далі намагалися переконати себе, що все ще може змінитися, але її гострий розум не дозволяв їй тішитися оманливими надіями. Вона потай здогадувалася про страшну правду, і ця думка дедалі більше не давала їй спокою, поступово перетворюючись на впевненість.

Коли настав четвер, їй не хотілося навіть згадувати про свою поїздку. Тож я сама нагадала про неї й попросила дозволу дозволити їй вийти з дому. Бібліотека, де її батько щодня ненадовго затримувався — лише стільки, скільки міг витримати сидючи, — та його спальня стали для неї цілим світом. Вона шкодувала кожної хвилини, коли не сиділа біля його ліжка або не схилялася над його подушкою. Її обличчя змарніло від безсонних ночей і горя, а мій господар охоче відпустив її, сподіваючись, що зміна місця й товариства піде їй на користь. Він знаходив у цьому розраду, бо сподівався, що після його смерті вона не залишиться зовсім сама.

З кількох його слів я зрозуміла: він щиро вірив, що якщо небіж схожий на нього зовні, то й характером такий самий. У листах Лінтона майже ніщо не показувало його поганих рис. А я, зі звичайної людської слабкості, не стала розвіювати цю ілюзію. Я казала собі: навіщо отруювати його останні дні новинами, з якими він усе одно вже нічого не зможе зробити?

Ми відклали нашу поїздку до пообіднього часу — того золотого серпневого дня, коли кожен подих із пагорбів був такий сповнений життя, що здавалося: навіть людина при смерті, вдихнувши його, могла б ожити. Настрій Кетрін змінювався так само швидко, як і погода довкола: сонце постійно змінювалося тінями. Тільки от смуток затримувався

довше, а радість зникала за мить. І її бідне серце каратало її навіть за ці короткі хвилини, коли вона бодай ненадовго забувала про своє горе.

Ми побачили Лінтона на тому самому місці, яке він обрав минулого разу. Моя юна пані зійшла з коня й сказала, що, оскільки вона вирішила залишитися зовсім ненадовго, мені краще потримати поні й не злазити з коня. Але я не погодилася: не хотіла й на хвилину втрачати з поля зору того, за кого відповідала. Тож ми разом піднялися схилом угору, на вересове пустище.

Цього разу містер Гіткліфф зустрів нас із більшим пожвавленням. Щоправда, це було не те пожвавлення, що походить від гарного настрою чи радості. Радше він здавався наляканим.

— Ти спізнюєшся! — сказав він уривчасто й насилу.
— Твій батько дуже хворий? Я думав, ти не прийдеш.

— Чому ти не можеш сказати правду? — вигукнула Кетрін, стримуючи привітання. — Чому просто не скажеш, що не хочеш мене бачити? Дивно, Лінтоне, що ти вже вдруге навмисне привів мене сюди, очевидно лише для того, щоб завдати страждань нам обом, і більше без жодної причини!

Лінтон здригнувся й поглянув на неї напівблагаючим, напіввинуватим поглядом, але терпіння його кузини виявилось недостатнім, щоб витримати цю загадкову поведінку.

— Мій батько дуже хворий, — сказала вона. — То навіщо мене кликати від його ліжка? Чому ти не послав за мною, щоб звільнити мене від обіцянки, коли сам хотів, аби я її не виконувала? Ну ж бо! Я

вимагаю пояснення. Мені зараз не до жартів. Я не можу більше бігати за твоїми примхами!

— Моїми примхами!? — прошепотів він. — Якими? Заради Бога, Кетрін, не дивись так сердито! Зневажай мене, скільки хочеш. Я нікчемний, боягузливий негідник. Мене неможливо зневажити більше, ніж я того заслуговую. Але я надто жалюгідний, щоб ти сердилася на мене. Ненавидь мого батька, а мене просто зневажай.

— Дурниці! — запально вигукнула Кетрін. — Який же ти дурний, безглуздий хлопчисько! Та поглянь на нього! Він тремтить, наче я справді збираюся його скривдити! Не треба просити, щоб тебе зневажали, Лінтоне: будь-хто охоче зробить це без нагадування. Відпусти! Я повертаюся додому. Безглуздо тягнути тебе сюди від домашнього вогнища й удавати... Та що ми взагалі вдаємо? Відпусти мою сукню! Якщо мені й стало шкода тебе, бо ти плачеш і так страшенно переляканий, то ти не заслуговуєш навіть на таку жалість. Еллен, скажи йому, як ганебно він поводить. Встань і не принижуй себе до стану жалюгідного плазуна. Не смій!

Заливаючись сльозами й маючи на обличчі вираз нестерпної муки, Лінтон безсило розтягнувся на землі. Здавалося, його всього проймали судоми від жаху.

— О! — схлипував він. — Я не можу цього витримати! Кетрін, Кетрін, я теж зрадник і не смію тобі сказати! Але піди від мене, і мене вб'ють! Люба Кетрін, моє життя у твоїх руках. Ти ж казала, що кохаєш мене, а якби це було правдою, ти не дозволила б мені загинути. Ти ж не підеш? Добра, мила, чудова Кетрін! І, може, ти погодишся... і тоді він дозволить мені померти разом із тобою!

Побачивши його страшні муки, моя юна пані нахилилася, щоб підняти його. Колишня ніжність, якою вона завжди його жаліла й балувала, перемогла її роздратування, і Кетрін була глибоко зворушена та налякана.

— Погодитися на що? — запитала вона. — Залишитися? Скажи мені, що означають ці дивні слова, і я залишуся. Ти суперечиш сам собі й зовсім мене заплутуєш! Заспокойся й скажи все відверто. Розкажи нарешті, що тебе так мучить. Ти ж не хочеш заподіяти мені шкоди, Лінтоне? Ти б не дозволив ворогові скривдити мене, якби міг цьому перешкодити? Я повірю, що ти боягуз, коли йдеться про тебе самого, але не повірю, що ти здатен боягузливо зрадити свого найкращого друга.

— Але батько мені погрожував, — задихано прошепотів хлопець, стискаючи свої худі пальці. — І я його боюся... боюся його! Я не смію сказати!

— Ну й добре! — сказала Кетрін зі зневажливим співчуттям. — Зберігай свою таємницю. Я не боягузка. Рятуй себе сам — я не боюся!

Її великодушність викликала в нього сльози: він нестямно плакав, цілуючи руки, на які вона його підтримувала, і все ж не наважувався заговорити. Я саме міркувала, у чому тут може бути таємниця, і вирішила, що ніколи не дозволю Кетрін страждати заради нього чи будь-кого іншого з моєї доброї волі. Почувши шелест вересу, я підвела голову й побачила пана Гіткліффа, який уже майже підійшов до нас. На моїх супутників він навіть не глянув, хоча був досить близько, щоб чути схлипування Лінтона. Натомість звернувся до мене майже привітним тоном — таким він говорив лише зі мною, хоча я не могла не сумніватися в щирості цієї приязні:

— Нечасто побачиш вас так близько до мого дому, Неллі. Як там у Гнізді дрозда? Розкажіть. Кажуть, — додав він тихіше, — що Едгар Лінтон при смерті. Може, його хворобу перебільшують?

— Ні, мій пан помирає, — відповіла я. — Це чиста правда. Для всіх нас це буде сумною втратою, але для нього — благословенням.

— Як гадаєте, скільки йому ще залишилося? — запитав він.

— Не знаю, — відповіла я.

— Бо, — продовжив він, дивлячись на двох молодих людей, які заціпеніли від його погляду, — бо он той хлопчисько, здається, надумав спаскудити мені всю гру. Я був би вдячний його дядькові, якби той поквапився і пішов із цього світу раніше за нього! Гей! Давно цей шмаркач так рюмсає? Я ж, здається, давав йому кілька уроків, як не скиглити. Він був люб'язним до міс Лінтон?

— Люб'язним? Ні — він у страшенному розпачі, — відповіла я. — Як на мене, замість блукати пагорбами зі своєю коханою, йому варто було б лежати в ліжку під наглядом лікаря.

— Через день-два так і буде, — пробурмотів Гіткліфф. — Але спершу... Вставай, Лінтоне! Вставай! — гукнув він. — Не плазуй тут по землі. Ану, підведись негайно!

Лінтон знову впав ниць у нападі безпорадного страху, спричиненого, мабуть, батьковим поглядом, спрямованим на нього: навряд чи щось інше могло так його принизити. Він кілька разів намагався виконати наказ, але сил зовсім не лишилося, і він

знову впав, застогнавши. Містер Гіткліфф підійшов і підняв його, прихиливши до виступу дернини.

— А тепер, — сказав він, стримуючи лють, — я починаю сердитися. І якщо ти не опануєш свого жалюгідного духу... чорт забирай! Вставай негайно!

— Я встану, батьку, — задихано відповів Лінтон. — Тільки залиш мене, а то я знепритомнію. Я зробив усе, чого ти хотів, клянусь. Кетрін скаже тобі, що я... що я... поведився весело. Ах, Кетрін, будь біля мене. Дай руку.

— Візьми мою, — сказав батько. — Ставай на ноги. Ось так. Вона підтримає тебе за руку. Правильно. Подивися на неї. Можна подумати, що я сам диявол, панно Лінтон, якщо я викликаю у вас такий жах. Будьте ласкаві, проведіть його додому. Він здригається, щойно я до нього торкаюся.

— Любий Лінтоне! — прошепотіла Кетрін. — Я не можу піти до Буремного перевалу: тато мені заборонив. Він не скривдить тебе. Чому ж ти так його боїшся?

— Я більше не можу увійти в той дім, — відповів він. — Мені не можна туди повертатися без тебе!

— Цить! — вигукнув його батько. — Ми поважатимемо дочірні почуття Кетрін. Неллі, відведіть його додому, а я негайно дослухаюся до вашої поради щодо лікаря.

— Так буде краще, — відповіла я. — Але я повинна залишитися зі своєю пані. Доглядати за вашим сином — не моя справа.

— Ви дуже вперта, — сказав Гіткліфф. — Я це знаю. Але ви змусите мене довести дитину до крику,

перш ніж у вас прокинеться милосердя. Ну ж бо, мій герою. Хочеш, щоб я сам тебе супроводив?

Він знову підійшов і вже простягнув руку, ніби хотів схопити тендітне створіння. Але Лінтон відсахнувся, вчепився в свою кухню й почав несамовито благодати її піти з ним. Його відчай був таким, що відмовити йому було неможливо. Хоч як я цьому противилася, перешкодити їй я не могла. Та й як вона сама могла йому відмовити? Чого саме він так боявся, ми не знали. Але перед нами був безсилий юнак, цілком у полоні свого страху, і будь-яке додаткове потрясіння, здавалося, могло довести його до божевілля. Ми дійшли до порога. Кетрін увійшла до будинку, а я залишилася чекати, поки вона посадить хворого на стілець, сподіваючись, що одразу ж вийде. Та містер Гіткліфф підштовхнув мене вперед і вигукнув:

— Мій дім не вражений чумою, Неллі. А сьогодні мені захотілося виявити гостинність. Сідайте й дозвольте мені зачинити двері.

Він не лише зачинив двері, а й замкнув їх на ключ. Я здригнулася.

— Перш ніж підете додому, вип'єте чаю, — додав він. — Я сам. Гортон поїхав із худобою до Лісів, а Зілла та Джозеф подалися у веселу мандрівку. Хоч я й звик бути самотнім, але не відмовився б від приємної компанії, якщо вже випала така нагода. Панно Лінтон, сідайте біля *нього*. Я пропоную вам те, що маю. Щоправда, подарунок цей навряд чи вартий того, щоб його приймати, але іншого в мене немає. Я про Лінтона. Як вона дивиться! Дивно, який дикий гнів у мене викликає той, хто мене боїться! Якби я народився там, де закони не такі суворі, а смаки не такі витончені, я влаштував би

собі повільне препарування цих двох — просто як вечірню розвагу.

Він глибоко вдихнув, ударив рукою по столу й сам до себе вилаявся:

— Пекло! Як же я їх ненавиджу!

— Я вас не боюся! — вигукнула Кетрін, яка не почула останньої частини його промови. Вона підійшла зовсім близько, і її чорні очі спалахнули гнівом та рішучістю. — Дайте мені ключ. Я заберу його! — сказала вона. — Я б тут не їла й не пила, навіть якби помирала від голоду.

Гіткліффа затис в руці ключ та підвів очі, наче здивувавшись її зухвалості; а може, її голос і погляд нагадали йому людину, від якої вона успадкувала цю сміливість. Кетрін кинулася вихоплювати ключ і наполовину вже витягла його з розслаблених пальців, але цей рух повернув Гіткліффа до дійсності, і він швидко забрав ключ назад.

— А тепер, Кетрін Лінтон, відійди, або я зіб'ю тебе з ніг, — сказав він. — І тоді місіс Дін розлютиться.

Не зважаючи на його попередження, вона знову схопила його стиснуту руку разом із ключем.

— Ми *підемо*! — повторила вона, докладаючи всіх сил, щоб розтиснути його залізні пальці. Побачивши, що нігті не допомагають, вона досить боляче вкусила його за руку.

Гіткліфф глянув на мене так, що я на мить не наважилася втрутитися. Кетрін була надто зосереджена на його пальцях і не помітила виразу його обличчя. Раптом він розтиснув руку й віддав їй предмет суперечки. Але перш ніж вона встигла як

слід його схопити, він вільною рукою вхопив її, посадив собі на коліна, а іншою рукою почав люто бити її по обох боках голови — один удар був би достатній, щоб виконати його погрозу, якби від нього вона могла впасти.

Побачивши цю диявольську жорстокість, я шалено кинувся на нього.

— Негіднику! — почала я кричати. — Негіднику!

Дотик до грудей змусив мене замовкнути. Я й сама кремезна жінка, тому швидко захекалася, а від люті та задишки голова пішла обертом. Я похитнулася назад, відчуваючи, що ось-ось задихнуся або в мене лусне судина. Уся сцена тривала не більше двох хвилин. Кетрін, коли її відпустили, приклала обидві руки до скронь і мала такий вигляд, наче сама не розуміла, на місці її вуха чи вже відпали. Бідолашна тремтіла, мов очеретина, і, зовсім розгублена, прихилилася до столу.

— Бачите, я знаю, як виховувати дітей, — похмуро промовив негідник, нахилиючись, щоб підняти ключ, який упав на підлогу. — А тепер іди до Лінтона, як я тобі сказав, і плач досхочу! Завтра я буду твоїм батьком — єдиним батьком, якого ти матимеш уже за кілька днів. Ти витримаєш, ти не слабачка. Щодня отримуватимеш свою порцію, якщо я ще раз побачу в твоїх очах такий чортів норів!

Кеті побігла не до Лінтона, а до мене, стала навколішки й притулила гарячу щоку до моїх колін, голосно плачучи. Її кузен забився в куток канапи й сидів тихо, мов мишка, мабуть, радіючи, що покарання дісталось не йому.

Побачивши, що всі ми приголомшені, містер Гіткліфф підвівся й сам швидко приготував чай. Чашки та блюда вже були розставлені. Він налив чай і подав мені чашку.

— Змийте з себе свою злість, — сказав він. — І допоможіть своїй маленькій капосниці та моїй. Чай не отруєний, хоч приготував його я. Я піду пошукаю ваших коней.

Щойно він вийшов, нашою першою думкою було будь-яким способом вибратися звідси. Ми спробували відчинити кухонні двері, але їх замкнули ззовні. Потім подивилися на вікна — вони були надто вузькі навіть для маленької Кеті.

— Лінтоне, — вигукнула я, зрозумівши, що нас посправжньому ув'язнили, — ти знаєш, чого домагається твій диявольський батько, тож скажеш нам, або я надаю тобі по вухах так само, як він твоєї кузині.

— Так, Лінтоне, ти мусиш сказати, — додала Кетрін. — Я прийшла сюди заради тебе, і буде страшенно невдячно з твого боку, якщо ти відмовишся.

— Дайте мені чаю, я хочу пити, а тоді все розповім, — відповів він. — Місіс Дін, відійдіть. Мені не подобається, коли ви стоїте наді мною. А тепер, Кетрін, ти пускаєш сльози в мою чашку. Я цього не питиму. Дай мені іншу.

Кетрін підсунула йому іншу чашку й витерла обличчя. Мене охопила відраза до спокою цього маленького негідника, адже тепер він уже не боявся за власну шкуру. Муки, які він так виразно переживав на пустищі, щойно ми увійшли до Буремного перевалу, одразу минули. Отже, я

вирішила, що Гіткліфф пригрозив йому страшним покаранням, якщо той не заманить нас сюди. А коли це було зроблено, безпосередня небезпека для нього зникла.

— Тато хоче, щоб ми одружилися, — продовжив Лінтон, сьорбнувши чаю. — І він знає, що твій тато зараз не дозволить нам одружитися. А ще він боїться, що я помру, якщо ми чекатимемо. Тому ми маємо побратися вранці, а ти залишишся тут на всю ніч. Якщо зробиш те, чого він хоче, наступного дня зможеш повернутися додому й забрати мене із собою.

— Забрати тебе із собою, жалюгідний перевертню!
— вигукнула я. — *Ти* одружишся? Та він збожеволів! Або вважає нас усіх дурнями. І ти справді думаєш, що ця прекрасна молода леді, ця здорова, міцна дівчина, прив'яже себе до такого хирлявого мавписька, як ти? Ти думаєш, що *хтось* — не кажучи вже про панну Кетрін Лінтон — захоче мати тебе за чоловіка? Тебе треба відшмагати вже за те, що ти заманив нас сюди своїми боягузливими, скигливими хитрощами. І не дивися так безглуздо! Мені дуже хочеться добряче тебе струснути за твою підлу зраду й безглузду самовпевненість.

Я справді легенько його струснула, але від цього в нього почався кашель, і він одразу вдався до свого звичного способу захисту — застогнав і заплакав. Кетрін дорікнула мені.

— Залишитися тут на всю ніч? Ні, — сказала вона, повільно оглядаючись довкола. — Еллен, я спляю ці двері, але виберуся звідси.

І вона вже хотіла негайно здійснити свою погрозу, але Лінтон знову перелякався за себе. Він обхопив її своїми слабкими руками й, схлипуючи, заблагав:

— Ти не хочеш мене? Не хочеш урятувати мене? Не хочеш, щоб я повертався до Гнізда дрозда? О, любба Кетрін! Ти ж не можеш піти й залишити мене після всього. Ти *мусиш* послухатися мого батька — *мусиш*!

— Я повинна слухатися свого батька, — відповіла вона, — і звільнити його від цього жорстокого очікування. Усю ніч! Що він подумає? Він уже зараз страждає. Я або зламаю двері, або підпалю будинок і виберуся звідси. Тихо! Тобі нічого не загрожує. Але якщо ти заважатимеш мені... Лінтоне, я люблю тата більше, ніж тебе!

Смертельний страх перед гнівом містера Гіткліффа знову повернув хлопцеві красномовство боягуза. Кетрін була майже не при собі, проте вперто повторювала, що мусить повернутися додому, і тепер сама почала його вмовляти, переконуючи приборкати свій егоїстичний розпач.

Поки вони так сперечалися, до кімнати повернувся наш тюремник.

— Ваші коні побігли собі, — сказав він. — А тепер, Лінтоне! Знову скиглиш? Що вона з тобою зробила? Годі, годі — припини йди до ліжка. Через місяць чи два, хлопче, ти зможеш віддячити їй за теперішні знущання своєю міцною рукою. Ти ж прагнеш чистого кохання, правда? Нічого більше в цілому світі. І вона тобі його дасть! А тепер у ліжко! Зілли сьогодні не буде, тож роздягайся сам. Тихо! Не галасуй! Коли будеш у своїй кімнаті, я до тебе не прийду, тож не бійся. Цього разу ти впорався непогано. Рештою я сам займуся.

Він говорив це, тримаючи двері відчиненими, щоб син міг вийти. Лінтон вислизнув за двері так, як спанієль, який підозрює, що людина, котра його доглядає, збирається боляче стиснути його. Замок знову замкнули.

Гіткліфф підійшов до вогню, біля якого ми з моєю пані стояли мовчки. Кетрін підвела очі й інстинктивно прикрила рукою щоку: його присутність знову викликала болісне відчуття. Будь-хто інший не надав би значення такому дитячому жесту, але він насупився й пробурмотів:

— О, то ти мене не боїшся? Твоя сміливість добре замаскована: *схоже*, що ти страшенно мене боїшся!

— Тепер боюся, — відповіла вона, — бо, якщо я залишуся тут, тато буде нещасний. А як я можу терпіти думку, що роблю його нещасним, коли він... коли він... Містере Гіткліфф, *відпустіть* мене додому! Я обіцяю вийти за Лінтона. Тато цього хотів би, і я його кохаю. Навіщо ви змушуєте мене робити те, що я й сама готова зробити?

— Нехай лише наважиться силувати тебе! — мовила я. — Закони в цій країні є, слава Богу! Працюють, хоч ми й у такій глушині. Я б пішла до поліції, навіть якби це був мій рідний син. Це важкий злочин, і від покарання його ніщо не врятує!

— Мовчати! — гаркнув негідник. — До біса цей галас! Я не хочу, щоб *ти* говорила. Панно Лінтон, я неабияк тішитимуся з думки, що твій батько буде нещасний. Від задоволення й спати не зможу. Ти не могла знайти надійнішого способу оселитися під моїм дахом на найближчі двадцять чотири години, ніж повідомити мені, що через це він страждатиме. А щодо твоєї обіцянки вийти за Лінтона — я

подбаю, щоб ти її дотримала. Ти не покинеш цього дому, доки не виконаєш її.

— Тоді відправте Еллен, щоб вона сказала татові, що зі мною все гаразд! — вигукнула Кетрін, гірко плачучи. — Або одружіть мене зараз. Бідний тато! Еллен, він подумає, що ми пропали. Що нам робити?

— Ні! Він подумає, що ти втомилася доглядати за ним й утекла трохи розважитися, — відповів Гіткліфф. — Ти не можеш заперечити, що сама добровільно прийшла до мого дому, знехтувавши його заборонаю. І цілком природно, що в твоєму віці хочеться розваг, що тобі набридло доглядати за хворою людиною, та ще й людиною, яка тобі *лише* батько. Кетрін, його щасливі дні скінчилися, щойно почалися твої. Гадаю, він проклинав тебе за те, що ти прийшла у світ (я принаймні проклинав); тож було б справедливо, якби він прокляв тебе, вирушаючи з цього світу. Я б до нього приєднався. Я тебе не люблю! Та й як я міг би? Плач собі. Наскільки я бачу, відтепер це буде твоєю головною розвагою, якщо тільки Лінтон не компенсує тобі інших утрат. А твій завбачливий батько, здається, саме на це й розраховує. Його листи з порадами та розрадами неабияк мене розважали. В останньому він радив мені берегти його дорогоцінність і бути до неї добрим, коли вона опиниться в мене. Берегти й бути добрим — ось тобі й батьківська турбота. Але Лінтонові весь запас турботи й доброти потрібен для самого себе. Лінтон чудово вміє гратися в маленького тирана. Він ладен замучити скільки завгодно котів, аби тільки їм повисмикували зуби й підстригли кігті. Коли повернешся додому, зможеш розповідати його дядькові чудові історії про його *доброту*, запевняю тебе.

— Тут ви маєте рацію! — сказала я. — Розкажіть нам, який він насправді. Покажіть, у чому він

схожий на вас. І тоді, сподіваюся, міс Кеті двічі подумає, перш ніж погодитися на цього василіска!

— Тепер я не проти поговорити про його прегарний характер, — відповів він, — бо їй усе одно доведеться або прийняти його, або залишатися ув'язненою, а разом із нею й вам, доки ваш господар не помре. Я можу тримати вас обох тут, сховавши так, що ніхто не знайде. Якщо сумніваєтеся, переконайте її забрати свою обіцянку назад — і матимете нагоду переконатися самі!

— Я не заберу своєї обіцянки, — сказала Кетрін. — Я вийду за нього хоч цієї години, якщо після цього зможу поїхати до Гнізда дрозда. Містере Гіткліфф, ви жорстока людина, але не диявол, і не захочете через злість робити мене нещасною довіку. Якби тато подумав, що я навмисно його покинула, і помер до мого повернення, хіба я змогла б після цього жити? Я вже перестала плакати. Але зараз стану перед вами навколішки, покладу руки вам на коліна й не підведуся, не відводитиму від вас очей, доки ви не подивитесь на мене! Ні, не відвертайтеся! *Подивіться!* Ви не побачите в мені нічого, що могло б вас роздратувати. Я вас не ненавиджу. Я не серджуся, що ви мене вдарили. Невже ви за все життя ніколи нікого не любили, дядьку? *Ніколи?* Ах, вам доведеться хоч раз подивитися на мене. Я така нещасна, що ви не можете мене не жаліти!

— Забери свої жаб'ячі пальці й відійди, бо я тебе ногою копну! — брутально відштовхнув її Гіткліфф. — Я краще дозволив би змії мене обіймати. Як ти взагалі можеш думати, що зможеш підлещуватися до мене? Я тебе *терпіти не можу!*

Він стеновав плечима, наче від огиди в нього по шкірі побігли мурашки, і відсунув стілець. Я підвелася й відкрила рот, готова вихлюпнути на нього цілий

потік лайки. Але не встигла вимовити й першого речення, як він пригрозив, що на наступному ж моєму слові відведе мене в окрему кімнату. Вже сутеніло — і ми почули голоси біля садової хвіртки. Хазяїн миттю вибіг надвір: *він* не розгубився, на відміну від *нас*. Кілька хвилин тривала розмова, а потім він повернувся сам.

— Я подумала, що це ваш кузен Гортон, — мовила я до Кетрін. — Хотіла б, щоб він прийшов! Хто знає, може, він став би на наш бік?

— Це троє слуг із Гнізда дрозда прийшли шукати вас, — сказав Гіткліф, почувши мої слова. — Вам слід було відчинити віконницю й покликати їх. Але можу присягнутися, ця дурепа рада, що ви цього не зробили. Вона рада, що змушена тут залишитися, я певен.

Дізнавшись, який шанс ми щойно втратили, ми обидві вже не стримували свого горя й дали волю сльозам. Він дозволив нам плакати аж до дев'ятої години. Тоді наказав піднятися нагору через кухню до кімнати Зілли. Я пошепки попросила свою супутницю послухатися: можливо, там нам удасться вибратися через вікно або дістатися горища й вийти через мансардне віконце. Проте вікно й тут було вузьке, як і внизу, а люк на горище виявився надійно замкнений. Ми знову опинилися в пастці.

Жодна з нас не лягла. Кетрін стала біля вікна й тривожно чекала ранку. На мої численні прохання спробувати відпочити вона відповідала лише глибокими зітханнями. Я сіла на стілець і гоїдалася вперед-назад, суворо судячи себе за численні невиконані обов'язки. Тоді мені здавалося, що саме з них вирости всі нещастя моїх господарів. Насправді це було не так, я це розумію, але тієї похмурої ночі мені здавалося саме так. І навіть

самого Гіткліффа я вважала менш винним, ніж себе.

О сьомій він прийшов і запитав, чи міс Лінтон уже встала. Вона одразу підбігла до дверей і відповіла:

— Так.

— Тоді виходь, — сказав він, відчиняючи двері й витягуючи її назовні.

Я підвелася, щоб іти слідом, але він знову замкнув двері.

— Випустіть мене! — зажадала я.

— Будьте терплячі, — відповів він. — Я трохи згодом надішлю вам сніданок.

Я сердито гупала кулаками по дверях і смикала засув, а Кетрін запитала, чому він досі тримає мене замкненою. Він відповів, що мені доведеться потерпіти ще годину, і вони пішли.

Я терпіла дві чи три години. Нарешті почула кроки — але це був не Гіткліфф.

— Я приніс вам щось поїсти, — сказав голос. — Відчиняйте двері!

Я охоче послухалася й побачила Гортону, який ніс стільки їжі, що її вистачило б на цілий день.

— Беріть, — додав він, сунувши тацю мені в руки.

— Зачекайте хвилинку, — почала я.

— Ні, — кинув він і пішов, не звертаючи уваги на всі мої благання залишитися.

Так я й просиділа замкнена весь день, усю наступну ніч, потім ще одну і ще одну. Загалом я провела тут п'ять ночей і чотири дні, бачачи щоранку лише Гортону. Він був зразковим тюремником:

похмурим, мовчазним і глухим до всіх моїх спроб пробудити в ньому почуття справедливості чи співчуття.

РОЗДІЛ XXVIII

На п'ятий ранок, а точніше вже по обіді, я почула інші кроки — легші, коротші. Цього разу людина зайшла до кімнати. То була Зілла: на ній була яскраво-червона шаль, на голові — чорний шовковий капелюшок, а на руці висів плетений кошик.

— Ой, люба пані Дін! — вигукнула вона. — Ну й гомонять про вас у Гіммертоні! Я вже думала, що ви разом із панною потонули в Чорноболоті, аж поки господар не сказав, що вас знайшли й оселили тут. Що ж, ви, мабуть, таки вибралися на якийсь острівець? А скільки часу просиділи в тій багнюці? Це господар вас урятував, пані Дін? Але ви не така вже й худа — певно не все було так погано?

— Ваш господар — справжній негідник! — відповіла я. — Але він за це відповість. Не варто було йому вигадувати цю історію: я все розповім, і нехай усі знають правду!

— Що ви маєте на увазі? — запитала Зілла. — Це не його вигадка. У селі таке розповідають — начебто ви загубилися в болоті. А коли я прийшла, то кажу Ерншоу: «Ой, пане Гортоне, тут, бачу, багато чого сталося, поки мене не було. Шкода тієї гарної молодой панни та бідолашної Неллі Дін». Він тільки витріщився на мене. Я подумала, що він нічого не почув, то й розповіла йому чутку. Господар вислухав і лише всміхнувся собі під ніс, а тоді каже: «Якщо вони й були в болоті, то тепер уже вибралися, Зілло. Неллі Дін цієї хвилини живе у твоїй кімнаті. Коли підеш нагору, скажи їй, щоб

забиралася звідти. Ось ключ. Від болотяної води їй, мабуть, у голову вдарило, і вона вже хотіла бігти додому зовсім без тями, але я втримав її, поки вона не отямилася. Можеш сказати їй, щоб негайно вирушала до Гнізда дрозда, якщо здатна йти, і передала від мене звістку: її панна невдовзі поїде за нею, щоб бути на похороні сквайра».

— Містер Едгар помер? — задихнувшись, прошепотіла я. — О, Зілло, Зілло!

— Ні, ні, заспокойтеся, добра моя пані, — відповіла вона. — Ви ще зовсім слабка. Він не помер. Лікар Кеннет вважає, що він може протягнути ще день. Я зустріла лікаря дорогою й запитала.

Замість того щоб сісти, я схопила свій верхній одяг і поспішила вниз: тепер дорога була вільна. Увійшовши до будинку, я озирнулася, шукаючи когось, хто міг би розповісти мені, що з Кетрін. Усе приміщення заливало сонячне світло, двері стояли навістіж, але поблизу нікого не було. Я вагалася: чи одразу тікати звідси, чи повернутися по свою пані. І тут легке покашлювання біля вогнища привернуло мою увагу.

Лінтон лежав на лаві — сам-один у всій кімнаті, смоктав льодяник і байдуже стежив за моїми рухами.

— Де міс Кетрін? — суворо запитала я, сподіваючись, що, заставши його самого, зможу налякати й змусити сказати правду.

Він продовжував смоктати льодяник, наче невинна дитина.

— Вона пішла? — запитала я.

— Ні, — відповів він. — Вона нагорі. Їй не можна

йти. Ми не дозволимо.

— Ви не дозволите, маленький дурнику! — вигукнула я. — Негайно покажи мені її кімнату, інакше я змушу тебе добряче закричати.

— Тато змусить вас кричати, якщо ви спробуєте туди дістатися, — відповів він. — Він каже, що я не повинен бути м'яким із Кетрін: вона моя дружина, і соромно, що вона хоче мене покинути. Він каже, що вона мене ненавидить і хоче, щоб я помер, аби забрати мої гроші. Але вона їх не отримає. І додому вона не піде! Ніколи! Нехай плаче й хворіє скільки хоче!

Він знову взявся за своє, заплющивши очі, наче збирався заснути.

— Пане Гіткліфф, — продовжила я, — невже ви забули всю доброту Кетрін до вас минулої зими, коли ви запевняли, що кохаєте її? Вона приносила вам книжки, співала для вас пісень, багато разів приходила до вас крізь вітер і сніг. Вона плакала, коли одного вечора не змогла прийти, бо боялася вас розчарувати. А тоді ви самі розуміли, що вона в сто разів краща за вас. І тепер ви вірите брехні, яку розповідає ваш батько, хоча знаєте, що він ненавидить вас обох. Ви стали на його бік проти неї. Гарна ж це вдячність, чи не так?

Кутик Лінтонових губ опустився, і він вийняв льодяник із рота.

— Хіба вона приїхала до Буремного перевалу тому, що ненавиділа вас? — вела я далі. — Подумайте самі! Що ж до ваших грошей, вона навіть не знає, що вам щось дістанеться. Ви кажете, що їй погано, — і все одно залишаєте її саму там, нагорі, у чужому домі! Ви, хто сам знає, що означає бути покинутим без уваги! Ви могли жаліти себе, і вона

теж вас жаліла. А тепер не хочете пожаліти її! Подивіться, пане Гіткліфф, я плачу — літня жінка, до того ж проста служниця, — а ви, удаючи таку відданість їй і маючи всі підстави мало не поклонятися їй, усі свої сльози залишаєте тільки для себе й лежите тут цілком спокійно. Ох, ви безсердечний, егоїстичний хлопчисько!

— Я не можу залишатися з нею, — сердито відповів він. — Не хочу сидіти там сам. Вона плаче так, що я цього не витримую. І не перестає, хоч я й кажу, що покличу батька. Одного разу я справді його покликав, і він пригрозив задушити її, якщо вона не замовкне. Але щойно він вийшов із кімнати, вона знову почала — стогнала й плакала всю ніч. А я від злості кричав, бо не міг заснути.

— Містер Гіткліфф зараз не в домі? — запитала я, зрозумівши, що це нещасне створіння просто нездатне співчувати душевним мукам своєї кузини.

— Він у дворі, — відповів Лінтон, — розмовляє з лікарем Кеннетом. Той каже, що дядько нарешті справді помирає. Я радий, бо після нього стану господарем Гнізда дрозда. Кетрін завжди називала його *своїм* домом. Але він не її! Він мій. Тато каже, що все, що належить їй, належить мені. Усі її гарні книжки — мої. Вона запропонувала віддати їх мені, а ще своїх гарненьких пташок і поні Мінні, якщо я дістану ключ від нашої кімнати й випущу її. Але я сказав, що їй нічого мені давати: усе це, усе без винятку, моє. Тоді вона заплакала, зняла з ший маленький медальйон і сказала, що віддасть його мені. Там були два портрети в золотій оправі: з одного боку — її мати, а з другого — дядько, коли вони були молодими. Це було вчора. Я сказав, що *вони* теж мої, і спробував забрати медальйон. Але ця шкідлива дівчина не віддала його: відштовхнула мене й забила. Я закричав — вона цього боїться.

Почула, що йде тато, тоді розламала оправу по шарнірах і віддала мені портрет своєї матері, а другий спробувала сховати. Але тато запитав, що сталося, і я все йому розповів. Він забрав у мене портрет і наказав їй віддати мені свій. Вона відмовилася, і він... він ударив її, вирвав портрет із ланцюжка й розтоптав його ногою.

— І тобі було приємно бачити, як її вдарили? — запитала я, навмисне заохочуючи його говорити далі.

— Я заплющив очі, — відповів він. — Я завжди заплющую очі, коли тато б'є собаку чи коня. Він так сильно б'є. Але спочатку я навіть зрадів — вона заслужила покарання за те, що відштовхнула мене. Та коли тато пішов, вона підвела мене до вікна й показала щок: зсередини вона була розсічена об зуби, а рот наповнювався кров'ю. Потім вона зібрала уламки портрета, сіла обличчям до стіни й відтоді більше зі мною не розмовляла. Іноді мені здається, що вона не може говорити від болю. Мені не хочеться так думати. Але вона погана, бо без кінця плаче, а ще така бліда й дика на вигляд, що я її боюся.

— І ти можеш дістати ключ, якщо захочеш? — запитала я.

— Так, коли я нагорі, — відповів він. — Але зараз я не можу піднятися сходами.

— У якій кімнаті він лежить? — запитала я.

— О, — вигукнув він, — я *тобі* не скажу, де він. Це наша таємниця. Ніхто — ні Гортон, ні Зілла — не повинен знати. От і все! Ти мене втомила — йди, йди звідси! — Він уткнувся обличчям у руку й знову заплющив очі.

Я вирішила, що краще піти, не зустрічаючись із паном Гіткліффом, і привести з Гнізда дрозда допомогу, щоб визволити мою панну. Коли я дісталася туди, мої товариші по службі були вражені, побачивши мене, і водночас страшенно зраділи. А коли почули, що їхня юна пані жива й неущкоджена, двоє чи троє вже хотіли бігти нагору й вигукнути цю новину біля дверей пана Едгара. Але я сама вирішила повідомити йому.

Як же він змінився за ці кілька днів! Він лежав, мов уособлення смутку й покори, очікуючи смерті. На вигляд він був зовсім юний: хоча насправді йому виповнилося тридцять дев'ять, я дала б йому щонайменше на десять років менше. Він думав про Кетрін, бо раз у раз тихо вимовляв її ім'я. Я торкнулася його руки й заговорила.

— Кетрін повертається, любий пане! — прошепотіла я. — Вона жива й здорова і, сподіваюся, буде тут сьогодні ввечері.

Я затремтіла, побачивши першу реакцію на цю звістку. Він напівпідвівся, жадібно озирнув кімнату, а тоді знову відкинувся на подушки й знепритомнів.

Щойно він отямився, я розповіла про нашу вимушену поїздку та про те, як нас утримували в Буремному перевалі. Я сказала, що Гіткліфф змусив мене туди зайти, хоча це було не зовсім правдою. Про Лінтона я говорила якомога менше і не стала розповідати про всю жорстокість його батька — не хотіла, наскільки могла, додавати гіркоти до й без того переповненої чаші його страждань.

Він зрозумів, що одним із задумів його ворога було забезпечити синові не лише маєток, а й усе особисте майно — точніше, самому собі через сина.

Та чому Гіткліфф не почекав до його смерті, мій пан не міг збагнути, бо не знав, наскільки близько були до кінця життя він сам і його небіж. Проте він вирішив, що заповіт краще змінити. Замість того щоб залишити спадок Кетрін у її повному розпорядженні, він постановив передати майно у руки опікунів, які мали б управляти ним протягом усього її життя, а після її смерті — передати її дітям, якщо вони будуть. Так спадок не міг би перейти до пана Гіткліффа, якби Лінтон помер раніше.

Отримавши його накази, я послала чоловіка по адвоката, а ще чотирьох, озброєних чимось придатним для захисту, — вимагати мою панну від її тюремника. Обидві групи повернулися дуже пізно. Першим прийшов самотній слуга. Він розповів, що пана Гріна, адвоката, не було вдома, коли він прийшов, і йому довелося чекати дві години, поки той повернеться. А тоді містер Грін сказав, що має ще одну невідкладну справу в селі, яку мусить завершити, але до ранку неодмінно буде в Гнізді дрозда.

Четверо чоловіків також повернулися ні з чим. Вони принесли звістку, що Кетрін хвора — надто хвора, щоб залишити свою кімнату, — і що Гіткліфф не дозволив їм її побачити. Я добряче вилаяла цих дурнів за те, що вони повірили такій вигадці. Панові Едгару я про це навіть не сказала. Натомість вирішила на світанку повести на Буремний перевал цілий загін і буквально взяти будинок штурмом, якщо тільки полонянку не віддадуть нам добровільно. Її батько *повинен* її побачити, — клялася я собі й знову клялася, — навіть якщо цього диявола доведеться вбити просто на порозі його власного дому, коли він спробує нам перешкодити!

На щастя, мені не довелося вирушати туди й клопотатися про це.

Близько третьої години ночі я спустилася вниз по глечик води. Я саме проходила через передпокій, тримаючи його в руці, коли різкий стукіт у парадні двері змусив мене здригнутися.

— О! Це Грін, — сказала я сама до себе, згадавши про адвоката. — Усього лише Грін.

Я вже хотіла доручити комусь іншому відчинити, але стукіт повторився — не гучний, проте наполегливий. Я поставила глечик на поруччя й сама поспішила відчинити.

Надворі яскраво сяяв місяць під час жнив.

Це був не адвокат.

Моя люба маленька леді кинулася мені на шию, ридаючи:

— Еллен, Еллен! Тато живий?

— Так! — вигукнула я. — Так, моя люба! Живий, слава Богу! А ти знову з нами й у безпеці!

Вона хотіла, ледве переводячи подих, побігти нагору до кімнати пана Лінтона, але я змусила її сісти на стілець, дала їй випити води, а потім умила її бліде обличчя й розтерла фартухом, щоб хоч трохи повернути йому колір. Тоді я сказала, що спочатку повинна піти й повідомити про її приїзд, і благала її сказати, що вона буде щаслива з молодим Гіткліффом. Вона здивовано подивилася на мене, але невдовзі зрозуміла, навіщо я раджу їй сказати неправду, і запевнила мене, що не скаржитиметься.

Я не могла змусити себе бути присутньою при їхній зустрічі. Чверть години я простояла за дверима кімнати й лише тоді наважилася підійти до ліжка. Проте все було спокійно: відчай Кетрін був таким самим безмовним, як і радість її батька. Зовні вона трималася спокійно, підтримуючи його, а він підвів до неї очі й дивився на її обличчя з таким захватом, що здавалося, ніби його погляд стає дедалі яснішим і світлішим.

Він помер щасливим, пане Локвуд. Саме так — помер щасливим. Поцілувавши її в щоку, він прошепотів:

— Я йду до неї. А ти, моя люба дитино, прийдеш до нас!

І більше не ворухнувся й не промовив ані слова. Лише продовжував дивитися на неї захопленим, осяяним поглядом, аж поки пульс непомітно не завмер і душа не покинула тіло. Ніхто не зміг би визначити точну мить його смерті, настільки легко й без жодної боротьби вона настала.

Чи то Кетрін уже виплакала всі свої сльози, чи то горе було надто важким і не давало їм пролитися, — вона сиділа поруч із ним сухою аж до сходу сонця. Просиділа до полудня й, напевно, й далі залишалася б, занурена в скорботні думки біля смертного ложа, але я наполягла, щоб вона пішла звідти й трохи відпочила.

Добре, що мені вдалося її забрати, бо за обідом з'явився адвокат. Виявилося, що він перед тим заїхав до Буремного перевалу, щоб отримати вказівки, як йому поводитися. Він продався пану Гіткліффу — ось чому так довго не виконував наказ мого пана.

На щастя, після приїзду доньки пана Едгара вже ніщо у світі не цікавило, і жодні земні справи не могли порушити його спокою.

Містер Грін узяв на себе право розпоряджатися всім і всіма в маєтку. Усім слугам, крім мене, він наказав залишити службу. Він навіть хотів скористатися своїми повноваженнями настільки, щоб наполягати: Едгара Лінтона не слід ховати поруч із дружиною, а треба поховати в каплиці разом з іншими членами його родини. Але тут на заваді став заповіт, а також мої гучні протести проти будь-якого порушення його волі.

Похорон провели поспіхом. Кетрін, яка тепер була пані Лінтон Гіткліфф, дозволили залишатися в Гнізді дрозда, доки тіло її батька не винесли з дому.

Дівчина розповіла мені, що її відчай зрештою змусив Лінтона ризикнути й допомогти їй утекти. Вона чула, як чоловіки, яких я послала, сперечалися біля дверей, і зрозуміла з відповіді Гіткліффа, що той не збирається її відпускати. Це довело її до розпачу. Лінтона, якого невдовзі після мого відходу перевели до маленької вітальні, налякало те, що він почув, і він побіг по ключ, перш ніж батько повернувся нагору. Він досить хитро відімкнув двері, а потім замкнув їх так, що вони фактично залишилися незачиненими. Коли ж настав час лягати спати, він попросив дозволу переночувати з Гортоном, і цього разу йому, на диво, дозволили. Кетрін вийшла з кімнати ще до світанку. Вона не наважилася випробовувати двері, боячись, що собаки здіймуть тривогу. Вона обійшла порожні кімнати й перевірила вікна. На щастя, натрапила на вікно своєї матері, легко вибралася крізь ґрати й спустилася на землю, скориставшись ялиною, що росла зовсім поруч. Її спільникові, попри всі його

боязкі хитрощі, довелося заплатити за свою участь у втечі.

РОЗДІЛ XXIX

Наступного вечора після похорону ми з моєю молодого пані сиділи в бібліотеці: думали про нашу втрату, про похмуре майбутнє на нас чекає.

Ми якраз дійшли думки, що найкраще, на що могла сподіватися Кетрін, — це залишитися в Гнізді дрозда, принаймні поки живий Лінтон. Йому б дозволили переїхати сюди до неї, а я б і далі працювала економкою. Такий розклад здавався надто гарним, щоб бути правдою. І все ж у мене з'явилася надія, і я вже з легшим серцем дивилася в майбутнє: адже я могла зберегти і свій дім, і роботу, а головне — залишатися поруч із моєю любою молодого господинею. Аж раптом до кімнати вбіг один зі звільнених слуг, який ще не встиг піти, і вигукнув:

— Цей диявол Гіткліфф іде через двір. Замкнути двері перед його носом?

Навіть якби ми збожеволіли й вирішили зачинити перед ним двері, часу вже не залишалося. Він не став ні стукати, ні називати себе. Він вважав себе господарем і увійшов без жодного слова, як і належить власнику. Голос нашого слуги підказав йому, де бібліотека. Він увійшов, жестом виставив його за двері й зачинив їх за собою.

Це була та сама кімната, куди вісімнадцять років тому його привели гостем. У вікно дивився той самий місяць, а за ним простягався той самий осінній пейзаж. Свічок ми ще не засвічували, але в

кімнаті було цілком видно все, навіть портрети на стінах: пишну красу пані Лінтон і витончений образ її чоловіка. Гіткліф підійшов до каміна. Час майже не позначився на ньому. Це був той самий чоловік: обличчя хіба що стало трохи смаглявішим і спокійнішим, а постать — трохи міцнішою та важчою.

Побачивши його, Кетрін інстинктивно підвелася, щоб піти геть.

— Стій! — вигукнув він, схопивши її за руку. — Досить тікати! Куди це ти зібралася? Я прийшов забрати тебе додому. Сподіваюся, ти будеш слухняною дочкою і не підштовхуватимеш мого сина до ще більшої непокори. Я навіть не знав, як його покарати, коли дізнався про його участь у цій справі: він такий хиляк, що його можна розчавити одним пальцем. Але за його виглядом ти й сама побачиш, що він дістав по заслугах! Позавчора ввечері я навмисно навпроти нього сів і відтоді й пальцем його не торкався. Я виставив Гортоні геть, і ми залишилися самі. Через дві години я гукнув Джозефа, щоб той відніс його нагору. Відтоді сама моя присутність діє на нього, як привид. Здається, він бачить мене, навіть коли мене немає поруч. Гортон казав, що вночі той щогодини прокидається з криками і благає тебе захистити його від мене. Тож хочеш ти свого ніжного чоловічка чи ні, а мусиш іти зі мною. Тепер він — твоя турбота. Я повністю передаю тобі всі свої права на нього.

— Чому б вам не залишити Кетрін тут? — попросила я. — А Лінтона відправити до неї? Ви ж однаково обох ненавидите, тож анітрохи за ними не сумуватимете. Вони лише роздратують ваше й без того жорстоке серце.

— Я шукаю орендаря для «Гнізда Дрозда», — відповів він. — А мої діти мають жити зі мною, це цілком природно. До того ж дівчина мусить відпрацьовувати свій хліб. Я не збираюся після смерті Лінтона тримати її в розкошах та ледарстві. Збирайся швидше. Негайно. І не змушуй мене застосовувати силу.

— Я піду, — сказала Кетрін. — Лінтон — єдина людина у світі, яку я люблю. І хоч ви зробили все можливе, щоб він став для мене ненависним, а я — для нього, ви не зможете змусити нас ненавидіти одне одного. І поки я буду поруч, я не дам вам заподіяти йому кривди. Так само не дам вам залякати мене!

— Ти хоробра захисниця, — відповів Гіткліф. — Але я не настільки тебе люблю, щоб завдавати йому болю. Ти сповна відчуєш усі його страждання, поки вони триватимуть. І це не я зроблю його для тебе огидним — це зробить його власний «милий» характер. Він аж палає від люті через те, що ти його покинула, і через усе, що сталося потім. Тож не чекай від нього подяки за свою шляхетність і відданість. Я чув, як він розказував Зіллі, що б зі мною зробив, якби мав таку ж силу, як у мене. Бажання йому вистачає, а слабкість лише змусить його мізки шукати хитрощі замість сили.

— Я знаю, що в нього поганий характер, — сказала Кетрін. — Він ваш син. Але я рада, що сама маю кращий характер і можу йому це пробачити. І я знаю, що він мене любить, тому й сама його люблю. А вот вас, пане Гіткліф, не любить ніхто! І хоч би як ви з нас знущалися, у нас завжди буде одна розрада: ми знаємо, що ваша жорстокість походить від вашої ж власної біди. Ви ж нещасні, правда? Самотні, мов сатана, і так само заздрісні! Вас ніхто не любить, і ніхто за вами не заплаче, коли ви

помрете! Я б нізащо не хотіла опинитися на вашому місці!

Кетрін говорила з якоюсь похмурою, зловтішною радістю. Здавалося, вона вже вирішила прийняти правила гри своєї майбутньої родини й насолоджуватися стражданнями своїх ворогів.

— Скоро ти пошкодуєш, що взагалі на світ народилася, — сказав її свекор, — якщо простоїш тут ще хоч хвилину. Забирайся, відьмо, і збирай свої манатки!

Вона гордо вийшла. Коли Кетрін пішла, я почала благодіти Гіткліфа залишити мене на Буремному Перевалі, навіть запропонувала поступитися Зіллі своїм місцем у «Гнізді Дрозда». Але він і чути про це не хотів. Наказав мені закрити рота, а тоді вперше роздивився кімнату й глянув на картини. Довго вдивляючись у портрет пані Лінтон, він мовив:

— Цей дім буде моїм. І не тому, що він мені потрібен, а...

Він раптово повернувся до вогню і продовжував із тим виразом на обличчі, який у нього мав позначати посмішку:

— Розповім тобі, що я зробив учора! Я попросив гробаря, який копав могилу для Лінтона, відгорнути землю від віка її труни — і відкрив її. Колись я думав, що так і залишуся там поруч із нею. Коли я знову побачив її обличчя — це досі було її обличчя! — мені було важко змусити себе відійти. Але гробар сказав, що воно зміниться, якщо туди потрапить повітря. Тож я зірвав дошку з одного боку її труни й знову засипав усе землею. Тільки не з того боку, де лежить Лінтон, хай йому чорт! Хотів

би я, щоб його запаляли в свинцеву доминовину. А гробарю я заплатив, щоб, коли мене покладуть поруч, він прибрав той боковий борт і присунув мою труну впритул до її. Я все так влаштую. І коли Лінтон нарешті дістанеться до нас, він вже й не розбере, де чії кістки!

— Ви вчинили дуже нечестиво, пане Гіткліффе! — вигукнула я. — Хіба вам не було соромно тривожити мертвих?

— Я нікого не тривожив, Неллі, — відповів він. — Зате трохи полегшив власні муки. Тепер мені буде значно спокійніше. І коли я опинюся під землею, у тебе буде більше шансів утримати мене там. Тривожив її? Ні! Це вона тривожила мене, вдень і вночі, протягом вісімнадцяти років — безперервно, невблаганно, аж до минулої ночі. А минулої ночі я нарешті заспокоївся. Мені наснилося, що я сплю останнім сном поруч із нею, і серце моє зупинилося, а щока примерзла до її щоки.

— А якби вона вже перетворилася на землю — чи на щось гірше, — що б вам тоді наснилося? — запитала я.

— Розчинитися разом із нею й стати ще щасливішим! — відповів він. — Невже ти думаєш, що я боюся якихось таких змін? Відкриваючи труну, я очікував побачити саме це перетворення, але тепер навіть радий, що воно почнеться лише тоді, коли я розділю його з нею. До того ж, якби я не побачив вираз її спокійного обличчя, це дивне відчуття навряд чи зникло б.

Усе почалося дивно. Ти знаєш, я був нестямний після її смерті й день за днем, від світанку до світанку, благав її повернутися до мене — духом! Я твердо вірю в привидів. Я переконаний, що вони можуть існувати і справді існують серед нас!

У день, коли її поховали, випав сніг. Увечері я пішов на цвинтар. Вітер завивав, наче взимку, навкруги — жодної душі. Я не боявся, що цей дурень, її чоловік, так пізно забреде в долину, а більше нікому не було чого там робити. Я був сам і знав, що між нами лише два ярди пухкої землі. Тоді сказав собі: «Я знову триматиму її в обіймах! Якщо вона холодна, я думатиму, що це мене студить північний вітер; якщо нерухома — значить, спить». Я взяв лопату в комірчині для інструментів і почав щосили копати. Лопата зачепила туну. Я взявся за роботу руками. Дерево навколо шурупів уже почало тріщати. Я був за крок від того, щоб досягти своєї мети, коли мені здалося, ніби я почув чийсь зітхання згори, зовсім біля краю могили, — наче хтось нахилився до мене.

«Аби тільки зняти це віко, — пробурмотів я, — то хай вони хоч засиплють нас землею разом!»

І ще відчайдушніше наляг на нього. Друге зітхання пролунало просто біля мого вуха. Мені здалося, що я відчув його теплий подих, який розганяв пронизаний крижаною крупною вітер. Я знав, що поруч немає жодної живої істоти. Але так само виразно, як у темряві відчуваєш наближення чогось матеріального, хоча не можеш його побачити, я відчув: Кеті була там. Не під землею, а на землі.

Раптом полегшення розлилося по всьому тілу. Я покинув свою болісну працю й одразу повернувся, втішений — невимовно втішений. Вона була зі мною. Вона залишалася поруч, поки я засипав могилу, а потім повела мене додому. Можеш сміятися, якщо хочеш, але я був певен, що побачу її там. Був певен, що вона поруч, і не міг не розмовляти з нею.

Коли я дістався Буремного перевалу, то жадібно кинувся до дверей. Вони були замкнені. І я пам'ятаю, як той проклятий Ерншо та моя дружина не пускали мене всередину. Пам'ятаю, як

зупинився, щоб вибити з нього дух, а тоді помчав нагору, до нашої з нею кімнати.

Я нетерпляче озирнувся — відчував її поруч, майже бачив, але... не міг побачити! Я мав би тоді кров'ю спливати від муки, від палких благань бодай одним оком її побачити! Але не побачив. Вона знову постала переді мною такою, якою часто була за життя, — справжнім дияволом для мене! І відтоді, то сильніше, то слабше, я став іграшкою цієї нестерпної муки! Пекельної! Вона тримала мої нерви в такій напрузі, що якби вони не були міцні, мов струни, то давно вже ослабли б до стану Лінтонових.

Коли я сидів у хаті з Гортоном, то думав, що зустріну її, як тільки вийду надвір. Коли блукав пустощами, здавалося, що вона чекатиме мене на зворотному шляху. А коли кудись їхав, то поспішав назад, бо був певен: вона точно десь тут, у Буремному Перевалі!

А коли я перебрався спати до її кімнати — мене й звідти вигнало. Я просто не міг там лежати! Щойно заплющував очі, вона з'являлася: то за вікном, то відсувала дерев'яну перегородку, то входила до кімнати чи навіть клала свою голівку на ту саму подушку, де спала ще дитиною. І я мусив розплющувати очі, аби роздивитися їй.

На ніч я сотні разів заплющував і розплющував очі — і щоразу на мене чекало розчарування! Це були справжні тортури! Я так часто стогнав уголос, що старий чорт Джозеф, мабуть, думав, ніби мене гризе власне сумління.

Тепер, коли я її побачив, мені полегшало. Це був дивний спосіб вбивати — не по краплі, а по краплині, — вісімнадцять років дражнити мене примарою надії!

Містер Гіткліфф замовк і витер чоло, до якого прилипло мокре волосся. Його очі були прикуті до

червоних жарин у каміні. Брови не насупилися, а, навпаки, піднялися біля скронь, через що похмурий вираз обличчя дещо пом'якшився, хоча водночас надав йому дивного вигляду страждання — наче всі сили його розуму були болісно зосереджені на одній-єдиній думці. Він говорив радше сам до себе, ніж до мене, а я мовчала. Мені було неприємно його слухати.

За якийсь час він знову заглибився в споглядання портрета, зняв його зі стіни й прихилив до дивана, щоб роздивлятися зручніше. Поки він був цим зайнятий, увійшла Кетрін і повідомила, що готова вирушати, щойно осідлають її поні.

— Це відправиш туди завтра, — сказав мені Гіткліф. Потім повернувся до неї: — Можеш обійтися без поні. Вечір гарний, а на Буремному перевалі вони тобі не знадобляться. Куди треба буде піти, дійдеш власними ногами. Ходімо.

— Прощай, Еллен! — прошепотіла моя люба маленька пані.

Коли вона мене поцілувала, її губи були холодні, мов крига.

— Приходь до мене, Еллен. Не забувай.

— Не варто цього робити, місіс Дін! — сказав її новий батько. — Коли мені знадобиться з вами поговорити, я сам сюди прийду. Не хочу, щоб ви нишпорили в моєму домі!

Він жестом наказав їй іти попереду. Кетрін кинула на мене погляд, від якого в мене стислося серце, — і послухалася.

Я дивилася з вікна, як вони спускалися садом. Гіткліфф підхопив Кетрін під руку, хоча спочатку вона, очевидно, опиралася цьому. Швидкими кроками він повів її до алеї, де дерева невдовзі сховали їх від мого погляду.

Розділ XXX

Я навідувалася до Буремного перевалу, але відтоді, як Кетрін поїхала, більше її не бачила. Коли я прийшла розпитати про неї, Джозеф не дозволив мені зайти. Він сказав, що місіс Лінтон «дуже занята», а господаря немає вдома. Зілла розповіла мені трохи про те, як вони там живуть, інакше я навряд чи знала б, хто з них живий, а хто помер. Наскільки я можу судити з її розмов, Кетрін вона вважає пихатою і не любить її. Коли моя молода пані вперше приїхала туди, вона попросила Зіллу про допомогу. Але містер Гіткліфф наказав їй займатися своїми справами й змусив невістку саму дбати про себе. Зілла охоче погодилася, бо була жінкою дуже егоїстичною. Кетрін, як дитина, болісно сприйняла таку байдужість; у відповідь поставилася до неї з презирством — і цим нажила собі ворога в особі моєї інформаторки, ніби завдала їй якоїсь великої кривди. Близько шести тижнів тому, незадовго до вашого приїзду, ми із Зіллою одного дня зустрілися на пустищі й довго розмовляли. Ось що вона мені розповіла.

— Перше, що зробила місіс Лінтон, коли приїхала до Буремного перевалу, — побігла нагору, навіть не побажавши нам із Джозефом доброго вечора. Вона зачинилася в кімнаті Лінтона й залишалася там до ранку. А тоді, коли господар і Ерншо снідали, зайшла до вітальні й тремтячим голосом запитала, чи не можна послати по лікаря: її кузен дуже хворий.

— Ми це знаємо! — відповів Гіткліфф. — Але його життя не варте й шеляга, і я не збираюся витратити на нього жодного гроша.

— Але я не знаю, що робити, — сказала вона. — І якщо ніхто мені не допоможе, він помре!

— Вийди з кімнати! — крикнув господар. — І щоб я більше не чув про нього жодного слова! Тут нікому немає діла, що з ним станеться. Якщо тобі не байдуже — доглядай за ним сама. Якщо ні — замкни його в кімнаті й залиш.

Після цього вона почала набридати мені своїми проханнями, і я сказала, що мені й так досить клопоту з цією надокучливою справою. У кожного з нас була своя робота, а її роботою було доглядати за Лінтоном: містер Гіткліфф наказав мені залишити цей клопіт їй.

Як вони там давали собі раду удвох — уяви не маю. Гадаю, він страшенно мучився, стогнав і скаржився день і ніч, а вона майже не спала — це було видно з її блілого обличчя та виснаженого погляду. Іноді вона заходила на кухню геть розгублена й дивилася так, ніби благала про допомогу. Але я не збиралася порушувати наказ господаря, місіс Дін. І хоч мені здавалося диким, що до нього так і не викликали лікаря, це не моя справа — лізти з порадами чи нарікати, тому я відмовлялася втручатися. Вже пізно вночі, коли ми лягали спати, я кілька разів випадково відчиняла двері й бачила, як вона сидить на сходах і плаче. Тоді я швидко зачинялася у своїй кімнаті, бо боялася, що жалість змусить мене порушити наказ. Мені справді було її шкода, ніде правди діти. Але втрачати роботу я не хотіла, розумієте?

Зрештою, якось уночі вона без стуку ввійшла до моєї кімнати й так мене налякала, що я мало не збожеволіла зі страху.

— Скажіть пану Гіткліффу, що його син помирає. Я впевнена, цього разу він помирає. негайно вставайте й скажіть йому.

Сказавши це, вона вибігла геть. Я лежала чверть години, прислухаючись і тремтячи. Та в будинку панувала цілковита тиша.

«Вона помиляється, — сказала я собі. — Нічого з ним нема страшного. Не варто їх будити вночі», — і почала дрімати.

Але мій сон удруге перервав різкий дзвін — єдиного дзвінка, який у нас був і який спеціально встановили для Лінтона. Господар гукнув мені, щоб я дізналася, у чому річ, і попередила всіх, що більше не потерпить такого шуму. Я передала йому повідомлення Кетрін. Він щось тихо пробурмотів собі під ніс, а за кілька хвилин вийшов із запаленою свічкою й попрямував до їхньої кімнати. Я пішла за ним. Місіс Гіткліфф сиділа біля ліжка, склавши руки на колінах. Її свекор підійшов, підніс свічку до обличчя Лінтона, подивився на нього, торкнувся його, а тоді обернувся до неї.

— Ну, Кетрін, — сказав він, — як ти почуваєшся?

Вона мовчала.

— Як ти почуваєшся, Кетрін? — повторив він.

— Він урятований, а я вільна, — відповіла вона. — Я мала б почуватися добре. Але, — продовжила вона з гіркотою, якої не могла приховати, — ви так надовго залишили мене саму боротися зі смертю,

що тепер я бачу й відчуваю тільки смерть! Я сама наче смерть!

І виглядала вона саме так! Я дала їй трохи вина. Гортон і Джозеф, яких розбудив дзвін і тупіт ніг і які чули нашу розмову з-за дверей, тепер увійшли. Гадаю, Джозеф був радий що хлопець відмучився; Гортон був трохи збентежений, хоча значно більше дивився на Кетрін, ніж думав про Лінтона. Але господар наказав йому йти спати. Потім він наказав Джозефові перенести тіло сина до його кімнати, а мені — повертатися до своєї. Місіс Гіткліфф залишилася сама.

Вранці він послав мене сказати їй, що вона повинна спуститися до сніданку. Вона була роздягнена, здавалося, збиралася спати. Сказала, що хвора, і я зовсім не здивувалася. Я повідомила про це пану Гіткліффу, а він відповів:

— Ну, нехай побуде там до похорону. Час від часу підіймайся й принось їй усе необхідне. А щойно їй стане краще — скажеш мені.

За словами Зілли, Кеті просиділа нагорі два тижні. Зілла заходила до неї двічі на день і, можливо, була б прихильнішою, але Кеті гордо й різко відхиляла будь-які спроби зблизитися.

Містер Гіткліфф зайшов до неї лише один раз — показати заповіт Лінтона. Той переписав на батька все своє майно, а також статки Кетрін. Хлопця змусили або вмовили зробити це за той тиждень, поки дівчини не було поруч, а його дядько помер. Землею Лінтон розпоряджатися не міг, бо ще не досяг повноліття. Але Гіткліфф забрав її собі від імені своєї дружини та від свого власного. Мабуть, за законом так і треба. У кожному разі, Кетрін

залишилася без грошей і без підтримки, тож ніяк не могла це оскаржити.

— Ніхто, — сказала Зілла, — не підходив до її дверей, крім мене того одного разу; та й ніхто не розпитував про неї. Вперше вона спустилася донизу в неділю по обіді. Коли я принесла їй вечерю, вона сказала, що більше не може залишатися в холодній кімнаті. Я відповіла, що господар збирається до Гнізда дрозда, і вона може спускатися вниз. Тож щойно вона почула, як кінь Гіткліффа віддаляється, то з'явилася вниз. Вона була в чорному, а її жовті кучері, які вона не могла розчесати, були зачесані назад за вуха, і виглядала вона зовсім як квакерка.

Ми з Джозефом щонеділі ходимо до каплиці, — пояснила місіс Дін. — До церкви, як ви знаєте, тепер ніхто не ходить, бо там немає священника. У Гіммертоні є місце, куди ходять методисти чи баптисти — не знаю вже, хто саме, — і його називають каплицею.

Джозеф пішов, — продовжила Зілла, — а я вирішила залишитися вдома. Молоді завжди краще поводяться, коли за ними наглядає хтось старший; а Гортон, хоч і сором'язливий, зразком пристойної поведінки не був. Я дала йому знати, що його кухня, найімовірніше, сидітиме з нами, а вона завжди звикла шанувати неділю. Тож йому краще було відкласти рушницю та всіляку хатню роботу, поки вона залишатиметься з нами. Почувши це, він почервонів і глянув на свої руки та одяг. За мить прибрав подалі і мастило, і порох. Я побачила, що він хоче посидіти з нею, і, судячи з його поведінки, здогадалася, що він прагне мати пристойний вигляд. Тому, сміючись — бо при господареві я так сміятися не наважилася б, — запропонувала допомогти йому, якщо він хоче, і трохи

пожартувала з його збентеження. Він насупився і почав лаятися.

— Тепер, місіс Дін, — продовжила Зілла, побачивши моє невдоволення, — ви, мабуть, вважаєте, що ваша молода пані надто високої думки про себе, щоб водитися з паном Гортоном; і, можливо, маєте рацію. Але, правду кажучи, я б дуже хотіла трохи збити її пиху. І що тепер дадуть їй усі її знання та витончені манери? Вона така сама бідна, як ви чи я. Та ще бідніша, закладаюся: ви вмієте заощаджувати, а я теж стараюся, як можу.

Гортон дозволив Зіллі допомогти йому, а вона своїми лестощами швидко підняла йому настрій. Тож коли Кетрін спустилася, він, майже забувши про колишні образи, як розповідала економка, спробував бути з нею люб'язним.

— Місіс увійшла, — сказала вона, — холодна, мов крига, і горда, мов принцеса. Я підвелася й запропонувала їй своє місце в кріслі. Але вона зневажливо скривила носа на мою люб'язність. Ерншо теж підвівся і запросив її сісти на лаву біля вогню: він був певен, що вона страшенно змерзла.

— Я мерзла вже понад місяць, — відповіла вона, з особливим презирством наголошуючи на цих словах.

Вона сама взяла стілець і поставила його подалі від нас обох. Коли зігрілася, почала озиратися й помітила на буфеті цілу купу книжок. Вона відразу підвелася й потягнулася до них, але вони стояли надто високо. Її кузен деякий час спостерігав за її спробами, а тоді нарешті наважився допомогти: вона підставила пелену, а він поклав до неї перші книжки, які трапилися під руку.

Для хлопця це був величезний крок уперед. Вона навіть не подякувала, але він усе одно радів, що вона взяла його допомогу. Він навіть ризикнув залишитися поруч, поки вона гортала книжки, і час від часу нахилився, щоб показати якусь цікаву картинку. Він навіть не ображався, коли вона зневажливо висмикувала сторінку з-під його пальця. Хлопець лише трохи відступив і замість книжок почав роздивлятися її саму. Вона й далі читала. Його погляд повністю переключився на її густе шовковисте волосся. Обличчя дівчини він не бачив, як і вона його. І, мабуть, сам того не помічаючи — наче дитина, яку тягне до полум'я свічки, — він не втримався й простягнув руку. Хлопець легенько торкнувся кучеря і погладив його так ніжно, ніби це була якась пташка.

Дівчина здригнулася й обернулася так різко, ніби він зненацька приставив їй ніж до горла.

— Негайно забирайтеся! Як ви смієте мене торкатися? Чого ви тут стоїте? — вигукнула вона з огидою. — Я вас терпіти не можу! Якщо ви підійдете до мене, я знову піду нагору.

Містер Гортон відсахнувся, виглядаючи якомога дурніше. Він тихо сів на лаву, а вона ще з пів години перегортала книжки. Нарешті Ерншо підійшов до мене й прошепотів:

— Зілло, попросиш її почитати нам? Мені вже набридло сидіти без діла. А я люблю... Я б хотів її послухати! Тільки не кажи, що це я просив, а сама попроси.

— Містер Гортон хотів би, щоб ви почитали нам, пані, — одразу сказала я. — Він був би вам дуже вдячний.

Вона насупилася, підвела очі й відповіла:

— Містер Гортон і всі ви добре зрозумієте, що я відкидаю будь-які удавані прояви доброти, які ви лицемірно намагаєтеся мені запропонувати! Я зневажаю вас і не хочу мати з вами нічого спільного! Коли я ладна була віддати життя за одне-єдине добре слово, коли прагнула бодай побачити чиєсь із ваших облич, ви всі трималися від мене подалі. Але я не збираюся вам скаржитися! Я спустилася сюди лише тому, що нагорі холодно, а не для того, щоб вас розважати чи насолоджуватися вашим товариством.

— А що я міг зробити? — почав Ерншо. — У чому моя провина?

— О, ти виняток, — відповіла місіс Гіткліфф. — За тобою я зовсім не сумувала.

— Але я не раз пропонував допомогу й питав, — сказав він, дедалі більше дратуючись від її зухвалості. — Я просив пана Гіткліффа дозволити мені посидіти біля тебе вночі...

— Мовчи! Я краще вийду надвір або піду куди завгодно, аби тільки не чути твого нестерпного голосу! — сказала моя пані.

Гортон пробурмотів, що заради нього вона могла б хоч до пекла йти, і, закинувши рушницю на плече, більше не стримувався й повернувся до своїх недільних справ. Тепер він говорив цілком вільно, а вона невдовзі вирішила усамітнитися. Але вдарив мороз, і, хоч як вона пишалася собою, їй дедалі частіше доводилося змирятися з нашим товариством. Щоправда, я подбала про те, щоб більше не отримувати докорів за свою доброту: відтоді я стала такою ж непривітною, як і вона.

Тепер серед нас у неї немає нікого, хто б її любив чи бодай прихильно ставився до неї, та й не заслуговує вона на це. Бо варто комусь сказати їй хоча б слово, як вона одразу відвертається й не зважає ні на кого. Вона огризається навіть на самого господаря, майже відкрито кидаючи йому виклик — мовляв, нехай спробує її побити. І що дужче її кривдять, то отруйнішою вона стає.

Спочатку, почувши цю розповідь Зіллі, я вирішила залишити свою роботу, найняти котедж і забрати Кетрін до себе. Але містер Гіткліфф так само не дозволив би цього, як не дозволив би Гортонів оселитися в окремому будинку й жити самотійно. Тож наразі я не бачу іншого виходу, хіба що вона знову вийде заміж. Та цього ж я влаштувати не в змозі.

... Так закінчилася розповідь місіс Дін. Попри передбачення лікаря, сили до мене швидко повертаються. І хоча зараз лише другий тиждень січня, я маю намір за день-два сісти на коня й поїхати до Буремного перевалу, щоб повідомити своєму господареві, що наступні шість місяців проведу в Лондоні. Якщо він захоче, то може вже шукати іншого орендаря, який займе цей будинок після жовтня. Я в жодному разі не хотів би провести тут ще одну зиму.

РОЗДІЛ XXXI

Учора день видався ясний і морозний. Я вирушив до Буремного перевалу, як і збирався. Моя економка наполегливо попросила мене передати її молодій пані коротеньку записку, і я не відмовив, бо добра жінка й гадки не мала, що її прохання може здатися дивним. Вхідні двері були відчинені, але ворота, які так ревниво охороняли маєток, як і під час мого

останнього візиту, залишалися замкненими. Я постукав і покликав Ерншо, який саме був серед грядок у саду. Він зняв ланцюг, і я увійшов. Хлопець він напрочуд вродливий для простого селянина. Цього разу я особливо придивився до нього, але, здається, він робить усе можливе, щоб приховати свої переваги.

Я запитав, чи вдома містер Гіткліфф. Він відповів, що ні, але до обіду той повернеться. Була одинадцята година, тож я повідомив, що зайду й почекаю на нього. Почувши це, хлопець одразу кинув свої інструменти й пішов за мною — наче сторож, а не гостинний хазяїн.

Ми увійшли разом. Кетрін була там і допомагала готувати овочі до майбутнього обіду. Вона здавалася похмурішою й менш жвавою, ніж під час нашої першої зустрічі. Лець підняла на мене очі й продовжила свою роботу з такою самою зневагою до звичайних правил ввічливості, як і раніше: навіть найменшим порухом не відповіла на мій уклін та привітання.

«Не така вже вона й люб'язна, — подумав я, — як намагається переконати мене місіс Дін. Вона, безперечно, красуня, але аж ніяк не янгол».

Ерншо сердито наказав їй перенести все до кухні.

— Сам перенеси, — відповіла вона, відштовхнувши речі, щойно виконала його наказ, і відійшла до ослона біля вікна. Там вона почала вирізати з лушпиння ріпи, що лежало в неї на колінах, фігурки птахів і звірів.

Я підійшов до неї, удаючи, ніби хочу роздивитися сад, і, як мені здавалося, досить спритно непомітно

поклав записку місіс Дін їй на коліна. Але Гортон це помітив, і вона вголос запитала:

— Що це?

І відкинула записку.

— Лист від вашої давньої знайомої, економки з Гнізда дрозда, — відповів я, роздратований тим, що вона видала мій добрий вчинок, і побоюючись, що мене можуть запідозрити в авторстві листа.

Почувши це, вона вже хотіла підняти записку, але Гортон випередив її: схопив листа й засунув до кишені жилета, сказавши, що спершу його має прочитати містер Гіткліфф.

Кетрін мовчки відвернулася від нас, а тоді дуже потайки дістала носовичок і витерла очі. Її кузен якийсь час силкувався придушити м'якші почуття, що прокинулися в ньому, а потім витяг листа й кинув його на підлогу біля неї — якомога непривітніше.

Кетрін швидко підхопила записку й жадібно прочитала. Потім почала розпитувати мене про мешканців — і людей, і тварин — свого колишнього дому. Дивлячись у бік пагорбів, вона замріяно прошепотіла:

— Я б так хотіла зараз їхати на Мінні он туди! І так хотіла б видертися он туди! Ох, я втомилася... Мені все остогидло, Гортоне!

Вона відкинула гарненьку голівку на підвіконня, напівзітхнувши, і занурилася в задумливий смуток. Їй було байдуже, чи помічаємо ми її, та, схоже, вона й сама не знала, чи звертаємо ми на неї увагу.

— Місіс Гіткліфф, — сказав я після того, як ми деякий час мовчки просиділи, — ви, мабуть, не знаєте, що я ваш знайомий? Такий близький, що мені дивно: чому ви не хочете підійти й поговорити зі мною? Моя економка невтомно розповідає про вас і вихваляє вас, тож вона буде дуже розчарована, якщо я повернуся без жодної звістки про вас чи від вас — хіба що скажу, що ви отримали її листа й нічого не відповіли!

Вона, здавалося, здивувалася моїм словам і запитала:

— Еллен вас любить?

— Так, дуже, — невпевнено відповів я.

— Тоді передайте їй, — продовжила вона, — що я відповіла б на її листа, але в мене немає чим писати. Навіть книжки немає, щоб відірвати з неї аркуш.

— Жодної книжки? — вигукнув я. — І як ви тут без них живете? У мене в Гнізді дрозда величезна бібліотека, але я й там часом нудьгую. А без книжок я взагалі не знатиму, що робити!

— Коли вони в мене були, я постійно читала, — сказала Кетрін. — А містер Гіткліфф не читає ніколи, тож йому спало на думку знищити мої книжки. Я вже кілька тижнів навіть однієї не бачила. Лише раз я перебрала всі теологічні книги Джозефа, чим неабияк його роздратувала. А ще раз, Гортоне, я випадково натрапила у твоїй кімнаті на потайний запас — трохи латини й грецької, кілька оповідань та віршів. Останні я принесла сюди, а ти збирав їх, наче сорока срібні ложки, просто заради самого задоволення красти! Вони тобі ні до чого. Або ж ти сховав їх через свою лиху вдачу: мовляв, якщо сам не можеш ними насолоджуватися, то й нікому більше не дозволиш. Може, це саме твоя заздрість підказала пану Гіткліффу відібрати в мене

мої скарби? Але більшість із них у мене записана в мозку й надрукована в серці, і цього ти в мене не віднімеш!

Ерншо почервонів як рак, коли кузина розкрила його таємницю про книжковий запас, і, затаючись від обурення, став заперечувати її звинувачення.

— Містер Гортон хоче розширити свої знання, — сказав я, приходячи йому на допомогу. — Він не *заздрить* вам, а лише *прагне дорівнятися* до ваших знань. За кілька років він стане досить освіченою людиною.

— А поки хоче, щоб я перетворилася на дурепу, — відповіла Кетрін. — Так, я чую, як він намагається сам читати й складати слова по складах, і які ж кумедні помилки він робить! Я хотіла б, щоб ви знову прочитали «Погоню за Чеві», як учора. Це було надзвичайно смішно. Я вас чула. Чула, як ви гортали словник, намагаючись знайти складні слова, а потім лялися, бо не могли прочитати їхніх пояснень!

Молодий чоловік, очевидно, вважав несправедливим, що над ним сміються і через його невігластво, і через його спроби позбутися його. Я теж так думав і, пригадавши розповідь місіс Дін про його першу спробу просвітити себе в темряві, у якій він виріс, зауважив:

— Але, місіс Гіткліфф, кожен із нас колись починав і кожен спотикався та хитався на порозі знань. Якби наші вчителі замість допомоги зневажали нас, ми й досі спотикалися б і хиталися.

— О! — відповіла вона. — Я не хочу перешкоджати йому в навчанні. Але він не має права

привласнювати моє, а потім робити його для мене смішним своїми огидними помилками й неправильними наголосами! Ці книжки, і прозові, і віршовані, дорогі мені через пов'язані з ними спогади, і я ненавиджу, коли він своєю мовою їх принижує та паплюжить! До того ж із усіх книжок він вибрав саме мої улюблені твори, які я найбільше люблю читати вголос, — наче навмисне, щоб мене дошкулити.

Груди Гортонна хвилину мовчки здійсмалися. Він був страшенно принижений і розлючений, і стримувати ці почуття йому було зовсім нелегко. Я підвівся і, бажаючи по-джентльменськи врятувати його від незручності, став у дверях, удаючи, що розглядаю краєвид за вікном. Він наслідував мій приклад і вийшов із кімнати. Та невдовзі повернувся, тримаючи в руках із півдюжини книжок, і кинув їх Кетрін на коліна.

— Забирай! Я більше ніколи не хочу ні чути про них, ні читати їх, ні навіть думати про них!

— Тепер я їх не візьму, — відповіла вона. — Тепер вони будуть пов'язані з тобою, і я їх ненавидітиму.

Вона розгорнула одну з книжок, яку, очевидно, часто гортали, і прочитала уривок протяглим голосом початківця. Потім засміялася й відкинула її.

— А тепер послухай, — провокативно продовжила вона й тим самим тягучим голосом почала декламувати строфу зі старої балади.

Але самолюбство Гортонна вже не витримувало нових знущань. Я почув — і, мушу визнати, не зовсім несхвально — як він урвав її зухвалу балаканину рукою. Маленька негідниця зробила все

можливе, щоб завдати болю чутливим, хоч і неосвіченим почуттям свого кузена, а фізична відповідь була єдиним способом, який він знав, щоб відновити рівновагу й змусити кривдницю відчувати наслідки своїх слів.

Потім він зібрав книжки й жбурнув їх у вогонь. Я прочитав на його обличчі, як боляче йому було приносити цю жертву своєму гніву. Мені здалося, що, дивлячись, як книжки згорають, він згадував задоволення, яке вони вже йому подарували, а також ту радість і дедалі більшу насолоду, на які сподівався від них у майбутньому. Здавалося, я навіть зрозумів, що спонукало його таємно вчитися.

Доти він задовольнявся щоденною важкою працею та грубими тілесними розвагами, аж поки на його шляху не з'явилася Кетрін. Сором через її презирство і надія здобути її схвалення вперше підштовхнули його до вищих занять. Але замість того щоб захистити його від першого й допомогти здобути друге, його намагання підвестися над собою привели до цілком протилежного результату.

— Так, ось і вся користь, яку така худоба, як ти, може з них отримати! — вигукнула Кетрін, посмоктуючи пошкоджену губу й обурено стежачи за вогнем.

— Тобі *краще* тепер замовкнути, — люто відповів він. Через хвилювання він уже не міг говорити далі. Він поспішно рушив до виходу, і я відступив убік, пропускаючи його. Та ще не встиг він переступити поріг, як містер Гіткліфф, що саме піднімався доріжкою, зустрів його, поклав руку йому на плече й запитав:

— Що тепер сталося, хлопче?

— Нічого, нічого, — відповів він і вирвався, щоб на самоті пережити свій біль та гнів.

Гіткліфф дивився йому вслід і зітхнув.

— Буде дивно, якщо я зраджу самого себе, — пробурмотів він, не знаючи, що я стою позаду. — Але щоразу, коли шукаю в його обличчі риси його батька, дедалі виразніше бачу її. Як же, чорт забирай, він так на неї схожий? Я ледве можу на нього дивитися.

Він опустил очі й похмуро зайшов до будинку. На його обличчі я вперше помітив неспокій і тривогу, яких раніше там не бачив; сам він теж схуд. Його невістка, побачивши його через вікно, одразу втекла на кухню, тож я залишився сам.

— Радий бачити вас знову на свіжому повітрі, пане Локвуд, — сказав він у відповідь на моє привітання. — Почасти з егоїстичних міркувань: у цій глушині я навряд чи зміг би легко змиритися з вашою втратою. Не раз я дивувався, що привело вас сюди.

— Боюся, якась безглузда примха, сер, — відповів я. — А може, тепер така сама безглузда примха звідси мене забере. Наступного тижня я вирушаю до Лондона. І мушу попередити вас, що не маю наміру орендувати Гніздо дрозда довше за дванадцять місяців, на які ми домовилися. Думаю, я більше там не житиму.

— Он як! Ви втомилися від життя у вигнанні, чи не так? — сказав він. — Але якщо ви приїхали просити звільнити вас від плати за будинок, яким не користуватиметеся, то даремно витратили дорогу: я нікому не пробачаю боргів і завжди вимагаю належного.

— Я зовсім не приїхав просити про це, — вигукнув я, неабияк роздратований. — Якщо бажаєте, я можу розрахуватися з вами просто зараз, — і витяг із кишені записник.

— Ні, ні, — спокійно відповів він. — Якщо не повернетесь, залиште тут достатньо грошей, щоб покрити свої борги. Я не поспішаю. Сідайте й пообідайте з нами. Гостя, який точно не повторить свого візиту, зазвичай можна прийняти прихильно. Кетрін! Принеси все необхідне. Де ти?

Кетрін знову з'явилася, несучи тацю з ножами та виделками.

— Можеш пообідати з Джозефом, — тихо кинув Гіткліфф убік. — І залишайся на кухні, доки він не піде.

Вона слухняно виконала його наказ. Можливо, в неї не було жодної спокуси його порушити. Живучи серед грубих людей, вона, мабуть, уже не здатна оцінити людей кращого ґатунку, коли такі трапляються їй на шляху.

З одного боку від мене сидів похмурий, непривітний Гіткліфф, з другого — зовсім мовчазний Гортон. У такій компанії я пообідав без особливого задоволення й рано попрощався. Я хотів вийти через задні двері, щоб востаннє поглянути на Кетрін і дошкулити старому Джозефу, але Гортон отримав наказ вивести мого коня, а сам господар провів мене до дверей. Тож здійснити свій задум я не зміг.

«Яке ж безрадісне життя в цьому домі! — розмірковував я, спускаючись дорогою верхи. — Якби місіс Лінтон Гіткліфф і я справді зблизилися, як того бажала її добра доглядальниця, а потім разом перебралися до міста, це стало б для неї

справжнім здійсненням мрії — чимось навіть романтичнішим за казку!»

РОЗДІЛ XXXII

1802 рік. Цього вересня мене запросив до себе на північ один приятель, щоб я трохи помилювався його вересовими пустищами. Дорогою до нього я несподівано опинився за п'ятнадцять миль від Гіммертона. Конюх при придорожній корчмі саме набирив відро води, щоб напоїти моїх коней, коли повз проїхав віз із дуже зеленим, щойно скошеним вівсом. Він зауважив:

— То з Гіммертона, еге ж! Там завжди жнивуть на три тижні пізніше за інших.

— Гіммертон? — перепитав я. — Я вже й забув майже, що колись жив у тих краях. А, знаю. А далеко звідси?

— Мо' миль чотирнадцять через пагорби, — відповів він. — І дорога там кепська.

Раптом мені захотілося навідатися до Гнізда дрозда. Була ще ледь не полуденна пора, і я подумав, що не гірше буде переночувати під власним дахом, ніж у заїзді. До того ж я легко міг викроїти день, щоб владнати справи зі своїм орендодавцем і тим самим позбавити себе клопоту ще раз приїздити в ці краї. Трохи відпочивши, я наказав слугі розпитати дорогу до села, і, добряче зморивши наших коней, ми дісталися туди приблизно за три години.

Там я залишив його, а сам рушив униз долиною. Сіра церква здавалася ще сірішою, а самотній цвинтар — іще самотнішим. Я помітив вівцю, яка скубла коротку траву на могилах. Погода стояла тиха, тепла — надто тепла для подорожі, — але

спека не завадила мені насолоджуватися чудовим краєвидом довкола. Якби я побачив ці місця ближче до серпня, вони, безперечно, спокусили б мене провести серед їхньої самотності цілий місяць. Узимку немає нічого похмурішого, а влітку — нічого прекраснішого за ці ущелини, пагорби, вкриті вересом.

До Гнізда дрозда я дістався перед заходом сонця й постукав. Але, судячи з тоненької блакитної цівки диму, що в'юнилася над кухонним комином, усі мешканці, мабуть, перебралися в задню частину будинку й не почули стуку. Я в'їхав на подвір'я. Під ґанком сиділа дівчинка років дев'яти чи десяти й в'язала, а на сходах будинку встиглася стара жінка, задумливо попихуючи люлькою.

— Чи пані Дін удома? — запитав я стару.

— Пані Дін? Та ні! — відповіла вона. — Вона тут не живе, вона на Перевалі.

— То ви тут економка? — продовжив я.

— Еге ж, я за хазяйством наглядаю, — відповіла вона.

— Ну, то я містер Локвуд, господар цього дому. Чи знайдеться тут для мене кімната? Хотів би залишитися на ніч.

— Хазяїн! — вигукнула вона, вражено витріщившись на мене. — Та хто ж знав, що ви приїдете? Треба було звістку прислати. Тут же ні прибрано, ні ладу нема — геть нічого!

Вона кинула люльку й заметушилася до будинку; дівчинка рушила за нею, а я також увійшов. Незабаром я переконався, що вона казала правду, і, до того ж, моєю несподіваною появою ледь не довів її до нестями. Тож я попросив її заспокоїтися. Я піду прогулятися, а вона тим часом нехай спробує приготувати для мене куточок у вітальні, де я

зможу повечеряти, і спальню на ніч. Не треба ні підмітати, ні витирати пил — достатньо добре натопити камін і дати мені сухі простирадла.

Вона, здавалося, ладна була зробити все, що зможе, хоча замість коцюби кілька разів сунула в камін щітку для вогнища й переплутала ще чимало хатнього начиння. Я залишив її, покладаючись на її завзяття: сподівався, що до мого повернення вона таки приготує мені місце для відпочинку.

Метою моєї прогулянки був Буремний перевал. Та, вже вийшовши з подвір'я, я раптом дещо пригадав і повернувся.

— На Перевалі все гаразд? — запитав я жінку.

— Та начебто, — відповіла вона, хутко віддаляючись із пательнею, повною гарячого жару.

Я хотів запитати, чому пані Дін покинула Гніздо дрозда, але в такій метушні затримувати її було неможливо. Тож я повернувся й вийшов із подвір'я, неквапливо рушивши далі.

Я вийшов із парку й почав підійматися кам'янистою бічною дорогою, що вела до оселі пана Гіткліффа. Перш ніж будинок постав переді мною, на заході від денного світла залишилося тільки безбарвне бурштинове саяво. Зате завдяки пишному місяцю я міг розгледіти кожен камінець на дорозі й кожную травинку.

Мені не довелося ні перелазити через мур, ні стукати — вони самі піддалися моїй руці. Це щось нове, подумав я. А тоді помітив, що з-поміж простих плодових дерев у повітрі линував аромат левкоїв і матіол.

І двері, і віконниці були відчинені, а проте, як це зазвичай буває в місцевості, де добувають вугілля, у каміні палав яскравий червоний вогонь. Від нього було так приємно очам, що зайве тепло здавалося цілком терпимим. Але будинок Буремного перевалу такий великий, що його мешканці мали досхочу місця, де можна було сховатися від жару. Тож ті, хто був удома, влаштувалися неподалік одного з вікон.

Я ще до входу міг і бачити їх, і чути їхню розмову. Тому зупинився, дивлячись і слухаючи, — мене дедалі сильніше охоплювало змішане почуття цікавості та заздрості.

— Про-ти-леж-ність! — промовив голос, солодкий, мов срібний дзвіночок. — Це вже втретє, телепню! Я більше не повторюватиму. Запам'ятай, а то смикну тебе за волосся!

— Ну, протилежність, — відповів інший голос, глибокий, але лагідний. — А тепер поцілуй мене за те, що так добре запам'ятав.

— Ні, спочатку прочитай ще раз правильно, без жодної помилки.

Чоловічий голос почав читати. Це був молодий чоловік, пристойно вдягнений, який сидів за столом, поклавши перед собою книжку. Його вродливе обличчя сяяло від задоволення, а очі нетерпляче ковзали зі сторінки до маленької білої руки над його плечем. Щоразу, коли власниця руки помічала, що він неуважний, вона нагадувала йому про це легким ляпасом по щоці.

Вона стояла позаду нього. Її світлі блискучі кучері час від часу змішувалися з його каштановим волоссям, коли вона нахилялася, щоб наглядати за

його навчанням. А її обличчя... На його щастя, він цього не бачив — інакше навряд чи зміг би так спокійно читати. А от я бачив. І проти волі кусав губи від розчарування що прогавив нагоду, яка, мабуть, дозволила б мені щось цікавіше, ніж просто витріщатися на її разючу вроду.

Завдання було виконано, хоча й не без нових помилок. Учень зажадав винагороди й отримав щонайменше п'ять поцілунків, які, однак, щедро повернув. Потім вони підійшли до дверей, і з їхньої розмови я зрозумів, що вони збираються вийти та прогулятися вересовими пустищами. Я не сумнівався: якби я зараз потрапив Гортону Ерншо на очі, він про себе — а то й у голос — відправив би мене на найглибше дно пекла. Почуваючись жалюгідно, я нишком подався до кухні, шукаючи там прихистку.

З того боку також можна було безперешкодно увійти. Біля дверей сиділа моя давня приятелька Неллі Дін, шиючи й наспівуючи пісеньку. Її спів часто переривався різкими словами зневаги й нетерпимості.

— Я б, їй-богу, волів цілий день слухати, як вони лаються мені просто у вуха, ніж твоє патякання! — сказав кухонний мешканець у відповідь на невисловлені слова Неллі. — Справжня ганьба! Я не можу й Біблію святу відкрити, щоб ти не згадала сатану та усю його скверну! Ох, ви обоє — нікчеми, і вона така сама; а той бідолашний хлопець пропаде між вами. Бідолашний хлопець! — додав він зі стогоном. — Його наче причарували, от що! Я певен. Господи, суди їх, бо тут нема над ними ні закону, ні справедливості!

— Ні! А то б ми вже палали в пеклі, — відповіла співачка. — А тепер цить, старий, і читай свою

Біблію мовчки, не чіпай мене. Це «Весілля феї Анні» — чудова весела мелодія.

Пані Дін якраз збиралася знову затягнути пісню, коли я підійшов. Вона одразу мене впізнала й підхопилася на ноги.

— Ой Господи, містере Локвуде! Як це ви надумали повернутися без попередження? У Гнізді дрозда ж усе зачинено. Треба було хоч попередити!

— Я домовився, щоб мене поселили там на весь час мого візиту, — відповів я. — Завтра знову їду звідси. А от як ви опинилися тут, місіс Дін? Розкажіть.

— Зіл्ला пішла, і невдовзі після того, як ви вирушили до Лондона, містер Гіткліфф попросив мене приїхати сюди й побути, доки ви не повернетесь. Але ж заходьте! Ви що, сьогодні прийшли пішки з Гіммертона?

— Із Гнізда дрозда, — відповів я. — А поки там готують для мене кімнату, я хочу завершити свої справи з вашим господарем, бо навряд чи скоро матиму нагоду приїхати сюди знову.

— Які справи, пане? — запитала Неллі, проводячи мене до будинку. — Його зараз немає, і повернеться він нескоро.

— Щодо орендної плати, — відповів я.

— А, тоді вам треба домовлятися з пані Гіткліфф, — зауважила вона. — Точніше, зі мною. Вона ще не навчилася вести свої справи, тож я роблю це за неї. Більше тут нікому.

Я здивовано подивився на неї.

— Ага, бачу, ви не чули, що Гіткліфф помер, — продовжила вона.

— Гіткліфф помер?! — вигукнув я, вражений. — Коли це сталося?

— Три місяці тому. Але сідайте, я заберу ваш капелюх і все вам розповім. Стривайте, ви ж мабуть нічого не їли?

— Нічого не хочу: я замовив вечерю вдома. Сідайте й ви. Я й гадки не мав, що він раптово помер! Розкажіть, як це сталося. Молоді люди мабуть не скоро повернуться?

— Ні. Мені щовечора доводиться сварити їх за те, що вони так пізно повертаються з прогулянок, але їм до мене байдуже. Принаймні випийте нашого старого елю — вам піде на користь. Ви, здається, стомилися.

Вона поспішила принести його, перш ніж я встиг відмовитися, і я почув, як Джозеф бурчить, чи не «страшенна то ганьба, що в її літах за нею ще бігають залицяльники? Та ще й тягнуть оте своє пійло з хазяйського льоху! Йому аж соромно сидіти й на це дивитися».

Неллі не стала йому відповідати, а за хвилину повернулася з повною срібною пінтовою кружкою, і я з належною вдячністю вихваляв її вміст. Після цього вона розповіла мені продовження історії Гіткліффа. Як вона висловилася, кінець у нього був «дивний».

* * * * *

— Менше ніж за два тижні після вашого від'їзду мене покликали до Буремного перевалу, — сказала вона, — і я з радістю погодилася, заради Кетрін. Перша наша зустріч і засмутила, і вразила мене: за

час нашої розлуки вона так сильно змінилася. Містер Гіткліфф не пояснив, чому раптом передумав щодо мого приїзду сюди. Він лише сказав, що я йому потрібна, бо йому набридло бачити Кетрін; я мала зробити маленьку вітальню своєю кімнатою й тримати її при собі. Для нього було досить бачити її раз чи двічі на день.

Здавалося, Кетрін була задоволена таким устроєм. Потроху я потайки перенесла сюди чимало книжок та інших речей, які розважали її в Гнізді дрозда, і вже почала сподіватися, що ми зможемо жити тут більш-менш спокійно.

Та ця ілюзія тривала недовго. Спочатку Кетрін була задоволена, але дуже скоро стала дратівливою й неспокійною. По-перше, їй заборонили виходити за межі саду, а коли настала весна, її дуже гнітило, що вона замкнена на такому вузькому клаптику землі. По-друге, через хатні справи я часто мусила залишати її саму, і вона скаржилася на самотність. Їй більше подобалося сваритися з Джозефом на кухні, ніж мирно сидіти на самоті.

Я не заперечувала проти їхніх сварок. Але Гортонові теж часто доводилося ховатися на кухні, коли господар хотів залишитися в будинку сам. Спочатку Кетрін або виходила звідти, щойно він з'являвся, або мовчки приєднувалася до моїх занять, не намагаючись ні говорити з ним, ні звертатися до нього. Та й він завжди був якомога похмурішим і мовчазнішим. Згодом, однак, вона змінила свою поведінку й уже не могла залишити його в спокої: говорила до нього, кидала зауваження про його тупість і лінощі, дивувалася, як він може терпіти таке життя, — як може цілий вечір сидіти, витріщившись у вогонь, і дрімати.

— Він просто як собака, правда, Еллен? — якось зауважила вона. — Або як ломовий кінь? Працює, їсть і спить день у ден! Який же убогий і похмурий у нього розум! Ти хоч мрієш, Гортоне? А якщо так, то про що? Але ти ж не можеш зі мною розмовляти!

Вона подивилася на нього, але він не розтулив рота й навіть не глянув на неї.

— Мабуть, він зараз саме й мріє, — вела вона далі. — Он як смикнув плечем, зовсім як Юнона. Запитай його, Еллен.

— Містер Гортон попросить хазяїна відіслати вас нагору, якщо ви не припините, — сказала я.

Він не просто смикнув плечем — він ще й стиснув кулак, наче ледве стримувався, щоб не пустити його в хід.

— Я знаю, чому Гортон ніколи не розмовляє, коли я на кухні, — вигукнула вона якось іншим разом. — Він боїться, що я з нього сміятимусь. Еллен, як ти думаєш? Колись він сам намагався навчитися читати. А коли я засміялася, він спалив свої книжки й кинув це заняття. Хіба він не дурень?

— А ти хіба не капосне дівчисько? — запитала я. — Оце мені й скажи.

— Може, й так, — вела вона далі. — Але я не думала, що він виявиться таким дурником. Гортоне, якби я дала тобі книжку, ти б тепер узяв її? Я спробую!

Вона поклала йому на долоню книжку, яку саме читала. Він скинув її на підлогу й пробурмотів, що, якщо вона не припинить, він скрутить їй шию.

— Ну гаразд, я покладу її сюди, — сказала вона. — У шухляду столу. А тепер іду спати.

Тоді вона пошепки попросила мене простежити, чи доторкнеться він до книжки, і пішла. Але він навіть не підійшов до неї. Наступного ранку я розповіла про це Кетрін, і вона дуже засмутилася. Я бачила, що її непокоїть його впертість, похмурість і лінощі: совість докоряла їй за те, що вона відбила в нього бажання вдосконалюватися. І це їй таки вдалося. Проте вона вже вигадувала, як виправити завдану шкоду. Коли я прасувала або займалася іншою сидячою роботою, яку не дуже зручно було виконувати у вітальні, вона приносила якусь цікаву книжку й читала її мені вголос. Коли поруч був Гортон, вона зазвичай зупинялася на найцікавішому місці й залишала книжку десь поблизу. Так вона робила не раз. Але він був упертий, мов мул, і замість того, щоб клінути на її приманку, у негоду почав курити разом із Джоозефом. Вони сиділи, наче два автомати, по різні боки каміна: старший, на щастя, був надто глухий, щоб розуміти її злісні дурниці, як він сам називав би їх, а молодший щосили вдавав, що не звертає на них уваги. У погожі вечори Гортон вирушав на полювання. Кетрін позіхала й зітхала, просила мене поговорити з нею, а щойно я починала, тікала на подвір'я або в сад. Зрештою вона вдавалася до останнього засобу: плакала й казала, що втомилася жити, що її життя безглузде.

Містер Гіткліфф, який дедалі більше цурався товариства, майже вигнав Ерншо зі своєї кімнати. На початку березня через нещасний випадок Гортон на кілька днів змушений був залишитися на кухні. Його рушниця вибухнула, коли він сам полював у горах; уламок поранив йому руку, і він втратив чимало крові, перш ніж дістався додому. Через це

він був змушений сидіти біля вогню й спокійно відлежуватися, поки не одужав. Кетрін подобалося, що він тепер був на кухні. Принаймні це ще більше відбивало в неї охоту сидіти нагорі у своїй кімнаті. Тому вона змушувала мене знаходити собі якусь роботу внизу, аби бути там зі мною.

На Великодній понеділок Джозеф поїхав на ярмарок до Гіммертона з худобою, а по обіді я була зайнята прасуванням білизни на кухні. Ерншо, як завжди похмурий, сидів біля каміна, а моя маленька панночка розважалася тим, що малювала пальцем картини на шибках. Час від часу вона урізноманітнювала цю забаву приглушеними уривками пісень, тихими вигуками та швидкими поглядами, сповненими досади й нетерпіння, у бік свого кузена. Той незворушно курив і дивився у вогонь.

Коли я зауважила, що вона більше не дає мені світла, Кетрін відійшла до каміна. Я майже не звертала уваги на те, що вона робить, але невдовзі почула:

— Я зрозуміла, Гортоне, що хочу... що рада була б... що хотіла б тепер мати тебе за кузена, якби ти не став таким непривітним і грубим зі мною.

Гортон нічого не відповів.

— Гортоне, Гортоне, Гортоне! Ти чуєш? — не вгавала вона.

— Відчепися! — гаркнув він із безкомпромісною грубістю.

— Дай мені люльку, — сказала вона, обережно простягнула руку й витягла її з його рота.

Перш ніж він устиг відібрати люльку, вона вже розламала її й кинула за камін. Він вилаявся, схопив іншу й закурив.

— Стривай, — вигукнула вона. — Спочатку ти мусиш мене вислухати. Я не можу говорити, коли ці хмари диму пливуть мені просто в обличчя.

— Іди ти до біса! — люто гаркнув він. — І дай мені спокій!

— Ні, не хочу, — наполягала вона. — Я не знаю, що зробити, щоб ти зі мною заговорив, а ти вперто не хочеш мене зрозуміти. Коли я називаю тебе дурним, я не маю на увазі нічого поганого. Я не хочу сказати, що зневажаю тебе. Ну ж бо, зверни на мене увагу, Гортоне. Ти мій кузен, і ти мусиш визнати мене ріднею!

— Не хочу я мати нічого спільного з тобою, твоєю поганою пихою та клятими насмішками! — відповів він. — Я швидше піду до пекла душею й тілом, ніж знову гляну на тебе. Ану геть звідси, зараз же!

Кетрін насупилася й відійшла до вікна. Вона кусала губу й намагалася, наспівуючи якусь чудернацьку мелодію, приховати сльози, що ось-ось мали прорватися.

— Вам слід помиритися з кузиною, пане Гортоне, — втрутилася я. — Вона шкодує про свою зухвалу поведінку. Це пішло б вам на користь. Якби вона стала вашою товаришкою, ви були б зовсім іншою людиною.

— Товаришкою! — вигукнув він. — Коли вона мене ненавидить і вважає негідним навіть черевики їй витерти! Ні! Якби через неї я став королем, я все

одно не дозволив би, щоб мене зневажали за те, що я шукаю її прихильності.

— Не я тебе ненавиджу, а ти мене! — заплакала Кеті, вже не приховуючи свого болю. — Ти ненавидиш мене так само, як містер Гіткліфф, і навіть сильніше.

— Ти клята брехуха, — почав Ерншо. — А чого ж тоді я сотню разів сварився з ним, заступаючись за тебе? І це тоді, коли ти глузувала з мене й зневажала мене, і... Та продовжуй мене допикати, і я піду туди й скажу, що ти так мене допекла, що я більше не міг сидіти на кухні!

— Я не знала, що ти за мене заступався, — відповіла вона, витираючи очі. — Я була нещасна й озлоблена на всіх. Але тепер я тобі дякую і прошу мене пробачити. Що ще я можу зробити?

Вона повернулася до каміна й щиро простягнула йому руку. Він потемнів обличчям і насупився, наче грозова хмара, міцно стиснув кулаки й не відривав погляду від підлоги. Кетрін, мабуть, інстинктивно зрозуміла, що причина його впертої поведінки — не неприязнь, а впертість, яка не дозволяє йому поступитися. Кілька секунд вона вагалася, потім нахилилася й лагідно поцілувала його в щоку.

Маленька хитрунка думала, що я цього не помітила. Відступивши, вона з цілком невинним виглядом знову сіла біля вікна. Я докірливо похитала головою, і тоді вона почервоніла та прошепотіла:

— Ну а що я мала зробити, Еллен? Він не хотів потиснути мені руку і не хотів навіть дивитися на мене. Я мусила якось показати йому, що він мені подобається, що я хочу з ним дружити.

Чи переконав цей поцілунок Гортон, я не знаю. Кілька хвилин він дуже старанно ховав обличчя, а коли нарешті підняв його, то зовсім розгубився й не знав, куди подіти очі.

Кетрін тим часом загорнула гарну книжку в білий папір, акуратно перев'язала її стрічкою й підписала: « Містерові Гортону Ерншо ». Вона попросила мене передати йому подарунок.

— І скажи йому: якщо він її візьме, я прийду й навчу його правильно читати, — сказала вона. — А якщо відмовиться, я піду нагору й більше ніколи його не дражнитиму.

Я віднесла книжку й повторила її слова. Кетрін тривожно стежила за нами. Гортон не розтискав пальців, тож я поклала книжку йому на коліна. Він і не подумав її відштовхнути.

Я повернулася до своєї роботи. Кетрін поклала голову й руки на стіл і чекала, доки почула легкий шелест паперу, що знімався з книжки. Тоді вона тихенько підвелася й сіла поруч із кузеном.

Він тремтів, а обличчя його палало. Вся його грубість і похмура непривітність зникли без сліду. Спочатку він не наважувався вимовити й слова у відповідь на її запитальний погляд і тихе прохання.

— Скажи, що ти мене пробачив, Гортоне. Ну ж бо. Ти можеш зробити мене такою щасливою, просто вимовивши ці кілька слів.

Він щось пробурмотів, але я не розчула.

— І ти будеш моїм другом? — запитала Кетрін.

— Ні, ти все одно щодня соромитимешся мене, — відповів він. — І що краще мене пізнаватимеш, то більше соромитимешся. А я цього не витримаю.

— То ти не хочеш бути моїм другом? — запитала вона, солодко усміхаючись і підсуваючись ближче.

Більше я не почула жодного виразного слова. Але, коли знову озирнулася, побачила два такі сяйливі обличчя, схилені над сторінками прийнятої книжки, що не сумнівалася: мирну угоду було остаточно укладено з обох боків, і відтоді колишні вороги стали присяжними союзниками.

Вони так захопилися книжкою з розкішними малюнками та розмовами одне з одним, що й не помітили, як промайнув час, доки додому не повернувся Джозеф.

Старий аж остовпів, коли побачив Кетрін на лаві поруч із Гортоном — та ще й із рукою на його плечі. Але найбільше його вразило те, що хлопцю це, схоже, подобалося. Джозеф був у такому шоці, що вечором навіть не став сваритися. Про його обурення свідчили лише важкі зітхання, поки він урочисто розгортав на столі величезну Біблію й викладав на неї зім'яті гроші, зароблені за день.

Зрештою він крикнув Гортону: — Занеси це хазяїну, хлопче. І залишайся там. А я йду до своєї кімнати. Тут порядку більше немає, ніякої пристойності — треба звідси тікати й шукати собі інший прихисток.

— Ходімо, Кетрін, — сказала я. — Нам теж час «забиратися». Я вже закінчила прасувати. Готова?

— Ще й восьмої нема! — відповіла вона, неохоче підводячись. — Гортоне, я залишу цю книжку на камінній полиці, а завтра принесу ще кілька.

— Що з книжок залишите тут — те я сам занесу в хату, — сказав Джозеф. — Тільки не факт, що ви їх ще колись побачите. Робіть як знаєте!

Кеті пригрозила, що його власна книжкова полиця за це постраждає. Проходячи повз Гортон, вона усміхнулася й попрямувала нагору, наспівуючи пісеньку. Здається, на серці в неї було легше, ніж будь-коли відтоді, як вона сюди переїхала, — ну, хіба що на початку її знайомства з Лінтоном.

Їхня дружба швидко переросла в щось більше, хоча часом доводилося непросто. Гортон не міг миттєво стати вихованим джентльменом лише від одного бажання, а молода панночка зовсім не була взірцем терпіння. Проте обидва прагнули головного: він хотів кохання й поваги до себе, а вона — щоб її любили й цінували. Зрештою вони цього досягли.

Бачите, пане Локвуде, завоювати серце місіс Гіткліфф було б надто легко. Але тепер я навіть рада, що ви й не намагалися цього робити. Моє найзаповітніше бажання — поєднати їх шлюбом. У день їхнього весілля я нікому не заздритиму: в усій Англії не знайдеться щасливішої жінки за мене!

РОЗДІЛ XXXIII

Наступного вівторка Ерншо ще лишався вдома, бо не міг виконувати своїх звичних обов'язків. Я одразу зрозуміла, що втримати Кеті біля себе вже не вдасться. Вона вибігла в сад раніше за мене й застала свого кузена за легкою працею. Коли я

покликала їх снідати, виявилось, що вона вже умовила його викорчувати кущі чорної та червоної смородини й агрусу — щоб на їхньому місці посадити квіти з Гнізда дрозда.

Я жажнулася від такого швидкого погрому. Ті кущі чорної смородини були для Джозефа найдорожчим скарбом, і саме посеред них Кеті надумала влаштувати квітник!

— Що на це скаже господар, коли побачить? — накинулася я на них. — Як ти виправдовуватимешся за це самоправство? Біди не обберемо! А вам, пане Гортоне, мало б вистачити розуму не потурати її забаганкам!

— Вилетіло з голови, що то Джозефові кущі, — розгублено відповів Ерншо. — Але я візьму провину на себе.

Ми завжди обідали разом із паном Гіткліффом. Я виконувала за столом обов'язки господині: заварювала чай і нарізала їжу, тож була там необхідна. Зазвичай Кеті сиділа поруч зі мною, але цього дня непомітно підсунулася ближче до Гортонна. І я невдовзі побачила, що вона не збирається приховувати свою дружбу, так само як раніше не приховувала ворогування.

— Дивись, не говори зі своїм кузенком і не звертай на нього надто багато уваги, — прошепотіла я їй, коли ми заходили до кімнати. — Це неодмінно роздратує пана Гіткліффа, і він розлютиться на вас обох.

— Я і не збираюся, — відповіла вона.

А наступної ж миті підсунулася до нього й почала встромляти первоцвіти в його тарілку з кашею.

Гортон не наважувався заговорити до неї при господареві, ледве смів підвести на неї очі. А вона все дражнила його, аж поки двічі не довела до того, що він мало не розсміявся. Я насупилася, і тоді Кеті глянула на господаря. Він же був заклопотаний думками про щось зовсім інше, а не своєю компанією. На мить вона посерйознішала й почала пильно розглядати його. Потім знову повернулася до Гортоні й узялася за свої пустощі. Нарешті Гортон тихо хихикнув.

Містер Гіткліфф здригнувся й швидко обвів поглядом наші обличчя. Кеті зустріла його погляд своїм звичним зухвалим виразом, який він так ненавидів.

— Добре, що мені звідси до тебе не дотягтися, — вигукнув він. — Чого ти витріщився на мене своїми злими очима? Опустити погляд! І більше не нагадувай мені про своє існування. Я ж думав, що відучив тебе сміятися.

— Це я, — пробурмотів Гортон.

— Що ти сказав? — різко перепитав господар.

Гортон утупився в тарілку й промовчав.

Гіткліфф подивився на нього ще хвилину, а тоді мовчки взявся до їжі та своїх роздумів. Ми вже майже закінчили снідати. Молоді люди розсілася подалі одне від одного, тож я сподівалася, що все минулося спокійно. Але тут у дверях з'явився Джозеф. Тремтяча губа й шалені очі видавали, що уже знає про долю його кущів. Мабуть, він ще до того, як оглянув сад, побачив там Кеті та її кузена, бо, ворушаючи щелепами, наче корова, що пережовує жуйку, і через це ледве вимовляючи слова, почав:

— Мені треба забрати свою платню, і я піду! Я ж бо мав на думці тут і померти, де шістдесят років прослужив. Я думав перетягти свої книжки на горище, та й усі свої дрібнички, а їм залишити кухню собі — задля спокою. Важко було віддати власне вогнище, але я думав, що зможу це пережити! А тепер вона забрала в мене ще й садок, і, хай мене чорти візьмуть, господарю, я цього не стерплю! Можете схилитися під ярмом, коли хочете, — я до такого не звик! А старому чоловікові нелегко звикнути до нового тягара. Я краще зароблятиму собі на хліб та кухоль пива працюючи на прокладанні доріг!

— Ну, годі, дурню! — перебив його Гіткліфф. — Кажі коротше! На що ти скаржишся? Я не втручатимусь у сварки між тобою та Неллі. Вона може хоч у вугільну яму тебе запхати — мені байдуже.

— То не Неллі! — відповів Джозеф. — Я б через Неллі й не зрушив із місця — гидка вона, безсоромна негідниця. Слава Богу, душу вона нікому не зіпсує! Хоч би якою красунею була, на неї можна було б дивитися, не кліпаючи. Але це та безсоромна, безпутна дівка причарувала нашого хлопця своїми нахабними очима та зухвалою поведінкою, аж поки... Ні! Серце моє цього не витримує! Він забув усе, що я для нього зробив і як його виростив, а сам узяв та й вирвав цілий ряд найкращих кущів смородини в саду!

На цих словах він уже не стримав сліз і голосно заголосив, зовсім утративши самовладання від усвідомлення тяжкої кривди, невдячності Ерншо та небезпечного стану, в якому той опинився.

— Цей дурень п'яний? — запитав містер Гіткліфф.
— Гортоне, це на тебе він скаржиться?

— Я викопав два чи три кущі, — відповів юнак, — але збираюся посадити їх назад.

— А навіщо ти їх викопав? — запитав господар.

Кетрін мудро прикусила язика.

— Ми хотіли посадити там квіти, — вигукнула вона. — Це все моя провина, бо саме я попросила його це зробити.

— А хто, до біса, дозволив тобі чіпати тут хоч одну гілку? — вражено запитав її свекор. — І хто наказав тобі слухатися її? — додав він, обертаючись до Гортонна.

Той не знайшов слів. За нього відповіла кузина:

— Вам шкода для мене кількох ярдів землі, щоб я могла прикрасити їх, коли ви забрали всю мою землю!

— Твою землю, нахабна дівко? У тебе ніколи не було ніякої землі, — відповів Гіткліфф.

— І мої гроші, — вела далі вона, не відводячи від нього сердитого погляду й водночас відкушуючи шматочок хлібної скоринки, що залишився від її сніданку.

— Замокни! — вигукнув він. — Доїдай і геть звідси!

— І землю Гортонна, і його гроші, — безрозсудно провадила дівчина. — Тепер ми з Гортонном друзі, і я розповім йому все про вас!

Господар на мить наче втратив дар мови. Він зблід і підвівся, не зводячи з неї погляду, сповненого смертельної ненависті.

— Якщо ви мене вдарите, Гортон ударить вас, — сказала Кетрін. — Тож вам краще сісти.

— Якщо Гортон не вижене тебе з кімнати, я так його відлупцюю, що він до пекла полетить! — grimнув Гіткліфф. — Клята відьмо! Ти ще смієш підбурювати його проти мене? Забирайте її! Чуєте? Витягніть її на кухню! Я вб'ю її, Еллен Дін, якщо ти ще раз дозволиш їй потрапити мені на очі!

Гортон тихо спробував переконати її піти.

— Витягни її звідси! — люто крикнув Гіткліфф. — Ти ще стоятимеш і розмовлятимеш? — Він підійшов, щоб власноруч виконати свій наказ.

— Він більше не слухатиметься вас, лихий чоловіче, — сказала Кетрін. — І скоро ненавидітиме вас так само, як я.

— Цить! Цить! — докірливо пробурмотів юнак. — Я не дозволю тобі так із ним говорити. Годі.

— Але ж ви не дозволите йому мене вдарити? — вигукнула вона.

— Ходімо, — наполегливо прошепотів він.

Та було вже пізно: Гіткліфф схопив її.

— А тепер ти забирайся! — сказав він Ерншо. — Проклята відьмо! Цього разу ти вивела мене з себе, коли я вже не міг цього стерпіти. І я змушу тебе каятися в цьому все життя!

Він тримав її за волосся. Гортон спробував визволити її, благаючи Гіткліффа не завдавати їй болю. Чорні очі Гіткліффа спалахнули. Здавалося, він ладен розірвати Кетрін на шматки. Я вже зібралася кинутися їй на допомогу, коли раптом його пальці послабили хватку. Він пильно вдивився їй в обличчя. Потім провів долонею по очах, на

мить завмер, ніби намагаючись опанувати себе, і, знову звернувшись до Кетрін сказав:

— Ти мусиш навчитися не доводити мене до сказу, інакше якось я справді тебе вб'ю! Іди з місіс Дін і тримайся біля неї. Свою зухвалість можеш спрямовувати лише на неї. А щодо Гортон Ерншо — якщо я побачу, що він тебе слухає, то вижену його шукати собі шматок хліба там, де знайде! Через твою любов він стане вигнанцем і жебраком. Неллі, забери її. А тепер усі залиште мене! Залиште мене!

Я вивела свою молоду панночку з кімнати. Вона була надто рада, що врятувалася, щоб опиратися. Інший пішов за нами, а містер Гіткліфф залишався сам до обіду. Я радила Кетрін обідати нагорі, але щойно він помітив її порожнє місце, то послав мене покликати її. Він не сказав нам жодного слова, майже нічого не їв, а відразу після обіду вийшов, давши зрозуміти, що до вечора не повернеться.

За його відсутності двоє нових друзів освоїлися в будинку. Я почула, як Гортон суворо зупинив кузину, коли вона хотіла розповісти йому про поведінку її свекра щодо його батька. Він сказав, що не потерпить жодного слова проти господаря. Навіть якби той був самим дияволом, це нічого не змінювало б: Гортон усе одно стояв би за нього горою. І він волів би, щоб Кетрін лаяла самого його, як раніше, ніж почала говорити щось проти пана Гіткліффа. Кетрін це роздратувало, але він знайшов спосіб змусити її замовкнути, запитавши, чи сподобалося б їй, якби він погано говорив про її батька.

Тоді вона зрозуміла, що Ерншо сприймає честь господаря як власну і прив'язаний до нього узами, сильнішими за будь-які доводи розуму, —

ланцюгами, викуваними звичкою, які було б жорстоко намагатися розірвати. Відтоді вона уникала будь-яких скарг чи проявів неприязні до Гіткліффа. Вона зізналася мені, що шкодує, що намагалася посіяти ворожнечу між ним і Гортоном. Справді, відтоді, наскільки я знаю, вона жодного разу не сказала при Гортоні й слова проти свого гнобителя.

Коли ця невелика суперечка скінчилася, вони знову помирилися й узялися кожен до своєї справи: один — до навчання, друга — до викладання. Коли я закінчила роботу, то прийшла посидіти з ними. Мені було так спокійно й затишно спостерігати за ними, що я й не помітила, як сплинув час. Ви ж знаєте, вони обоє певною мірою здавалися мені моїми дітьми. Одним я давно пишалася, а тепер була впевнена, що й другий принесе мені не менше радості. Його чесна, тепла й тямуща натура швидко скидала із себе хмари невігластва та приниження, серед яких він виріс, а щирі похвали Кетрін лише заохочували його працювати старанніше. Разом із проясненням його розуму змінювалися й риси обличчя: вони ставали жвавішими, а весь його вигляд набував сили та шляхетності. Мені важко було повірити, що це та сама людина, яку я побачила того дня, коли знайшла свою маленьку панночку в Буремному перевалі після її походу до Скель.

Поки я милувалася ними, а вони працювали, почало сутеніти, і разом із сутінками повернувся господар. Він з'явився зовсім несподівано, зайшовши через парадні двері, й устиг добре роздивитися нас усіх трьох, перш ніж ми підняли голови й помітили його. «Ну що ж, — подумала я, — годі й уявити приємнішої та безневиннішої картини. Було б справжньою ганьбою сварити їх». Червоне світло

від вогню освітлювало дві їхні голови та обличчя, сповнені палкого дитячого зацікавлення. Хоч йому було двадцять три, а їй вісімнадцять, обоє мали стільки нового пізнати й відчутти, вони ще не мали того життєвого досвіду й спокійного цинізму, які приходять із віком.

Вони разом підняли очі й зустрілися поглядом із Гіткліффом. Можливо, ви не помічали, що в обох однакові очі — очі Кетрін Ерншо. Нинішня Кетрін нічим більше на неї не схожа, хіба що широким чолом та трохи вигнутими ніздрями, через які вона, хоч-не-хоч, здається зарозумілою. У Гортонна ця схожість набагато сильніша. Вона й раніше вражала, а тепер кидалася в вічі ще більше: його почуття загострилися, а розум прокинувся й запрацював із незвичною силою.

Думаю, саме ця схожість обеззброїла Гіткліффа. Він схвильовано рушив до каміна, але, поглянувши на хлопця, миттю взяв себе в руки. Точніше, його почуття нікуди не поділося, лише змінилося. Він забрав книжку з рук Гортонна, заглянув у розгорнуту сторінку й віддав назад. Не мовивши ані слова, він лише жестом наказав Кетрін вийти. Гортонна одразу пішов слідом за нею. Я теж зібралася вийти, але він звелів мені лишитися.

— Сумний же фінал, чи не так? — зауважив він, трохи помовчавши й обміркувавши щойно побачене. — Абсурдне завершення всіх моїх шалених зусиль? Я запасуюся ломачами й кирками, щоб зруйнувати обидва будинки, привчаю себе працювати, мов Геркулес, а коли все готово й усе в моїй владі, раптом виявляється, що в мене зникло навіть бажання зняти черепицю бодай з одного даху! Мої давні вороги мене не перемогли. Час би вже помститися їхнім дітям, і ніхто б слова не сказав. Але навіщо? Руку піднімати ліньки, і

здавати удару теж. Виглядає так, ніби я робив усе це заради якоїсь високої моралі. Та де там! Мені просто байдуже, я більше не вмію радіти чужому руйнуванню, а робити це без жодного сенсу — нудно.

Неллі, насувається якась дивна зміна. Я її відчуваю. Мені байдуже до всього повсякденного, я вічно забуваю поїсти чи попиту. Ті двоє, що щойно вийшли, — єдині, хто видається мені живими й справжніми. І від одного погляду на них мені нестерпно боляче. Про неї я говорити не буду й думати не хочу. Хочу лише одного: щоб вона зникла з очей, бо від її присутності дах іде. Він діє інакше. І все ж, якби можна було не здатися божевільним, я б із задоволенням більше ніколи його не бачив. Ти певно подумаєш, що я вже з глузду з'їхав, — посміхнувся він кутиками губ, — якщо я почну переповідати тобі всі ті тисячі спогадів, що він у мені будить. Але ти нікому про це не проговоришся. Мій розум так довго був замкнений сам у собі, що зрештою стає спокусливо випустити його назовні, довірити комусь свої думки.

Ще п'ять хвилин тому Гортон здавався мені втіленням моєї юності, а не живою людиною. Я відчував до нього стільки всього водночас, що говорити з ним розважливо й тверезо було просто неможливо. Передусім його разюча схожість із Кетрін моторошно пов'язує його з нею. Щоправда, те, що, як ти можеш подумати, найбільше захоплює мою уяву, насправді має найменшу силу. Бо що для мене не пов'язане з нею? Що не нагадує про неї? Я не можу поглянути навіть на цю підлогу, щоб не побачити її риси, складені з кам'яних плит! У кожній хмарі, у кожному дереві — вночі вона наповнює повітря, удень її образ вихоплюється з кожної речі, яку я бачу, — я всюди оточений її подобою! Найзвичайнісінькі обличчя чоловіків і жінок — навіть моє власне обличчя —

насміхаються з мене своєю схожістю з нею. Весь світ — це моторошна збірка доказів того, що вона існувала і що я її втратив! А Гортон... його обличчя було примарою моєї безсмертної любові, моїх відчайдушних намагань відстояти своє право, мого приниження, моєї гордості, мого щастя і моєї муки...

Може, казати тобі все це — чисте божевілья. Але тепер ти розумієш: хоч я й не хочу весь час бути сам, його компанія не рятує, а лише ятрить мої муки. І це частково пояснює, чому мені байдуже, що там між ним і його кузиною. Я вже просто не маю сили за ними стежити.

— Але що ви маєте на увазі під «зміною», пане Гіткліфф? — стривожено спитала я. Звісно, божевільним він не був і вмирати начебто не збирався — сили в ньому було вдосталь. Що ж до його вдачі... він і змалку любив плекати похмурі дивацтва. Може, він і був схиблений на своїй померлій коханій, але в решті речей міркував цілком розсудливо — нічим не гірше за мене.

— Я не знатиму цього, доки вона не настане, — відповів він. — Зараз я лише наполовину її усвідомлюю.

— Ви ж не почуваетесь хворим? — запитала я.

— Ні, Неллі, не відчуваюся, — відповів він.

— Тоді ви не боїтеся смерті? — вела я далі.

— Боюся? Ні, — відповів він. — Я її ні не боюся, ні не передчуваю, ні на неї не сподіваюся. Чого б це? З моїм здоров'ям, спокійним життям і безпечною роботою я проживу ще дуже довго — аж поки не посивію. І все ж витримати це більше неможливо! Мені доводиться нагадувати собі про кожен подих, майже про кожен удар серця. Життя перетворилося на розтягування тугої пружини: усе, що не стосується моєї єдиної нав'язливої ідеї, я роблю з

останніх сил. Навіть бачу довкола щось лише тоді, коли це пов'язано з нею. У мене лишилося одне-єдине бажання, якому підпорядковане все моє єство. Я так довго й невідступно ним живу, що воно ось-ось здійсниться — воно поглинуло мене без залишку. Ці зізнання не дали мені полегшення, зате тепер вам зрозумілі мої перепади настрою. Боже... Як же я втомився від цієї боротьби, скоріше б усе скінчилося!

Він ходив туди-сюди по кімнаті, бурмочучи собі під ніс жахливі речі, і я вже починала вірити — так само, як і Джозеф, — що його совість перетворила серце на справжнє пекло. Мене дуже лякало, чим усе це скінчиться. Хоча раніше він ніколи не показував своїх почуттів навіть поглядом, я не сумнівалася: це його звичний стан. Він і сам про це казав, хоча зовні ніхто б і не здогадався, що в нього на душі. Ви ж і самі нічого не помітили, коли побачили його, пане Локвуде. І в той період він залишався таким самим — хіба що ще більше уникав людей і майже зовсім перестав розмовляти.

РОЗДІЛ XXXIV

Кілька днів після того вечора містер Гіткліфф уникав зустрічей з нами за столом, хоча й не наважувався прямо вигнати Гортон та Кеті. Він не хотів цілковито підкорятися власним почуттям, тому волів просто не з'являтися. Здавалося, йому цілком вистачало їжі раз на добу.

Якось уночі, коли всі вже лягли спати, я почула, як він спустився вниз і вийшов через парадні двері. Більше я не чула, щоб він повертався, а вранці виявилось, що його досі немає. Тоді був квітень: погода стояла лагідна й тепла, трава зеленіла так, як

тільки могла за дощів і сонця, а дві низенькі яблуні біля південної стіни рясно цвіли.

Після сніданку Кетрін наполягла, щоб я винесла стілець і сіла зі своєю роботою під ялинами в кінці будинку. А Гортон, який уже цілком оговтався після нещасного випадку, вона вмовила перекопати й упорядкувати її маленький садок, який через скарги Джозефа перенесли в цей куток.

Я насолоджувалася весняними пахощами й м'якою блакиттю над головою, коли моя юна панна, що побігла до воріт нарвати корінців первоцвіту для клумби, повернулася лише з половиною того, по що вирушила, і повідомила нам, що містер Гіткліфф іде додому.

— І він заговорив до мене, — додала вона, спантеличено дивлячись перед собою.

— Що він сказав? — запитав Гортон.

— Наказав мені забиратися звідси якомога швидше, — відповіла вона. — Але він мав такий незвичний вигляд, що я на мить зупинилася й почала на нього дивитися.

— Який саме? — поцікавився він.

— Ну... майже веселий і задоволений. Ні, не просто майже — він був дуже схвилюваний, якийсь дикий і щасливий! — відповіла вона.

— Отже, нічні прогулянки його розважають, — зауважила я, удаючи байдужість. Насправді ж я була не менш здивована, ніж вона, і хотіла переконатися, чи справді все так, як вона розповідає. Бо побачити господаря веселим — не те, що траплялося щодня.

Я вигадала привід зайти до будинку. Гіткліфф стояв біля відчинених дверей. Він був блідий і тремтів, але в його очах, безперечно, світився якийсь дивний, радісний блиск, що цілком змінював вираз його обличчя.

— Чи будете снідати? — запитала я. — Ви, мабуть, зголодніли, якщо всю ніч блукали!

Мені хотілося дізнатися, де він був, але я не наважилася запитати прямо.

— Ні, я не голодний, — відповів він, відвертаючи голову й говорячи з певною зневагою, ніби здогадався, що я намагаюся вивідати причину його гарного настрою.

Я розгубилася. Не знала, чи не слухна це нагода дати йому невелику пораду.

— Не думаю, що правильно блукати надворі замість того, щоб лежати в ліжку, — зауважила я. — Принаймні тепер, у таку вологу пору, це нерозумно. Мабуть, ви застудитеся або вас схопить гарячка. Вам і зараз щось недобре!

— Нічого такого, чого я не зміг би витримати, — відповів він. — І я з найбільшим задоволенням терпітиму це, якщо ви залишите мене самого. Ідіть і не докучайте мені.

Я послухалася. Проходячи повз нього, я помітила, що він дихав так само часто, як кішка.

«Так, — подумала я, — схоже, він занедужає. Не можу збагнути, що він робив цієї ночі».

Опівдні він сів із нами обідати й прийняв із моїх рук тарілку, щедро накладену їжею, ніби збирався надолужити попереднє голодування.

— Ні застуди, ні гарячки в мене немає, Неллі, — зауважив він, натякаючи на мої ранкові слова. — І я готовий віддати належне їжі, яку ви мені подаєте.

Він узяв ніж і виделку й уже збирався їсти, коли бажання раптом, здавалося, згасло. Він поклав прибори на стіл, нетерпляче глянуv у бік вікна, а тоді підвівся й вийшов.

Ми бачили, як він ходив туди й сюди садом, поки ми закінчували обід, і Ерншо сказав, що піде запитати, чому той не хоче їсти. Він подумав, що ми чимось його засмутили.

— Ну що, він іде? — вигукнула Кетрін, коли її кузен повернувся.

— Ні, — відповів він. — Але він не сердиться. Навпаки, здавався надзвичайно задоволеним. Просто я двічі заговорив до нього й цим його роздратував, а тоді він наказав мені йти до вас. Дивувався, навіщо мені взагалі потрібна чиясь компанія.

Я поставила його тарілку на плиту, щоб їжа не охолола. А через годину чи дві він знову зайшов до кімнати, коли там уже нікого не було. Він анітрохи не заспокоївся. На його обличчі під чорними бровами й далі застигав той неприродний — так, саме неприродний — вираз радості. Та сама безкровна блідість. Час від часу він оголював зуби, немов у подібі усмішки. Все його тіло здригалось, але не так, як тремтять від холоду чи слабкості. Воно вібрувало, мов тугу натягнута струна: це було радше сильне внутрішнє тремтіння, ніж звичайна дрож.

«Треба запитати, що сталося, — подумала я. — А хто ж іще може це зробити?»

І вигукнула:

— Ви почули якусь добру новину, містере Гіткліфф? Ви виглядаєте надзвичайно збудженим.

— Звідки б до мене могли прийти добрі новини? — відповів він. — Я збуджений від голоду. І, здається, мені навіть не дозволено їсти.

— Ваш обід тут, — заперечила я. — Чому ж ви його не їсте?

— Тепер уже не хочу, — поспіхом пробурмотів він.
— Почекаю до вечері. І, Неллі, раз і назавжди прошу вас: тримайте Гортон та інших подалі від мене. Я не хочу, щоб мене хтось турбував. Я хочу, щоб цей будинок був тільки для мене.

— Чи є якась нова причина для такого усамітнення?
— запитала я. — Скажіть, чому ви поводитесь так дивно, містере Гіткліфф? Де ви були минулої ночі? Я питаю не з цікавості, а...

— Саме з цікавості ви й питаєте, — перебив він мене зі сміхом. — Але я відповім. Минулої ночі я стояв на порозі пекла. Сьогодні ж я вже бачу своє небо. Я дивлюся просто на нього — нас відділяє ледь не три фути! А тепер вам краще піти. Якщо не будете нишпорити, не побачите й не почувете нічого, що могло б вас налякати.

Підмівши камін і витерши стіл, я пішла, ще більше спантеличена, ніж раніше.

Того дня він більше не виходив із будинку, і ніхто не турбував його. Аж о восьмій вечора я вирішила, що,

хоч мене ніхто й не кликав, буде правильно принести йому свічку та вечерю.

Він стояв, спершись до підвіконня відчиненого вікна, але надвір не дивився: обличчя його було повернуте до темряви кімнати. Вогонь у каміні давно згас і перетворився на попіл. Кімната наповнилася вологим, лагідним повітрям. Навкруги було так тихо, що можна було почути не лише дзюрчання струмка в Гіммертоні, а й те, як вода хлюпотіла та вирувала між камінцями й перекочувалася через великі брили, які не могла накрити.

Побачивши згаслий камін, я невдоволено зітхнула й почала одне за одним зачиняти вікна, аж поки дійшла до його.

— Мені й це зачинити? — запитала я, щоб привернути його увагу, бо він навіть не ворухнувся.

Світло впало на його обличчя, коли я заговорила. О, пане Локвуде, не можу передати, як я перелякалася, лише на мить побачивши його! Ті глибокі чорні очі! Та усмішка й моторошна блідість! Мені здалося, що переді мною не містер Гіткліфф, а якийсь гоблін. Від страху я нахилила свічку до стіни, і вона згасла, залишивши мене в темряві.

— Так, зачиніть, — відповів він своїм звичним голосом. — Ну й незграбність! Навіщо ви тримали свічку горизонтально? Швидше, принесіть іншу.

Я поспішила геть, охоплена безглуздим страхом, і сказала Джозефу:

— Господар просить вас принести йому світло та розпалити камін.

Я не наважувалася сама знову зайти до кімнати.

Джозеф набрав жару в совок і пішов до господаря, але майже відразу повернувся, тримаючи в другій руці тацю з вечерею. Він пояснив, що містер Гіткліфф збирається лягати спати й до ранку нічого їсти не хоче. Ми почули, як він одразу піднявся сходами. Проте до своєї звичайної спальні він не пішов, а звернув до кімнати з ліжком за панеллю. Вікно там, як я вже згадувала, було досить широке, щоб через нього могла пролізти людина. Мені спало на думку, що він знову замислив опівнічну втечу, про яку волів би, щоб ми нічого не знали.

«Невже він упир чи вампір?» — подумала я. Я читала про таких моторошних, утілених у людську подобу демонів. А потім почала розмірковувати про те, як доглядала його в дитинстві, як бачила, що він виростав, як супроводжувала його майже протягом усього життя. Яка то дурість — отак піддаватися страху!

«Але звідки він узявся, це маленьке чорне створіння, якого добрий чоловік прихистив собі на лихо?» — пробурмотіла Забобонність, коли я вже занурювалася в безпам'ятство.

Напівсонна, я почала виснажувати себе фантазіями про те, хто міг бути його батьками. Знову й знову прокручувала в голові свої денні роздуми, простежуючи його життя, щоразу додаючи до нього якісь похмурі вигадки. Нарешті я уявила його смерть і похорон. Із усього того сну пам'ятаю лише, як страшенно дратувалася через те, що мені доручили скласти напис на його могильному пам'ятнику, і радилася щодо цього із церковним сторожем. Оскільки прізвища він не мав, а точного віку його ми не знали, нам довелося обмежитися одним-єдиним словом: «Гіткліфф». Так воно й

сталось. Справді сталося. Якщо зайдете на церковний цвинтар, то на його надгробку прочитаєте лише це ім'я та дату смерті.

Світанок повернув мене до здорового глузду. Я встала й, щойно стало достатньо світло, вийшла в сад, щоб перевірити, чи не залишилося під його вікном слідів. Жодних слідів не було.

«Він залишався вдома, — подумала я, — і сьогодні з ним усе буде гаразд».

Я приготувала сніданок для всіх, як завжди, але сказала Гортону й Кетрін поснідати до того, як господар спуститься, бо він довго спав. Вони воліли їсти надворі, під деревами, тож я поставила для них невеликий столик.

Коли я знову зайшла до будинку, містер Гіткліфф уже був унизу. Він із Джозефом розмовляв про якісь господарські справи. Він чітко й докладно пояснював, що треба зробити, але говорив швидко, раз у раз відвертав голову вбік і мав той самий збуджений вираз обличчя, тільки тепер він став ще помітнішим.

Коли Джозеф вийшов із кімнати, містер Гіткліфф сів на своє звичне місце, а я поставила перед ним чашку кави. Він посунув її до себе, потім поклав руки на стіл і втупився в протилежну стіну. Мені здалося, ніби він розглядав якусь певну її ділянку, водячи по ній поглядом угору-вниз. Очі його блищали й неспокійно бігали, а зацікавлення було таким сильним, що він раз по раз затримував подих майже на пів хвилини.

— Ну ж бо, — вигукнула я, підсовуючи хліб просто до його руки, — їжте й пийте, поки все гаряче. Воно вже майже годину на вас чекає.

Він не звернув на мене жодної уваги, але усміхнувся. Я воліла б побачити, як він скрегоче зубами, аніж так усміхається.

— Містере Гіткліфф! Господарю! — вигукнула я.
— Заради Бога, не дивіться так, наче бачите якийсь потойбічне видиво.

— Заради Бога, не кричіть так голосно, — відповів він. — Оберніться й скажіть мені: ми тут самі?

— Звичайно, — відповіла я. — Звичайно, самі.

Та все ж мимоволі озирнулася, ніби сама не була цілком у цьому впевнена. Одним рухом руки він звільнив місце серед посуду на столі й нахилився вперед, щоб зручніше дивитися.

Тепер я зрозуміла, що він дивиться не на стіну. Коли я дивилася на нього, здавалося, ніби він вдивляється в щось на відстані двох кроків од себе. І що б то не було, воно, здавалося, водночас завдавало йому невимовної насолоди й невимовного болю. Принаймні саме це можна було прочитати в його обличчі — змученому й водночас захопленому. Уявний предмет не стояв нерухомо: його очі невтомно стежили за ним і навіть під час розмови зі мною не могли відвести погляду. Я марно нагадувала йому, що він уже надто довго нічого не їв. Якщо він намагався на моє прохання щось узяти, якщо простягав руку до шматка хліба, пальці стискалися ще до того, як він до нього дотягувався, і так і залишалися на столі, наче він забував, навіщо простягнув руку.

Я сиділа, терпляче намагаючись відвернути його поглинуту якоюсь думкою увагу від цього нав'язливого видива. Нарешті він підвівся й роздратовано запитав, чом би мені не дозволити

йому їсти тоді, коли він захоче. Додав, що наступного разу мені зовсім не обов'язково чекати на нього: я можу просто поставити їжу на стіл і піти.

Сказавши це, він вийшов із будинку, поволі пройшов садовою стежкою й зник за воротами.

Години тривожно тягнулися. Настав іще один вечір. Я не лягала спати допізна, а коли нарешті лягла, не могла заснути. Він повернувся після півночі й, замість того щоб піти до спальні, зачинився в кімнаті вниз. Я прислухалася, крутилася з боку на бік і зрештою встала, одяглася та спустилася вниз.

Я чула кроки пана Гіткліффа — він неспокійно ходив кімнатою туди й сюди. Часто тишу порушував його глибокий вдих, схожий на стогін. Він також бурмотів уривки фраз. Єдине слово, яке я змогла розібрати, було ім'я Кетрін, до якого він додавав якесь шалене пестливе слово або слово, що виражало страждання. Він говорив так, ніби звертався до людини, яка була поруч: тихо, серйозно, вихоплюючи слова з самої глибини душі.

Я не наважилася просто зайти до кімнати, але хотіла відволікти його від цих думок, тому заходила біля кухонного вогню: поворошила жар і почала згрібати попіл. Це вивело його з кімнати швидше, ніж я очікувала. Він одразу відчинив двері й сказав:

— Неллі, ідіть сюди. Уже ранок? Бери свічку і заходьте.

— Четверта година, — відповіла я. — Вам потрібна свічка, щоб піднятися нагору. Ви могли б запалити її біля цього вогню.

— Ні, я не хочу нагору, — сказав він. — Заходьте, розпаліть мені вогонь і зробіть усе, що треба в цій кімнаті.

— Спочатку треба роздмухати вугілля, щоб воно розжарилося, а тоді вже можна буде перенести жар, — відповіла я, взявши стілець і міхи.

А тим часом він ходив туди й сюди, майже втрачаючи розум від неспокою. Важкі зітхання зривалися одне за одним так часто, що між ними майже не залишалося часу на звичайний вдих.

— Коли розвидніється, я пошлю по Гріна, — сказав він. — Хочу зробити через нього деякі юридичні справи, поки ще можу думати про такі речі й поки здатен діяти спокійно. Я досі не склав заповіту й не знаю, як розпорядитися своїм майном. Хотів би я просто знищити його.

— Не кажіть так, містере Гіткліфф, — втрутилася я. — Відкладіть поки що заповіт. Вам іще доведеться дожити до того дня, коли ви пошкодуєте про всі свої кривди! Я ніколи не думала, що ваші нерви можуть так розладнатися. А тепер вони й справді в жахливому стані, причому майже цілком через вашу власну провину. Те, як ви провели ці останні три дні, могло б звалити навіть титана. Їжте хоч трохи й відпочиньте. Вам досить глянути на себе в дзеркало, щоб зрозуміти, наскільки вам потрібні і їжа, і сон. Щоки запали, а очі налилися кров'ю, наче ви голодуєте й осліпли від недосипання.

— Я не винний, що я не можу ані їсти, ані відпочивати, — відповів він. — Запевняю вас, я роблю це не навмисне. Щойно з'явиться сила — і поїм, і перепочину. Але це все одно що сказати людині, яка борсається у воді за крок від берегу:

«Ану перепочинь!» Спершу треба дістатися суші. Та й годі про цього Гріна. А щодо каяття — я нікого не скривдив і ні про що не шкодую. Я шалено щасливий, і водночас мені цього замало. Моя душа переповнена блаженством: воно виснажує моє тіло, але й самій душі його не вистачає.

— Щасливий, пане? — вигукнула я. — Дивне ж це щастя! Якби ви вислухали мене без злості, я б підказала вам, як стати насправді щасливішим.

— Яку саме? — запитав він. — Кажіть.

— Ви знаєте, пане Гіткліфф, — сказала я, — що від тринадцяти років ви жили егоїстично й не похристиянськи. І, мабуть, за весь цей час Біблія майже не потрапляла вам до рук. Ви напевно забули, що в ній написано, та й тепер можете не мати сили шукати її. То невже вам зашкодить послати по когось — по священника будь-якої конфесії, байдуже якої, — щоб він пояснив вам її зміст і показав, наскільки далеко ви відійшли від її заповідей? А також пояснив, наскільки негідні ви будете її небесного царства, якщо перед смертю не змінитесь?

— Я радше вдячний вам, ніж сердитий, Неллі, — сказав він, — бо ви нагадали мені, як я хочу, щоб мене поховали. Мене треба віднести на цвинтар увечері. Ви й Гортон можете, якщо бажаєте, піти зі мною. І неодмінно простежте, щоб церковний сторож виконав мої розпорядження щодо двох трун! Священника кликати не треба, та й говорити наді мною нічого не потрібно. Кажу вам: я майже досягнув *свого* неба. А чуже небо для мене зовсім нічого не варте, і я його не прагну.

— А якщо ви й далі вперто голодуватимете, помрете від цього, а вам відмовлять у похованні на

церковному цвинтарі? — запитала я, вражена його безбожною байдужістю. — Вам це сподобається?

— Цього не станеться, — відповів він. — А якщо станеться, ви повинні будете потайки перенести мене звідти. Якщо ж не зробите цього, вам доведеться переконатися, що мертві не зникають безслідно!

Щойно він почув, як інші мешканці будинку прокинулися, то пішов до свого лігва, і я з полегшенням перевела подих. Але по обіді, коли Джозеф і Гортон були зайняті роботою, він знову зайшов на кухню і, з диким поглядом, наказав мені піти й посидіти з ним у кімнаті: йому потрібен був хтось поруч. Я відмовилася, прямо сказавши, що його дивні слова й поведінка мене лякають і в мене немає ні духу, ні бажання залишатися з ним наодинці.

— Гадаю, ви вважаєте мене нечистим духом, якимось створінням, надто жахливим, щоб жити під пристойним дахом, — сказав він зі своїм похмурим сміхом.

Потім він обернувся до Кетрін, яка була тут і, коли він наблизився, сховалася за моєю спиною, та додав:

— А ти підеш, Кеті? Я тебе не скривджу. Ні! Для тебе я зробився гіршим за самого диявола. Ну що ж, є *одна* людина, яка не відсахнеться від мого товариства! Боже мій! Вона безжальна. О, до біса! Цього вже не витримати людській плоті й крові — навіть моїй.

Більше він нічиєї компанії не шукав. Коли звечоріло, він пішов до своєї кімнати. Усю ніч і далеко за ранок ми чули, як він стогнав і щось бурмотів сам до себе.

Гортон хотів увійти до нього, але я наказала йому покликати пана Кеннета, щоб той оглянув господаря. Коли лікар прийшов, я попросила дозволу зайти й спробувала відчинити двері, але вони були замкнені. Гіткліфф послав нас до біса. Він почувався краще й хотів, щоб його залишили самого, тож лікар пішов.

Наступний вечір видався дуже дощовим. Насправді до самого світанку лило як із відра. Вранці, коли я обходила будинок, то побачила, що вікно кімнати господаря навстіж відчинене, а дощ безперешкодно заливає кімнату. «Він не може лежати в ліжку, — подумала я. — Така злива промочила б його наскрізь. Отже, він або встав, або вийшов із дому. Але більше я не вагатимусь — піду й подивлюся».

Мені вдалося відчинити двері іншим ключем. Я кинулася до ліжка. Містер Гіткліфф був там — лежав на спині. Його очі зустріли мене таким гострим і лютим поглядом, що я здригнулась. А тоді він, здавалося, усміхнувся.

Я не могла повірити, що він мертвий. Але його обличчя та шия були мокрі від дощу, постіль наскрізь промочла, а сам він лежав цілковито нерухомо. Віконна стулка, хитаючись туди й сюди, зачепила руку, що лежала на підвіконні. З роздертої шкіри не виступала кров. Коли я торкнулася руки пальцями, сумнівів уже не залишилося: він був мертвий і вже заляк.

Я зачинила вікно на засув. Відкинула з його чола довге чорне волосся й спробувала заплющити йому очі — якщо це було можливо, приховати той моторошний, майже живий погляд тріумфу, перш ніж його побачить хтось інший. Але очі не заплющувалися. Здавалося, вони глузують із моїх

спроб. І розтулені губи з гострими білими зубами, здавалося, теж глузливо всміхалися!

Охоплена черговим нападом боягузтва, я покликала Джозефа. Джозеф човгав сходами, бурмотів щось собі під ніс, але навідріз відмовився мати з ним справу.

— Диявол забрав його душу, — вигукнув він, — то нехай уже й труп собі забирає, мені байдуже! Еге ж! Який же грішник! Навіть перед смертю скалиться!

Старий грішник сам зареготав, насміхаючись із небіжчика. Я подумала, що він зараз почне витанцьовувати навколо ліжка. Але раптом Джозеф опанував себе, упав на коліна, підняв руки до неба й подякував Богові за те, що законному господареві та давньому роду нарешті повернуто їхні права.

Страшна подія приголомшила мене, і пам'ять мимоволі повернулася до минулих часів, сповнених важкого суму. Але бідолашний Гортон, якого було скривджено найбільше, — лише він посправжньому тяжко переживав цю смерть. Він усю ніч просидів біля тіла, гірко плачучи. Він стискав його руку й цілував те насмішкувате, жорстоке обличчя, на яке всі інші боялися навіть дивитися. Він оплакував його з тією сильною скорботою, яка природно народжується у великодушному серці, навіть якщо воно тверде, мов загартована сталь.

Містер Кеннет не міг визначити, від якої саме хвороби помер господар. Я приховала той факт, що він чотири дні нічого не їв, бо боялася, що це може спричинити неприємності. Та, переконана, він не відмовився від їжі навмисно: це було наслідком його дивної недуги, а не її причиною.

Ми поховали його, на превеликий подив і обурення всього околу, саме так, як він хотів. На похороні були лише Ерншо, я, церковний сторож і шестеро чоловіків, які несли труну. Шестеро чоловіків пішли, щойно опустили її в могилу, а ми залишилися дочекатися, поки могилу засиплють. Гортон, у якого сльози текли по обличчю, сам нарізав дернину й уклав її поверх темної землі. Тепер його могила така сама рівна й зелена, як сусідні. І я сподіваюся, що той, хто лежить у ній, спить так само спокійно.

Але сільські люди, якщо ви їх запитате, присягатимуться на Біблії, що він *ходить*. Дехто запевняє, що зустрічав його біля церкви, на пустищі й навіть у цьому будинку. Ви скажете, що це лише пусті балачки, і я скажу те саме. Та старий біля кухонного вогню клянеться, що від дня смерті Гіткліффа щоночі, коли йде дощ, бачить двох людей, які визирають із вікна його кімнати.

А близько місяця тому зі мною трапилося дещо дивне. Якось увечері я йшла до Гнізда дрозда. Вечір був темний, небо загрозливо насупилося перед грозою. І саме на повороті біля Буремного перевалу я зустріла маленького хлопчика, який гнав перед собою вівцю та двох ягнят. Він страшенно плакав. Я подумала, що ягнята злякалися й не хочуть слухатися його.

— Що сталося, малий? — запитала я.

— Онде Гіткліфф із якоюсь жінкою, під скелею, — схлипував він. — А я боюся повз них проходити.

Я нічого не побачила. Але ні хлопчик, ні вівця не хотіли йти далі, тому я порадила йому звернути на нижню дорогу. Найімовірніше, він сам породив тих

привидів, коли, самотньо йдучи пустищем, згадував усі нісенітниці, які чув від батьків та інших людей.

Та все одно тепер я не люблю виходити надвір у темряві. І не люблю залишатися сама в цьому похмурому будинку. Нічого не можу з собою вдіяти. Я буду рада, коли вони вийдуть звідси й переберуться до Гнізда дрозда.

— То вони переберуться до Гнізда дрозда? — запитав я.

— Так, — відповіла місіс Дін, — щойно одружаться. А це станеться на Новий рік.

— А хто тоді житиме тут?

— Джозеф доглядатиме будинок, а, можливо, йому дадуть якогось хлопця в помічники, щоб не було так самотньо. Вони житимуть на кухні, а решту кімнат замкнуть.

— Для привидів, які захочуть тут оселитися? — зауважив я.

— Ні, пане Локвуде, — похитала головою Неллі. — Я вірю, що мертві спочивають із миром. Але говорити про них легковажно — неправильно.

Саме тієї миті садові ворота рипнули й відчинилися: наші гультяї поверталися.

— Їм нічого не страшно, — пробурмотів я, дивлячись у вікно, як вони наближаються. — Удвох вони пішли б проти самого Сатани та всіх його легіонів.

Коли вони ступили на ганок перед дверима й зупинилися востаннє поглянути на місяць — або, точніше, один на одного в його світлі, — я відчув

непереборне бажання знову втекти від них. Я сунув щось на згадку в руку місіс Дін, не зважаючи на її докори щодо моєї неввічливості, й вислизнув через кухню саме тоді, коли вони відчинили двері будинку.

Якби не щаслива випадковість — дзенькіт монети, що весело впала під ноги Джозефу, — я б і справді підтвердив його думку про легкодухість своєї веселої супутниці.

Дорога додому трохи затягнулася, бо я вирішив завернути до церкви. Опинившись біля її стін, я помітив, що навіть за якихось сім місяців вона ледве не перетворилася на руїну. У багатьох вікнах чорніли порожні діри замість шибок, а де-не-де похилений шифер уже звисав із даху — мабуть, перша ж осіння буря знесе його додолу.

Я розшукав і невдовзі знайшов три надгробки на схилі, що спускався до пустища. Середній був сірий і наполовину заріс вересом. Надгробок Едгара Лінтона майже злився з землею, бо трава й мох уже підбиралися до його підніжжя. Надгробок Гіткліффа й досі залишався голим.

Я довго стояв біля них під тихим, лагідним небом. Дивився, як метелики пурхають поміж вересом і дзвіночками, слухав, як м'який вітер шелестить у траві, й дивувався: як узагалі можна було уявити неспокійний сон для тих, хто спочиває в такій тихій землі?

Переклад українською: Гнатюк Юлія. Цей текст є інтелектуальною власністю автора перекладу та охороняється законом про авторське право.